

STACE

LA THEBAIDE (9750 vers)

LIBER I

T1 v.1 Fraternas acies alternaque regna profanis
 2 decertata odiis sontesque evolvere Thebas
 3 Pierius menti calor incidit. Unde jubetis
 4 ire, deae ? Gentisne canam primordia dirae,
 5 Sidonios raptus et inexorabile pactum
 6 legis Agenoreae scrutantemque aequora Cadmum ?
 7 Longa retro series, trepidum si Martis operti
 8 agricolam infandis condentem proelia sulcis
 9 expediam penitusque sequar, quo carmine muris
 10 jusserit Amphion Tyriis accedere montes,
 11 unde graves irae cognata in moenia Baccho,
 12 quod saevae Junonis opus, cui sumpserit arcus
 13 infelix Athamas, cur non expaverit ingens
 14 Ionium socio casura Palaemone mater.
 15 Atque adeo jam nunc gemitus et prospera Cadmi
 16 praeteriisse sinam : limes mihi carminis esto
 17 Oedipodae confusa domus, quando Itala nondum
 18 signa nec Arctos ausim spirare triumphos
 19 bisque jugo Rhenum, bis adactum legibus Histrum
 20 et conjurato dejectos vertice Dacos
 21 aut defensa prius vix pubescentibus annis
 22 bella Jovis. Tuque, o Latiae decus addite famae
 23 quem nova maturi subeuntem exorsa parentis
 24 aeternum sibi Roma cupit (licet artior omnes
 25 limes agat stellas et te plaga lucida caeli,
 26 Pleiadum Boreaeque et hiulci fulminis experts,
 27 sollicitet, licet ignipedum frenator equorum
 28 ipse tuis alte radiantem crinibus arcum
 29 imprimat aut magni cedat tibi Juppiter aequa
 30 parte poli), maneat hominum contentus habenis,
 31 undarum terraeque potens, et sidera dones.
 32 Tempus erit, cum Pierio tua fortior oestro
 33 facta canam : nunc tendo chelyn ; satis arma referre
 34 Aonia et geminis sceptrum exitiale tyrannis
 35 nec furiis post fata modum flammisque rebelles
 36 seditione rogi tumulisque carentia regum
 37 funera et egestas alternis mortibus urbes,
 38 caerula cum rubuit Lernaeo sanguine Dirce
 39 et Thetis arentes adsuetum stringere ripas
 40 horruit ingenti venientem Ismenon acervo.
 41 Quem prius heroum, Clio, dabis ? Inmodicum irae
 42 Tydea ? Laurigeri subitos an vatis hiatus ?
 43 Urguet et hostilem propellens caedibus amnem
 44 turbidus Hippomedon, plorandaque bella protervi
 45 Arcados atque alio Capaneus horrore canendus.
 46 Impia jam merita scrutatus lumina dextra
 47 meraserat aeterna damnatum nocte pudorem
 48 Oedipodes longaque animam sub morte trahebat.

49 Illum indulgentem tenebris imaeque recessu
 50 sedis inaspectos caelo radiisque penates
 51 servantem tamen adsiduis circumvolat alis
 52 saeva dies animi, scelerumque in pectore Dirae.
 53 Tunc vacuos orbes, crudum ac miserabile vitae
 54 supplicium, ostentat caelo manibusque cruentis
 55 pulsat inane solum saevaque ita voce precatur :
 56 "Di, sontes animas angustaque Tartara poenis
 57 qui regitis, tuque umbrifero Styx livida fundo,
 58 quam video, multumque mihi consueta vocari
 59 adnue, Tisiphone, perversaque vota secunda :
 60 si bene quid merui, si me de matre cadentem
 61 fovisti gremio et trajectum vulnere plantas
 62 firmasti, si stagna peti Cirrhaea bicorni
 63 interfusa jugo, possem cum degere falso
 64 contentus Polybo, trifidaeque in Phocidos arto
 65 longaezum implicui regem secuique trementis
 66 ora senis, dum quaero patrem, si Sphingos iniquae
 67 callidus ambages te praemonstrante resolvi,
 68 si dulces furias et lamentabile matris
 69 conubium gavisus ini noctemque nefandam
 70 saepe tuli natosque tibi, scis ipsa, paravi,
 71 mox avidus poenae digitis caedentibus ultro
 72 incubui miseraque oculos in matre reliqui,
 73 exaudi, si digna precor quaeque ipsa furenti
 74 subiceres. Orbum visu regnisque carentem
 75 non regere aut dictis maerentem flectere adorti,
 76 quos genui quocumque toro ; quin ecce superbi
 77 (pro dolor !) et nostro jamdudum funere reges
 78 insultant tenebris gemitusque odere paternos.
 79 Hisne etiam funestus ego ? Et videt ista deorum
 80 ignavus genitor ? Tu saltem debita vindex
 81 huc ades et totos in poenam ordire nepotes.
 82 Indue quod madidum tabo diadema cruentis
 83 unguibus abripui, votisque instincta paternis
 84 i media in fratres, generis consortia ferro
 85 dissiliant. Da, Tartarei regina barathri,
 86 quod cupiam vidisse nefas, nec tarda sequetur
 87 mens juvenum ; modo digna veni, mea pignora nosces."
 88 Talia dicenti crudelis diva severos
 89 advertit vultus. Inamoenum forte sedebat
 90 Cocyton juxta, resolutaque vertice crines
 91 lambere sulphureas permiserat anguibus undas.
 92 Ilicet igne Jovis lapsisque citatior astris
 93 tristibus exiluit ripis : discedit inane
 94 vulgus et occursus dominae pavet ; illa per umbras
 95 et caligantes animarum examine campos
 96 Taenariae limen petit inremeabile portae.
 97 Sensit adesse Dies, piceo Nox obvia nimbo
 98 lucentes turbavit equos ; procul arduus Atlans
 99 horruit et dubia caelum cervice remisit.
 100 Arripit extemplo Maleae de valle resurgens
 101 notum iter ad Thebas ; neque enim velocior ulla
 102 itque reditque vias cognatave Tartara mavult.
 103 Centum illi stantes umbrabant ora cerastae,
 104 turba minor diri capitis ; sedet intus abactis
 105 ferrea lux oculis, qualis per nubila Phoebes
 106 Atracia rubet arte labor ; suffusa veneno

107 tenditur ac sanie gliscit cutis ; igneus atro
108 ore vapor, quo longa sitis morbique famesque
109 et populis mors una venit ; riget horrida tergo
110 palla, et caerulei redeunt in pectora nodi :
111 Atropos hos atque ipsa novat Proserpina cultus.
112 Tum geminas quatit ira manus : haec igne rogali
113 fulgurat, haec vivo manus aera verberat hydro.
114 Ut stetit, abrupta qua plurimus arce Cithaeron
115 occurrit caelo, fera sibila crine virenti
116 congeminat, signum terris, unde omnis Achaei
117 ora maris late Pelopeaque regna resultant.
118 Audiit et medius caeli Parnasos et asper
119 Eurotas, dubiamque jugo fragor impulit Oeten
120 in latus, et geminis vix fluctibus obstitit Isthmos.
121 Ipsa suum genetrix curvo delphine vagantem
122 abripuit frenis gremioque Palaemona pressit.
123 Atque ea Cadmeo praeceps ubi culmine primum
124 constitit adsuetaque infecit nube penates,
125 protinus attoniti fratrum sub pectore motus,
126 gentilesque animos subiit furor aegraque laetis
127 invidia atque parens odii metus, inde regendi
128 saevus amor, ruptaeque vices jurisque secundi
129 ambitus impatiens, et summo dulcius unum
130 stare loco, sociisque comes discordia regnis.
131 Sic ubi delectos per torva armenta juvencos
132 agricola imposito sociare adfectat aratro,
133 illi indignantes, quis nondum vomere multo
134 ardua nodosos cervix descendit in armos,
135 in diversa trahunt atque aequis vincula laxant
136 viribus et vario confundunt limite sulcos :
137 haud secus indomitos praeceps discordia fratres
138 asperat. Alterni placuit sub legibus anni
139 exilio mutare ducem. Sic jure maligno
140 fortunam transire jubent, ut sceptrum tenentem
141 foedere praecipiti semper novus angeret heres.
142 Haec inter fratres pietas erat, haec mora pugnae
143 sola nec in regem perduratura secundum.
144 Et nondum crasso laquearia fulva metallo,
145 montibus aut alte Graeis effulta nitebant
146 atria, congestos satis explicitura clientes ;
147 non impacatis regum advigilantia somnis
148 pila, nec alterna ferri statione gementes
149 excubiae nec cura mero committere gemmas
150 atque aurum violare cibus : sed nuda potestas
151 armavit fratres, pugna est de paupere regno.
152 Dumque uter angustae squalentia jugera Dirces
153 verteret aut Tyrii solio non altus ovarum
154 exulis ambigitur, periit jus fasque bonumque
155 et vitae mortisque pudor. Quo tenditis iras,
156 a, miseri ? Quid si peteretur crimine tanto
157 limes uterque poli, quem Sol emissus Eoo
158 cardine, quem portu vergens prospectat Hiberno,
159 quasque procul terras obliquo sidere tangit
160 avius aut Borea gelidas madidive tepentes
161 igne Noti ? Quid si Phrygiae Tyriaeque sub unum
162 convectentur opes ? Loca dira arcesque nefandae
163 suffecere odio, furiisque inmanibus emptum
164 Oedipodae sedisse loco. Jam sorte carebat

165 dilatus Polynicis honos. Quis tunc, tibi, saeve,
 166 quis fuit ille dies, vacua cum solus in aula
 167 respiceres jus omne tuum cunctosque minores,
 168 et nusquam par stare caput ! Jam murmura serpunt
 169 plebis Echioniae, tacitumque a principe vulgus
 170 dissidet, et, qui mos populis, venturus amatur.
 171 Atque aliquis, cui mens humili laesisse veneno
 172 summa nec impositos umquam cervice volenti
 173 ferre duces, "hancne Ogygiis," ait, "aspera rebus
 174 fata tulere vicem, totiens mutare timendos
 175 alternoque jugo dubitantia subdere colla ?
 176 Partiti versant populorum fata manuque
 177 fortunam fecere levem. Semperne vicissim
 178 exulibus servire dabor ? Tibi, summe deorum
 179 terrarumque sator, sociis hanc addere mentem
 180 sedit ? An inde vetus Thebis extenditur omen,
 181 ex quo Sidonii nequiquam blanda juveni
 182 pondera Carpathio jussus sale quaerere Cadmus
 183 exul Hyanteos invenit regna per agros
 184 fraternasque acies fetae telluris hiatu
 185 augurium seros dimisit ad usque nepotes ?
 186 Cernis ut erectum torva sub fronte minetur
 187 saevior adsurgens dempto consorte potestas !
 188 Quas gerit ore minas, quanto premit omnia fastu !
 189 Hicne umquam privatus erit ? Tamen ille precanti
 190 mitis et adfatu bonus et patientior aequi.
 191 Quid mirum ? Non solus erat. Nos vilis in omnes
 192 prompta manus casus, domino cuicumque parati.
 193 Qualiter hinc gelidus Boreas, hinc nubifer Eurus
 194 vela trahunt, nutat mediae fortuna carinae,
 195 (heu dubio suspensa metu tolerandaque nullis
 196 aspera sors populis !) hic imperat, ille minatur."
 197 At Jovis imperiis rapidi super atria caeli
 198 lectus concilio divum convenerat ordo
 199 interiore polo. Spatiis hinc omnia juxta,
 200 primaeque occiduaeque domus et fusa sub omni
 201 terra atque unda die. Mediis sese arduus infert
 202 ipse deis, placido quatiens tamen omnia vultu,
 203 stellantique locat solio ; nec protinus ausi
 204 caelicolae, veniam donec pater ipse sedendi
 205 tranquilla jubet esse manu. Mox turba vagorum
 206 semideum et summis cognati nubibus Amnes
 207 et compressa metu servantes murmura Venti
 208 aurea tecta replent. Mixta convexa deorum
 209 majestate tremunt, radiant majore sereno
 210 culmina et arcano florentes lumine postes.
 211 Postquam jussa quies siluitque exterritus orbis,
 212 incipit ex alto (grave et inmutabile sanctis
 213 pondus adest verbis, et vocem fata sequuntur) :
 214 "Terrarum delicta nec exsaturabile Diris
 215 ingenium mortale queror. Quonam usque nocentum
 216 exigar in poenas ? Taedet saevire corusco
 217 fulmine, jam pridem Cyclopum operosa fatiscunt
 218 bracchia et Aeoliis desunt incudibus ignes.
 219 Atque adeo tuleram falso rectore solutos
 220 Solis equos, caelumque rotis errantibus uri
 221 et Phaethonthea mundum squalere favilla.
 222 Nil actum, neque tu valida quod cuspide late

223 ire per inlicitum pelago, germane, dedisti.
 224 Nunc geminas punire domos, quis sanguinis auctor
 225 ipse ego, descendo. Perseos alter in Argos
 226 scinditur, Aonias fluit hic ab origine Thebas,
 227 Mens cunctis imposta manet : quis funera Cadmi
 228 nesciat et totiens excitam a sedibus imis
 229 Eumenidum bellasse aciem, mala gaudia matrum
 230 erroresque feros nemorum et reticenda deorum
 231 crimina ? Vix lucis spatio, vix noctis abactae
 232 enumerare queam mores gentemque profanam.
 233 Scandere quin etiam thalamos hic impius heres
 234 patris et inmeritae gremium incestare parentis
 235 appetiit, proprios monstro revolutus in ortus.
 236 Ille tamen superis aeterna piacula solvit
 237 projecitque diem, nec jam amplius aethere nostro
 238 vescitur ; at nati (facinus sine more !) cadentes
 239 calcavere oculos. Jam jam rata vota tulisti,
 240 dire senex ! Meruere tuae, meruere tenebrae
 241 ultorem sperare Jovem. Nova sontibus arma
 242 iniciam regnis, totumque a stirpe revellam
 243 exitiale genus. Belli mihi semina sunt
 244 Adrastus socer et superis adjuncta sinistris
 245 conubia. Hanc etiam poenis incessere gentem
 246 decretum ; neque enim arcano de pectore fallax
 247 Tantalus et saevae periit injuria mensae."
 248 Sic pater omnipotens. Ast illi saucia dictis
 249 flammato versans inopinum corde dolorem
 250 talia Juno refert : " Mene, o justissime divum,
 251 me bello certare jubes ? Scis, semper ut arces
 252 Cyclopum magnique Phoroneos incluta fama
 253 sceptris viris opibusque juvem, licet improbus illic
 254 custodem Phariae somno letoque juvencae
 255 extinguas, saeptis et turribus aureis intres.
 256 Mentitis ignosco toris : illam odimus urbem
 257 quam vultu confessus adis, ubi conscia magni
 258 signa tori tonitrus agis et mea fulmina torques.
 259 Facta luant Thebae ; cur hostes eligis Argos ?
 260 Quin age, si tanta est thalami discordia sancti,
 261 et Samon et veteres armis excinde Mycenae,
 262 verte solo Sparten. Cur usquam sanguine festo
 263 conjugis ara tuae, cumulo cur turis Eoi
 264 laeta calet ? Melius votis Mareotica fumant
 265 Coptos et aerisoni lugentia flumina Nili.
 266 Quod si prisca luunt auctorum crimina gentes
 267 subvenitque tuis sera haec sententia curis,
 268 percensere aevi senium, quo tempore tandem
 269 terrarum furias abolere et saecula retro
 270 emendare sat est ? Jamdudum ab sedibus illis
 271 incipe, fluctivaga qua praeterlabitur unda
 272 Sicanios longe relegens Alpheos amores.
 273 Arcades hic tua (nec pudor est) delubra nefastis
 274 imposuere locis, illic Mavortius axis
 275 Oenomai Geticoque pecus stabulare sub Haemo
 276 dignius, abruptis etiamnum inhumata procorum
 277 reliquiis trunca ora rigent ; tamen hic templi
 278 gratus honos ; placet Ida nocens mentitaque manes
 279 Creta tuos. Me Tantaleis consistere tectis
 280 quae tandem invidia est ? Belli deflecte tumultus

281 et generis miserescere tui. Sunt impia late
 282 regna tibi, melius generos passura nocentes."
 283 Finierat precibus miscens convicia Juno.
 284 At non ille gravis dictis, quamquam aspera motu,
 285 reddidit haec : "Equidem haud rebar te mente secunda
 286 laturam, quodcumque tuos, licet aequus, in Argos
 287 consulerem, neque me, detur si copia, fallit
 288 multa super Thebis Bacchum ausuramque Dionen
 289 dicere, sed nostri reverentia ponderis obstat.
 290 Horrendos etenim latices, Stygia aequora fratris,
 291 obtestor, mansurum et non revocabile verbum,
 292 nil fore quod dictis flectar. Quare impiger alis
 293 portantes praecedere Notos, Cyllenia proles,
 294 aera per liquidum regnisque inlapsus opacis
 295 dic patruo : superas senior se attollat ad auras
 296 Laius, extinctum nati quem vulnere nondum
 297 ulterior Lethes accepit ripa profundi
 298 lege Erebi ; ferat hic diro mea jussa nepoti :
 299 germanum exilio fretum Argolicisque tumentem
 300 hospitium, quod sponte cupit, procul impius aula
 301 arceat, alternum regni infitatus honorem.
 302 Hinc causae irarum, certo reliqua ordine ducam."
 303 Paret Atlantiades dictis genitoris et inde
 304 summa pedum propere plantaribus inligat alis
 305 obnubitque comas et temperat astra galero.
 306 Tum dextrae virgam inseruit, qua pellere dulces
 307 aut suadere iterum somnos, qua nigra subire
 308 Tartara et exangues animare adsueverat umbras.
 309 Desiluit, tenuisque exceptus inhorruit aura.
 310 Nec mora, sublimes raptim per inane volatus
 311 carpit et ingenti designat nubila gyro.
 312 Interea patriis olim vagus exul ab oris
 313 Oedipodionides furto deserta pererrat
 314 Aoniae. Jam jamque animis male debita regna
 315 concipit, et longum signis cunctantibus annum
 316 stare gemit. Tenet una dies noctesque recursans
 317 cura virum, si quando humilem decedere regno
 318 germanum et semet Thebis opibusque potitum
 319 cerneret ; hac aevum cupiat pro luce pacisci.
 320 Nunc queritur ceu tarda fugae dispendia, sed mox
 321 attollit flatus ducis et sedisse superbus
 322 dejecto jam fratre putat : spes anxia mentem
 323 extrahit et longo consumit gaudia voto.
 324 Tunc sedet Inachias urbes Danaeiaeque arva
 325 et caligantes abrupto sole Mycenae
 326 ferre iter impavidum, seu praevia ducit Erinys,
 327 seu fors illa viae, sive hac inmotam vocabat
 328 Atropos. Ogygiis ululata furoribus antra
 329 deserit et pingues Baccheo sanguine colles.
 330 Inde plagam, qua molle sedens in plana Cithaeron
 331 porrigitur lassumque inclinatum ad aequora montem,
 332 praeterit. Hinc arte scopuloso in limite pendens
 333 infames Scirone petras Scyllaeaeque rura
 334 purpureo regnata seni mitemque Corinthon
 335 linquit et in mediis audit duo litora campis.
 336 Jamque per emeriti surgens confinia Phoebi
 337 Titanis late, mundo subvecta silenti,
 338 rorifera gelidum tenuaverat aera biga ;

339 jam pecudes volucresque tacent, jam Somnus avaris
340 inrepsit curis pronusque ex aethere nutat
341 grata laboratae referens oblivia vitae.
342 Sed nec puniceo rediturum nubila caelo
343 promiserere jubar, nec rarescentibus umbris
344 longa repercusso nituere crepuscula Phoebo.
345 Densior a terris et nulli pervia flammae
346 subtexit nox atra polos. Jam claustra rigentis
347 Aeoliae percussa sonant, venturaque rauco
348 ore minatur hiemps, venti transversa frementes
349 conflagunt axemque emoto cardine vellunt,
350 dum caelum sibi quisque rapit ; sed plurimus Auster
351 inglomerat noctem, tenebrosa volumina torquens
352 defunditque imbres sicco quos asper hiatu
353 praesolidat Boreas ; nec non abrupta tremescunt
354 fulgura, et attritus subita face rumpitur aether.
355 Jam Nemea, jam Taenariis contermina lucis
356 Arcadiae capita alta madent ; ruit agmine magno
357 Inachus et gelidas surgens Erasinus in undas.
358 Pulverulenta prius calcandaque flumina nullae
359 aggeribus tenuere morae, stagnoque refusa est
360 funditus et veteri spumavit Lerna veneno.
361 Frangitur omne nemus, rapiunt antiqua procellae
362 bracchia silvarum, nullisque aspecta per aevum
363 solibus umbrosi patuere aestiva Lycaeii.
364 Ille tamen, modo saxa jugis fugientia ruptis
365 miratus, modo nubigenas e montibus amnes
366 aure pavens passimque insano turbine raptas
367 pastorum pecorumque domos, non segnius amens
368 incertusque viae per nigra silentia vastum
369 haurit iter ; pulsat metus undique et undique frater.
370 Ac velut hiberno deprensus navita ponto,
371 cui neque Temo piger neque amico sidere monstrat
372 Luna vias, medio caeli pelagique tumultu
373 stat rationis inops, jam jamque aut saxa malignis
374 expectat summersa vadis aut vertice acuto
375 spumantes scopulos erectae incurrere prorae :
376 talis opaca legens nemorum Cadmeius heros
377 accelerat, vasto metuenda umbone ferarum
378 excutiens stabula, et prono virgulta refringit
379 pectore ; dat stimulos animo vis maesta timoris,
380 donec ab Inachiis victa caligine tectis
381 emicuit lucem devexa in moenia fundens
382 Larisaeus apex. Illo spe concitus omni
383 evolat, hinc celsae Junonia templa Proshymnae
384 laevus habens, hinc Herculeo signata vapore
385 Lernaei stagna atra vadi, tandemque reclusis
386 infertur portis. Actutum regia cernit
387 vestibula ; hic artus imbri ventoque rigentes
388 proicit ignotaeque adclinis postibus aulae
389 invitat tenues ad dura cubilia somnos.
390 Rex ibi tranquille, medio de limite vitae
391 in senium vergens, populos Adrastus habebat,
392 dives avis et utroque Jovem de sanguine ducens.
393 Hic sexus melioris inops sed prole virebat
394 feminea, gemino natarum pignore fultus.
395 Cui Phoebus generos (monstrum exitiabile dictu !
396 mox adaperita fides) fato ducente canebat

397 saetigerumque suem et fulvum adventare leonem.
 398 Id volvens non ipse pater, non docte futuri
 399 Amphiarae vides, etenim vetat auctor Apollo.
 400 Tantum in corde sedens aegrescit cura parenti.
 401 Ecce autem antiquam fato Calydonia relinquens
 402 Olenius Tydeus (fraterni sanguinis illum
 403 conscius horror agit) eadem sub nocte sopora
 404 lustra terit, similesque Notos dequestus et imbres,
 405 infusam tergo glaciem et liquentia nimbis
 406 ora comasque gerens subit uno tegmine, cujus
 407 fusus humo gelida partem prior hospes habebat.
 408 Hic vero ambo rabiem fortuna cruentam
 409 attulit : haud passi sociis defendere noctem
 410 culminibus, paulum alternis in verba minasque
 411 cunctantur ; mox ut jactis sermonibus irae
 412 intumescere satis, tum vero erectus uterque
 413 exertare umeros nudamque lacessere pugnam.
 414 Celsior ille gradu proceram in membra simulque
 415 integer annorum, sed non et viribus infra
 416 Tydea fert animus, totosque infusa per artus
 417 major in exiguo regnabat corpore virtus.
 418 Jam crebros ictus ora et cava tempora circum
 419 obnixi ingeminant, telorum aut grandinis instar
 420 Rhipaeae, flexoque genu vacua ilia tundunt.
 421 Non aliter quam Pisaeo sua lustra Tonanti
 422 cum redeunt crudisque virum sudoribus ardet
 423 pulvis ; at hinc teneros caveae dissensus ephebos
 424 concitat, exclusaeque expectant praemia matres :
 425 sic alacres odio nullaque cupidine laudis
 426 accensi incurrunt, scrutatur et intima vultus
 427 unca manus penitusque oculis cedentibus intrat.
 428 Forsan et accinctos lateri (sic ira ferebat)
 429 nudassent enses, meliusque hostilibus armis
 430 lugendus fratri, juvenis Thebane, jaceres,
 431 ni rex, insolitum clamorem et pectore ab alto
 432 stridentes gemitus noctis miratus in umbris,
 433 movisset gressus, magnis cui sobria curis
 434 pendebat somno jam deteriore senectus.
 435 Isque ubi progrediens numerosa luce per alta
 436 atria dimotis adverso limine claustris
 437 terribilem dictu faciem, lacera ora putresque
 438 sanguineo videt imbre genas : "Quae causa furoris
 439 externi juvenes ? Neque enim meus audeat istas
 440 civis in usque manus ; quisnam implacabilis ardor
 441 exturbare odiis tranquilla silentia noctis ?
 442 Usque adeone angusta dies et triste, parumper
 443 pacem animo somnumque pati ? Sed prodite tandem
 444 unde orti, quo fertis iter, quae jurgia ? Nam vos
 445 haud humiles tanta ira docet, generisque superbi
 446 magna per effusum clarescunt signa cruorem."
 447 Vix ea, cum mixto clamore obliqua tuentes
 448 incipiunt una : "Rex o mitissime Achivum,
 449 quid verbis opus ? Ipse undantes sanguine vultus
 450 aspicias." Haec passim turbatis vocis amarae
 451 confudere sonis ; inde orsus in ordine Tydeus
 452 continuat : "Maesti cupiens solacia casus
 453 monstri ferre Calydonis opes Acheloiisque arva
 454 deserui ; vestris haec me ecce in finibus ingens

455 nox operit. Tecto caelum prohibere quis iste
456 arcuit ? An quoniam prior haec ad limina forte
457 molitus gressus ? Pariter stabulare bimembres
458 Centauros unaque ferunt Cyclopas in Aetna
459 compositos. Sunt et rabidis jura insita monstris
460 fasque suum : nobis sociare cubilia terrae...
461 Sed quid ego ? Aut hodie spoliis gavisus abibis
462 quisquis es, his, aut me, si non effetus oborto
463 sanguis hebet luctu, magni de stirpe creatum
464 Oeneos et Marti non degenerare paterno
465 accipies." "Nec nos animi nec stirpis egentes !"
466 ille refert contra, sed mens sibi conscia fati
467 cunctatur proferre patrem. Tunc mitis Adrastus :
468 "Immo agite, et positis, quas nox inopinamque suasit
469 aut virtus aut ira minis, succedite tecto.
470 Jam pariter coeant animorum in pignora dextrae.
471 Non haec incassum divisque absentibus acta ;
472 forsitan et has venturus amor praemiserit iras,
473 ut meminisse juvet." Nec vana voce locutus
474 fata senex, siquidem hanc perhibent post vulnera junctis
475 esse fidem, quanta partitum extrema protervo
476 Thesea Pirithoo, vel inanem mentis Oresten
477 opposito rabidam Pylade vitasse Megaeram.
478 Tunc quoque mulcentem dictis corda aspera regem
479 jam faciles, ventis ut decertata residunt
480 aequora, laxatisque diu tamen aura superstes
481 inmoritur velis, passi subiere penates.
482 Hic primum lustrare oculis cultusque virorum
483 telaque magna vacat : tergo videt hujus inanem
484 impexis utrimque jubis horrere leonem,
485 illius in speciem, quem per Teumesia tempe
486 Amphitryoniades fractum juvenalibus annis
487 ante Cleonaei vestitus proelia monstri.
488 Terribiles contra saetis ac dente recurvo
489 Tydea per latos umeros ambire laborant
490 exuviae, Calydonis honos. Stupet omine tanto
491 defixus senior, divina oracula Phoebi
492 agnoscens monitusque datos vocalibus antris.
493 Obtutu gelida ora premit, laetusque per artus
494 horror iit ; sensit manifesto numine ductos
495 adfore, quos nexis ambagibus augur Apollo
496 portendi generos, vultu fallente ferarum,
497 ediderat. Tunc sic tendens ad sidera palmas :
498 "Nox, quae terrarum caelique amplexa labores
499 ignea multivago transmittis sidera lapsu,
500 indulgens reparare animum dum proximus aegris
501 infundat Titan agiles animantibus ortus,
502 tu mihi perplexis quaesitam erroribus ultro
503 advehis alma fidem veterisque exordia fati
504 detegis, adsistas operi tuaque omina firmes.
505 Semper honoratam dimensis orbibus anni
506 te domus ista colet ; nigri tibi, diva, litabunt
507 electa cervice greges, lustraliaque exta
508 lacte novo perfusus edet Vulcanus ignis.
509 Salve, prisca fides tripodum obscurique recessus !
510 Deprendi, Fortuna, deos." Sic fatus, et ambos
511 innectens manibus tecta interioris ad aulae
512 progreditur. Canis etiamnum altaribus ignes

513 sopitum cinerem et tepidi libamina sacri
514 servabant ; adolere focos epulasque recentes
515 instaurare jubet. Dictis parere ministri
516 certatim accelerant ; vario strepit icta tumultu
517 regia : pars ostro tenues auroque sonantes
518 emunire toros alteque inferre tapetas,
519 pars teretes levare manu ac disponere mensas.
520 Ast alii tenebras et opacam vincere noctem
521 adgressi tendunt auratis vincula lychnis.
522 His labor inserto torrere exanguia ferro
523 viscera caesarum pecudum, his cumulare canistris
524 perdomitam saxo Cererem. Laetatur Adrastus
525 obsequio fervere domum, jamque ipse superbis
526 fulgebat stratis solioque effultus eburno.
527 Parte alia juvenes siccati vulnera lymphis
528 discumbunt, simul ora notis foedata tuentur
529 inque vicem ignoscunt. Tunc rex longaevus Acasten
530 (natarum haec altrix eadem et fidissima custos
531 lecta sacrum justae Veneri occultare pudorem)
532 imperat acciri tacitaque inmurmurat aure.
533 Nec mora praeceptis, cum protinus utraque virgo
534 arcano egressae thalamo : mirabile visu,
535 Pallados armisonae pharetrataeque ora Dianae
536 aequa ferunt, terrore minus. Nova deinde pudori
537 visa virum facies ; pariter pallorque ruborque
538 purpureas hausere genas, oculique verentes
539 ad sanctum rediere patrem. Postquam ordine mensae
540 victa fames, signis perfectam auroque nitentem
541 Iasides pateram famulos ex more poposcit,
542 qua Danaus libare deis seniorque Phoroneus
543 adsueti. Tenet haec operum caelata figuras :
544 aureus anguicomam praesecto Gorgona collo
545 ales habet, jam jamque vagas (ita visus) in auras
546 exilit ; illa graves oculos languentiaque ora
547 paene movet vivoque etiam pallescit in auro.
548 Hinc Phrygius fulvis venator tollitur alis,
549 Gargara desidunt surgenti et Troja recedit,
550 stant maesti comites frustra sonantia lassant
551 ora canes umbramque petunt et nubila latrant.
552 Hanc undante mero fundens vocat ordine cunctos
553 caelicolas, Phoebum ante alios, Phoebum omnis ad aras
554 laude ciet comitum famulumque evincta pudica
555 fronde manus, cui festa dies largoque refecti
556 ture vaporatis lucent altaribus ignes.
557 "Forsitan, o juvenes, quae sint ea sacra quibusque
558 praecipuum causis Phoebi obtestemur honorem",
559 rex ait, "exquirant animi. Non inscia suasit
560 religio, magnis exercita cladibus olim
561 plebs Argiva litant ; animos advertite, pandam.
562 Postquam caerulei sinuosa volumina monstri,
563 terrigenam Pythona deus septem orbibus atris
564 amplexum Delphos squamisque annosa terentem
565 robora, Castaliis dum fontibus ore trisulco
566 fusus hiat nigro sitiens alimenta veneno,
567 perculit, absumptis numerosa in vulnera telis,
568 Cirrhaeique dedit centum per jugera campi
569 vix tandem explicitum, nova deinde piacula caedis
570 perquirens nostri tecta haud opulenta Crotopi

571 attigit. Huic primis et pubem ineuntibus annis
572 mira decore pios servabat nata penates
573 intemerata toris. Felix, si Delia numquam
574 furta nec occultum Phoebosociasset amorem !
575 Namque ut passa deum Nemeaei ad fluminis undam,
576 bis quinos plena cum fronte resumeret orbem
577 Cynthia, sidereum Latonae feta nepotem
578 edidit ; ac poenae metuens (neque enim ille coactis
579 donasset thalamis veniam pater) avia rura
580 eligit ac natum saepa inter ovilia furtim
581 montivago pecoris custodi mandat alendum.
582 Non tibi digna, puer, generis cunabula tanti
583 gramineos dedit herba toros et vimine querno
584 texta domus ; clausa arbutei sub cortice libri
585 membra tepent, suadetque leves cava fistula somnos,
586 et pecori commune solum. Sed fata nec illum
587 concessere larem ; viridi nam caespite terrae
588 projectum temere et patulo caelum ore trahentem
589 dira canum rabies, morsu depasta cruento,
590 disicit. Hic vero attonitas ut nuntius aures
591 matris adit, pulsus ex animo genitorque pudorque
592 et metus : ipsa ultro saevis plangoribus amens
593 tecta replet, vacuumque ferens velamine pectus
594 occurrit confessa patri ; nec motus et atro
595 imperat (infandum !) cupientem occumbere leto.
596 Sero memor thalami maestae solacia morti,
597 Phoebe, paras monstrum infandis Acheronte sub imo
598 conceptum Eumenidum thalamis, cui virginis ora
599 pectoraque ; aeternum stridens a vertice surgit
600 et ferrugineam frontem discriminat anguis.
601 Haec tum dira lues nocturno squalida passu
602 inlabi thalamis animasque a stirpe recentes
603 abripere altricum gremiis morsuque cruento
604 devesci et multum patrio pinguescere luctu.
605 Haud tulit armorum praestans animique Coroebus
606 seque ultro lectis juvenum, qui robore primi
607 famam posthabita faciles extendere vita,
608 obtulit. Illa novos ibat populata penates
609 portarum in bivio (lateri duo corpora parvum
610 dependent, et jam unca manus vitalibus haeret
611 ferratique unguis tenero sub corde tepescunt) :
612 obvisus huic, latus omne virum stipante corona,
613 fit juvenis, ferroque ingens sub pectore duro
614 condidit, atque imas animae mucrone corusco
615 scrutatus latebras tandem sua monstra profundo
616 reddit habere Jovi. Juvat ire et visere juxta
617 viventem in morte oculos uterique nefandam
618 proluviem et crasso squalentia pectora tabo,
619 qua nostrae cecidere animae. Stupet Inacha pubes,
620 magna post lacrimas etiamnum gaudia pallent.
621 Hi trabibus duris, solacia vana dolori,
622 proterere exanimos artus asprosque molares
623 deculcare genis, nequit iram explere potestas.
624 Illam et nocturno circum stridore volantes
625 impastae fugistis aves, rabidamque canum vim
626 ora sicca ferunt trepidorum inhiasse luporum.
627 Saevior in miseros fati ultricis ademptae
628 Delius insurgit, summaque biverticis umbra

629 Parnasi residens arcu crudelis iniquo
630 pestifera arma jacet, camposque et celsa Cyclopi
631 tecta superjecto nebularum incendit amictu.
632 Labuntur dulces animae, Mors fila Sororum
633 ense metit captamque tenens fert manibus urbem.
634 Quaerenti quae causa duci, quis ab aethere laevus
635 ignis et in totum regnaret Sirius annum,
636 idem auctor Paeon rursus jubet ire cruento
637 inferias monstro juvenes, qui caede potiti.
638 Fortunate animi longumque in saecula digne
639 promeriture diem ! Non tu pia degener arma
640 oculis aut certae trepidas occurrere morti.
641 Comminus ora ferens Cirrhaei in limine templi
642 constitit et sacras ita vocibus asperat iras :
643 "Non missus, Thymbraee, tuos supplexve penates
644 advenio : mea me pietas et conscia virtus
645 has egere vias. Ego sum qui caede subegi,
646 Phoebe, tuum mortale nefas, quem nubibus atris
647 et squalente die, nigra quem tabe sinistri
648 quaeris, inique, poli. Quodsi monstra efferat magnis
649 cara adeo superis, jacturaque vilior orbi
650 mors hominum et saevo tanta inclementia caelo est,
651 quid meruere Argi ? Me, me, divum optime, solum
652 objecisse caput fati praestabat. An illud
653 lene magis cordi quod desolata domorum
654 tecta vides, ignique datis cultoribus omnis
655 lucet ager ? Sed quid fando tua tela manusque
656 demoror ? Expectant matres, supremaque fiunt
657 vota mihi. Satis est : merui, ne parcere velles.
658 Proinde move pharetras arcusque intende sonoros
659 insignemque animam leto demitte ; sed illum,
660 pallidus Inachiis qui desuper inminet Argis,
661 dum morior, dispelle globum." Sors aequa merentes
662 respicit. Ardentem tenuit reverentia caedis
663 Letoiden, tristemque viro summissus honorem
664 largitur vitae ; nostro mala nubila caelo
665 diffugiunt, at tu stupefacti a limine Phoebi
666 exoratus abis. Inde haec stata sacra quotannis
667 sollemnes recolunt epulae, Phoebeaque placat
668 templa novatus honos. Has forte invisitis aras
669 vos quae progenies ? Quamquam Calydonius Oeneus
670 et Parthaoniae, si dudum certus ad aures
671 clamor iit, tibi jura domus. Tu pande quis Argos
672 advenias, quando haec variis sermonibus horae."
673 Dejecit maestos extemplo Ismenius heros
674 in terram vultus, taciteque ad Tydea laevum
675 obliquare oculos ; tum longa silentia movit :
676 "Non super hos divum tibi sum quaerendus honores
677 unde genus, quae terra mihi, quis defluat ordo
678 sanguinis antiqui ; piget inter sacra fateri.
679 Sed si praecipitant miserum cognoscere curae,
680 Cadmus origo patrum, tellus Mavortia Thebe,
681 est genetrix Iocasta mihi." Tum motus Adrastus
682 hospitiis (agnovit enim) : "Quid nota recondis ?
683 Scimus", ait, "nec sic aversum fama Mycenis
684 volvit iter. Regnum et furias oculosque pudentes
685 novit et Arctois si quis de solibus horret
686 quique bibit Gangem aut nigrum occasibus intrat

687 Oceanum et si quos incerto litore Syrtes
 688 destituunt. Ne perge queri casusque priorum
 689 adnumerare tibi ; nostro quoque sanguine multum
 690 erravit pietas, nec culpa nepotibus obstat.
 691 Tu modo dissimilis rebus mereare secundis
 692 excusare tuos. Sed jam temone supino
 693 languet Hyperboreae glacialis portitor Ursae.
 694 Fundite vina focis, servatoremque parentum
 695 Letoiden votis iterumque iterumque canamus.
 696 Phoebe parens, seu te Lyciae Pataraea nivosis
 697 exercent dumeta jugis, seu rore pudico
 698 Castaliae flavos amor est tibi mergere crines,
 699 seu Trojam Thymbraeus habes, ubi fama volentem
 700 ingratis Phrygios umeris subiisse molares,
 701 seu juvat Aegaeum feriens Latonius umbra
 702 Cynthus et adsiduam pelago non quaerere Delon :
 703 tela tibi longeque feros lentandus in hostes
 704 arcus, et aetherii dono cessere parentis
 705 aeternum florere genas ; tu doctus iniquas
 706 Parcarum praenosse manus fatumque quod ultra est
 707 et summo placitura Jovi, quis letifer annus,
 708 bella quibus populis, quae mutent sceptrata cometae ;
 709 tu Phryga summittis citharae, tu matris honori
 710 terrigenam Tityon Stygiis extendis harenis ;
 711 te viridis Python Thebanae mater ovantem
 712 horruit in pharetris, ultrix tibi torva Megaera
 713 jejunum Phlegyan subter cava saxa jacentem
 714 aeterno premit accubitu dapibusque profanis
 715 instimulat, sed mixta famem fastidia vincunt.
 716 Adsis, o memor hospitii, Junoniaeque arva
 717 dexter ames, seu te roseum Titana vocari
 718 gentis Achaemeniae ritu, seu praestat Osirim
 719 frugiferum, seu Persei sub rupibus antri
 720 indignata sequi torquentem cornua Mithram."

LIBER II

T2 v.1 Interea gelidis Maia satus aliger umbris
 2 jussa gerens magni remeat Jovis ; undique pigrae
 3 ire vetant nubes et turbidus implicat aer,
 4 nec Zephyri rapuere gradum, sed foeda silentis
 5 aura poli. Styx inde novem circumflua campis,
 6 hinc objecta vias torrentum incendia claudunt.
 7 Pone senex trepida succedit Laios umbra
 8 vulnere tardus adhuc ; capulo nam largius illi
 9 transabiit animam cognatis ictibus ensis
 10 impius et primas Furiarum pertulit iras ;
 11 it tamen et medica firmat vestigia virga.
 12 Tum steriles luci possessaque manibus arva
 13 et ferrugineum nemus adstupet, ipsaque Tellus
 14 miratur patuisse retro, nec livida tabes
 15 invidiae functis quamquam et jam lumine cassis
 16 defuit. Unus ibi ante alios, cui laeva voluntas
 17 semper et ad superos (hinc et gravis exitus aevi)
 18 insultare malis rebusque aegrescere laetis,
 19 "Vade", ait, "o felix, quoscumque vocaris in usus,
 20 seu Jovis imperio, seu major adegit Erinys

21 ire diem contra, seu te furiata sacerdos
22 Thessalis arcano jubet emigrare sepulcro,
23 heu dulces visure polos solemque relictum
24 et virides terras et puros fontibus amnes,
25 tristior has iterum tamen intrature tenebras."
26 Illos, ut caeco recubans in limine sensit
27 Cerberus, atque omnes capitum subrexit hiatus,
28 saevus et intranti populo ; jam nigra tumebat
29 colla minax, jam sparsa solo turbaverat ossa
30 ni deus horrentem Lethaeo vimine mulcens
31 ferrea tergemino domuisset lumina somno.
32 Est locus (Inachiae dixerunt Taenara gentes)
33 qua formidatum Maleae spumantis in auras
34 it caput et nullos admittit culmine visus.
35 Stat sublimis apex ventosque imbresque serenus
36 despicit et tantum fessis insiditur astris.
37 [Illic exhausti posuere cubilia venti,
38 fulminibusque iter est ; medium cava nubila montis
39 insumpsere latus, summos nec praepetis alae
40 plausus adit colles nec rauca tonitrua pulsant.]
41 Ast ubi prona dies, longos super aequora fines
42 exigit atque ingens medio natat umbra profundo.
43 Interiore sinu frangentia litora curvat
44 Taenaros, expositos non audax scandere fluctus.
45 Illic Aegaeo Neptunus gurgite fessos
46 in portum deducit equos, prior haurit harenas
47 ungula, postremi solvuntur in aequora pisces.
48 Hoc, ut fama, loco pallentes devius umbras
49 trames agit nigrique Jovis vacua atria ditat
50 mortibus. Arcadii perhibent si vera coloni,
51 stridor ibi et gemitus poenarum, atroque tumultu
52 fervet ager ; saepe Eumenidum vocesque manusque
53 in medium sonuere diem, Letique triformis
54 janitor agricolas campis auditus abegit.
55 Hac et tunc fusca volucer deus obsitus umbra
56 exilit ad superos, infernaque nubila vultu
57 discutit et vivis adflatibus ora serenat.
58 Inde per Arcturum mediaeque silentia Lunae
59 arva super populosque meat. Sopor obvius illi
60 Noctis agebat equos, trepidusque adsurgit honori
61 numinis et recto decedit limite caeli.
62 Inferior volat umbra deo, praereptaque noscit
63 sidera principiumque sui ; jamque ardua Cirrhae
64 pollutamque suo despectat Phocida busto.
65 Ventum erat ad Thebas ; gemuit prope limina nati
66 Laius et notos cunctatus inire penates.
67 Ut vero et celsis suamet juga nixa columnis
68 vidit et infectos etiamnum sanguine currus,
69 paene retro turbatus abit : nec summa Tonantis
70 jussa nec Arcadiae retinent spiramina virgae.
71 Et tunc forte dies noto signata Tonantis
72 fulmine, praerepti cum te, tener Euhie, partus
73 transmisere patri. Tyriis ea causa colonis
74 insomnem ludo certatim educere noctem
75 suaserat ; effusi passim per tecta, per agros,
76 sarta inter vacuosque mero crateras anhelum
77 proflabant sub luce deum ; tunc plurima buxus
78 aeraque taurinos sonitu vincentia pulsus ;

79 ipse etiam gaudens nemorosa per avia sanas
80 impulerat matres Baccho meliore Cithaeron :
81 qualia per Rhodopen rabido convivio coetu
82 Bistones aut mediae ponunt convallibus Ossae ;
83 illis semianimum pecus excussaeque leonum
84 ore dapes et lacte novo domuisse cruorem
85 luxus ; at Ogygii si quando adflavit Iacchi
86 saevus odor, tunc saxa manu, tunc pocula pulchrum
87 spargere et inmerito sociorum sanguine fuso
88 instaurare diem festasque reponere mensas.
89 Nox ea cum tacita volucer Cyllenius aura
90 regis Echionii stratis adlapsus, ubi ingens
91 fuderat Assyriis extracta tapetibus alto
92 membra toro. Pro gnara nihil mortalia fati
93 corda sui ! Capit ille dapes, habet ille soporem.
94 Tunc senior quae jussus agit ; neu falsa videri
95 noctis imago queat, longaevi vatis opacos
96 Tiresiae vultus vocemque et vellera nota
97 induitur. Mansere comae propexaque mento
98 canities pallorque suus, sed falsa cucurrit
99 infula per crines, glaucaeque innexus olivae
100 vittarum provenit honos ; dehinc tangere ramo
101 pectora et has visus fatorum expromere voces :
102 "Non somni tibi tempus, iners, qui nocte sub alta,
103 germani secure, jaces ; ingentia dudum
104 acta vocant rerumque graves, ignave, paratus.
105 Tu, veluti magnum si jam tollentibus Austris
106 Ionium nigra jaceat sub nube magister
107 inmemor armorum versantisque aequora clavi,
108 cunctaris. Jamque ille novis (scit Fama) superbit
109 conubiis viresque parat, quis regna capessat,
110 quis neget, inque tua senium sibi destinat aula.
111 Dant animos socer augurio fatalis Adrastus
112 dotaesque Argi, nec non in foedera vitae
113 pollutus placuit fraterno sanguine Tydeus.
114 Hinc tumor et longus fratri promitteris exul.
115 Ipse deum genitor tibi me miseratus ab alto
116 mittit : habe Thebas, caecumque cupidine regni
117 ausurumque eadem, germanum expelle, nec ultra
118 fraternos inhiantem obitus sine fidere coeptis
119 fraudibus aut Cadmo dominas inferre Mycenae."
120 Dixit, et abscedens (etenim jam pallida turbant
121 sidera lucis equi) ramos ac vellera fronti
122 deripuit, confessus avum, dirique nepotis
123 incubuit stratis ; jugulum mox caede patentem
124 nudat et undanti perfundit vulnere somnum.
125 Illi rupta quies, attollit membra toroque
126 erigitur plenus monstris, vanumque cruorem
127 excutiens simul horret avum fratremque requirit.
128 Qualis ubi audito venantum murmure tigris
129 horruit in maculas somnosque excussit inertes,
130 bella cupit laxatque genas et temperat unguis,
131 mox ruit in turmas natisque alimenta cruentis
132 spirantem fert ore virum : sic excitus ira
133 ductor in absentem consumit proelia fratrem.
134 Et jam Mygdoniis elata cubilibus alto
135 impulerat caelo gelidas Aurora tenebras,
136 rorantes excussa comas multumque sequenti

137 sole rubens ; illi roseus per nubila seras
138 advertit flammamque aethera tardo
139 Lucifer exit equo, donec pater igneus orbem
140 impleat atque ipsi radios vetet esse sorori,
141 cum senior Talaionides nec longa morati
142 Dircaeusque gradum pariterque Acheloius heros
143 corripuere toris. Illos post verbera fessos
144 exceptamque hiemem cornu perfuderat omni
145 Somnus ; at Inachio tenuis sub pectore regi
146 tracta quies, dum mente deos inceptaque versat
147 hospitia, et quae sint generis ascita repertis
148 fata movet. Postquam mediis in sedibus aulae
149 congressi inque vicem dextras junxere locumque,
150 quo serere arcanas aptum atque evolvere curas,
151 insidunt, prior his dubios compellat Adrastus :
152 "Egregii juvenum, quos non sine numine regnis
153 invexit nox atra meis, quibus ipse per imbres
154 fulminibus mixtos intempestumque Tonantem
155 has meus usque domos vestigia fecit Apollo,
156 non equidem obscurum vobis plebique Pelasgae
157 esse rear, quantis conubia nostra procorum
158 turba petant studiis ; geminae mihi namque, nepotum
159 laeta fides, aequo pubescunt sidere natae.
160 Quantus honos, quantusque pudor (ne credite patri)
161 et super hesternas licuit cognoscere mensas.
162 Has tumidi solio et late dominantibus armis
163 optavere viri (longum enumerare Pheraeos
164 Oebaliosque duces) et Achaea per oppida matres
165 spem generis, nec plura tuus despexerat Oeneus
166 foedera Pisaeisque socer metuendus habenis.
167 Sed mihi nec Sparta genitos nec ab Elide missos
168 jungere fas generos : vobis hic sanguis et aulae
169 cura meae longo promittitur ordine fati.
170 Di bene, quod tales stirpemque animosque venitis,
171 ut responsa juvent : hic durae tempore noctis
172 partus honos, haec illa venit post verbera merces."
173 Audierant, fixosque oculos per mutua paulum
174 ora tenent, visique inter sese ordine fandi
175 cedere. Sed cunctis Tydeus audentior actis
176 incipit : "O quam te parcum in praeconia famae
177 mens agitat matura tuae, quantumque ferentem
178 fortunam virtute domas ! Cui cedat Adrastus
179 imperiiis ? Quis te solio Sicyonis avitae
180 excitum infrenos componere legibus Argos
181 nesciat ? Atque utinam his manibus permittere gentes,
182 Juppiter aequae, velis, quas Doricus adligat undis
183 Isthmos et alterno quas margine summovet infra !
184 Non fugeret diras lux intercisa Mycenae,
185 saeva nec Eleae gement certamina valles
186 Eumenidesque (aliis aliae sub regibus et quae
187 tu potior, Thebane, queri) : nos ergo volentes
188 expositique animis." Sic interfatus et alter
189 subicit : "Anne aliquis soceros accedere tales
190 abnuat ? Exulibus quamquam patriaque fugatis
191 nondum laeta Venus, tamen omnis corde resedit
192 tristitia, adfixique animo cessere dolores.
193 Nec minus haec laeti trahimus solacia, quam si
194 praecipiti convulsa Noto prospectet amicam

195 puppis humum. Juvat ingressos felicia regni
196 omina quod superest fati vitaeque laborum
197 fortuna transire tua." Nec plura morati
198 consurgunt, dictis impensius aggerat omne
199 promissum Inachus pater, auxilioque futurum
200 et patriis spondet reduces inducere regnis.
201 Ergo alacres Argi, fuso rumore per urbem
202 advenisse duci generos primisque hymenaeis
203 egregiam Argian nec formae laude secundam
204 Deipylen tumida jam virginitate jugari,
205 gaudia mente parant ; socias it Fama per urbes
206 finitimisque agitatur agris procul usque Lycaeos
207 Partheniosque super saltus Ephyraeaeque rura,
208 nec minus Ogygias eadem dea turbida Thebas
209 insilit. Haec totis perfundit moenia pennis
210 Labdaciumque ducem praemissae consona nocti
211 territat ; hospitia et thalamos et foedera regni
212 permixtumque genus (quae tanta licentia monstro,
213 quis furor ?) Et jam bella canit. Diffuderat Argos
214 expectata dies : laeto regalia coetu
215 atria complentur, species est cernere avorum
216 comminus et vivis certantia vultibus aera.
217 Tantum ausae perferre manus ! Pater ipse bicornis
218 in laevum prona nixus sedet Inachus urna ;
219 hunc tegit Iasiusque senex placidusque Phoroneus,
220 et bellator Abas indignatusque Tonantem
221 Acrisius nodoque ferens caput ense Coroebus,
222 torvaeque jam Danaï facinus meditantis imago ;
223 exin mille duces. Foribus cum inmissa superbis
224 unda fremit vulgi, procerum manus omnis et alto
225 quis propior de rege gradus stant ordine primi.
226 Interior sacris calet et sonat aula tumultu
227 femineo ; casta matrem cinxere corona
228 Argolides, pars virginibus circum undique fusae
229 foedera conciliant nova solanturque timorem.
230 Ibant insignes vultuque habituque verendo
231 candida purpureum fusae super ora pudorem
232 dejectaeque genas ; tacite subit ille supremus
233 virginitatis amor, primaeque modestia culpae
234 confundit vultus ; tunc ora rigantur honestis
235 imbribus, et teneros lacrimae juvere parentes.
236 Non secus ac supero pariter si cardine lapsae
237 Pallas et asperior Phoebi soror, utraque telis,
238 utraque torva genis flavoque in vertice nodo,
239 illa suas Cyntho comites agat, haec Aracyntho ;
240 tunc, si fas oculis, non umquam longa tuendo
241 expedias, cui major honos, cui gratior, aut plus
242 de Jove, mutatosque velint transsumere cultus,
243 et Pallas deceat pharetras et Delia cristas.
244 Certant laetitia superosque in vota fatigant
245 Inachidae, quae cuique domus sacrique facultas.
246 Hi fibris animaque litant, hi caespate nudo,
247 nec minus auditi, si mens accepta, merentur
248 ture deos, fractisque obtendunt limina silvis.
249 Ecce metu subito (Lachesis sic dura jubebat)
250 impulsae mentes, excussaue gaudia patri
251 et turbata dies. Innuptam limine adibant
252 Pallada, Monychiis cui non Argiva per urbes

253 posthabita est Larisa jugis : hic more parentum
 254 Iasides, thalamis ubi casta adolesceret aetas,
 255 virgineas libare comas primosque solebant
 256 excusare toros. Celsam subeuntibus arcem
 257 in gradibus summi delapsus culmine templi,
 258 Arcados Euhippi spolium, cadit aereus orbis,
 259 praemissasque faces, festum nubentibus ignem,
 260 obruit, eque adytis simul exaudita remotis
 261 nondum ausos firmare gradum tuba terruit ingens.
 262 In regem conversi omnes formidine prima,
 263 mox audisse negant ; cunctos tamen omina rerum
 264 dira movent, variisque metum sermonibus augent.
 265 Nec mirum : nam tu infaustos donante marito
 266 ornatus, Argia, geris dirumque monile
 267 Harmoniae. Longa est series, sed nota malorum
 268 persequar, unde novis tam saeva potentia donis.
 269 Lemnius haec, ut prisca fides, Mavortia longum
 270 furta dolens, capto postquam nil obstat amori
 271 poena nec ultrices castigavere catenae,
 272 Harmoniae dotale decus sub luce jugali
 273 struxerat. Hoc, docti quamquam majora, laborant
 274 Cyclopes, notique operum Telchines amica
 275 certatim juvere manu ; sed plurimus ipsi
 276 sudor. Ibi arcano florentes igne zmaragdos
 277 cingit et infaustas percussum adamanta figuras
 278 Gorgoneosque orbis Siculaque incude relictos
 279 fulminis extremi cineres viridumque draconum
 280 lucentes a fronte jubas ; hic flebile germen
 281 Hesperidum et dirum Phrixei velleris aurum ;
 282 tum varias pestes raptumque interplicat atro
 283 Tisiphones de crine ducem, et quae pessima ceston
 284 vis probat ; haec circum spumis lunaribus unguis
 285 callidus atque hilari perfundit cuncta veneno.
 286 Non hoc Pasithea blandarum prima sororum,
 287 non Decor Idaliusque puer, sed Luctus et Irae
 288 et Dolor et tota pressit Discordia dextra.
 289 Prima fides operi, Cadmum comitata jacentem
 290 Harmonia versis in sibila dira querelis
 291 Illyricos longo sulcavit pectore campos.
 292 Improba mox Semele vix dona nocentia collo
 293 induit, et fallax intravit limina Juno.
 294 Teque etiam, infelix, perhibent, Iocasta, decorum
 295 possedisse nefas ; vultus hac laude colebas,
 296 heu quibus, heu, placitura toris ! Post longior ordo.
 297 Tunc donis Argia nitet vilesque sororis
 298 ornatus sacro praeculta supervenit auro.
 299 Viderat hoc conjunx perituri vatis et aras
 300 ante omnes epulasque trucem secreta coquebat
 301 invidiam, saevis detur si quando potiri
 302 cultibus, heu nihil auguriis adjuta propinquis.
 303 Quos optat gemitus, quantas cupit impia clades !
 304 Digna quidem : sed quid miseri decepta mariti
 305 arma, quid insontes nati meruere furores ?
 306 Postquam regales epulas et gaudia vulgi
 307 bissenam clausere dies, Ismenius heros
 308 respicere ad Thebas jamque et sua quaerere regna.
 309 Quippe animum subit illa dies, qua, sorte benigna
 310 fratris, Echionia steterat privatus in aula,

311 respiciens descisse deos trepidoque tumultu
312 dilapsos comites, nudum latus omne fugamque
313 fortunae. Namque una soror producere tristes
314 exulis ausa vias, etiam hanc in limine primo
315 liquerat et magna lacrimas incluserat ira.
316 Tunc quos excedens hilares, quis cultus iniqui
317 praecipuus ducis, et profugo quos ipse notarat
318 ingemuisse sibi per noctem ac luce sub omni
319 digerit ; exedere animum dolor iraque demens
320 et, qua non gravior mortalibus addita curis,
321 spes, ubi longa venit. Talem sub pectore nubem
322 consilii volvens Dirce Cadmique negatas
323 apparat ire domos. Veluti dux taurus amata
324 valle carens, pulsum solito quem gramine victor
325 jussit ab erepta longe mugire juvenca,
326 cum profugo placuere tori cervixque recepto
327 sanguine magna redit fractaeque in pectora quercus,
328 bella cupit pastusque et capta armenta reposcit
329 jam pede, jam cornu melior (pavet ipse reversum
330 victor, et attoniti vix agnovere magistri) :
331 non alias tacita juvenis Teumesius iras
332 mente acuit. Sed fida vias arcanaque conjunx
333 senserat ; utque toris primo complexa jacebat
334 aurorae pallore virum, "Quos, callide, motus
335 quamve fugam moliris ? ", ait, "nil transit amantes.
336 Sentio, pervigiles acuunt suspiria questus,
337 numquam in pace sopor. Quotiens haec ora natare
338 fletibus et magnas latrantia pectora curas
339 admota deprendo manu ! Nil foedere rupto
340 conubiisve super moveor viduaeque juvena,
341 etsi crudus amor necdum post flammae toti
342 intepuere tori : tua me, properabo fateri
343 angit, amate, salus. Tune incommitatus, inermis
344 regna petes ? Poterisque tuis decedere Thebis
345 si neget ? Atque illum sollers deprendere semper
346 Fama duces tumidum narrat raptoque superbum
347 difficilemque tibi : necdum consumpserat annum !
348 Me quoque nunc vates, nunc exta minantia divos
349 aut avium lapsus aut turbida noctis imago
350 terret et a, memini, numquam mihi falsa per umbras
351 Juno venit. Quo tendis iter ? Ni conscius ardor
352 ducit et ad Thebas melior socer." Hic breve tandem
353 risit Echionius juvenis tenerumque dolorem
354 conjugis amplexu solatus et oscula maestis
355 tempestiva genis posuit lacrimasque repressit :
356 "Solve metus animo, dabitur, mihi crede, merentum
357 consiliis tranquilla dies ; te fortior annis
358 nondum cura decet. Sciat haec Saturnius olim
359 fata parens, oculosque polo demittere si quos
360 Justitia et rectum terris defendere curat.
361 Fors aderit lux illa tibi, qua moenia cernes
362 conjugis et geminas ibis regina per urbes."
363 Sic ait, et caro raptim se limine profert.
364 Tydea jam socium coeptis, jam pectore fido
365 aequantem curas (tantus post jurgia mentes
366 vinxit amor) socerumque adfatur tristis Adrastum.
367 Fit mora consilio, cum multa moventibus una
368 jam potior cunctis sedit sententia, fratris

369 pertemptare fidem tutosque in regna precando
370 explorare aditus. Audax ea munera Tydeus
371 sponte subit ; nec non et te, fortissime gentis
372 Aetolum, multum lacrimis conata morari
373 Deipyle, sed jussa patris tutique regressus
374 legato justaeque preces vicere sororis.
375 Jamque emensus iter silvis ac litore durum,
376 qua Lernaea palus, ambustaque sontibus alte
377 intepet hydra vadis, et qua vix carmine raro
378 longa sonat Nemea nondum pastoribus ausis,
379 qua latus Eoos Ephyres quod vergit ad Euros
380 Sisypthique sedent portus irataque terrae
381 curva Palaemonio secluditur unda Lechaeo.
382 Hinc praetervectus Nisum et te, mitis Eleusin,
383 laevus abit, jamque arva gradu Teumesia et arces
384 intrat Agenoreas ; ibi durum Eteoclea cernit
385 sublimem solio saeptumque horrentibus armis.
386 Jura ferus populo trans legem ac tempora regni
387 jam fratris de parte dabat ; sedet omne paratus
388 in facinus queriturque fidem tam sero reposci.
389 Constitit in mediis (ramus manifestat olivae
390 legatum) causasque viae nomenque rogatus
391 edidit ; utque rudis fandi pronusque calori
392 semper erat, justis miscens tamen aspera coepit :
393 "Si tibi plana fides et dicti cura maneret
394 foederis, ad fratrem completo justius anno
395 legatos hinc ire fuit teque ordine certo
396 fortunam exuere et laetum descendere regno,
397 ut vagus ille diu passusque haud digna per urbes
398 ignotas pactae tandem succederet aulae.
399 Sed quia dulcis amor regni blandumque potestas,
400 posceris : astriferum jam velox circulus orbem
401 torsit et amissae redierunt montibus umbrae,
402 ex quo frater inops ignota per oppida tristes
403 exul agit casus ; et te jam tempus aperto
404 sub Jove ferre dies terrenaque frigora membris
405 ducere et externos summissum ambire penates.
406 Pone modum laetis ; satis ostro dives et auro
407 conspicuus tenuem germani pauperis annum
408 risisti ; moneo, regnorum gaudia temet
409 dedoceas patiensque fugae mereare reverti."
410 Dixerat. Ast illi tacito sub pectore dudum
411 ignea corda fremunt, jacto velut aspera saxo
412 comminus erigitur serpens, cui subter inanes
413 longa sitis latebras totumque agitata per artus
414 convocat in fauces et squamea colla venenum :
415 "Cognita si dubiis fratris mihi jurgia signis
416 ante forent nec clara odiorum arcana paterent,
417 sufficeret vel sola fides, qua torvus et illum
418 mente gerens (ceu saepta novus jam moenia laxet
419 fossor et hostiles inimicent classica turmas)
420 praefuris. In medios si comminus orsa tulisses
421 Bistonas aut refugo pallentes sole Gelonos,
422 parcior eloquio et medii reverentior aequi
423 inciperes. Neque te furibundae crimine mentis
424 arguerim : mandata refers. Nunc omnia quando
425 plena minis, nec sceptra fide nec pace sequestra
426 poscitis, et propior capulo manus, haec mea regi

427 Argolico, nondum aequa tuis, vice dicta reporta :
 428 quae sors justa mihi, quae non indebitus annis
 429 sceptrum dicavit honos, teneo longumque tenebo :
 430 te penes Inachiae dotalis regia dono
 431 conjugis et Danaae (quid enim majoribus actis
 432 invideam ?) cumulentur opes, felicibus Argos
 433 auspiciis Lernamque regas. Nos horrida Dirces
 434 pascua et Euboicis artatas fluctibus oras,
 435 non indignati miserum dixisse parentem
 436 Oedipoden : tibi larga (Pelops et Tantalus auctor !)
 437 nobilitas, propiorque fluat de sanguine juncto
 438 Juppiter. Anne feret luxu consueta paterno
 439 hunc regina larem ? Nostrae cui jure sorores
 440 anxia pensa trahant, longo quam sordida luctu
 441 mater et ex imis auditus forte tenebris
 442 offendat sacer ille senex ! Jam pectora vulgi
 443 adsuevere jugo : pudet heu ! plebisque patrumque
 444 ne totiens incerta ferant mutentque gementes
 445 imperia et dubio pigeat parere tyranno !
 446 Non parcat populis regnum breve ; respice, quantus
 447 horror et attoniti nostro in discrimine cives !
 448 Hosne ego, quis certa est sub te duce poena, relinquam ?
 449 Iratus, germane, venis. Fac velle : nec ipsi
 450 si modo notus amor meritique est gratia, patres
 451 reddere regna sinent." Non ultra passus et orsa
 452 injecit mediis sermonibus obvia : "Reddes,"
 453 ingeminat, "reddes ; non si te ferreus agger
 454 ambiat aut triplices alio tibi carmine muros
 455 Amphion auditus agat, nil tela nec ignes
 456 obstiterint quin ausa luas nostrisque sub armis
 457 captivo moribundus humum diademate pulses.
 458 Tu merito ; ast horum miseret, quos sanguine viles
 459 conjugibus natisque infanda ad proelia raptos
 460 proicis excidio, bone rex. O quanta Cithaeron
 461 funera sanguineusque vadis, Ismene, rotabis !
 462 Haec pietas, haec magna fides ! Nec crimina gentis
 463 mira equidem duco : sic primus sanguinis auctor
 464 incestique patrum thalami ; sed fallit origo :
 465 Oedipodis tu solus eras, haec praemia morum
 466 ac sceleris, violente, feres ! Nos poscimus annum !
 467 Sed moror." Haec audax etiamnum in limine retro
 468 vociferans jam tunc impulsa per agmina praiceps
 469 evolat. Oeneae vindex sic ille Dianae
 470 erectus saetis et adunca fulmine malae,
 471 cum premeret Pelopea phalanx, saxa obvia volvens
 472 fractaque perfossis arbusta Acheloia ripis,
 473 jam Telamona solo, jam stratum Ixiona linqvens
 474 te, Meleagre, subit ; ibi demum cuspide lata
 475 haesit et obnixo ferrum laxavit in armo.
 476 Talis adhuc trepidum linqvit Calydonius heros
 477 concilium infrendens, ipsi ceu regna negentur,
 478 festinatque vias ramumque precantis olivae
 479 abicit. Attonitae tectorum e limine summo
 480 aspectant matres, saevoque infanda precantur
 481 Oenidae tacitoque simul sub pectore regi.
 482 Nec piger ingenio scelerum fraudisque nefandae
 483 rector eget. Juvenum fidos, lectissima bello
 484 corpora, nunc pretio, nunc ille hortantibus ardens

485 sollicitat dictis, nocturnaue proelia saevus
 486 instruit, et (sanctum populis per saecula nomen)
 487 legatum insidiis tacitoque invadere ferro
 488 (quid regnis non vile ?) cupit. Quas quaereret artes
 489 si fratrem, Fortuna, dares ! O caeca nocentum
 490 consilia ! O semper timidum scelus ! Exit in unum
 491 plebs ferro jurata caput : ceu castra subire
 492 apparet aut celsum crebris impulsibus urbis
 493 inclinare latus, densi sic agmine facto
 494 quinquaginta altis funduntur in ordine portis.
 495 Macte animi, tantis dignus qui crederis armis !
 496 Fert via per dumos propior, qua calle latenti
 497 praecelerant densaeque legunt compendia silvae.
 498 Lecta dolis sedes : gemini procul urbe malignis
 499 faucibus urguntur colles, quos umbra superni
 500 montis et incurvis claudunt juga frondea silvis
 501 (insidias natura loco caecamque latendi
 502 struxit opem) mediasque arte secat aspera rupes
 503 semita, quam subter campi devexaque latis
 504 arva jacent spatiis. Contra importuna crepido,
 505 Oedipodioniae domus alitis ; hic fera quondam
 506 pallentes erecta genas suffusaque tabo
 507 lumina, concretis infando sanguine plumis
 508 reliquias amplexa virum semesaue nudis
 509 pectoribus stetit ossa premens visuque trementi
 510 conlustrat campos, si quis concurrere dictis
 511 hospes inexplicitis aut comminus ire viator
 512 audeat et dirae commercia jungere linguae ;
 513 nec mora, quin acuens exertos protinus ungues
 514 liventesque manus fractosque in vulnere dentes
 515 terribili applausu circum hospita surgeret ora ;
 516 et latuere doli, donec de rupe cruenta
 517 (heu simili deprensa viro !) cessantibus alis
 518 tristis inexpletam scopulis adfligeret alvum.
 519 Monstrat silva nefas : horrent vicina juveni
 520 gramina, damnatis avidum pecus abstinet herbis.
 521 Non Dryadum placet umbra choris, non commoda sacris
 522 Faunorum, diraeque etiam fugere volucres
 523 prodigiale nemus. Tacitis huc gressibus acti
 524 deveniunt peritura cohors, hostemque superbum
 525 adnixi jaculis et humi posita arma tenentes
 526 expectant, densaque nemus statione coronant.
 527 Coeperat umentis Phoebum subtexere palla
 528 Nox et caeruleam terris infuderat umbram.
 529 Ille propinquabat silvis et ab aggere celso
 530 scuta virum galeasque videt rutilare comantes,
 531 qua laxant rami nemus adversaque sub umbra
 532 flammeus aeratis lunae tremor errat in armis.
 533 Obstipuit visis, ibat tamen, horrida tantum
 534 spicula et inclusum capulo tenus admovet ensem,
 535 ac prior : "Unde, viri, quidve occultatis in armis ? "
 536 non humili terrore rogat. Nec reddita contra
 537 vox, fidamque negant suspecta silentia pacem.
 538 Ecce autem vasto Cthonii contorta lacerto,
 539 quo duce freta cohors, fuscas intervolat auras
 540 hasta ; sed audenti deus et fortuna recessit.
 541 Per tamen Olenii tegimen suis atraque saetis
 542 terga super laevos umeros vicina cruori

543 effugit et viduo jugulum ferit inrita ligno.
 544 Tunc horrere comae sanguisque in corda gelari.
 545 Huc ferus atque illuc animum pallentiaque ira
 546 ora ferens (nec tanta putat sibi bella parari) :
 547 "Ferte gradum contra campoque erumpite aperto !
 548 Quis timor audendi, quae tanta ignavia ? Solus,
 549 solus in arma voco." Neque in his mora ; quos ubi plures,
 550 quam ratus, innumeris videt excursare latebris,
 551 hos deire jugis, illos e vallibus imis
 552 crescere, nec paucos campo, totumque sub armis
 553 conlucere iter, ut clausas indagine profert
 554 in medium vox prima feras, quae sola medendi
 555 turbata ratione via est, petit ardua dirae
 556 Sphingos et abscisis infringens cautibus uncas
 557 exuperat juga dura manus, scopuloque potitus
 558 unde procul tergo metus et via prona nocendi,
 559 saxum ingens, quod vix plena cervice gementes
 560 vertere humo et muris valeant inferre juvenci,
 561 rupibus avellit ; dein toto sanguine nixus
 562 sustinet, inmanem quaerens librare ruinam,
 563 qualis in adversos Lapithas erexit inanem
 564 magnanimus cratera Pholus. Stupet obvia leto
 565 turba superstantem atque emissi turbine montis
 566 obruitur ; simul ora virum, simul arma manusque
 567 fractaque commixto sederunt pectora ferro.
 568 Quattuor hic adeo disjecti mole sub una
 569 congemuere, fuga tremefactum protinus agmen
 570 excutitur coeptis. Neque enim temnenda jacebant
 571 funera : fulmineus Dorylas, quem regibus ardens
 572 aequabat virtus, Martisque e semine Theron
 573 terrigenas confisus avos, nec vertere cuiquam
 574 frena secundus Halys, sed tunc pedes occubat arvis,
 575 Pentheumque trahens nondum te Phaedimus aequo,
 576 Bacche, genus. Quorum ut subitis exterrita fatis
 577 agmina turbatam vidit laxare catervam,
 578 quae duo sola manu gestans adclinia monti
 579 fixerat, intorquet jacula et fugientibus addit.
 580 Mox in plana libens, nodo ne pectore tela
 581 inciderent, saltu praeceps defertur et orbem,
 582 quem procul oppresso vidit Therone volutum,
 583 corripuit, tergoque et vertice tegmina nota
 584 saeptus et hostili propugnans pectora parma
 585 constitit. Inde iterum densi glomerantur in unum
 586 Ogygidae firmantque gradum ; trahit ocuis ense
 587 Bistonium Tydeus, Mavortia munera magni
 588 Oeneos, et partes pariter divisus in omnes
 589 hos obit atque illos ferroque micantia tela
 590 decutit ; impeditant numero seque ipsa vicissim
 591 arma premunt, nec vis conatibus ulla, sed ipsae
 592 in socios errare manus et corpora turba
 593 involvi prolapsa sua ; manet ille ruentes
 594 angustus telis et inexpugnabilis obstat.
 595 Non aliter Getica si fas est credere Phlegrae
 596 armatum immensus Briareus stetit aethera contra,
 597 hinc Phoebi pharetras, hinc torvae Pallados angues,
 598 inde Pelethroniam praefixa cuspide pinum
 599 Martis, at hinc lasso mutata Pyracmone temnens
 600 fulmina, cum toto nequiquam obsessus Olympo

601 tot queritur cessare manus : non segnior ardet
602 huc illuc clipeum objectans, seque ipse recedens
603 circuit ; interdum trepidis occurrit et instat
604 spicula devellens, clipeo quae plurima toto
605 fixa tremunt armantque virum ; saepe aspera passus
606 vulnera, sed nullum vitae in secreta receptum
607 nec mortem sperare valet. Rotat ipse furem
608 Deilochum, comitemque illi jubet ire sub umbras
609 Phegea sublata minitantem bella securi
610 Dircaeumque Gyan et Echionium Lycophonten.
611 Jam trepidi sese quaerunt numerantque, nec idem
612 caedis amor, tantamque dolent rarescere turbam.
613 Ecce Chromis Tyrii demissus origine Cadmi
614 (hunc utero quondam Dryope Phoenissa gravato
615 rapta repente choris onerisque oblita ferebat,
616 dumque trahit prensis taurum tibi cornibus, Euhan,
617 procidit impulsus nimis conatibus infans)
618 tunc audax jaculis et capti pelle leonis
619 pinea nodosae quassabat robora clavae
620 increpitans : "Unusne, viri, tot caedibus, unus
621 ibit ovans Argos ? Vix credet fama reverso !
622 Heu socii, nullaene manus, nulla arma valebunt ?
623 Haec regi promissa, Cydon, haec, Lampe, dabamus ? "
624 Dum clamat, subit ore cavo Teumesia cornus,
625 nec prohibent fauces ; atque illi voce repleta
626 intercepta natat prorupto in sanguine lingua.
627 Stabat adhuc, donec transmissa morte per artus
628 labitur inmorsaque cadens obmutuit hasta.
629 Vos quoque, Thespiadae, cur infitiatus honora
630 arcuerim fama ? Fratris moribunda levabat
631 membra solo Periphias (nil indole clarius illa
632 nec pietate fuit), laeva marcentia colla
633 sustentans dextraque latus ; singultibus artum
634 exhaurit thoraca dolor, nec vincla coercent
635 undantem fletu galeam, cum multa gementi
636 pone gravis curvas perfringit lancea costas ;
637 exit et in fratrem cognataque pectora telo
638 conserit. Ille oculos etiamnum in luce natantes
639 sistit et aspecta germani morte resolvit.
640 At cui vita recens et adhuc in vulnere vires
641 "hos tibi complexus, haec dent", ait, "oscula nati."
642 Procubuere pares fati, miserabile votum
643 mortis, et alterna clausurunt lumina dextra.
644 Protinus idem ultro jaculo parmaque Menoeten
645 proterrebat agens trepidis vestigia retro
646 passibus urgentem, donec defecit iniqua
647 lapsus humo, pariterque manus distractus in ambas
648 orat et a jugulo nitentem sustinet hastam :
649 "Parce per has stellis interlabentibus umbras,
650 per superos noctemque tuam ; sine tristia Thebis
651 nuntius acta feram vulgique per ora paventis
652 contempto te rege canam : sic inrita nobis
653 tela cadant, nullique tuum penetrabile ferro
654 pectus, et optanti victor reveharis amico."
655 Dixerat. Ille nihil vultum mutatus "inanes
656 perdis", ait, "lacrimas ; et tu (ni fallor) iniquo
657 pollicitus mea colla duci : nunc arma diemque
658 proice ; quid timidae sequeris compendia vitae ?

659 Bella manent." Simul haec et crassum sanguine telum
 660 jam redit ; ille super dictis infensus amaris
 661 prosequitur victos : "Non haec trieterica vobis
 662 nox patrio de more venit, non orgia Cadmi
 663 cernitis aut avidas Bacchum scelerare parentes.
 664 Nebridias et fragiles thyrsos portare putastis
 665 imbellem ad sonitum maribusque incognita veris
 666 foeda Celaenaea committere proelia buxo ?
 667 Hic aliae caedes, alius furor ; ite sub umbras,
 668 o timidi paucique ! " Haec intonat ; ast tamen illi
 669 membra negant, lassusque ferit praecordia sanguis.
 670 Jam sublata manus cassos defertur in ictus,
 671 tardatique gradus, clipeum nec sustinet umbo
 672 mutatum spoliis ; gelidus cadit imber anhelio
 673 pectore, tum crines ardentiaque ora cruentis
 674 roribus et taetra morientum aspergine manant :
 675 ut leo, qui campis longe custode fugato
 676 Massylas depastus oves, ubi sanguine multo
 677 luxuriata fames cervixque et tabe gravatae
 678 consedere jubae, mediis in caedibus astat
 679 aeger, hians, victusque cibus ; nec jam amplius irae
 680 crudescunt : tantum vacuis ferit aera malis
 681 molliaque ejecta delambit vellera lingua.
 682 Ille etiam Thebas spoliis et sanguine plenus
 683 isset et attonitis sese populoque ducique
 684 ostentasset ovans, ni tu, Tritonia virgo,
 685 flagrantem multaue operis caligine plenum
 686 consilio dignata virum : "Sate gente superbi
 687 Oeneos, absentes cui dudum vincere Thebas
 688 adnuimus, jam pone modum nimiumque secundis
 689 parce deis : huic una fides optanda labori.
 690 Fortuna satis usus abi." Restabat acerbis
 691 funeribus socioque gregi non sponte superstes
 692 Haemonides (ille haec praeviderat, omina doctus
 693 aeris et nulla deceptus ab alite) Maeon,
 694 nec veritus prohibere ducem, sed fata monentem
 695 privavere fide. Vita miserandus inertum
 696 damnatur ; trepido Tydeus inmitia mandat :
 697 "Quisquis es Aonidum, quem crastina munere nostro
 698 manibus exemptum mediis Aurora videbit,
 699 haec jubeo perferre duci : cinge aggere portas,
 700 tela nova, fragiles aevo circum inspicere muros,
 701 praecipue stipare viros densasque memento
 702 multiplicare acies ! Fumantem hunc aspice late
 703 ense meo campum : tales in bella venimus."
 704 Haec ait, et meritae pulchrum tibi, Pallas, honorem
 705 sanguinea de strage parat, praedamque jacentem
 706 comportat gaudens ingentiaque acta recenset.
 707 Quercus erat tenerae jam longum oblita juventae
 708 aggere camporum medio, quam plurimus ambit
 709 frondibus incurvis et crudo robore cortex.
 710 Huic leves galeas perfossaque vulnere crebro
 711 inserit arma ferens, huic truncos ictibus enses
 712 subligat et tractas membris spirantibus hastas.
 713 Corpora tunc atque arma simul cumulata superstans
 714 incipit (oranti nox et juga longa resultant) :
 715 "Diva ferox, magni decus ingeniumque parentis,
 716 bellipotens, cui torva genis horrore decoro

717 cassis et asperso crudescit sanguine Gorgon,
 718 nec magis ardentem Mavors hastataque pugnae
 719 impulerit Bellona tubas, huic adnue sacro,
 720 seu Pandionio nostras invisere caedes
 721 monte venis, sive Aonia devertis Itone
 722 laeta choris, seu tu Libyco Tritone repexas
 723 lota comas qua te bijugo temone frementem
 724 intemeratarum volucer rapit axis equarum,
 725 nunc tibi fracta virum spolia informesque dicamus
 726 exuvias. At si patriis Parthaonis arvis
 727 inferar et reduci pateat mihi Martia Pleuron,
 728 aurea tunc mediis urbis tibi templa dicabo
 729 collibus, Ionias qua despectare procellas
 730 dulce sit, et flavo tollens ubi vertice pontum
 731 turbidus objectas Achelous Echinadas exit.
 732 Hic ego majorum pugnas vultusque tremendos
 733 magnanimum effingam regum, figamque superbis
 734 arma tholis, quaeque ipse meo quaesita revexi
 735 sanguine, quaeque dabis captis, Tritonia, Thebis.
 736 Centum ibi virgineis votae Calydonides aris
 737 Actaeas tibi rite faces et ab arbore casta
 738 nectent purpureas niveo discrimine vittas,
 739 pervigilemque focis ignem longaeva sacerdos
 740 nutriet, arcanum numquam spretura pudorem.
 741 Tu bellis, tu pace feres de more frequentes
 742 primitias operum, non indignante Diana."
 743 Dixerat, et dulces iter instaurabat ad Argos.

LIBER III

T3 v.1 At non Aoniae moderator perfidus aulae
 2 nocte sub ancipiti, quamvis umentibus astris
 3 longus ad auroram superet labor, otia somni
 4 accipit ; invigilant animo scelerisque parati
 5 supplicium exercent curae ; tum plurima versat
 6 pessimus in dubiis augur, timor. "Ei mihi" clamat,
 7 "Unde morae ? " (Nam prona ratus facilemque tot armis
 8 Tydea, nec numero virtutem animumque rependit)
 9 "Num regio diversa viae ? Num missus ab Argis
 10 subsidio globus ? An sceleris data fama per urbes
 11 finitimas ? Paucosne, pater Gradive, manuve
 12 legimus indecores ? At enim fortissimus illic
 13 et Chromis et Dorylas et nostris turribus aequi
 14 Thespiadae totos raperent mihi funditus Argos.
 15 Nec tamen ille meis, reor, impenetrabilis armis
 16 aere gerens solidoque datos adamante lacertos
 17 venerat ; heu segnes, quorum labor haeret in uno,
 18 si conserta manus ! " Vario sic turbidus aestu
 19 angitur ac sese culpatur super omnia, qui non
 20 orantem in mediis legatum coetibus ense
 21 perculerit foedasque palam satiaverit iras.
 22 Jam pudet incepti, jam paenitet. Ac velut ille
 23 fluctibus Ioniis Calabrae datus arbiter alno
 24 nec rudis undarum (portus sed linquere amicos
 25 purior Olenii frustra gradus impulit astri)
 26 cum fragor hiberni subitus Jovis, omnia mundi
 27 claustra tonant multusque polos inclinat Orion,

28 ipse quidem malit terras pugnatque reverti,
29 fert ingens a puppe Notus, tunc arte relicta
30 ingemit et caecas sequitur jam nescius undas :
31 talis Agenoreus ductor caeloque morantem
32 Luciferum et seros maerentibus increpat ortus.
33 Ecce sub occiduas versae jam Noctis habenas
34 astrorumque obitus, ubi primum maxima Tethys
35 impulit Eoo cunctantem Hyperiona ponto,
36 ima flagellatis, signum lugubre malorum,
37 ponderibus trepidavit humus, motusque Cithaeron
38 antiquas dedit ire nives ; tunc visa levari
39 culmina septemnaeque jugo concurrere portae.
40 Et prope sunt causae : gelido remeabat Eoo
41 iratus fati et tristis morte negata
42 Haemonides ; necdum ora patent, dubiusque notari
43 signa dabat magnae longe manifesta ruinae
44 planctuque et gemitu ; lacrimas nam protinus omnes
45 fuderat. Haud aliter saltu devertitur orbis
46 pastor ab agrestum nocturna strage luporum,
47 cujus erile pecus silvis inopinus abegit
48 imber et hibernae ventosa cacumina lunae :
49 luce patent caedes ; domino perferre recentes
50 ipse timet casus, haustaque informis harena
51 questibus implet agros, stabulique silentia magni
52 odit et amissos longo ciet ordine tauros.
53 Illum congestae portarum ad limina matres
54 ut solum videre (nefas !) nulla agmina circum
55 magnanimosque duces, nil ausae quaerere tollunt
56 clamorem, qualis bello supremus apertis
57 urbibus, aut pelago jam descendente carina.
58 Ut primum invisi cupido data copia regis :
59 "Hanc tibi de tanto donat ferus agmine Tydeus
60 infelicem animam, sive haec sententia divum
61 seu fortuna fuit, seu, quod pudet ira fateri,
62 vis invicta viri. Vix credo et nuntius : omnes
63 procubuere, omnes. Noctis vaga lumina testor
64 et socium manes et te, mala protinus ales,
65 qua redeo, non hanc lacrimis meruisse nec astu
66 crudelem veniam atque inhonoraee munera lucis.
67 Sed mihi jussa deum placitoque ignara moveri
68 Atropos atque olim non haec data janua leti
69 eripuerunt necem. Jamque ut mihi prodiga vitae
70 pectora et extremam nihil horrescentia mortem
71 aspicias : bellum infandum ominibusque negatam
72 movisti, funeste, aciem ; dum pellere leges
73 et consanguineo gliscis regnare superbus
74 exule, te series orbarum excisa domorum
75 planctibus adsiduis, te diro horrore volantes
76 quinquaginta animae circum noctesque diesque
77 adsilient ; neque enim ipse moror." Jam moverat iras
78 rex ferus, et tristes ignescunt sanguine vultus.
79 Inde ultro Phlegyas et non cunctator iniqui
80 Labdacus (hos regni ferrum penes) ire manaque
81 proturbare parant. Sed jam nudaverat ense
82 magnanimus vates, et nunc trucis ora tyranni,
83 nunc ferrum aspectans : "Numquam tibi sanguinis hujus
84 jus erit aut magno feries imperdita Tydeo
85 pectora ; vado equidem exultans ereptaque fata

86 insequor et comites feror expectatus ad umbras.
87 Te superis fratrique..." et jam media orsa loquentis
88 absciderat plenum capulo latus ; ille dolori
89 pugnat et ingentem nisu duplicatus in ictum
90 corruit, extremisque animae singultibus errans
91 alternus nunc ore venit, nunc vulnere sanguis.
92 Excussae procerum mentes, turbataque mussant
93 concilia ; ast illum conjunx fidiqque parentes
94 servantem vultus et torvum in morte peracta,
95 non longum reducem laetati, in tecta ferebant.
96 Sed ducis infandi rabidae non hactenus irae
97 stare queunt ; vetat igne rapi, pacemque sepulcri
98 impius ignaris nequiquam manibus arcet.
99 Tu tamen egregius fati mentisque nec unquam
100 (sic dignum est) passure situm, qui comminus ausus
101 vadere contemptum reges, quaque ampla veniret
102 libertas, sancire viam : quo carmine dignam,
103 quo satis ore tuis famam virtutibus addam,
104 augur amate deis ? Non te caelestia frustra
105 edocuit lauruque sua dignatus Apollo est,
106 et nemorum Dodona parens Cirrhaeaeque virgo
107 audebit tacito populos suspendere Phoebo.
108 Nunc quoque Tartareo multum divisus Averno
109 Elysias, i, carpe plagas, ubi manibus axis
110 invius Ogygiis nec sontis iniqua tyranni
111 jussa valent ; durant habitus et membra cruentis
112 inviolata feris, nudoque sub axe jacentem
113 et nemus et tristis volucrum reverentia servat.
114 At nuptae exanimes puerique aegrique parentes
115 moenibus effusi per plana, per avia, passim
116 quisque suas avidi ad lacrimas, miserabile, currunt,
117 certamen, quos densa gradu comitantur euntes
118 milia solandi studio, pars visere flagrant
119 unius acta viri et tantos in nocte labores.
120 Fervet iter gemitu et plangoribus arva reclamant.
121 Ut vero infames scopulos silvamque nefandam
122 perventum, ceu nulla prius lamenta nec atri
123 manassent imbres, sic ore miserrimus uno
124 exoritur fragor, aspectuque accensa cruento
125 turba furit : stat sanguineo discissus amictu
126 Luctus atrox caesoque invitat pectore matres.
127 Scrutantur galeas frigentum inventaque monstrant
128 corpora, prociduae super externosque suosque.
129 Hae pressant in tabe comas, hae lumina signant
130 vulneraque alta rigant lacrimis, pars spicula dextra
131 nequiquam parcente trahunt, pars molliter aptant
132 bracchia trunca loco et cervicibus ora reponunt.
133 At vaga per dumos vacuique in pulvere campi
134 magna parens juvenum, gemini nunc funeris, Ide
135 squalentem sublata comam liventiaque ora
136 ungue premens (nec jam infelix miserandaque, verum
137 terror inest lacrimis) per et arma et corpora passim
138 canitiem impexam dira tellure volutans
139 quaerit inops natos omnique in corpore plangit.
140 Thessalis haud aliter bello gavisa recenti
141 cui gentile nefas hominem renovare canendo,
142 multifida attollens antiqua lumina cedro
143 nocte subit campos versatque in sanguine functum

144 vulgus et explorat manes, cui plurima busto
145 imperet ad superos : animarum maesta queruntur
146 concilia et nigri pater indignatur Averni.
147 Illi in secessu pariter sub rupe jacebant
148 felices quos una dies, manus abstulit una,
149 pervia vulneribus media trabe pectora nexi.
150 Ut vidit lacrimisque oculi patuere profusis :
151 "Hosne ego complexus genetrix, haec oscula, nati,
152 vestra tuor ? Sic vos extremo in fine ligavit
153 ingenium crudele necis ? Quae vulnera tractem,
154 quae prius ora premam ? Vosne illa potentia matris,
155 vos uteri fortuna mei qua tangere divos
156 rebar et Ogygias titulis anteire parentes ?
157 At quanto melius dextraque in sorte jugatae,
158 quis steriles thalami nulloque ululata dolore
159 respexit Lucina domum ! mihi quippe malorum
160 causa labor ; sed nec bellorum in luce patenti
161 conspicui fatis aeternaque gentibus ausi
162 quaesistis miserae vulnus memorabile matri,
163 sed mortem obscuram numerosaque funera passi,
164 heu quantus furto cruor et sine laude jacetis !
165 Quin ego non dextras miseris complexibus ausim
166 dividere et tanti consortia rumpere leti :
167 ite diu fratres indiscretique supremis
168 ignibus et caros urna confundite manes ! "
169 nec minus interea digesta strage suorum,
170 hic Cthonium conjunx, hic mater Penthea clamat
171 Astyoche, puerique rudes, tua, Phaedime, proles,
172 amissum didicere patrem, Marpessaque pactum
173 Phyllea, sanguineumque lavant Acamanta sorores.
174 Tunc ferro retegunt silvas collisque propinqui
175 annosum truncant apicem, qui conscius actis
176 noctis et inspexit gemitus ; ibi grandior aevo
177 ante rogos, dum quisque suo nequit igne revelli,
178 concilium infaustum dictis mulcebat Aletes :
179 "Saepe quidem infelix varioque exercita ludo
180 fatorum gens nostra fuit, Sidonius ex quo
181 hospes in Aonios jecit sata ferrea sulcos,
182 unde novi fetus et formidata colonis
183 arva suis. Sed nec veteris cum regia Cadmi
184 fulmineum in cinerem monitis Junonis iniquae
185 consedit, neque funerea cum laude potitus
186 infelix Athamas trepido de monte veniret,
187 semianimem heu laeto referens clamore Learchum,
188 hic gemitus Thebis, nec tempore clarius illo
189 Phoenissae sonuere domus, cum lassa furorem
190 vicit et ad comitum lacrimas expavit Agave.
191 Una dies similis fato specieque malorum
192 aequa fuit, qua magniloquos luit impia flatus
193 Tantalus, innumeris cum circumfusa ruinis
194 corpora tot raperet terra, tot quaereret ignes.
195 Talis erat vulgi status, et sic urbe relicta
196 primaevique senesque et longo examine matres
197 invidiam planxere deis miseroque tumultu
198 bina per ingentes stipabant funera portas.
199 Meque ipsum memini (necdum apta doloribus aetas)
200 flesse tamen gemituque meos aequasse parentes
201 illa tamen superi ; nec quod tibi, Delia, castos

202 prolapsum fontes specula temerare profana
 203 heu dominum insani nihil agnovere Molossi,
 204 deflerim magis, aut verso quod sanguine fluxit
 205 in subitos regina lacus : sic dura Sororum
 206 pensa dabant visumque Jovi. Nunc regis iniqui
 207 ob noxam inmeritos patriae tot culmina cives
 208 exuimus, nec adhuc calcati foederis Argos
 209 fama subit, et jam bellorum extrema dolemus.
 210 Quantus equis quantusque viris in pulvere crasso
 211 sudor ! Io quanti crudele rubebitis amnes !
 212 Viderit haec bello viridis manus : ast ego doner
 213 dum licet igne meo terraque insternar avita ! "
 214 Haec senior, multumque nefas Eteoclis acervat
 215 crudelem infandumque vocans poenasque daturum.
 216 Unde ea libertas ? Juxta illi finis et aetas
 217 tota retro, seraeque decus velit addere morti.
 218 Haec sator astrorum jamdudum e vertice mundi
 219 prospectans primoque imbutas sanguine gentes
 220 Gradivum acciri propere jubet. Ille furentes
 221 Bistonas et Geticas populatus caedibus urbes
 222 turbidus aetherias currus urgebat ad arces
 223 fulmine cristatum galeae jubar armaque in auro
 224 tristia, terrificis monstrorum animata figuris
 225 incutiens : tonat axe polus clipeique cruenta
 226 lux rubet, et solem longe ferit aemulus orbis.
 227 Hunc ubi Sarmaticos etiamnum efflare labores
 228 Juppiter et tota perfusum pectora belli
 229 tempestate videt : "Talis mihi, nate, per Argos,
 230 talis abi, sic ense madens, hac nubilus ira.
 231 Exturbent resides frenos et cuncta perosi
 232 te cupiant, tibi praecipites animasque manusque
 233 devoveant, rape cunctantes et foedera turba,
 234 cui dedimus ; tibi fas ipsos incendere bello
 235 caelicolas pacemque meam. Jam semina pugnae
 236 ipse dedi : remeat portans inmania Tydeus
 237 ausa, ducis scelus et turpes, primordia belli,
 238 insidias fraudesque, suis quas ultus in armis.
 239 Adde fidem. Vos o Superi, meus ordine sanguis,
 240 ne pugnare odiis, neu me temptare precando
 241 certetis : sic Fata mihi nigraeque Sororum
 242 juravere colus : manet haec ab origine mundi
 243 fixa dies bello, populique in proelia nati.
 244 Quodni me veterum poenas sancire malorum
 245 gentibus et diros sinitis punire nepotes
 246 (arcem hanc aeternam mentisque sacraria nostrae
 247 testor et Elysios, etiam mihi numina, fontes)
 248 ipse manu Thebas correptaque moenia fundo
 249 excutiam turrets aut stagna in caerula verram
 250 effundam turrets aut stagna in caerula verram
 251 imbre superjecto, licet ipsa in turbine rerum
 252 Juno suos colles templumque amplexa laboret."
 253 Dixit et, attoniti jussis (mortalia credas
 254 pectora) sic cuncti vocemque animosque tenebant,
 255 non secus ac longa ventorum pace solutum
 256 aequor et imbelli recubant ubi litora somno,
 257 silvarumque comas et abacto flamine nubes
 258 mulcet iners aestas ; tunc stagna lacusque sonori
 259 detumuere, tacent exusti solibus amnes.

260 Gaudet ovans jussis et adhuc temone calenti
 261 fervidus in laevum torsit Gradivus habenas.
 262 Jamque iter extremum caelique abrupta tenebat,
 263 cum Venus ante ipsos nulla formidine gressum
 264 figit equos ; cessere retro jam jamque rigentes
 265 suppliciter posuere juba. Tunc pectora summo
 266 adclinata jugo vultumque obliqua madentem
 267 incipit (interea dominae vestigia juxta
 268 spumantem proni mandunt adamanta jugales) :
 269 "Bella etiam in Thebas, socer o pulcherrime, bella !
 270 ipse paras ferroque tuos abolere nepotes ?
 271 Nec genus Harmoniae nec te conubia caelo
 272 festa nec hae quicquam lacrimae, furibunde, morantur ?
 273 Criminis haec merces ? Hoc fama pudorque relictus,
 274 hoc mihi Lemniacae de te meruere catenae ?
 275 Perge libens ; at non eadem Volcania nobis
 276 obsequia, et laesi servit tamen ira mariti !
 277 Illum ego perpetuis mihi desudare caminis
 278 si jubeam vigilesque operi transmittere noctes,
 279 gaudeat ornatusque novos ipsique labore
 280 arma tibi ; tu !... sed scopulos et aena precando
 281 flectere corda paro ; solum hoc tamen anxia, solum
 282 obtestor, quid me Tyrio sociare marito
 283 progeniem caram infaustisque dabas hymenaeis,
 284 dum fore praeclaros armis et vivida rebus
 285 pectora vipereo Tyrios de sanguine inactas
 286 demissumque Jovis serie genus ? A ! Mea quanto
 287 Sithonia mallet nupsisset virgo sub Arcto
 288 trans Borean Thracasque tuos. Indigna parumne
 289 pertulimus, divae Veneris quod filia longum
 290 reptat et Illyricas dejectat virus in herbas ?
 291 Nunc gentem inmeritam..." Lacrimas non pertulit ultra
 292 Bellipotens, hastam laeva transumit et alto,
 293 haud mora, desiluit curru, clipeoque receptam
 294 laedit in amplexu dictisque ita mulcet amicis :
 295 "O mihi bellorum requies et sacra voluptas
 296 unaque pax animo ! Soli cui tanta potestas
 297 divorumque hominumque meis occurrere telis
 298 impune et media quamvis in caede frementes
 299 hos adsistere equos, hunc ensem avellere dextrae.
 300 Nec mihi Sidonii genialia foedera Cadmi
 301 nec tua cara fides (ne falsa incessere gaude !)
 302 exciderunt : prius in patruis deus infera mergar
 303 stagna et pallentes agar exarmatus ad umbras.
 304 Sed nunc fatorum monitus mentemque supremi
 305 jussus obire patris (neque enim Vulcania tali
 306 imperio manus apta legi), quo pectore contra
 307 ire Jovem dictasque parem contemnere leges,
 308 cui modo (pro vires !) terras caelumque fretumque
 309 attremere oranti tantosque ex ordine vidi
 310 delituisse deos ? Sed ne mihi corde supremos
 311 concipe, cara, metus ! Quando haec mutare potestas
 312 nulla datur, cum jam Tyriis sub moenibus ambae
 313 bellabunt gentes, adero et socia arma juvabo.
 314 Tunc me sanguineo late defervere campo
 315 res super Argolicas haud sic dejecta videbis ;
 316 hoc mihi jus, nec fata vetant." Sic orsus aperto
 317 flagrantem inmisit equos. Non ocus alti

318 in terras cadit ira Jovis, si quando nivalem
 319 Othryn et Arctoae gelidum caput institit Ossae
 320 armavitque in nube manum : volat ignea moles
 321 saeva dei mandata ferens, caelumque trisulca
 322 territat omne coma, jamdudum aut ditibus agris
 323 signa dare aut ponto miseros involvere nautas.
 324 Jamque remensus iter fesso Danaeïa Tydeus
 325 arva gradu viridisque legit devexa Proshymnae
 326 terribilis visu : stant fulti pulvere crines,
 327 squalidus ex umeris cadit alta in vulnera sudor,
 328 insomnisque oculos rubor excitat, oraque retro
 329 solvit anhela sitis ; mens altum spirat honorem
 330 conscia factorum. Sic nota in pascua taurus
 331 bellator redit, adverso cui colla suoque
 332 sanguine proscissisque natant palearibus armi ;
 333 tunc quoque lassa tumet virtus multumque superbit
 334 pectore despecto ; vacua jacet hostis harena
 335 turpe gemens crudosque vetat sentire labores.
 336 Talis erat ; medias etiam non destitit urbes,
 337 quidquid et Asopon veteresque interjacet Argos,
 338 inflammare odiis, multumque et ubique retexens
 339 legatum sese Graïa de gente petendis
 340 isse super regnis profugi Polynicis, at inde
 341 vim, noctem, scelus, arma, dolos, ea foedera passum
 342 regis Echionii, fratri sua jura negari.
 343 Prona fides populis ; deus omnia credere suadet
 344 Armipotens, geminatque acceptos Fama pavores.
 345 Utque introgressus portas (et forte verendus
 346 concilio pater ipse duces cogebat Adrastus)
 347 improvisus adest, jam illinc a postibus aulae
 348 vociferans : "arma, arma viri, tuque optime Lernae
 349 ductor, magnanimum si quis tibi sanguis avorum,
 350 arma para ! Nusquam pietas, non gentibus aequum
 351 fas aut cura Jovis ; melius legatus adissem
 352 Sauromatas rabidos servatoremque cruentum
 353 Bebrycii nemoris. Nec jussa incuso pigetve
 354 officii : juvat isse, juvat, Thebasque nocentes
 355 explorasse manu ; bello me, credite, bello,
 356 ceu turrem validam aut artam compagibus urbem,
 357 delecti insidiis instructique omnibus armis
 358 nocte doloque viri nudum ignarumque locorum
 359 nequiquam clausere ; jacent in sanguine mixti
 360 ante urbem vacuum. Nunc o, nunc tempus in hostes,
 361 dum trepidi exanguesque metu, dum funera portant,
 362 nunc, socer, haec dum non manus excidit ; ipse ego fessus
 363 quinquaginta illis heroum inmanibus umbris
 364 vulneraque ista ferens putri insiccata cruore
 365 protinus ire peto ! " Trepidi de sedibus astant
 366 Inachidae, cunctisque prior Cadmeius heros
 367 accurrit vultum dejectus et "o ego divis
 368 invisus vitaeque nocens haec vulnera cerno
 369 integer ! Hosne mihi reditus, germane, parabas ?
 370 In me haec tela dabas ! Pro vitae foeda cupido !
 371 Infelix, facinus fratri tam grande negavi !
 372 Et nunc vestra quidem maneant in pace quietae
 373 moenia, nec vobis tanti sim causa tumultus
 374 hospes adhuc. Scio (nec me adeo res dextra levavit)
 375 quam durum natis, thalamo quam triste revelli,

376 quam patria ; non me ullius domus anxia culpet
 377 respectentve truces obliquo limine matres.
 378 Ibo libens certusque mori, licet optima conjunx
 379 auditusque iterum revocet socer ; hunc ego Thebis,
 380 hunc, germane, tibi jugulum et tibi, maxime Tydeu,
 381 debeo." Sic variis pertemptat pectora dictis
 382 obliquatque preces. Commotae questibus irae
 383 et mixtus lacrimis caluit dolor ; omnibus ultro
 384 non juvenum modo, sed gelidis et inertibus aevo
 385 pectoribus mens una subit, viduare penates,
 386 finitimas adhibere manus, jamque ire. Sed altus
 387 consiliis pater imperique haud flectere molem
 388 inscius : "Ista quidem superis curaeque medenda
 389 linquite, quaeso, meae, nec te germanus inulto
 390 sceptrum geret, neque nos avidi promittere bellum.
 391 At nunc egregium tantoque in sanguine ovantem
 392 excipite Oeniden, animosaque pectora laxet
 393 sera quies : nobis dolor haud rationis egebit."
 394 Turbati extemplo comites et pallida conjunx
 395 Tydea circum omnes fessum bellique viaeque
 396 stipantur. Laetus mediis in sedibus aulae
 397 constitit, ingentique exceptus terga columna,
 398 vulnera dum lymphis Epidaurius eluit Idmon,
 399 nunc velox ferro, nunc ille tepentibus herbis
 400 mitior, ipse alta seductus mente renarrat
 401 principia irarum, quaeque orsus uterque vicissim,
 402 quis locus insidiis, tacito quae tempora bello,
 403 qui contra quantique duces, ubi maximus illi
 404 sudor, et indicio servatum Maeona tristi
 405 exponit. Cui fida manus proceresque socerque
 406 astupet oranti, Tyriusque incenditur exul.
 407 Solverat Hesperii devexo margine ponti
 408 flagrantem Sol pronus equos rutilamque lavabat
 409 Oceani sub fonte comam, cui turba profundi
 410 Nereos et rapidis accurrunt passibus Horae,
 411 frenaque et auratae textum sublime coronae
 412 deripiunt, laxant calidis umentia loris
 413 pectora ; pars meritos vertunt ad molle jugales
 414 gramen et erecto currum temone supinant.
 415 Nox subiit curasque hominum motusque ferarum
 416 composuit nigroque polos involvit amictu,
 417 illa quidem cunctis, sed non tibi mitis, Adraste,
 418 Labdacioque duci : nam Tydea largus habebat
 419 perfusum magna virtutis imagine somnus.
 420 Et jam noctivagas inter deus armifer umbras
 421 desuper Arcadiae fines Nemeaeaque rura
 422 Taenariumque cacumen Apollineasque Therapnas
 423 armorum tonitru ferit et trepidantia corda
 424 implet amore sui. Comunt Furor Iraque cristas,
 425 frena ministrat equis Pavor armiger. At vigil omni
 426 Fama sono vanos rerum succincta tumultus
 427 antevolat currum flatuque impulsa gementum
 428 alipedum trepidas densò cum murmure plumas
 429 excutit : urguet enim stimulis auriga cruentis
 430 facta, infecta loqui, curruque infestus ab alto
 431 terga comasque deae Scythica pater increpat hasta.
 432 Qualis ubi Aeolio dimissos carcere Ventos
 433 dux prae se Neptunus agit magnoque volentes

434 incitat Aegaeo ; tristis comitatus eunti
 435 circum lora fremunt Nimbique Hiemesque profundae
 436 Nubilaque et vulso terrarum sordida fundo
 437 Tempestas : dubiae motis radicibus obstant
 438 Cyclades, ipsa tua Mycono Gyaroque revelli,
 439 Dele, times magnique fidem testaris alumni.
 440 Septima jam nitidum terris Aurora deisque
 441 purpureo vehit ore diem, Perseius heros
 442 cum primum arcana senior sese extulit aula,
 443 multa super bello generisque tumentibus amens
 444 incertusque animi daret armis jura novosque
 445 gentibus incuteret stimulos, an frena teneret
 446 irarum et motos capulis adstringeret enses.
 447 Hinc pacis tranquilla movent, atque inde pudori
 448 foeda quies, flectique nova dulcedine pugnae
 449 difficiles populi ; dubio sententia tandem
 450 sera placet, vatum mentes ac provida veri
 451 sacra movere deum. Sollers tibi cura futuri,
 452 Amphiarae, datur, juxtaque Amythaone cretus
 453 jam senior (sed mente viret Phoeboque) Melampus
 454 adsociat passus : dubium cui pronus Apollo
 455 oraque Cirrhaea satiarit largius unda.
 456 Principio fibris pecudumque in sanguine divos
 457 explorant ; jam tum pavidis maculosa bidentum
 458 corda negant diraque nefas minitanti vena.
 459 Ire tamen vacuoque sedet petere omina caelo.
 460 Mons erat audaci seductus in aethera dorso
 461 (nomine Lernaevi memorant Aphasanta coloni)
 462 gentibus Argolicis olim sacer ; inde ferebant
 463 nubila suspenso celerem temerasse volatu
 464 Persea, cum raptos pueri perterrita mater
 465 prospexit de rupe gradus ac paene secuta est.
 466 Hoc gemini vates sanctam canentis olivae
 467 fronde comam et niveis ornati tempora vittis
 468 evadunt pariter, madidos ubi lucidus agros
 469 ortus et argentes laxavit sole pruinas.
 470 At prior Oeclides solitum prece numen amicat :
 471 "Juppiter omnipotens (nam te perniciousis alis
 472 addere consilium volucresque implere futuri
 473 ominaque et causas caelo deferre latentes
 474 accipimus), non Cirrha deum promiserit antro
 475 certius, aut frondes lucis quas fama Molossis
 476 Chaonias sonuisse tibi ; licet aridus Hammon
 477 invideat Lyciaeque parent contendere sortes
 478 Niliacumque pecus patrioque aequalis honori
 479 Branchus, et undosae qui rusticus accola Pisae
 480 Pana Lycaonia nocturnum exaudit in umbra,
 481 ditior ille animi, cui tu, Dictaee, secundas
 482 impuleris manifestus aves. Mirum unde, sed olim
 483 hic honor alitibus, superae seu conditor aulae
 484 sic dedit effusum chaos in nova semina texens,
 485 seu quia mutatae nostraque ab origine versis
 486 corporibus subiere notos, seu purior axis
 487 amotumque nefas et rarum insistere terris
 488 vera docent ; tibi, summe sator terraeque deumque,
 489 scire licet. Nos Argolicae primordia pugnae
 490 venturumque sinas caelo praenosse laborem.
 491 Si datur et duris sedet haec sententia Parcis

492 solvere Echionias Lernaeva cuspide portas,
 493 signa feras laevusque tones ; tunc omnis in astris
 494 consonet arcana volucris bona murmura lingua.
 495 Si prohibes, hic nocte moras dextrisque profundum
 496 alitibus praetexe diem." Sic fatus et alto
 497 membra locat scopulo ; tunc plura ignotaque jungit
 498 numina et immensi fruitur caligine mundi.
 499 Postquam rite diu partiti sidera cunctas
 500 perlegere animis oculisque sequacibus auras,
 501 tunc Amythaonius longo post tempore vates :
 502 "Nonne sub excelso spirantis limite caeli,
 503 Amphiarae, vides, cursus ut nulla serenos
 504 ales agat liquidoque polum complexa meatu
 505 pendeat aut fugiens placabile clanxerit omen ?
 506 Non comes obscurus tripodum, non fulminis ardens
 507 vector adest, flavaeque sonans avis unca Minervae
 508 non venit auguriis melior, quin vultur et altis
 509 desuper accipitres exultavere rapinis.
 510 Monstra volant, dirae stridunt in nube volucres,
 511 nocturnaeque gemunt striges et feralia bubo
 512 damna canens. Quae prima deum portenta sequamur ?
 513 Hisne dari, Thymbraee, polum ? Simul ora recurvo
 514 ungue secant rabidae planctumque imitantibus alis
 515 exagitant zephyros et plumea pectora caedunt."
 516 Ille sub haec : "Equidem varii, pater, omina Phoebi
 517 saepe tuli : jam tum, prima cum pube virentem
 518 semideos inter pinus me Thessala reges
 519 duceret, hic casus terraeque marisque canentem
 520 obstipuere duces, nec me ventura locuto
 521 saepius in dubiis auditus Iasoni Mopsus.
 522 Sed similis non ante metus aut astra notavi
 523 prodigiosa magis ; quamquam majora parantur.
 524 Huc advertite animum : clara regione profundi
 525 aetheros innumeri statuerunt agmina cycni,
 526 sive hos Strymonia Boreas ejecit ab Arcto,
 527 seu fecunda refert placidi clementia Nili.
 528 Fixerunt cursus : has rere in imagine Thebas ;
 529 nam sese inmoti gyro atque in pace silentes
 530 ceu muris valloque tenent. Sed fortior ecce
 531 adventat per inane cohors ; septem ordine fulvo
 532 armigeras summi Jovis exultante caterva
 533 intuor : Inachii sint hi tibi, concipe, reges.
 534 Invasere globum nivei gregis uncaque pandunt
 535 caedibus ora novis et strictis unguibus instant.
 536 Cernis inexperto rorantes sanguine ventos,
 537 et plumis stillare diem ? Quae saeva repente
 538 victores agitat leto Jovis ira sinistri ?
 539 Hic excelsa petens subita face solus inarsit
 540 summisitque animos, illum vestigia adortum
 541 majorum volucrum tenerae deponitis alae.
 542 Hic hosti implicitus pariter ruit, hunc fuga retro
 543 volvit agens sociae linquentem fata catervae.
 544 Hic nimbo glomeratus obit, hic praepete viva
 545 pascitur immoriens ; spargit cava nubila sanguis.
 546 Quid furtim inlacrimas ? Illum, venerande Melampu,
 547 qui cadit, agnosco." Trepidus sic mole futuri
 548 cunctaque jam rerum certa sub imagine passos
 549 terror habet vates ; piget inrupisse volantum

550 concilia et caelo mentem insertasse vetanti,
551 auditique odere deos. Unde iste per orbem
552 primus venturi miseris animantibus aeger
553 crevit amor ? Divumne feras hoc munus, an ipsi,
554 gens avida et parto non umquam stare quieti,
555 eruimus quae prima dies, ubi terminus aevi,
556 quid bonus ille deum genitor, quid ferrea Clotho
557 cogitet ? Hinc fibrae et volucrum per nubila sermo
558 astrorumque vices numerataque semita lunae
559 Thessalicumque nefas. At non prior aureus ille
560 sanguis avum scopulisque satae vel robore gentes
561 mentibus his usae ; silvas amor unus humumque
562 edomuisse manu ; quid crastina volveret aetas,
563 scire nefas homini. Nos pravum et flebile vulgus
564 scrutati penitus superos : hinc pallor et irae,
565 hinc scelus insidiaeque et nulla modestia voti.
566 Ergo manu vittas damnataque vertice sarta
567 deripit abjectaque inhonorus fronde sacerdos
568 invisio de monte redit ; jam bella tubaeque
569 comminus, absentesque fremunt sub pectore Thebae.
570 Ille nec aspectum vulgi, nec fida tyranni
571 conloquia aut coetus procerum perferre, sed atra
572 sede tegi, et superum clausus negat acta fateri
573 (te pudor et curae retinent per rura, Melampu) :
574 bisenos premit ora dies populumque ducesque
575 extrahit incertis. Et jam suprema Tonantis
576 jussa fremunt agrosque viris annosaque vastant
577 oppida ; bellipotens prae se deus agmina passim
578 mille rapit ; liquere domos dilectaque laeti
579 conubia et primo plorantes limine natos :
580 tantus in attonitos cecidit deus. Arma paternis
581 postibus et fixos superum ad penetralia currus
582 vellere amor ; tunc fessa putri robigine pila
583 haerentesque situ gladios in saeva recurant
584 vulnera et attrito cogunt juvenescere saxo.
585 Hi teretes galeas magnorumque aerea suta
586 thoracum et tunicas Chalybum squalore crepantes
587 pectoribus temptare, alii Gortynia lentant
588 cornua ; jam falces avidis et aratra caminis
589 rastraque et incurvi saevum rubuere ligones.
590 Caedere nec validas sanctis e stirpibus hastas
591 nec pudor emerito clipeum vestisse juvenco.
592 Inrupere Argos maestique ad limina regis
593 bella animis, bella ore fremunt ; it clamor ad auras,
594 quantus Tyrrheni gemitus salis, aut ubi temptat
595 Enceladus mutare latus ; super igneus antris
596 mons tonat, exundant apices fluctusque Pelorus
597 contrahit, et sperat tellus abrupta reverti.
598 Atque hic ingenti Capaneus Mavortis amore
599 excitus et longam pridem indignantia pacem
600 corda tumens (huic ampla quidem de sanguine prisco
601 nobilitas ; sed enim ipse manu praegressus avorum
602 facta, diu tuto superum contemptor et aequi
603 impatiens largusque animae, modo suaserit ira),
604 unus ut e silvis Pholoes habitator opacae
605 inter et Aetnaeos aequus consurgere fratres,
606 ante fores, ubi turba ducum vulgique frementis,
607 Amphiarae, tuas : "Quae tanta ignavia", clamat,

608 "Inachidae vosque o socio de sanguine Achivi ?
609 Unius (heu pudeat !) plebeia ad limina civis
610 tot ferro accinctae gentes animisque paratae
611 pendemus ? Non si ipse cavo sub vertice Cirrhae
612 quisquis is est, timidis famaеque ita visus, Apollo
613 mugiat insano penitus seclusus in antro,
614 expectare queam, dum pallida virgo tremendas
615 nuntiet ambages. Virtus mihi numen et ensis,
616 quem teneo ! Jamque hic timida cum fraude sacerdos
617 exeat, aut hodie volucrum quae tanta potestas
618 experiar." Laetum fremit adsensuque furentem
619 implet Achaea manus. Tandem prorumpere adactus
620 Oeclides : "alio curarum agitante tumultu
621 non equidem effreno juvenis clamore profani
622 dictorumque metu, licet hic insana minetur,
623 elicior tenebris ; alio mihi debita fato
624 summa dies, vetitumque dari mortalibus armis.
625 Sed me vester amor nimiusque arcana profari
626 Phoebus agit ; vobis ventura atque omne quod ultra est,
627 pandere maestus eo ; nam te, vesane, moneri
628 ante nefas, unique tacet tibi noster Apollo.
629 Quo, miseri, fati superisque obstantibus, arma
630 quo rapitis ? Quae vos Furiarum verbera caecos
631 exagitant ? Adeone animarum taedet ? Et Argos
632 exosi ? Nil dulce domi ? Nulla omina curae ?
633 Quid me Persei secreta ad culmina montis
634 ire gradu trepido superumque inrumpere coetus
635 egistis ? Potui pariter nescire quis armis
636 casus, ubi atra dies, quae fati exordia cunctis,
637 quae mihi. Consulti testor penetralia mundi
638 et volucrum adfatus et te, Thymbraee, vocanti
639 non alias tam saeve mihi, quae signa futuri
640 pertulerim ! Vidi ingentis portenta ruinae,
641 vidi hominum divumque metus hilaremque Megaeram
642 et Lachesin putri vacuantem saecula penso.
643 Proicite arma manu : deus ecce furentibus obstat,
644 ecce deus ! Miseri, quid pulchrum sanguine victo
645 Aoniam et diri saturare novalia Cadmi ?
646 Sed quid vana cano, quid fixos arceo casus ?
647 Ibimus..." Hic presso gemuit semel ore sacerdos.
648 Illum iterum Capaneus : "Tuus o furor auguret uni
649 ista tibi, ut serves vacuos inglorius annos
650 et tua non umquam Tyrrhenus tempora circum
651 clangor eat. Quid vota virum meliora moraris ?
652 Scilicet ut vanis avibus natoque domoque
653 et thalamis potiari jacens, sileamus inulti
654 Tydeos egregii perfossum pectus et arma
655 foederis abrupti ? Quodsi bella effera Graios
656 ferre vetas, i Sidonios legatus ad hostes :
657 haec pacem tibi certa dabunt. Tua prorsus inani
658 verba polo causas abstrusa atque omina rerum
659 eliciunt ? Miseret superum, si carmina curae
660 humanaeque preces ! Quid inertia pectora terres ?
661 Primus in orbe deos fecit timor ! Et tibi tuto
662 nunc eat iste furor ; sed prima ad classica cum jam
663 hostilem Ismenon galeis Dircenque bibemus,
664 ne mihi tunc, moneo, lituos atque arma volenti
665 obvius ire pares venisque aut alite visa

666 bellorum proferre diem : procul haec tibi mollis
 667 infula terrificique aberit dementia Phoebi :
 668 illic augur ego et mecum quicumque parati
 669 insanire manu." Rursus fragor intonat ingens
 670 hortantum et vasto subter volat astra tumultu.
 671 Ut rapidus torrens animos cui verna ministrant
 672 flamina et exuti concreto frigore montes,
 673 cum vagus in campos frustra prohibentibus exit
 674 obicibus, resonant permixto turbine tecta,
 675 arva, armenta, viri, donec stetit improbus alto
 676 colle minor magnoque invenit in aggere ripas.
 677 Haec alterna ducum nox interfusa diremit.
 678 At gemitus Argia viri non amplius aequo
 679 corde ferens sociumque animo miserata dolorem,
 680 sicut erat laceris pridem turpata capillis
 681 et fletu signata genas, ad celsa verendi
 682 ibat tecta patris parvumque sub ubere caro
 683 Thessandrum portabat avo jam nocte suprema
 684 ante novos ortus, ubi sola superstite Plaustro
 685 Arctos ad Oceanum fugientibus invidet astris.
 686 Utque fores iniit magnoque adfusa parenti est :
 687 "Cur tua cum lacrimis maesto sine conjuge supplex
 688 limina nocte petam, cessem licet ipsa profari,
 689 scis genitor. Sed jura deum genialia testor
 690 teque, pater, non ille jubet sed pervigil angor ;
 691 ex quo primus Hymen movitque infausta sinistram
 692 Juno facem, semper lacrimis gemituque propinquo
 693 exturbata quies. Non si mihi tigridis horror
 694 aequoreaeque super rigeant praecordia cautes,
 695 ferre queam ; tu solus opem, tu summa medendi
 696 jura tenes : da bella, pater, generique jacentis
 697 aspice res humiles, atque hanc, pater, aspice prolem
 698 exulis ; huic olim generis pudor. O ubi prima
 699 hospitia et junctae testato numine dextrae !
 700 Hic certe est quem fata dabant, quem dixit Apollo ;
 701 non egomet tacitos Veneris furata calores
 702 culpata mve facem : tua jussa verenda tuosque
 703 dilexi monitus. Nunc qua feritate dolentis
 704 despiciam questus ? Nescis, pater optime, nescis,
 705 quantus amor castae misero nupsisse marito.
 706 Et nunc maesta quidem grave et inlaetabile munus,
 707 ut timeam doleamque rego ; sed cum oscula rumpet
 708 maesta dies, cum rauca dabunt abeuntibus armis
 709 signa tubae saevoque genas fulgebitis auro,
 710 ei mihi ! care parens, iterum fortasse rogabo."
 711 illius umentis carpens pater oscula vultu :
 712 "Non equidem has umquam culparim, nata, querelas ;
 713 pone metus, laudanda rogas nec digna negari.
 714 Sed mihi multa dei (nec tu sperare quod urges
 715 desine) multa metus regnique volubile pondus
 716 subiciunt animo. Veniet qui debitus istis,
 717 nata, modus neque te incassum flevisse quereris.
 718 Tu solare virum neu sint dispendia justae
 719 dura morae : magnos cunctamur, nata, paratus.
 720 Proficitur bello." Dicentem talia nascens
 721 lux movet ingentesque jubent adsurgere curae.

LIBER IV

T4 v.1 Tertius horrentem zephyris laxaverat annum
 2 Phoebus et angusto cogebat limite vernum
 3 longius ire diem, cum fracta impulsaque fatis
 4 consilia et tandem miseri data copia belli.
 5 Prima manu rutilam de vertice Larissaeo
 6 ostendit Bellona facem dextraque trabalem
 7 hastam intorsit agens, liquido quae stridula caelo
 8 fugit et Aoniae celso stetit aggere Dirces.
 9 Mox et castra subit ferroque auroque coruscis
 10 mixta viris turmale fremit ; dat euntibus enses,
 11 plaudit equos, vocat ad portas ; hortamina fortes
 12 praeveniunt, timidisque etiam brevis addita virtus.
 13 Dicta dies aderat. Cadit ingens rite Tonanti
 14 Gradivoque pecus, nullisque secundus in extis
 15 pallet et armatis simulat sperare sacerdos.
 16 Jamque suos circum pueri nuptaeque patresque
 17 funduntur mixti summisque a postibus obstant.
 18 Nec modus est lacrimis : rorant clipeique jubaeque
 19 triste salutantum, et cunctis dependet ab armis
 20 suspiranda domus ; galeis juvat oscula clausis
 21 inserere amplexuque truces deducere conos.
 22 Illi, quis ferrum modo, quis mors ipsa placebat,
 23 dant gemitus fractaque labant singultibus ira.
 24 Sic ubi forte viris longum super aequor ituris,
 25 cum jam ad vela noti et scisso redit ancora fundo
 26 haeret amica manus : certant innectere collo
 27 bracchia, manantesque oculos hinc oscula turbant,
 28 hinc magni caligo maris, tandemque relictis
 29 stant in rupe tamen ; fugientia carbasa visu
 30 dulce sequi, patriosque dolent crebrescere ventos.
 31 [Stant tamen et nota puppim de rupe salutant.]
 32 Nunc mihi, Fama prior mundique arcana Vetustas,
 33 cui meminisse ducum vitasque extendere curae,
 34 pande viros, tuque, o nemoris regina sonori,
 35 Calliope, quas ille manus, quae moverit arma
 36 Gradivus, quantas populis solaverit urbes,
 37 sublata molire lyra : neque enim altior ulli
 38 mens hausto de fonte venit. Rex tristis et aeger
 39 pondere curarum propiorque abeuntibus annis
 40 inter adhortantes vix sponte incedit Adrastus,
 41 contentus ferro cingi latus ; arma manipli
 42 pone ferunt, volucres portis auriga sub ipsis
 43 comit equos et jam inde jugo luctatur Arion.
 44 Huic armat Larisa viros, huic celsa Proshymna,
 45 aptior armentis Midea pecorosaque Phlius,
 46 quaeque pavet longa spumantem valle Charadron
 47 Neris, et ingenti turritae mole Cleonae
 48 et Lacedaemonium Thyrea lectura cruorem.
 49 Junguntur memores transmissi ab origine regis,
 50 qui Drepani scopulos et oliviferae Sicyonis
 51 culta serunt, quos pigra vado Langia tacenti
 52 lambit et anfractu riparum incurvus Elisson.
 53 Saevus honos fluvio : Stygias lustrare severis
 54 Eumenidas perhibetur aquis ; huc mergere suetae
 55 ora et anhelantes poto Phlegethonte cerastas,
 56 seu Thracum vertere domos, seu tecta Mycenes

57 impia Cadmeumve larem ; fugit ipse natantes
 58 amnis et innumeris livescunt stagna venenis.
 59 It comes Inoas Ephyre solata querelas
 60 Cenchreaeque manus, vatum qua conscius amnis
 61 Gorgoneo percussus equo, quaque objacet alto
 62 Isthmos et a terris maria inclinata repellit.
 63 Haec manus Adrastum numero ter mille secuti
 64 exultant ; pars gaesa manu, pars robora flammis
 65 indurata diu (non unus namque maniplis
 66 mos neque sanguis) habent, teretes pars vertere fundae
 67 adsueti vacuoque diem praecingere gyro.
 68 Ipse annis sceptrisque subit venerabilis aequae :
 69 ut possessa diu taurus meat arduus inter
 70 pascua jam laxa cervice et inanibus armis,
 71 dux tamen : haud illum bello attemptare juvenis
 72 sunt animi ; nam trunca vident de vulnere multo
 73 cornua et ingentes plagarum in pectore nodos.
 74 Proxima longaevo profert Dircaeus Adrasto
 75 signa gener, cui bella favent, cui commodat iras
 76 cuncta cohors : huic et patria de sede volentes
 77 advenere viri, seu quos movet exul et haesit
 78 tristibus aucta fides, seu quis mutare potentes
 79 praecipuum, multi, melior quos causa querenti
 80 conciliat ; dederat nec non socer ipse regendas
 81 Aegion Arenenque, et quas Theseia Troezen
 82 addit opes, ne rara movens inglorius iret
 83 agmina neu raptos patriae sentiret honores.
 84 Idem habitus, eadem arma viro, quae debitus hospes
 85 hiberna sub nocte tulit : Teumesius implet
 86 terga leo et gemino lucent hastilia ferro,
 87 aspera vulnifico subter latus ense riget Sphinx.
 88 Jam regnum matrisque sinus fidasque sorores
 89 spe votisque tenet, tamen et de turre suprema
 90 attonitam totoque extantem corpore longe
 91 respicit Argian ; haec mentem oculosque reducit
 92 conjugis et dulces avertit pectore Thebas.
 93 Ecce inter medios patriae ciet agmina gentis
 94 fulmineus Tydeus, jam laetus et integer artus,
 95 ut primae strepuere tubae : ceu lubricus alta
 96 anguis humo verni blanda ad spiramina solis
 97 erigitur liber senio et squalentibus annis
 98 exutus laetisque minax interviret herbis.
 99 A miser ! agrestum si quis per gramina hianti
 100 obvius et primo fraudaverit ora veneno.
 101 Huic quoque praesentes Aetolis urbibus adfert
 102 belli fama viros : sensit scopulosa Pylene
 103 fletaque cognatis avibus Meleagria Pleuron
 104 et praeceps Calydon et quae Jove provocat Iden
 105 Olenos Ioniis et fluctibus hospita portu
 106 Chalcis et Herculea turpatus gymnade vultus
 107 amnis ; adhuc imis vix truncam attollere frontem
 108 ausus aquis glaucoque caput summersus in antro
 109 maeret, anhelantes aegrescunt pulvere ripae.
 110 Omnibus aeratae propugnant pectora crates,
 111 pilaque saeva manu, patrius stat casside Mavors.
 112 Undique magnanimum pubes delecta coronant
 113 Oeniden, hilarem bello notisque decorum
 114 vulneribus ; non ille minis Polynicis et ira

115 inferior dubiumque adeo cui bella gerantur.
 116 Major at inde novis it Doricus ordo sub armis,
 117 qui ripas, Lyrchie, tuas, tua litora multo
 118 vomere suspendunt, fluviorum ductor Achivum,
 119 Inache (Persea neque enim violentior exit
 120 amnis humo, cum Taurum aut Pliadas hausit aquosas
 121 spumeus et genero tumuit Jove), quos celer ambit
 122 Asterion Dryopumque trahens Erasinus aristas,
 123 et qui rura domant Epidauria (dexter Iaccho
 124 collis, at Hennaee Cereri negat) ; avia Dyme
 125 mittit opem densasque Pylos Neleia turmas ;
 126 nondum nota pylos juvenisque aetate secunda
 127 Nestor et ire tamen peritura in castra negavit.
 128 Hos agitat pulchraeque docet virtutis amorem
 129 arduus Hippomedon ; capiti tremit aerea cassis
 130 ter niveum scandente juba, latus omne sub armis
 131 ferrea suta terunt, umeros ac pectora late
 132 flammeus orbis habet, perfectaue vivit in auro
 133 nox Danaï : sontes Furiarum lampade nigra
 134 quinquaginta ardent thalami ; pater ipse cruentis
 135 in foribus laudatque nefas atque inspicit enses.
 136 Illum Palladia sonipes Nemeaeus ab arce
 137 devehit arma pavens umbraque inmane volanti
 138 implet agros longoque attollit pulvere campum.
 139 Non aliter silvas umeris et utroque refringens
 140 pectore montano duplex Hylaeus ab antro
 141 praecipitat (pavet Ossa) vias, pecudesque feraeque
 142 procubuere metu ; non ipsis fratribus horror
 143 afuit, ingenti donec Peneia saltu
 144 stagna subit magnumque objectus detinet amnem.
 145 Quis numerum ferri gentesque et robora dictu
 146 aequarit mortale sonans ? Suus excit in arma
 147 antiquam Tiryntha deus ; non fortibus illa
 148 infecunda viris famave inmanis alumni
 149 degenerat, sed lapsa situ fortuna, neque addunt
 150 robur opes ; rarus vacuis habitator in arvis
 151 monstrat Cyclopum ductas sudoribus arces.
 152 Dat tamen haec juvenum tercentum pectora, vulgus
 153 innumerum bello, quibus haud ammenta nec enses
 154 triste micant : flavae capiti tergoque leonum
 155 exuviae gentilis honos, et pineus armat
 156 stipes, inexhaustis artantur tela pharetris.
 157 Herculeum paeana canunt vastataque monstris
 158 omnia ; frondosa longum deus audit ab Oeta.
 159 Dat Nemea comites, et quas in proelia vires
 160 sacra Cleonaei cogunt vineta Molorchi.
 161 Gloria nota casae, foribus simulata salignis
 162 hospitis arma dei, parvoque ostenditur arvo
 163 robur ubi et laxos qua reclinaverit arcus
 164 illice, qua cubiti sedeant vestigia terra.
 165 At pedes et toto despectans vertice bellum
 166 quattuor indomitis Capaneus erepta juvenis
 167 terga superque rigens iniectione molis aenae
 168 versat onus ; squallet triplici ramosa corona
 169 Hydra recens obitu : pars anguibus aspera vivis
 170 argento caelata micat, pars arte reperta
 171 conditur et fulvo moriens nigrescit in auro ;
 172 circum amnis torpens et ferro caerula Lerna.

173 At laterum tractus spatiosaque pectora servat
 174 nexilis innumero Chalybum subtemine thorax,
 175 horrendum, non matris, opus ; galeaeque corusca
 176 prominet arce Gigans ; atque uni missilis illi
 177 cuspide praefixa stat frondibus orba cupressus.
 178 Huic parere dati, quos fertilis Amphigenia
 179 planaue Messene montosaque nutrit Ithome,
 180 quos Thryon et summis ingestum montibus Aepy,
 181 quos Helos et Pteleon, Getico quos flebile vati
 182 Dorion ; hic fretus doctas anteire canendo
 183 Aonidas mutos Thamyris damnatus in annos
 184 ore simul citharaque (quis obvia numina temnat ?)
 185 conticuit praeceps, qui non certamina Phoebi
 186 nosset et inlustres Satyro pendente Celaenas.
 187 Jamque et fatidici mens expugnata fatiscit
 188 auguris ; ille quidem casus et dira videbat
 189 signa, sed ipsa manu cunctanti injecerat arma
 190 Atropos obrueratque deum, nec conjugis absunt
 191 insidiae vetitoque domus jam fulgurat auro.
 192 Hoc aurum vati fata exitiale monebant
 193 Argolico ; scit et ipsa (nefas !), sed perfida conjunx
 194 dona viro mutare velit, spoliisque potentis
 195 inminet Argiae raptoque excellere cultu.
 196 Illa libens (nam regum animos et pondera belli
 197 hac nutare videt, pariter si providus heros
 198 militet) ipsa sacros gremio Polynicis amati
 199 exuerat cultus haud maesta atque insuper addit :
 200 "Non haec apta mihi nitidis ornatibus", inquit,
 201 "tempora, nec miserae placeant insignia formae
 202 te sine ; sat dubium coetu solante timorem
 203 fallere et incultos aris adverrere crines.
 204 Scilicet (infandum !), Cum tu claudare minanti
 205 casside ferratusque sones, ego divitis aurum
 206 Harmoniae dotale geram ? Dabit aptius isto
 207 fors decus Argolicasque habitu praestabo maritas,
 208 cum regis conjunx, cum te mihi sospite templa
 209 votivis implenda choris ; nunc induat illa
 210 quae petit et bellante potest gaudere marito."
 211 Sic Eriphylaeos aurum fatale penates
 212 inrupit scelerumque ingentia semina movit
 213 et grave Tisiphone risit gavisia futuris.
 214 Taenariis hic celsus equis, quam dispare coetu
 215 Cyllarus ignaro generarat Castore prolem,
 216 quassat humum ; vatem cultu Parnasia monstrant
 217 vellera : frondenti crinitur cassis oliva
 218 albaque puniceas interplicat infula cristas.
 219 Arma simul pressasque jugo moderatur habenas.
 220 Hinc atque inde morae jaculis, et ferrea curru
 221 silva tremit ; procul ipse gravi metuendus in hasta
 222 eminet et clipeo victum Pythona coruscat.
 223 Hujus Apollineae currum comitantur Amyclae,
 224 quos Pylos et dubiis Malea vitata carinis
 225 plaudentique habiles Caryae resonare Dianae,
 226 quos Pharis volucrumque parens Cythereia Messe
 227 Taygetique phalanx et oloriferi Eurotae
 228 dura manus. Deus ipse viros in pulvere crudo
 229 Arcas alit nudaeque modos virtutis et iras
 230 ingenerat ; vigor inde animis et mortis honorae

231 dulce sacrum. Gaudent natorum fata parentes
 232 hortanturque mori, deflent jamque omnis ephebum
 233 turba, coronato contenta est funere mater.
 234 Frena tenent duplexque inserto missile nodo,
 235 exerti ingentes umeros, chlamys horrida pendet,
 236 et cono Ledaesus apex. Non hi tibi solum,
 237 Amphiarae, merent : auget resupina maniplos
 238 Elis, depressae populus subit incola Pisae,
 239 qui te, flave, natant, terris, Alphee, Sicanis
 240 advena, tam longo non umquam infecte profundo.
 241 Curribus innumeris late putria arva lacesunt
 242 et bellis armenta domant ; ea gloria genti
 243 infando de more et fractis durat ab usque
 244 axibus Oenomai ; strident spumantia morsu
 245 vincula et effossas niveus rigat imber harenas.
 246 Tu quoque Parrhasias ignara matre catervas
 247 (a rudis annorum, tantum nova gloria suadet !),
 248 Parthenopaeae, rapis : saltus tunc forte remotos
 249 torva parens (neque enim haec juveni foret ire potestas)
 250 pacabat cornu gelidique aversa Lycaei.
 251 Pulchrior haud ulli triste ad discrimen ituro
 252 vultus et egregiae tanta indulgentia formae ;
 253 nec desunt animi, veniat modo fortior aetas.
 254 Quas non ille duces nemorum fluviisque dicata
 255 numina, quas magno non abstulit igne Napaeas ?
 256 Ipsam, Maenalia puerum cum vidit in umbra,
 257 Dianam, tenero signantem gramina passu,
 258 ignovisse ferunt comiti, Dictaeaeque tela
 259 ipsam et Amyclaeas umeris aptasse pharetras.
 260 Prosilit audaci Martis percussus amore,
 261 arma, tubas audire calens et pulvere belli
 262 flaventem sordere comam captoque referri
 263 hostis equo : taedet nemorum, titulumque nocentem
 264 sanguinis humani pudor est nescire sagittas.
 265 Igneus ante omnes auro micat, igneus ostro,
 266 undantemque sinum nodis inrugat Hiberis,
 267 imbelli parma pictus Calydonia matris
 268 proelia ; trux laeva sonat arcus, et aspera plumis
 269 terga Cydonea corytos harundine pulsat
 270 electro pallens et iaspide clarus Eoa.
 271 Cornipedem trepidos suetum praeverttere cervos,
 272 velatum geminae dejectu lyncis et arma
 273 mirantem gravioris heri, sublimis agebat,
 274 dulce rubens viridique genas spectabilis aevo.
 275 Arcades, huic, veteres astris lunaque priores,
 276 agmina fida datis ; nemorum quos stirpe rigenti
 277 fama satos, cum prima pedum vestigia tellus
 278 admirata tulit ; nondum arva domusque nec urbes
 279 conubiisve modus ; quercus laurique ferebant
 280 cruda puerperia, ac populos umbrosa creavit
 281 fraxinus et feta viridis puer excidit orno.
 282 Hi lucis stupuisse vices noctisque feruntur
 283 nubila et occiduum longe Titana secuti
 284 desperasse diem. Rarescunt alta colonis
 285 Maenala, Parthenium fugitur nemus, agmina bello
 286 Rhipesque et Stratiae ventosaeque donat Enispe.
 287 Non Tegea, non ipsa deo vacat alite felix
 288 Cyllene templumque Aleae nemorale Minervae

289 et rapidus Clitor et qui tibi, Pythie, Ladon
 290 paene socer candensque jugis Lampia nivosis
 291 et Pheneos nigro Styga mittere credita Diti.
 292 Venit et Idaeis ululatibus aemulus Azan
 293 Parrhasiique duces, et quae risistis, Amores,
 294 grata pharetrato Nonacria rura Tonanti,
 295 dives et Orchomenos pecorum et Cynosura ferarum.
 296 Aepyrios idem ardor agros Psophidaque celsam
 297 vastat et Herculeo vulgatos robore montes
 298 monstriferumque Erymanthon et aerisonum Stymphalon.
 299 Arcades hi, gens una viris, sed dissona cultu
 300 scinditur : hi Paphias myrtos a stirpe recurvant
 301 et pastorali meditantur proelia trunco,
 302 his arcus, his tela sudas, his cassida crines
 303 integit, Arcadii morem tenet ille galeri,
 304 ille Lycaoniae rictu caput asperat ursae.
 305 Hos belli coetus jurataque pectora Marti
 306 milite vicinae nullo juvere Mycenae ;
 307 funerea tunc namque dapes mediique recursus
 308 solis et hic alii miscebant proelia fratres.
 309 Jamque Atalantaeas implerat nuntius aures
 310 ire ducem bello totamque impellere natum
 311 Arcadium : tremuere gradus elapsaque juxta
 312 tela ; fugit silvas perniciosior alite vento
 313 saxa per et plenis obstantia flumina ripis,
 314 qualis erat, correpta sinus et vertice flavum
 315 crinem sparsa Noto ; raptis velut aspera natis
 316 praedatoris equi sequitur vestigia tigris.
 317 Ut stetit adversisque impegit pectora frenis
 318 (ille ad humum pallens) : "Unde haec furibunda cupido,
 319 nate, tibi ? Teneroque unde improba pectore virtus ?
 320 Tu bellis aptare viros, tu pondera ferre
 321 Martis et ensiferas inter potes ire catervas ?
 322 Quamquam utinam vires ! Nuper te pallida vidi,
 323 dum premis obnixo venabula comminus apro,
 324 poplite succiduo resupinum ac paene ruentem,
 325 et ni curvato torsissem spicula cornu
 326 nunc ubi bella tibi ? Nil te mea tela juvabunt
 327 nec teretes arcus, maculis nec discolor atris
 328 hic, cui fidis, equus ; magnis conatibus instas,
 329 vix Dryadum thalamis Erymanthiadumque furori
 330 Nympharum mature puer. Sunt omina vera :
 331 mirabar cur templa mihi tremuisse Dianae
 332 nuper et inferior vultu dea visa, sacrisque
 333 exuviae cecidere tholis ; hoc segnior arcus
 334 difficilesque manus et nullo in vulnere certae.
 335 Expecta dum major honos, dum firmius aevum,
 336 dum roseis venit umbra genis vultusque recedunt
 337 ore mei ; tunc bella tibi ferrumque quod ardes
 338 ipsa dabo et nullo matris revocabere fletu.
 339 Nunc refer arma domum ! Vos autem hunc ire sinetis,
 340 Arcades ? O saxis nimirum et robore nati ! "
 341 Plura cupit ; fusi circum natusque ducesque
 342 solantur minuuntque metus, et jam horrida clangunt
 343 signa tubae. Nequit illa pio dimittere natum
 344 complexu multumque duci commendat Adrasto.
 345 At parte ex alia Cadmi Mavortia plebes
 346 maesta ducis furiis nec molli territa fama,

347 quando his vulgatum descendere viribus Argos,
348 tardius illa quidem regis causaeque pudore
349 verum bella movet. Nulli destringere ferrum
350 impetus aut umeros clipeo clausisse paterno
351 dulce nec alipedum juga comere, qualia belli
352 gaudia ; dejecti trepidas sine mente, sine ira
353 promisere manus ; hic aegra in sorte parentem
354 unanimum, hic dulces primaevae conjugis annos
355 ingemit et gremio miseros ad crescere natos.
356 Bellator nulli caluit deus ; ipsa vetusto
357 moenia lapsa situ magnaetue Amphionis arces
358 jam fessum senio nudant latus, et fide sacra
359 aequatos caelo surdum atque ignobile muros
360 firmat opus. Tamen et Boeotis urbibus ultrix
361 adspirat ferri rabies, nec regis iniqui
362 subsidio quantum socia pro gente moventur.
363 Ille velut pecoris lupus expugnator opimi,
364 pectora tabenti sanie gravis hirtaque saetis
365 ora cruentata deformis hiantia lana,
366 decedit stabulis huc illuc turbida versans
367 lumina, si duri comperta clade sequantur
368 pastores, magnique fugit non inscius ausi.
369 Accumulat crebros turbatrix Fama pavores :
370 hic jam dispersos errare Asopide ripa
371 Lernaeos equites, hic te, bacchate Cithaeron,
372 ille rapi Teumeson ait noctisque per umbras
373 nuntiat excubiis vigiles arsisse Plataeas.
374 Nam Tyrios sudare lares et sanguine Dircen
375 inriguam fetusque novos iterumque locutam
376 Sphinga petris, cui non et scire licentia passim
377 et vidisse fuit ? Novus his super anxia turbat
378 corda metus : sparsis subito correpta canistris
379 silvestris regina chori decurrit in aequum
380 vertice ab Ogygio trifidamque huc tristis et illuc
381 lumine sanguineo pinum disjectat et ardens
382 erectam attonitis implet clamoribus urbem :
383 "Omnipotens Nysaeae pater cui gentis avitae
384 pridem lapsus amor, tu nunc horrente sub Arcto
385 bellica ferrato rapidus quatis Ismara thyrsos
386 pampineumque jubes nemus inreptare Lycurgo,
387 aut tumidum Gangen aut claustra novissima Rubrae
388 Tethyos Eoasque domos flagrante triumpho
389 perfuris, aut Hermi de fontibus aureus exis :
390 at tua progenies, positis gentilibus armis
391 quae tibi festa litant, bellum lacrimasque metumque
392 cognatumque nefas, injusti munera regni,
393 pendimus. Aeternis potius me, Bacche, pruinis
394 trans et Amazoniis ululatum Caucason armis
395 siste ferens, quam monstra ducum stirpemque profanam
396 eloquar. En urges ; alium tibi, Bacche, furorem
397 juravi : similes video concurrere tauros ;
398 idem ambobus honos unusque ab origine sanguis ;
399 ardua conlatis obnixi cornua miscent
400 frontibus alternaque truces moriuntur in ira.
401 Tu pejor, tu cede, nocens qui solus avita
402 gramina communemque petis defendere montem.
403 A miseri morum ! Bellastis sanguine tanto
404 et saltum dux alter habet." Sic fata gelatis

405 vultibus et Baccho jam demigrante quievit.
 406 At trepidus monstro et variis terroribus impar
 407 longaevi rex vatis opem tenebrasque sagaces
 408 Tiresiae, qui mos incerta paventibus, aeger
 409 consulit. Ille deos non larga caede juvenum,
 410 non alacri penna aut verum salientibus extis,
 411 nec tripode implicito numerisque sequentibus astra,
 412 turea nec supra volitante altaria fumo
 413 tam penitus, durae quam Mortis limite manes
 414 elicitos patuisse refert, Lethaeaque sacra
 415 et mersum Ismeni subter confinia ponto
 416 miscentis parat ante ducem, circumque bidentum
 417 visceribus laceris et odori sulphuris aura
 418 graminibusque novis et longo murmure purgat.
 419 Silva capax aevi validaque incurva senecta,
 420 aeternum intonsae frondis, stat pervia nullis
 421 solibus ; haud illam brumae minuere, Notusve
 422 jus habet aut Getica Boreas impactus ab Ursa.
 423 Subter operta quies, vacuusque silentia servat
 424 horror et exclusae pallet male lucis imago.
 425 Nec caret umbra deo : nemori Latonia cultrix
 426 additur ; hanc piceae cedrique et robore in omni
 427 effictam sanctis occultat silva tenebris.
 428 Hujus inaspectae luco stridere sagittae
 429 nocturnique canum gemitus, ubi limina patru
 430 effugit inque novae melior redit ora Dianae ;
 431 aut ubi fessa jugis, dulcesque altissima somnos
 432 lux movet, hic late jaculis circum undique fixis
 433 effusam pharetra cervicem excepta quiescit.
 434 Extra inmane patent, tellus Mavortia, campi,
 435 fetus ager Cadmo ; durus qui vomere primo
 436 post consanguineas acies sulcosque nocentes
 437 ausus humum versare et putria sanguine prata
 438 eruit ; ingentes infelix terra tumultus
 439 lucis adhuc medio solaque in nocte per umbras
 440 expirat, nigri cum vana in proelia surgunt
 441 terrigenae ; fugit incepto tremibundus ab arvo
 442 agricola insanique domum rediere juveni.
 443 Hic senior vates (Stygiis accomoda quippe
 444 terra sacris vivoque placent sola pingua tabo)
 445 velleris obscuri pecudes armentaque sisti
 446 atra monet, quaecumque gregum pulcherrima cervix
 447 ducitur ; ingemuit Dirce maestusque Cithaeron
 448 et nova clamorae stupuere silentia valles.
 449 Tum fera caeruleis intexit cornua sertis
 450 ipse manu tractans notaeque in limite silvae
 451 principio largos novies tellure cavata
 452 inclinat Bacchi latices et munera verni
 453 lactis et Actaeos imbres suadumque cruorem
 454 manibus ; aggeritur quantum bibit arida tellus.
 455 Trunca dehinc nemora advolvunt, maestusque sacerdos
 456 tres Hecatae totidemque satis Acheronte nefasto
 457 virginibus jubet esse focos ; tibi, rector Averni,
 458 quamquam infossus humo superat tamen agger in auras
 459 pineus ; hunc juxta cumulo minor ara profundae
 460 erigitur Cereri ; frontes atque omne cupressus
 461 intexit plorata latus. Jamque ardua ferro
 462 signati capita et frugum libamine puro

463 in vulnus cecidere greges ; tunc innuba Manto
 464 exceptum pateris praelibat sanguen et omnes
 465 ter circum acta pyras sancti de more parentis
 466 semineces fibras et adhuc spirantia reddit
 467 viscera, nec rapidas cunctatur frondibus atris
 468 subjectare faces. Atque ipse sonantia flammis
 469 virgulta et tristes crepuisse ut sensit acervos
 470 Tiresias (illi nam plurimus ardor anhelat
 471 ante genas impletque cavos vapor igneus orbes)
 472 exclamat (tremuere rogi et vox terruit ignem) :
 473 "Tartareae sedes et formidabile regnum
 474 Mortis inexpletae, tuque, o saevissime fratrum,
 475 cui servire dati manes aeternaque sontum
 476 supplicia atque imi famulatur regia mundi,
 477 solvite pulsanti loca muta et inane severae
 478 Persephones vulgusque cava sub nocte repostum
 479 elicite, et plena redeat Styga portitor alno.
 480 Ferte simul gressus, nec simplex manibus esto
 481 in lucem remeare modus ; tu separe coetu
 482 Elysios, Persei, pios, virgaque potenti
 483 nubilus Arcas agat ; contra per crimina functis,
 484 qui plures Erebo pluresque e sanguine Cadmi,
 485 angue ter excusso et flagranti praevia taxo,
 486 Tisiphone, dux pande diem, nec lucis egentes
 487 Cerberus occursu capitum detorqueat umbras."
 488 Dixerat, et pariter senior Phoebeaque virgo
 489 erexere animos ; illi formidine nulla
 490 quippe in corde deus, solum timor obruit ingens
 491 Oedipodioniden, vatisque horrenda canentis
 492 nunc umeros nunc ille manus et vellera pressat
 493 anxius inceptisque velit desistere sacris.
 494 Qualis Gaetulae stabulantem ad confraga silvae
 495 venator longo motum clamore leonem
 496 expectat firmans animum et sudantia nisu
 497 tela premens ; gelat ora pavor gressusque tremescunt,
 498 quis veniat quantusque, sed horrida signa frementis
 499 accipit et caeca metitur murmura cura.
 500 Atque hic Tiresias nondum adventantibus umbris :
 501 "Testor," ait, "divae, quibus hunc saturavimus ignem
 502 laevaue convulsae dedimus carchesia terrae,
 503 jam nequeo tolerare moram. Cassusne sacerdos
 504 audior ? An, rabido jubeat si Thessala cantu
 505 ibitis et Scythicis quotiens medicata venenis
 506 Colchis aget, trepido pallebunt Tartara motu ?
 507 Nostri cura minor, si non attollere bustis
 508 corpora nec plenas antiquis ossibus urnas
 509 egerere et mixtos caelique Erebique sub unum
 510 funestare deos libet aut exanguia ferro
 511 ora sequi atque aegras functorum carpere fibras ?
 512 Ne tennes annos nubemque hanc frontis opacae
 513 spernite, ne, moneo ; et nobis saevire facultas.
 514 Novimus et quidquid dici noscique timetis
 515 et turbare Hecaten, ni te, Thymbraee, vererer,
 516 et triplicis mundi summum, quem scire nefastum.
 517 Illum (sed taceo : prohibet tranquilla senectus.
 518 Jamque ego vos)" avidae subicit Phoebeia Manto :
 519 "Audiris, genitor, vulgusque exangue propinquat.
 520 Panditur Elysium chaos et telluris opertae

521 dissilit umbra capax, silvaeque et nigra patescunt
 522 flumina, liventes Acheron ejectat harenas.
 523 Fumidus atra vadis Phlegethon incendia volvit
 524 et Styx discretis interflua manibus obstat.
 525 Ipsum pallentem solio circumque ministras
 526 funestorum operum Eumenidas Stygiaeque severos
 527 Junonis thalamos et torva cubilia cerno.
 528 In speculis Mors atra sedet dominoque silentes
 529 adnumerat populos ; major superinminet ordo.
 530 Arbiter hos dura versat Gortynius urna
 531 vera minis poscens adigitque expromere vitas
 532 usque retro et tandem poenarum lucra fateri.
 533 Quid tibi monstra Erebi, Scyllas et inane furentes
 534 Centauros solidoque intorta adamante Gigantum
 535 vincula et angustam centeni Aegaeonis umbram ? "
 536 "Immo", ait, "o nostrae regimen viresque senectae,
 537 ne vulgata mihi. Quis enim remeabile saxum
 538 fallentesque lacus Tityonque alimenta volucrum
 539 et caligantem longis Ixiona gyris
 540 nesciat ? Ipse etiam, melior cum sanguis, opertas
 541 inspexi sedes, Hecate ducente, priusquam
 542 obruit ora deus totamque in pectora lucem
 543 detulit. Argolicas magis huc appelle precando
 544 Thebanasque animas ; alias avertere gressus
 545 lacte quater sparsas maestoque excedere luco,
 546 nata, jube ; tum qui vultus habitusque, quis ardor
 547 sanguinis adfusi, gens ultra superior adsit,
 548 dic agedum nostramque mone per singula noctem."
 549 Jussa facit carmenque serit quo dissipat umbras,
 550 quo reciet sparsas ; qualis, si crimina demas,
 551 Colchis et Aeaeo simulatrix litore Circe.
 552 Tunc his sacrificum dictis adfata parentem :
 553 "Primus sanguineo summittit inertia Cadmus
 554 ora lacu, juxtaque virum Cythereia proles
 555 insequitur, geminusque bibit de vertice serpens.
 556 Terrigenae comites illos, gens Martia, cingunt :
 557 his aevi mensura dies, manus omnis in armis,
 558 omnis et in capulo ; prohibent obstantque ruuntque
 559 spirantum rabie nec tristi incumbere fossae
 560 cura, sed alternum sitis exhaurire cruorem.
 561 Proxima natarum manus est fletique nepotes.
 562 Hic orbam Autonoe, et anhelam cernimus Ino
 563 respectantem arcus et ad ubera dulce prementem
 564 pignus et oppositis Semelen a ventre lacertis.
 565 Penthea jam fractis genetrix Cadmeia thyrsis
 566 jamque remissa deo pectusque adoperta cruentum
 567 insequitur planctu ; fugit ille per avia Lethes
 568 et Stygios super usque lacus, ubi mitior illum
 569 flet pater et lacerum componit corpus Echion.
 570 Tristem nosco Lycum dextramque in terga reflexum
 571 Aeoliden, umero jactantem funus onusto.
 572 Necdum ille aut habitus aut versae crimina formae
 573 mutat Aristaeo genitus : frons aspera cornu,
 574 tela manu, reicitque canes in vulnus hiantes.
 575 Ecce autem magna subit invidiosa caterva
 576 Tantalus et tumido percenset funera luctu,
 577 nil dejecta malis ; juvat effugisse deorum
 578 numina et insane plus jam permittere linguae."

579 Talia dum patri canit intemerata sacerdos
580 illius elatis tremefacta adsurgere vittis
581 canities tenuisque impelli sanguine vultus.
582 Nec jam firmanti baculo nec virgine fida
583 nititur erectusque solo : "Desiste canendo,
584 nata", ait, "externae satis est mihi lucis, inertes
585 discedunt nebulae, et vultum niger exuit aer.
586 Umbrisne an supero dimissus Apolline complet
587 spiritus ? En video quaecumque audita. Sed ecce
588 maerent Argolici dejecto lumine manes !
589 Torvus Abas Proetusque nocens mitisque Phoroneus
590 truncatusque Pelops et saevo pulvere sordens
591 Oenomaus largis umectant imbribus ora.
592 Auguror hinc Thebis belli meliora. Quid autem
593 hi grege condenso, quantum arma et vulnera monstrant,
594 pugnaces animae, nobis in sanguine multo
595 oraque pectoraque et falso clamore levatas
596 intendunt sine pace manus ? Rex, fallor ? An hi sunt
597 quinquaginta illi ? Cernis Cthoniumque Chrominque
598 Phegeaque et nostra praesignem Maeona lauro.
599 Ne saevite, duces, nihil hic mortalibus ausum,
600 credite, consiliis : hos ferrea neverat annos
601 Atropos. Existis casus : bella horrida nobis
602 atque iterum Tydeus." Dicit, vittaque ligatis
603 frondibus instantes abigit monstratque cruorem.
604 Stabat inops comitum Cocyti in litore maesto
605 Laius, inmiti quem jam deus ales Averno
606 reddiderat, dirumque tuens obliqua nepotem
607 (noscit enim vultu) non ille aut sanguinis haustus,
608 cetera ceu plebes, aliumve accedit ad imbrem,
609 inmortale odium spirans. Sed prolicit ultro
610 Aonius vates : "Tyriae dux inclute Thebes
611 cujus ab interitu non ulla Amphionis arces
612 vidit amica dies, o jam satis ulte cruentum
613 exitium et multum placata minoribus umbra,
614 quo miserande fugis ? Jacet ille in funere longo
615 quem fremis et junctae sentit confinia mortis,
616 obsitus exhaustos paedore et sanguine vultus
617 ejectusque die : sors leto durior omni,
618 crede mihi ! Quaenam inmeritum vitare nepotem
619 causa tibi ? Confer vultum et satiare litanti
620 sanguine venturasque vices et funera belli
621 pande vel infensus vel res miserate tuorum.
622 Tunc ego et optata vetitam transmitters Lethen
623 puppe dabo placidumque pia tellure reponam
624 et Stygiis mandabo deis." Mulcetur honoris
625 muneribus tingitque genas, dein talia reddit :
626 "Cur tibi versanti manes, aequaeve sacerdos,
627 lectus ego augurio tantisque potissimus umbris
628 qui ventura loquar ? Satis est meminisse priorum.
629 Nostrane praeclari, pudeat, consulta nepotes
630 poscitis ? Illum, illum sacris adhibete nefastis
631 qui laeto fodit ense patrem, qui semet in ortus
632 vertit et indignae regerit sua pignora matri.
633 Et nunc ille deos Furiarumque atra fatigat
634 concilia et nostros rogat haec in proelia manes !
635 Quodsi adeo placui deflenda in tempora vates,
636 dicam equidem, quo me Lachesis, quo torva Megaera

637 usque sinunt : bellum, innumero venit undique bellum
638 agmine, Lernaesosque trahit fatalis alumnos
639 Gradivus stimulis ; hos terrae monstra deumque
640 tela manent pulchrique obitus et ab igne supremo
641 sontes lege morae. Certa est victoria Thebis,
642 ne trepida, nec regna ferox germanus habebit
643 sed Furiae ; geminumque nefas miserosque per enses,
644 ei mihi ! crudelis vincit pater." Haec ubi fatus
645 labitur et flexa dubios ambage relinquit.
646 Interea gelidam Nemeen et conscia laudis
647 Herculeae dumeta vaga legione tenebant
648 Inachidae ; jam Sidonias avertere praedas,
649 sternere, ferre domos ardent instantque. Quis iras
650 flexerit, unde morae, medius quis euntibus error,
651 Phoebe, doce : nos rara manent exordia famae.
652 Marcidus edomito bellum referebat ab Haemo
653 Liber ; ibi armiferos geminae jam sidera brumae
654 orgia ferre Getas canumque virescere dorso
655 Othryn et Icaria Rhodopen adsueverat umbra,
656 et jam pampineos materna ad moenia currus
657 promovet ; effrenae dextra laevaue sequuntur
658 lynces, et uda mero lambunt retinacula tigres.
659 Post exultantes spolia armentalia portant
660 seminecesque lupos scissasque Mimallones ursas.
661 Nec comitatus iners : sunt illic Ira Furorque
662 et Metus et Virtus et numquam sobrius Ardor
663 succiduique gradus et castra simillima regi.
664 Isque ubi pulvere Nemeen effervere nube
665 conspicit et solem radiis ignescere ferri,
666 necdum compositas belli in certamina Thebas,
667 concussus visis, quamquam ore et pectore marcet,
668 aeraque tympanaque et biforem reticere tumultum
669 imperat attonitas qui circum plurimus aures,
670 atque ita : "Me globus iste meamque excindere gentem
671 apparat ; ex longo recalet furor ; hoc mihi saevum
672 Argos et indomitae bellum ciet ira novercae.
673 Usque adeone parum cineri data mater iniquo
674 natalesque rogi quaeque ipse micantia sensi
675 fulgura ? Reliquias etiam fusaeque sepulcrum
676 paelicis et residem ferro petit impia Theben.
677 Nectam fraude moras ; illum, illum tendite campum,
678 tendite, io comites." Hyrcanae ad signa jugales
679 intumuere jubas, dicto prius astitit arvis.
680 Tempus erat medii cum solem in culmina mundi
681 tollit anhela dies, ubi tardus hiantibus arvis
682 stat vapor atque omnes admittunt aethera luci.
683 Undarum vocat ille deas mediusque silentum
684 incipit : "Agrestes fluviorum numina Nymphae
685 et nostri pars magna gregis, perferte laborem
686 quem damus. Argolicos paulum mihi fontibus amnes
687 stagnaque et errantes obducite pulvere rivos.
688 Praecipuam Nemeen, qua nostra in moenia bellis
689 nunc iter, ex alto fugiat liquor ; adjuvat ipse
690 Phoebus adhuc summo, cesset ni vestra voluntas,
691 limite ; vim coeptis indulgent astra meaeque
692 aestifer Erigones spumat canis. Ite volentes,
693 ite in operta soli ; post vos ego gurgite pleno
694 eliciam, et quae dona meis amplissima sacris

695 vester habebit honos, nocturnaue furta licentum
696 cornipedum et cupidas Faunorum arcebo rapinas."
697 Dixerat ; ast illis tenuior percurrere visus
698 ora situs, viridisque comis exhorruit umor.
699 Protinus Inachios haurit sitis ignea campos :
700 diffugere undae, squalent fontesque lacusque,
701 et cava ferventi durescunt flumina limo.
702 Aegra solo macies, tenerique in origine culmi
703 inclinata seges, deceptum margine ripae
704 stat pecus, atque amnes quaerunt armenta natatos.
705 Sic ubi se magnis refluxus suppressit in antris
706 Nilus et Eoae liquentia pabula brumae
707 ore premit, fumant desertae gurgite valles
708 et patris undosi sonitus expectat hiulca
709 Aegyptos, donec Phariis alimenta rogatus
710 donet agris magnumque inducat messibus annum.
711 Aret Lerna nocens, aret Lyrceus et ingens
712 Inachus advolvensque natantia saxa Charadrus
713 et numquam in ripis audax Erasinus et aequus
714 fluctibus Asterion, ille alta per avia notus
715 audiri et longe pastorum rumpere somnos.
716 [sic Hyperionios cum lux effrena per orbem
717 rapta ruit Phaethontis equos, magnumque laborem
718 discordes gemuere poli, dum pontus et arva
719 stellarumque ruunt crines, non amnibus undae,
720 non lucis mansere comae, sed multus ubique
721 ignis, ubique faces et longa fluminis instar
722 indiget Aegaeon deceptus imagine ripae.]
723 Una tamen tacitas sed jussu numinis undas
724 haec quoque secreta nutrit Langia sub umbra.
725 Nondum illi raptus dederat lacrimabile nomen
726 Archemorus nec fama deae ; tamen avia servat
727 et nemus et fluvium ; manet ingens gloria Nympham
728 cum tristem Hypsipylen ducibus sudatus Achaeis
729 ludus et atra sacrum recolet trieteris Ophelten.
730 Ergo nec ardentes clipeos vectare nec artos
731 thoracum nexus (tantum sitis horrida torret)
732 sufficiunt ; non ora modo angustisque perusti
733 faucibus, interior sed vis quatit : aspera pulsu
734 corda, gelant venae et siccis cruor aeger adhaeret
735 visceribus ; tunc sole putris, tunc pulvere tellus
736 exhalat calidam nubem. Non spumeus imber
737 manat equum : siccis inlidunt ora lupatis,
738 ora catenatas procul exertantia linguas ;
739 nec legem dominosve pati, sed perfurit arvis
740 flammatum pecus. Huc illuc impellit Adrastus
741 exploratores, si stagna Licymnia restent,
742 si quis Amymones superet liquor : omnia caecis
743 ignibus hausta sedent, nec spes umentis Olympi,
744 ceu flavam Libyen desertaque pulveris Afri
745 conlustrent nullaue umbratam nube Syenen.
746 Tandem inter silvas (sic Euhius ipse pararat)
747 errantes subitam pulchro in maerore tuentur
748 Hypsipylen ; illi quamvis et ad ubera Opheltes
749 non suos, Inachii proles infausta Lycurgi,
750 dependet (neglecta comam nec dives amictu)
751 regales tamen ore notae nec mersus acerbis
752 extat honos. Tunc haec adeo stupefactus Adrastus :

753 "Diva potens nemorum (nam te vultusque pudorque
 754 mortali de stirpe negant) quae laeta sub isto
 755 igne poli non quaeris aquas, succurre propinquis
 756 gentibus ; Arquitenens seu te Latonia casto
 757 de grege transmisit thalamis, seu lapsus ab astris
 758 non humilis fecundat amor (neque enim ipse deorum
 759 arbiter Argolidum thalamis novus), aspice maesta
 760 agmina. Nos ferro meritas excindere Thebas
 761 mens tulit, imbelli sed nunc sitis aspera fato
 762 summittitque animos et inertia robora carpit.
 763 Da fessis in rebus opem, seu turbidus amnis,
 764 seu tibi foeda palus ; nihil hac in sorte pudendum,
 765 nil humile est ; tu nunc Ventis pluvioque rogaris
 766 pro Jove, tu refugas vires et pectora bellis
 767 exanimata reple : sic hoc tibi sidere dextro
 768 crescat onus. Tantum reduces det flectere gressus
 769 Juppiter, o quanta belli donabere praeda !
 770 Dircaeos tibi, diva, greges numerumque rependam
 771 sanguinis et magna lucus signabitur ara."
 772 Dixit, et orantis media inter anhelitus ardens
 773 verba rapit, cursuque animae labat arida lingua ;
 774 idem omnes pallorque viros flatusque soluti
 775 oris habet. Reddit demisso Lemnia vultu :
 776 "Diva quidem vobis, etsi caelestis origo est,
 777 unde ego ? Mortales utinam haud transgressa fuisset
 778 luctibus ! Altricem mandati cernitis orbam
 779 pignoris ; at nostris an quis sinus uberaque ulla,
 780 scit deus et nobis regnum tamen et pater ingens.
 781 Sed quid ego haec, fessosque optatis demoror undis ?
 782 Mecum age nunc, si forte vado Langia perennes
 783 servat aquas ; solet et rabidi sub limite Cancri
 784 semper, et Icarii quamvis juba fulguret astri,
 785 ire tamen." Simul haerentem, ne tarda Pelasgis
 786 dux foret, a ! Miserum vicino caespite alumnum
 787 (sic Parcae voluere) locat ponique negantis
 788 floribus aggestis et amico murmure dulces
 789 solatur lacrimas : qualis Berecynthia mater,
 790 dum parvum circa jubet exultare Tonantem
 791 Curetas trepidos ; illi certantia plaudunt
 792 orgia, sed magnis resonat vagitibus Ide.
 793 At puer in gremio vernaе telluris et alto
 794 gramine nunc faciles sternit procursibus herbas
 795 in vultum nitens, caram modo lactis egeno
 796 nutricem clangore ciens iterumque renidens
 797 et teneris meditans verba inluctantia labris
 798 miratur nemorum strepitus aut obvia carpit
 799 aut patulo trahit ore diem nemorique malorum
 800 inscius et vitae multum securus inerrat.
 801 Sic tener Odrysia Mavors nive, sic puer ales
 802 vertice Maenalia, talis per litora reptans
 803 improbus Ortygiae latus inclinabat Apollo.
 804 Illi per dumos et opaca virentibus umbris
 805 devia ; pars cingunt, pars arta plebe sequuntur
 806 praecelerantque ducem. Medium subit illa per agmen
 807 non humili festina modo ; jamque amne propinquo
 808 rauca sonat vallis, saxosumque impulit aures
 809 murmur : ibi exultans conclamat ab agmine primus,
 810 sicut erat levibus tollens vexilla manipulis

811 Argus : "Aquae ! " longusque virum super ora cucurrit
 812 clamor "aquae ! " Sic Ambracii per litora ponti
 813 nauticus in remis juvenum monstrante magistro
 814 fit sonus inque vicem contra percussa reclamat
 815 terra, salutatus cum Leucada pandit Apollo.
 816 Incubuerere vadis passim discrimine nullo
 817 turba simul primique, nequit discernere mixtos
 818 aequa sitis, frenata suis in curribus intrant
 819 armenta et pleni dominis armisque feruntur
 820 quadripedes ; hos turbo rapax, hos lubrica fallunt
 821 saxa nec implicitos fluvio reverentia reges
 822 proterere aut mersisse vado clamantis amici
 823 ora. Fremunt undae, longusque a fontibus amnis
 824 diripitur, modo lene virens et gurgite puro
 825 perspicuus nunc sordet aquis egestus ab imis
 826 alveus ; inde tori riparum et proruta turbant
 827 gramina ; jam crassus caenoque et pulvere sordens,
 828 quamquam expleta sitis, bibitur tamen. Agmina bello
 829 decertare putes justumque in gurgite Martem
 830 perfurere aut captam tolli victoribus urbem.
 831 Atque aliquis regum medio circumfluis amni :
 832 "Silvarum, Nemea, longe regina virentum,
 833 lecta Jovis sedes, quam tu non Herculis actis
 834 dura magis, rabidi cum colla comantia monstri
 835 angeret et tumidos animam angustaret in artus !
 836 Hac saevisse tenus populorum in coepta tuorum
 837 sufficiat ; tuque o cunctis insuete domari
 838 solibus, aeternae largitor corniger undae,
 839 laetus eas, quacumque domo gelida ora resolvis
 840 immortale tumens ; neque enim tibi cana repostas
 841 bruma nives raptasque alio de fonte refundit
 842 arcus aquas gravidive indulgent nubila Cauri,
 843 sed tuus et nulli ruis expugnabilis astro.
 844 Te nec Apollineus Ladon nec Xanthus uterque
 845 Spercheusque minas Centaureusque Lycormas
 846 praestiterint ; tu pace mihi, tu nube sub ipsa
 847 armorum festasque super celebrabere mensas
 848 (a Jove primus honos), bellis modo laetus ovantes
 849 accipias fessisque libens iterum hospita pandas
 850 flumina defensaque velis agnoscere turmas."

LIBER V

T5 v.1 Pulsa sitis fluvio populataque gurgitis altum
 2 agmina linquebant ripas amnemque minorem ;
 3 acrior et campum sonipes rapit et pedes arva
 4 implet ovans, rediere viris animique minaeque
 5 vota, sanguineis mixtum ceu fontibus ignem
 6 hausissent belli magnasque in proelia mentes.
 7 Dispositi in turmas rursus legemque severi
 8 ordinis, ut cuique ante locus ductorque, monentur
 9 instaurare vias. Tellus jam pulvere primo
 10 crescit, et armorum transmittunt fulgura silvae.
 11 Qualia trans pontum Phariis defensa serenis
 12 rauca Paraetonia decedunt agmina Nilo
 13 cum fera ponit hiems : illae clangore fugaci
 14 umbra fretis arvisque volant, sonat avius aether.

15 Jam Borean imbresque pati, jam nare solutis
16 amnibus et nudo juvat aestivare sub Haemo.
17 Hic rursus simili procerum vallante corona
18 dux Talaionides, antiqua ut forte sub orno
19 stabat et admoti nixus Polynicis in hastam :
20 "At tamen, o quaecumque es", ait, "cui, gloria tanta,
21 venimus innumerae fatum debere cohortes,
22 quem non ipse deum sator aspernetur honorem,
23 dic age, quando tuis alacres absistimus undis
24 quae domus aut tellus, animam quibus hauseris astris,
25 dic quis et ille pater ; neque enim tibi numina longe
26 transierit fortuna licet, majorque per ora
27 sanguis, et adflicto spirat reverentia vultu."
28 Ingemit et paulum fletu cunctata modesto
29 Lemnias orsa refert : "Inmania vulnera, rector,
30 integrare jubes, Furias et Lemnon et artis
31 arma inserta toris debellatosque pudendo
32 ense mares ; redit ecce nefas et frigida cordi
33 Eumenis. O miserae, quibus hic furor additus ! O nox !
34 O pater ! Illa ego nam, pudeat ne forte benignae
35 hospitis, illa, duces, raptum quae sola parentem
36 ocului. Quid longa malis exordia necto ?
37 Et vos arma vocant magnique in corde paratus.
38 Hoc memorasse sat est : claro generata Thoante
39 servitium Hypsipyle vestri fero capta Lycurgi."
40 Advertere animos, majorque et honora videri
41 parque operi tanto ; cunctis tunc noscere casus
42 ortus amor, pater ante alios hortatur Adrastus :
43 "Immo age, dum primi longe damus agmina vulgi
44 (nec facilis Nemea latas evolvere vires
45 quippe obtenta comis et ineluctabilis umbra)
46 pande nefas laudesque tuas gemitusque tuorum
47 unde hos advenias regno dejecta labores."
48 Dulce loqui miseris veteresque reducere questus.
49 Incipit : "Aegaeo premitur circumflua Nereo
50 Lemnos, ubi ignifera fessus respirat ab Aetna
51 Mulciber ; ingenti tellurem proximus umbra
52 vestit Athos nemorumque obscurat imagine pontum ;
53 Thraces arant contra, Thracum fatalia nobis
54 litora et inde nefas. Florebat dives alumnis
55 terra nec illa Samo fama Delove sonanti
56 pejor et innumeris quas spumifer adsilit Aegon.
57 Dis visum turbare domos, nec pectora culpa
58 nostra vacant : nullos Veneri sacravimus ignes,
59 nulla deae sedes ; movet et caelestia quondam
60 corda dolor lentoque inrepunt agmine Poenae.
61 Illa Paphon veterem centumque altaria linqvens
62 nec vultu nec crine prior solvisse jugalem
63 ceston et Idalias procul ablegasse volucres
64 fertur. Erant certe media quae noctis in umbra
65 divam alios ignes majoraque tela gerentem
66 Tartareas inter thalamis volitasse sorores
67 vulgarent utque implicitis arcana domorum
68 anguibus et saeva formidine nupta repletset
69 limina nec fidi populum miserata mariti.
70 Protinus a Lemno teneri fugistis Amores ;
71 mutus Hymen versaeque faces et frigida justi
72 cura tori ! Nullae redeunt in gaudia noctes,

73 nullus in amplexu sopor est, Odia aspera ubique
74 et Furor et medio recubat Discordia lecto.
75 Cura viris tumidos adversa Thracas in ora
76 eruere et saevam bellando frangere gentem ;
77 cumque domus contra stantesque in litore nati
78 dulcius Edonias hiemes Arctonque frementem
79 excipere aut tandem tacita post proelia nocte
80 fractorum subitas torrentum audire ruinas.
81 Illae autem tristes (nam me tunc libera curis
82 virginitas annique tegunt) sub nocte dieque
83 adsiduis aegrae in lacrimis solantia miscent
84 conloquia aut saevam spectant trans aequora Thracen.
85 Sol operum medius summo librabat Olympo
86 lucentes, ceu staret, equos ; quater axe sereno
87 intonuit, quater antra dei fumantis anhelos
88 exeruere apices Ventisque absentibus Aegon
89 motus et ingenti percussit litora ponto
90 cum subito horrendas aevi matura Polyxo
91 tollitur in furias thalamisque insueta relictis
92 evolat ; insano veluti Teumesia Thyias
93 rapta deo, cum sacra vocant Idaeaeque suadet
94 buxus et a summis auditus montibus Euhan :
95 sic erecta genas aciemque effusa trementi
96 sanguine desertam rabidis clamoribus urbem
97 exagitat clausasque domos et limina pulsans
98 concilium vocat ; infelix comitatus eunti
99 haerebant nati ; atque illae non segnius omnes
100 erumpunt tectis summasque ad Pallados arces
101 impetus : huc propere stipamur et ordine nullo
102 congestae ; stricto mox ense silentia jussit
103 hortatrix scelerum et medio sic ausa profari :
104 "Rem summam instinctu superum meritique doloris,
105 o viduae (firmate animos et pellite sexum !)
106 Lemniades, sancire paro ; si taedet inanes
107 aeternum servare domos turpemque juventae
108 flore situm et longis steriles in luctibus annos,
109 inveni, promitto, viam (nec numina desunt)
110 qua renovanda Venus : modo par insumite robur
111 luctibus atque adeo primum hoc mihi noscere detur.
112 Tertia canet hiems ; cui conubialia vincla
113 aut thalami secretus honos ? Cui conjuge pectus
114 intepuit ? Cujus vidit Lucina labores,
115 dicite, vel justos cujus pulsantia menses
116 vota tument ? Qua pace feras volucresque jugari
117 mos datus ! Heu segnes ! Potuitne ultricia Graius
118 virginibus dare tela pater laetusque dolorum
119 sanguine securos juvenum perfundere somnos,
120 at nos vulgus iners ? Quodsi propioribus actis
121 est opus, ecce animos doceat Rhodopeia conjunx
122 ulta manu thalamos pariterque epulata marito.
123 Nec vos immunis scelerum securave cogo :
124 plena mihi domus atque ingens, en cernite, sudor.
125 Quattuor hos una, decus et solacia patris,
126 in gremio, licet amplexu lacrimisque morentur,
127 transadigam ferro saniemque et vulnera fratrum
128 miscebo patremque super spirantibus addam.
129 Ecqua tot in caedes animum promittit ? " Agebat
130 pluribus ; adverso nituerunt vela profundo :

131 Lemnia classis erat. Rapuit gavis Polyxo
132 fortunam atque iterat : "Superisne vocantibus ultro
133 desumus ? Ecce rates ! Deus hos, deus ultor in iras
134 apportat coeptisque favet ; nec imago quietis
135 vana meae : nudo stabat Venus ense videri
136 clara mihi somnosque super "quid perditis aevum ? "
137 inquit, "age aversis thalamos purgate maritis !
138 Ipsa faces alias melioraque foedera jungam."
139 Dixit, et hoc ferrum stratis, hoc, credite, ferrum
140 imposuit. Quin, o miserae, dum tempus agi rem,
141 consulite ; en validis spumant eversa lacertis
142 aequora, Bistonides veniunt fortasse maritae."
143 Hinc stimuli ingentes, magnusque advolvitur astris
144 clamor. Amazonio Scythiam fervere tumultu
145 lunatumque putes agmen descendere, ubi arma
146 indulget pater et saevi movet ostia Belli.
147 Nec varius fremor aut studia in contraria rapti
148 dissensus, ut plebe solet : furor omnibus idem,
149 idem animus solare domos juvenumque senumque
150 praecipitare colos plenisque adfrangere parvos
151 uberibus ferroque omnes exire per annos.
152 Tunc viridi luco (lucus juga celsa Minervae
153 propter opacat humum niger ipse, sed insuper ingens
154 mons premit et gemina pereunt caligine soles),
155 hic sanxere fidem, tu Martia testis Enyo
156 atque inferna Ceres, Stygiaeque Acheronte recluso
157 ante preces venere deae ; sed fallit ubique
158 mixta Venus, Venus arma tenet, Venus admovet iras.
159 Nec de more cruor : natum Charopeia conjunx
160 obtulit, accingunt sese et mirantia ferro
161 pectora congestisque avidae simul undique dextris
162 perfringunt ac dulce nefas in sanguine vivo
163 conjurant, matremque recens circumvolat umbra.
164 Talia cernenti mihi quantus in ossibus horror,
165 quisve per ora color ! Qualis cum cerva cruentis
166 circumventa lupis, nullum cui pectore molli
167 robur et in volucris tenuis fiducia cursu
168 praecipitat suspensa fugam jam jamque teneri
169 credit et elusos audit concurrere morsus.
170 Illi aderant primis jamque offendere carinae
171 litoribus, certant saltu contingere terram
172 praecipites. Miseri, quos non aut horrida virtus
173 Marte sub Odrysio aut medii inclementia ponti
174 hauserit ! Alta etiam superum delubra vaporant
175 promissasque trahunt pecudes : niger omnibus aris
176 ignis, et in nullis spirat deus integer extis.
177 Tardius umentis noctem dejecit Olympo
178 Juppiter et versum miti, reor, aethera cura
179 sustinuit, dum fata vetant, nec longius umquam
180 cessavere novae perfecto sole tenebrae.
181 Sera tamen mundo venerunt astra sed illis
182 et Paros et nemorosa Thasos crebraeque relucet
183 Cyclades ; una gravi penitus latet obruta caelo
184 Lemnos, in hanc tristes nebulae, et plaga caeca superne
185 texitur, una vagis Lemnos non agnita nautis.
186 Jam domibus fusi et nemorum per opaca sacrorum
187 ditibus indulgent epulis vacuantque profundo
188 aurum inmane mero, dum quae per Strymona pugnae,

189 quis Rhodope gelidove labor sudatus in Haemo
190 enumerare vacat. Nec non, manus impia, nuptae
191 sarta inter festasque dapes quo maxima cultu
192 quaeque jacent ; dederat mites Cytherea suprema
193 nocte viros longoque brevem post tempore pacem
194 nequiquam et miseros perituro adflaverat igni.
195 Conticuere chori, dapibus ludoque licenti
196 fit modus et primae decrescunt murmura noctis
197 cum consanguinei mixtus caligine Leti
198 rore madens Stygio morituram amplectitur urbem
199 Somnus et implacido fundit gravia otia cornu
200 secernitque viros ; vigilant nuptaeque nurusque
201 in scelus atque hilares acuunt fera tela Sorores.
202 Invasere nefas, cuncto sua regnat Erinys
203 pectore. Non aliter Scythicos armenta per agros
204 Hyrcanae clausere leae quas exigit ortu
205 prima fames avidique implorant ubera nati.
206 Quos tibi ,nam dubito, scelerum de mille figuris
207 expediam casus ? Elymum temeraria Gorge
208 evinctum ramis altaque in mole tapetum
209 efflantem somno crescentia vina superstans
210 vulnera disjecta rimatur veste, sed illum
211 infelix sopor admota sub morte refugit.
212 Turbidus incertumque oculis vigilantibus hostem
213 occupat amplexu, nec segnius illa tenentis
214 pone adigit costas donec sua pectora ferro
215 tangeret. Is demum sceleri modus ; ora supinat
216 blandus adhuc oculisque tremens et murmure Gorgen
217 quaerit et indigno non solvit bracchia collo.
218 Non ego nunc vulgi quamquam crudelia pandam
219 funera sed propria luctus de stirpe recordor :
220 quod te, flave Cydon, quod te per colla refusis
221 intactum, Crenaeae, comis quibus ubera mecum
222 obliquumque a patre genus, fortemque timebam
223 quem desponsa, Gyan vidi lapsare cruentae
224 vulnere Myrmidones, quodque inter sarta torosque
225 barbara ludentem fodiebat Epopea mater.
226 Flet super aequaevum soror exarmata Lycaste
227 Cydimon, heu similes perituro in corpore vultus
228 aspiciens floremque genae et quas finxerat auro
229 ipsa comas, cum saeva parens jam conjuge fuso
230 astitit impellitque minis atque inserit ensem.
231 Ut fera quae rabiem placido desueta magistro
232 tardius arma movet stimulisque et verbere crebro
233 in mores negat ire suos, sic illa jacenti
234 incidit undantemque sinu conlapsa cruorem
235 excipit et laceros premit in nova vulnera crines.
236 Ut vero Alcimedon etiamnum in murmure truncos
237 ferre patris vultus et egentem sanguinis ensem
238 conspexi, riguere comae atque in viscera saevus
239 horror iit : meus ille Thoas, mea dira videri
240 dextra mihi ! Extemplo thalamis turbata paternis
241 inferor. Ille quidem dudum (quis magna tuenti
242 somnus ?) agit versans secum etsi lata recessit
243 urbe domus, quinam strepitus, quae murmura noctis,
244 cur fremibunda quies. Trepido scelus ordine pando,
245 quis dolor, unde animi : "vis nulla arcere furentes ;
246 hac sequere, o miserande ; premunt aderuntque moranti

247 et mecum fortasse cades." His motus et artus
 248 erexit stratis. Ferimur per devia vastae
 249 urbis et ingentem nocturnae caedis acervum
 250 passim, ut quosque sacris crudelis vespera lucis
 251 straverat, occulta speculamur nube latentes.
 252 Hic impressa toris ora extantesque reclusis
 253 pectoribus capulos magnarum et fragmina trunca
 254 hastarum et ferro laceras per corpora vestes
 255 crateras pronos epulasque in caede natantes
 256 cernere erat jugulisque modo torrentis apertis
 257 sanguine commixto redeuntem in pocula Bacchum.
 258 Hic juvenum manus et nullis violabilis armis
 259 turba senes positique patrum super ora gementum
 260 semineces pueri trepidas in limine vitae
 261 singultant animas. Gelida non saevius Ossa
 262 luxuriant Lapitharum epulae, si quando profundo
 263 Nubigenae caluere mero ; vix primus ab ira
 264 pallor et impulsis surgunt ad proelia mensis.
 265 Tunc primum sese trepidis sub nocte Thyoneus
 266 detexit nato portans extrema Thoanti
 267 subsidia et multa subitus cum luce refulsit.
 268 Agnovi : non ille quidem turgentia sertis
 269 tempora nec flava crinem distinxerat uva ;
 270 nubilus indignumque oculis liquentibus imbrem
 271 adloquitur : "Dum fata dabant tibi, nate, potentem
 272 Lemnon et externis etiam servare timendam
 273 gentibus haud umquam justo mea cura labori
 274 destitit ; absciderunt tristes crudelia Parcae
 275 stamina nec dictis supplex quae plurima fudi
 276 ante Jovem frustra lacrimisque avertere luctus
 277 contigit ; infandum natae concessit honorem.
 278 Accelerate fugam, tuque, o mea digna propago,
 279 hac rege, virgo, patrem, gemini qua bracchia muri
 280 litus eunt ; illa qua rere silentia porta
 281 stat funesta Venus ferroque accincta furentes
 282 adjuvat (unde manus, unde haec Mavortia divae
 283 pectora ?) : tu lato patrem committe profundo.
 284 Succedam curis." Ita fatus in aera rursus
 285 solvitur et nostrum, visus arcentibus umbris
 286 mitis iter longae claravit limite flammae.
 287 Qua data signa sequor ; dein curvo robore clausum
 288 dis pelagi Ventisque et Cycladas Aegaeoni
 289 amplexo commendo patrem nec fletibus umquam
 290 fit modus alternis ni jam dimittat Eoo
 291 Lucifer astra polo. Tunc demum litore rauco
 292 multa metu reputans et vix confisa Lyaeo
 293 divisor ipsa gradu nitente sed anxia retro
 294 pectora, nec requies quin et surgentia caelo
 295 flamina et e cunctis prospectem collibus undas.
 296 Exoritur pudibunda dies caelumque retexens
 297 aversum Lemno jubar et declinia Titan
 298 opposita juga nube refert. Patuere furores
 299 nocturni lucisque novae formidine cunctis,
 300 quamquam inter similes, subitus pudor : impia terrae
 301 infodiunt scelera aut festinis ignibus urunt.
 302 Jam manus Eumenidum captasque refugerat arces
 303 exsaturata Venus ; licuit sentire quid ausae
 304 et turbare comas et lumina tingere fletu.

305 Insula dives agris opibusque armisque virisque
 306 nota situ et Getico nuper ditata triumpho,
 307 non maris incursu, non hoste, nec aethere laevo
 308 perdidit una omnes orbata excisaque mundo
 309 indigenas ; non arva viri, non aequora vertunt,
 310 conticuere domus, cruor altus et oblita crasso
 311 cuncta rubent tabo, magnaefque in moenibus urbis
 312 nos tantum et saevi spirant per culmina manes.
 313 Ipsa quoque arcanis tecti in penetralibus alto
 314 molior igne pyram, sceptrum super armaque patris
 315 inicio et notas regum velamina vestes
 316 ac prope maesta rogum confusis crinibus asto
 317 ense cruentato fraudemque et inania busta
 318 plango metu, si forte premant, cassumque parenti
 319 omen et hac dubios leti precor ire timores.
 320 His mihi pro meritis, ut falsi criminis astu
 321 parta fides, regna et solio considerare patris
 322 (supplicium !) datur. Anne illis obsessa negarem ?
 323 Accessi, saepe ante deos testata fidemque
 324 inmeritasque manus ; subeo (pro dira potestas !)
 325 exsanguie imperium et maestam sine culmine Lemnon.
 326 Jam magis atque magis vigiles dolor angere sensus
 327 et gemitus clari, et paulatim invisae Polyxo ;
 328 jam meminisse nefas, jam ponere manibus aras
 329 concessum et multum cineres jurare sepultos.
 330 Sic ubi ductorem trepidae stabulique maritum
 331 quem penes et saltus et adultae gloria gentis
 332 Massylo frangi stupuere sub hoste juvencae,
 333 it truncum sine honore pecus regemque peremptum
 334 ipse ager, ipsi amnes et muta armenta queruntur.
 335 Ecce autem aerata dispellens aequora prora
 336 Pelias intacti late subit hospita ponti
 337 pinus ; agunt Minyae, geminus fragor ardua canet
 338 per latera, abruptam credas radicibus ire
 339 Ortygiam aut fractum pelago decurrere montem.
 340 Ast ubi suspensis siluerunt aequora tonsis
 341 mitior et senibus cynnis et pectine Phoebi
 342 vox media de puppe venit, maria ipsa carinae
 343 accedunt ; post nosse datum est : Oeagrius illic
 344 acclinis malo mediis intersonat Orpheus
 345 remigiis tantosque jubet nescire labores.
 346 Illis in Scythicum Borean iter oraue primi
 347 Cyaneis artata maris. Nos, Thracia visu
 348 bella ratae, vario tecta incursare tumultu
 349 densarum pecudum aut fugientum more volucrum.
 350 Heu, ubi nunc Furiae ? Portus amplexaque litus
 351 moenia qua longe pelago despectus aperto
 352 scandimus et celsas turres ; huc saxa sudesque
 353 armaque maesta virum atque infectos caedibus enses
 354 subvectant trepidae ; quin et squalentia texta
 355 thoracum et vultu galeas intrare soluto
 356 non pudet ; audaces rubuit mirata catervas
 357 Pallas et averso risit Gradivus in Haemo.
 358 Tunc primum ex animis praeceps amentia cessit
 359 nec ratis illa salo sed divum sera per aequor
 360 justitia et poenae scelerum adventare videntur.
 361 Jamque aberant terris quantum Gortynia currunt
 362 spicula caeruleo gravidam cum Juppiter imbri

363 ipsa super nubem ratis armamenta Pelasgae
 364 sistit agens ; inde horror aquis et raptus ab omni
 365 sole dies miscet tenebras quis protinus unda
 366 concolor ; obnixi lacerant cava nubila venti
 367 diripiuntque fretum, nigris redit umida tellus
 368 verticibus, totumque Notis certantibus aequor
 369 pendet et arquato jam jam prope sidera dorso
 370 frangitur ; incertae nec jam prior impetus alno
 371 sed labat extantem rostris modo gurgite in imo,
 372 nunc caelo Tritona ferens. Nec robora prosunt
 373 semideum heroum puppemque insana flagellat
 374 arbor et instabili procumbens pondere curvas
 375 raptat aquas remique cadunt in pectus inanes.
 376 Nos quoque per rupes murorumque aggere ab omni
 377 dum labor ille viris fretaque indignantur et Austros
 378 desuper invalidis fluitantia tela lacertis
 379 (quid non ausa manus ?) Telamona et Pelea contra
 380 spargimus et nostro petitur Tirynthius arcu.
 381 Illi, quippe simul bello pelagoque laborant,
 382 pars clipeis munire ratem, pars aequora fundo
 383 egerere ; ast alii pugnant sed inertia motu
 384 corpora suspensaeque carent conamine vires.
 385 Instamus jactu telorum et ferrea nimbis
 386 certat hiemps ustaeque sudes fractique molares
 387 spiculaeque et multa crinitum missile flamma
 388 nunc pelago, nunc puppe cadunt, dat operta fragorem
 389 pinus et abjunctis regemunt tabulata cavernis.
 390 Talis Hyperborea virides nive verberat agros
 391 Juppiter ; obruitur campis genus omne ferarum
 392 deprensaeque cadunt volucres et messis amaro
 393 strata gelu, fragor inde jugis, inde amnibus irae.
 394 Ut vero elisit nubes Jove tortus ab alto
 395 ignis et ingentes patuere in fulmine nautae
 396 deriguere animi manibusque horrore remissis
 397 arma aliena cadunt, rediit in pectora sexus.
 398 Cernimus Aeacidas murisque inmane minantem
 399 Ancaeam et longa pellentem cuspide rupes
 400 Iphiton ; attonito manifestus in agmine supra est
 401 Amphitryoniades puppemque alternus utrimque
 402 ingravat et medias ardet descendere in undas.
 403 At levis et miserae nondum mihi notus Iason
 404 transtra per et remos impressaque terga virorum
 405 nunc magnum Oeniden, nunc ille hortatibus Idan
 406 et Talaum et cana rorantem aspergine ponti
 407 Tyndariden iterans gelidique in nube parentis
 408 vela laborantem Calain subnectere malo
 409 voce manique rogat ; quatiunt impulsibus illi
 410 nunc freta, nunc muros, sed nec spumantia cedunt
 411 aequora, et incussae redeunt a turribus hastae.
 412 Ipse graves fluctus clavumque audire negantem
 413 lassat agens Tiphys palletque et plurima mutat
 414 imperia ac laevas dextrasque obtorquet in undas
 415 proram navifragis avidam concurrere saxis
 416 donec ab extremae cuneo ratis Aesone natus
 417 Palladios oleae, Mopsi gestamina, ramos
 418 extulit et socium turba prohibente poposcit
 419 foedera ; praecipites vocem involvere procellae.
 420 Tunc modus armorum pariterque exhausta quierant

421 flamina confusoque dies respexit Olympo.
 422 Quinquaginta illi, trabibus de more revinctis,
 423 eminus abrupto quatiunt nova litora saltu,
 424 magnorum decora alta patrum, jam fronte sereni
 425 noscendique habitu, postquam timor iraque cessit
 426 vultibus. Arcana sic fama erumpere porta
 427 caelicolas si quando domos litusque rubentum
 428 Aethiopum et mensas amor est intrare minores ;
 429 dant fluvii montesque locum tum terra superbit
 430 gressibus et paulum respirat caelifer Atlans.
 431 Hic et ab adserto nuper Marathone superbum
 432 Thesea et Ismarios, Aquilonia pignora, fratres,
 433 utraque quis rutila stridebant tempora penna
 434 cernimus, hic Phoebo non indignante priorem
 435 Admetum et durae similem nihil Orphea Thracae,
 436 tunc prolem Calydone satam generumque profundi
 437 Nereos. Ambiguo visus errore lacessunt
 438 Oebalidae gemini ; chlamys huic, chlamys ardet et illi,
 439 ambo hastile gerunt, umeros exertus uterque,
 440 nudus uterque genas, simili coma fulgurat astro.
 441 Audet iter magnique sequens vestigia mutat
 442 Herculis et tarda quamvis se mole ferentem
 443 vix cursu tener aequat Hylas Lernaeaque tollens
 444 arma sub ingenti gaudet sudare pharetra.
 445 Ergo iterum Venus et tacitis corda aspera flammis
 446 Lemniadum pertemptat Amor. Tunc regia Juno
 447 arma habitusque virum pulchraeque insignia gentis
 448 mentibus insinuat certatimque ordine cunctae
 449 hospitibus patuere fores ; tunc primus in aris
 450 ignis et infandis venere obliviae curis ;
 451 tunc epulae felixque sopor noctesque quietae
 452 nec superum sine mente, reor, placuere fatentes.
 453 Forsitan et nostrae fatum excusabile culpae
 454 noscere cura, duces. Cineres furiasque meorum
 455 testor ut externas non sponte aut crimine taedas
 456 attigerim (scit cura deum) etsi blandus Iason
 457 virginibus dare vincla novis ; sua jura cruentum
 458 Phasin habent, alios, Colchi, generatis amores.
 459 Jamque exuta gelu tepuerunt sidera longis
 460 solibus et velox in terga revolvitur annus.
 461 Jam nova progenies partusque in vota soluti
 462 et non speratis clamatur Lemnos alumnis.
 463 Nec non ipsa tamen thalami monumenta coacti
 464 enitor geminos duroque sub hospite mater
 465 nomen avi renovo ; nec quae fortuna relictis
 466 nosse datur, jam plena quater quinquennia pergunt
 467 si modo fata sinunt aluitque rogata Lycaste.
 468 Detumere animi maris et clementior Auster
 469 vela vocat ; ratis ipsa moram portusque quietos
 470 odit et adversi tendit retinacula saxi.
 471 Inde fugam Minyae sociosque appellat Iason
 472 efferus, o utinam jam tunc mea litora rectis
 473 praetervectus aquis cui non sua pignora cordi,
 474 non promissa fides ; certe stat fama remotis
 475 gentibus : aequorei redierunt vellera Phrixi.
 476 Ut stata lux pelago venturumque aethera sensit
 477 Tiphys et occidui rubuere cubilia Phoebi
 478 heu iterum gemitus iterumque novissima nox est.

479 Vix reserata dies et jam rate celsus Iason
480 ire jubet primoque ferit dux verbere pontum.
481 Illos e scopulis et summo vertice montis
482 spumea porrecti dirimentes terga profundi
483 prosequimur visu, donec lassavit euntes
484 lux oculos longumque polo contexere visa est
485 aequor et extremi pressit freta margine caeli.
486 Fama subit portus vectum trans alta Thoanta
487 fraterna regnare Chio, mihi crimina nulla,
488 et vacuos arsisse rogos ; fremit impia plebes,
489 sontibus accensae stimulis facinusque repossunt.
490 Quin etiam occultae vulgo increbrescere voces :
491 "Solane fida suis, nos autem in funera laetae ?
492 Non deus haec fatumque ; quid imperat urbe nefanda ? "
493 Talibus exanimis dictis (et triste propinquat
494 supplicium, nec regna juvant) vaga litora furtim
495 incommitata sequor funestaque moenia linquo
496 qua fuga nota patris ; sed non iterum obvius Euhan
497 nam me praedonum manus huc appulsa tacentem
498 abripit et vestras famulam transmittit in oras."
499 Talia Lernaeis iterat dum regibus exul
500 Lemnias et longa solatur damna querela
501 inmemor absentis (sic di suasistis !) alumni,
502 ille graves oculos languentiaque ora comanti
503 mergit humo fessusque diu puerilibus actis
504 labitur in somnos, presa manus haeret in herba.
505 Interea campis, nemoris sacer horror Achaei,
506 terrigena exoritur serpens tractuque soluto
507 inmanem sese vehit ac post terga relinquit.
508 Livida fax oculis, tumidi stat in ore veneni
509 spuma virens, ter lingua vibrat, terna agmina adunci
510 dentis et auratae crudelis gloria fronti
511 prominet. Inachio sanctum dixere Tonanti
512 agricolae cui cura loci et silvestribus aris
513 pauper honos ; nunc ille dei circumdare templa
514 orbe vago labens, miserae nunc robora silvae
515 atterit et vastas tenuat complexibus ornos ;
516 saepe super fluvios geminae jacet aggere ripae
517 continuus squamisque incisus adaestuat amnis.
518 Sed nunc, Ogygii jussis quando omnis anhelat
519 terra dei trepidaeque latent in pulvere Nymphae,
520 saevior anfractu laterum sinuosa retorquens
521 terga solo sicci que nocens furit igne veneni.
522 Stagna per arentesque lacus fontesque repressos
523 volvitur et vacuis fluviorum in vallibus errat
524 incertusque sui liquidum nunc aera lambit
525 ore supinato, nunc arva gementia radens
526 pronus adhaeret humo si quid viridantia sudent
527 gramina ; percussae calidis adflatibus herbae
528 qua tulit ora cadunt moriturque ad sibila campus :
529 quantus ab Arctois discriminat aethera plaustres
530 Anguis et usque Notos alienumque exit in orbem ;
531 quantus et ille sacri spiris intorta movebat
532 cornua Parnasi donec tibi, Delie, fixus
533 vexit harundineam centeno vulnere silvam.
534 Quis tibi, parve, deus tam magni pondera fati
535 sorte dedit ? Tune hoc vix prima ad limina vitae
536 hoste jaces ? An ut inde sacer per saecula Graiis

537 gentibus et tanto dignus morerere sepulcro ?
 538 Occidis extremae destrictus verbere caudae
 539 ignaro serpente puer, fugit ilicet artus
 540 somnus et in solam patuerunt lumina mortem.
 541 Cum tamen attonito moriens vagitus in auras
 542 excidit et ruptis inmutuit ore querelis
 543 qualia non totas peragunt insomnia voces,
 544 audiit Hypsipyle facilemque negantia cursum
 545 exanimis genua aegra rapit ; jam certa malorum
 546 mentis ab augurio sparsoque per omnia visu
 547 lustrat humum quaerens et nota vocabula parvo
 548 nequiquam ingeminans : nusquam ille, et prata recentes
 549 amisere notas. Viridi piger accubat hostis
 550 collectus gyro spatiosaque jugera complet,
 551 sic etiam obliqua cervicem expositus in alvo.
 552 Horruit infelix visu longoque profundum
 553 incendit clamore nemus ; nec territus ille
 554 sed jacet. Argolicas ululatus flebilis aures
 555 impulit ; extemplo monitu ducis advolat ardens
 556 Arcas eques causamque refert. Tunc squamea demum
 557 torvus ad armorum radios fremitumque virorum
 558 colla movet : rapit ingenti conamine saxum
 559 quo discretus ager vacuasque impellit in auras
 560 arduus Hippomedon quo turbine bellica quondam
 561 librati saliunt portarum in claustra molares.
 562 Cassa ducis virtus : jam mollia colla refusus
 563 in tergum serpens venientem exhausterat ictum.
 564 Dat sonitum tellus nemorumque per avia densi
 565 dissultant nexus. "At non mea vulnera", clamat
 566 et trabe fraxinea Capaneus subit obvius, "umquam
 567 effugies seu tu pavidi ferus incola luci
 568 sive deis, utinamque deis, concessa voluptas,
 569 non si consertum super haec mihi membra Giganta
 570 subveheres." Volat hasta tremens et hiantia monstri
 571 ora subit linguaeque secat fera vincla trisulcae,
 572 perque jubas stantes capitisque insigne corusci
 573 emicat et nigri sanie perfusa cerebri
 574 figitur alta solo. Longus vix tota peregit
 575 membra dolor, rapido celer ille volumine telum
 576 circuit avulsumque ferens in opaca refugit
 577 templa dei ; hic magno tellurem pondere mensus
 578 implorantem animam dominis adsibilat aris.
 579 Illum et cognatae stagna indignantia Lernaee,
 580 floribus et vernis adsuetae spargere Nymphae
 581 et Nemees reptatus ager lucosque per omnes
 582 silvicolae fracta genuistis harundine Fauni.
 583 Ipse etiam e summa jam tela poposcerat aethra
 584 Juppiter et dudum nimbiue hiemesque coibant
 585 ni minor ira deo gravioraque tela mereri
 586 servatus Capaneus ; moti tamen aura cucurrit
 587 fulminis et summas libavit vertice cristas.
 588 Jamque pererratis infelix Lemnia campis
 589 liber ut angue locus, modico super aggere longe
 590 pallida sanguineis infectas roribus herbas
 591 prospicit. Huc magno cursum rapit effera luctu
 592 agnoscitque nefas, terraeque inlisa nocenti
 593 fulminis in morem non verba in funere primo,
 594 non lacrimas habet : ingeminat misera oscula tantum

595 incumbens animaeque fugam per membra tepentem
 596 quaerit hians. Non ora loco, non pectora restant,
 597 rapta cutis, tenuia ossa patent nexusque madentes
 598 sanguinis imbre novi, totumque in vulnere corpus.
 599 Ac velut aligerae sedem fetusque parentis
 600 cum piger umbrosa populatus in ilice serpens,
 601 illa redit querulaeque domus mirata quietem
 602 jam stupet impendens advectosque horrida maesto
 603 excudit ore cibos cum solus in arbore paret
 604 sanguis et errantes per capta cubilia plumae.
 605 Ut laceros artus gremio miseranda recepit
 606 intexitque comis, tandem laxata dolori
 607 vox invenit iter gemitusque in verba soluti :
 608 "O mihi desertae natorum dulcis imago,
 609 Archemore, o rerum et patriae solamen ademptae
 610 servitiique decus, qui te, mea gaudia, sontes
 611 extinxere dei modo quem digressa reliqui
 612 lascivum et prono vexantem gramina cursu ?
 613 heu, ubi siderei vultus ? Ubi verba ligatis
 614 imperfecta sonis risusque et murmura soli
 615 intellecta mihi ? Quotiens tibi Lemnon et Argo
 616 sueta loqui et longa somnum suadere querela !
 617 Sic equidem luctus solabar et ubera parvo
 618 jam materna dabam, cui nunc venit inritus orbae
 619 lactis et infelix in vulnera liquitur imber.
 620 Nosco deos : o dura mei praesagia somni
 621 nocturnique metus et numquam impune per umbras
 622 attonitae mihi visa Venus ! Quos arguo divos ?
 623 Ipsa ego te (quid enim timeam moritura fateri ?)
 624 exposui fati. Quae mentem insania traxit ?
 625 Tantane me tantae tenuere obliviae curae ?
 626 Dum patrios casus famaеque exorsa retracto
 627 ambitiosa meae (pietas haec magna fidesque !),
 628 exsolvi tibi, Lemne, nefas ; ubi letifer anguis,
 629 ferre, duces, meriti si qua est mihi gratia duri,
 630 si quis honos dictis, aut vos extinguite ferro,
 631 ne tristes dominos orbamque inimica revisam
 632 Eurydicen, quamquam haud illi mea cura dolendo
 633 cesserit. Hocne ferens onus inlaetabile matris
 634 transfundam gremio quae... me prius ima sub umbras
 635 mergat humus ! " Simul haec terraеque et sanguine vultum
 636 sordida magnorum circa vestigia regum
 637 vertitur et tacite maerentibus imputat undas.
 638 Et jam sacrifici subitus per tecta Lycurgi
 639 nuntius implerat lacrimis ipsumque domumque,
 640 ipsum adventantem Persei vertice sancto
 641 montis ubi averso dederat prosecta Tonanti
 642 et caput iratis rediens quassabat ab extis.
 643 Hic sese Argolicis immunem servat ab armis
 644 haud animi vacuus, sed templa araeque tenebant.
 645 Necdum etiam responsa deum monitusque vetusti
 646 exciderant voxque ex adytis accepta profundis :
 647 "Prima, Lycurge, dabis Dircaeο funera bello."
 648 Id cavet et maestus vicini pulvere Martis
 649 angitur ad lituos periturisque invidet armis.
 650 Ecce (fides superum !) laceras comitata Thoantis
 651 advehit exequias, contra subit obvia mater
 652 femineos coetus plangentiaque agmina ducens.

653 At non magnanimo pietas ignava Lycurgo :
 654 fortior ille malis lacrimasque insana resorbet
 655 ira patris, longo rapit arva morantia passu
 656 vociferans : "Illa autem ubinam, cui parva cruoris
 657 laetave damna mei ? Vivitne ? Impellite raptam,
 658 ferte citi comites ; faxo omnis fabula Lemni
 659 et pater et tumidae generis mendacia sacri
 660 exciderint." Ibat letumque inferre parabat
 661 ense furens raptu ; venienti Oeneius heros
 662 impiger objecta proturbat pectora parma
 663 ac simul infrendens : "Siste hunc, vesane, furorem
 664 quisquis es ! " Et pariter Capaneus acerque reducto
 665 adfuit Hippomedon rectoque Erymanthius ense
 666 ac juvenem multo praestringunt lumine ; at inde
 667 agrestum pro rege manus. Quos inter Adrastus
 668 mitius et sociae veritus commercia vittae
 669 Amphiaraus ait : "Ne, quaeso ! Absistite ferro,
 670 unus avum sanguis, neve indulgete furori
 671 tuque prior." Sed non sedato pectore Tydeus
 672 subicit : "Anne ducem servatricemque cohortis
 673 Inachiae ingratis coram tot milibus ausus
 674 mactare in tumulos (quanti pro funeris ultor !)
 675 cui regnum genitorque Thoas et lucidus Euhan
 676 stirpis avus ? Timidone parum, quod gentibus actis
 677 undique in arma tuis inter rapida agmina pacem
 678 solus habes ? Habeasque et te victoria Graium
 679 inveniat tumulis etiamnum haec fata gementem."
 680 Dixerat et tandem cunctante modestior ira
 681 ille refert : "Equidem non vos ad moenia Thebes
 682 rebar et hostiles huc advenisse catervas.
 683 Pergite in excidium socii, si tanta voluptas,
 684 sanguinis, imbuite arma domi atque haec inrita dudum
 685 templa Jovis (quid enim haud licitum ?) ferat impius ignis
 686 si vilem, tanti premerent cum pectora luctus,
 687 in famulam jus esse ratus dominoque ducique.
 688 Sed videt haec, videt ille deum regnator et ausis
 689 sera quidem, manet ira tamen." Sic fatus et arces
 690 respicit. Atque illic alio certamine belli
 691 tecta fremunt ; volucres equitum praeverterat alas
 692 Fama recens geminos alis amplexa tumultus :
 693 illi ad fata rapi atque illi jam occumbere leto
 694 sic meritam Hypsipylen iterant, creduntque nec irae
 695 fit mora : jamque faces et tela penatibus instant
 696 vertere regna fremunt raptumque auferre Lycurgum
 697 cum Jove cumque aris ; resonant ululatibus aedes
 698 femineis versusque dolor dat terga timori.
 699 Alipedum curru sed enim sublimis Adrastus
 700 secum ante ora virum fremibunda Thoantida portans
 701 it medius turmis et : "Parcite, parcite ! ", clamat,
 702 "nil actum saeve, meritis nec tale Lycurgum
 703 excidium, gratique inventrix fluminis ecce."
 704 Sic ubi diversis maria evertere procellis
 705 hinc Boreas Eurusque, illinc niger imbribus Auster,
 706 pulsa dies regnantque hiemes, venit aequoris alti
 707 rex sublimis equis geminusque ad spumea Triton
 708 frena natans late pelago dat signa cadenti,
 709 et jam plana Thetis montesque et litora crescunt.
 710 Quis superum tanto solatus funera voto

711 pensavit lacrimas inopinaque gaudia maestae
 712 rettulit Hypsipylae ? Tu gentis conditor, Euan,
 713 qui geminos juvenes Lemni de litore vectos
 714 intuleras Nemeae mirandaque fata parabas.
 715 Causa viae genetrix nec inhospita tecta Lycurgi
 716 praebuerant aditus et protinus ille tyranno
 717 nuntius extinctae miserando vulnere prolis.
 718 Ergo adsunt comites (pro fors et caeca futuri
 719 mens hominum !) regique favent ; sed Lemnos ad aures
 720 ut primum dictusque Thoas, per tela manusque
 721 intruerant matremque avidis complexibus ambo
 722 diripiunt flentes alternaque pectora mutant.
 723 Illa velut rupes inmoto saxea visu
 724 haeret et expertis non audet credere divis.
 725 Ut vero et vultus et signa Argoa relictis
 726 ensibus atque umeris amborum intextus Iason,
 727 cesserunt luctus, turbataque munere tanto
 728 corruiat atque alio maduerunt lumina fletu.
 729 Addita signa polo laetoque ululante tumultu
 730 tergaque et aera dei motas crepuere per auras.
 731 Tunc pius Oeclides, ut prima silentia vulgi
 732 mollior ira dedit, placidasque accessus ad aures :
 733 "Audite, o ductor Nemeae lectique potentes
 734 Inachidae, quae certus agi manifestat Apollo.
 735 Iste quidem Argolicis haud olim indebitus armis
 736 luctus adest ; recto descendunt limite Parcae :
 737 et sitis interitu fluviorum et letifer anguis
 738 et puer, heu, nostri signatus nomine fati,
 739 Archemorus, cuncta haec superum demissa suprema
 740 mente fluunt. Differte animos festinaque tela
 741 ponite ; mansuris donandus honoribus infans
 742 et meruit ; det pulchra suis libamina Virtus
 743 manibus atque utinam plures innectere pergas,
 744 Phoebe, moras semperque novis bellare vetemur
 745 casibus et semper Thebe funesta recedas !
 746 At vos magnorum transgressi fata parentum
 747 felices longum quibus hinc per saecula nomen,
 748 dum Lernaea palus et dum pater Inachus ibit,
 749 dum Nemea tremulas campis jaculabitur umbras,
 750 ne fletu violate sacrum, ne plangite divos,
 751 nam deus iste, deus, Pyliae nec fata senectae
 752 maluerit, Phrygiis aut degere longius annis."
 753 Finierat caeloque cavam nox induit umbram.

LIBER VI

T6 v.1 Nuntia multivago Danaas perlabitur urbes
 2 Fama gradu, sancire novo sollemnia busto
 3 Inachidas ludumque super quo Martia bellis
 4 praesudare paret seseque accendere virtus.
 5 Graium ex more decus : primus Pisaea per arva
 6 hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem
 7 pulvereumque fera crinem deterisit oliva,
 8 proxima vipereo celebratur libera nexu
 9 Phocis, Apollineae bellum puerile pharetrae ;
 10 mox circum tristes servata Palaemonis aras
 11 nigra superstitione, quotiens animosa resumit
 12 Leucothea gemitus et amica ad litora festa

13 tempestate venit : planctu conclamat uterque
 14 Isthmos, Echioniae responsant flebile Thebae.
 15 Et nunc eximii regum, quibus Argos alumnis
 16 conexum caelo, quorumque ingentia tellus
 17 Aonis et Tyriae suspirant nomina matres,
 18 concurrunt nudasque movent in proelia vires.
 19 Ceu primum ausurae trans alta ignota biremes,
 20 seu Tyrrhenam hiemem, seu stagna Aegaea lacessant,
 21 tranquillo prius arma lacu clavumque levesque
 22 explorant remos atque ipsa pericula discunt ;
 23 at cum experta cohors, tunc pontum inrumpere fretae
 24 longius ereptasque oculis non quaerere terras.
 25 Clara laboriferos caelo Tithonia currus
 26 extulerat vigilesque deae pallentis habenas
 27 et Nox et cornu fugiebat Somnus inani ;
 28 jam plangore viae, gemitu jam regia mugit
 29 flebilis, acceptos longe nemora avia frangunt
 30 multiplicantque sonos. Sedet ipse exutus honoro
 31 vittarum nexu genitor squalentiaque ora
 32 sparsus et incultam ferali pulvere barbam.
 33 Asperior contra planctusque egressa viriles
 34 exemplo famulas premit hortaturque volentes
 35 orba parens, lacerasque super procumbere nati
 36 reliquias ardet totiensque avulsa refertur.
 37 Arcet et ipse pater. Mox ut maerentia dignis
 38 vultibus Inachii penetrarunt limina reges,
 39 ceu nova tunc clades et primo saucius infans
 40 vulnere letalisve inrumperet atria serpens,
 41 sic alium ex alio quamquam lassata fragorem
 42 pectora congeminant, integratoque resultant
 43 accensae clamore fores : sensere Pelasgi
 44 invidiam et lacrimis excusant crimen obortis.
 45 Ipse, datum quotiens intercisoque tumultu
 46 conticuit stupefacta domus, solatur Adrastus
 47 adloquiis genitorem ultro, nunc fata recensens
 48 resque hominum duras et inexorabile pensum,
 49 nunc aliam prolem mansuraque numine dextro
 50 pignora. Nondum orsis modus et lamenta redibant.
 51 Ille quoque adfatus non mollius audit amicos
 52 quam trucis Ionii rabies clamantia ponto
 53 vota virum aut tenues curant vaga fulmina nimbos.
 54 Tristibus interea ramis teneraque cupresso
 55 damnatus flammae torus et puerile feretrum
 56 textitur : ima virent agresti stramina cultu ;
 57 proxima gramineis operosior area sertis
 58 et picturatus morituris floribus agger ;
 59 tertius adsurgens Arabum strue tollitur ordo
 60 Eoas complexus opes incanaque glebis
 61 tura et ab antiquo durantia cinnama Belo.
 62 Summa crepant auro, Tyrioque attollitur ostro
 63 molle supercilium, teretes hoc undique gemmae
 64 irradiant, medio Linus intertextus acantho
 65 letiferique canes : opus admirabile semper
 66 oderat atque oculos flectebat ab omine mater.
 67 Arma etiam et veterum exuvias circumdat avorum,
 68 gloria mixta malis adflictaeque ambitus aulae,
 69 ceu grande exequiis onus atque inmensa ferantur
 70 membra rogo ! Sed cassa tamen sterilisque dolentes

71 fama juvat parvique augescunt funere manes.
72 Inde ingens lacrimis honor et miseranda voluptas,
73 muneraque in cineres annis graviora feruntur ;
74 namque illi et pharetras brevioraque tela dicarat
75 festinus voti pater insontesque sagittas ;
76 jam tunc et nota stabuli de gente probatos
77 in nomen pascebat equos cinctusque sonantes
78 armaque majores exspectatura lacertos.
79 [Spes avidae ! quas non in nomen credula vestes
80 urgebat studio cultusque insignia regni
81 purpureos sceptrumque minus ! Cuncta ignibus atris
82 damnat atrox suaque ipse parens gestamina ferri
83 si damnis rabidum queat exsaturare dolorem.]
84 Parte alia gnari monitis exercitus instat
85 auguris aeriam truncis nemorumque ruina,
86 montis opus, cumulare pyram, quae crimina caesi
87 anguis et infausti cremet atra piacula belli.
88 [His labor accisam Nemeen umbrosaque tempe
89 praecipitare solo lucosque ostendere Phoebo.]
90 Sternitur extemplo veteres incaedua ferro
91 silva comas, largae qua non opulentior umbrae
92 Argolicos inter saltusque educta Lycaeos
93 extulerat super astra caput : stat sacra senectae
94 numine nec solos hominum transgressa veterno
95 fertur avos, Nymphas etiam mutasse superstes
96 Faunorumque greges. Aderat miserabile luco
97 excidium ; fugere ferae nidosque tepentes
98 absiliunt (metus urguet) aves ; cadit ardua fagus
99 Chaoniumque nemus brumaeque inlaesa cupressus ;
100 procumbunt piceae, flammis alimenta supremis,
101 ornique iliceaeque trabes metuendaque suco
102 taxus et infandos belli potura cruores
103 fraxinus atque situ non expugnabile robur.
104 Hinc audax abies et odoro vulnere pinus
105 scinditur, adclinant intonsa cacumina terrae
106 alnus amica fretis nec inhospita vitibus ulmus.
107 Dat gemitum tellus : non sic eversa feruntur
108 Ismara cum fracto Boreas caput extulit antro,
109 non, grassante Noto, citius nocturna peregit
110 flamma nemus. Linqunt flentes dilecta locorum
111 otia cana Pales Silvanusque arbiter umbrae
112 semideumque pecus, migrantibus aggemit illis
113 silva nec amplexae dimittunt robora Nymphae.
114 Ut cum possessas avidis victoribus arces
115 dux raptare dedit, vix signa audita nec urbem
116 invenias ; ducunt sternuntque abiguntque feruntque
117 immodici, minor ille fragor quo bella gerebant.
118 Jamque pari cumulo geminas, hanc tristibus umbris
119 ast illam superis, aequus labor auxerat aras,
120 cum signum luctus cornu grave mugit adunco
121 tibia cui teneros suetum producere manes
122 lege Phrygum maesta. Pelopem monstrasse ferebant
123 exequiale sacrum carmenque minoribus umbris
124 utile quo geminis Niobe consumpta pharetris
125 squalida bisseenas Sipydon deduxerat urnas.
126 Portant inferias arsuraque fercula primi
127 Graiorum, titulisque pios testantur honores
128 gentis quisque suae ; longo post tempore surgit

129 colla super juvenum (numero dux legerat omni)
130 ipse fero clamore torus. Cinxere Lycurgum
131 Lernaei proceres, genetricem mollior ambit
132 turba ; nec Hypsipyle raro subit agmine : vallant
133 Inachidae memores, sustentant livida nati
134 bracchia et inventae concedunt plangere matri.
135 Illic infaustos ut primum egressa penates
136 Eurydice, nudo vocem de pectore rumpit
137 planctuque et longis praefata ululatibus inquit :
138 "Non hoc Argolidum coetu circumdata matrum
139 speravi te, nate, sequi, nec talia demens
140 fingebam votis annorum elementa tuorum,
141 nil saevum reputans : etenim his in finibus aevi
142 unde ego bella tibi Thebasque ignara timerem ?
143 Cui superum nostro committere sanguine pugnas
144 dulce ? Quis hoc armis vovit scelus ? At tua nondum,
145 Cadme, domus, nullus Tyrio grege plangitur infans.
146 Primitias egomet lacrimarum et caedis acerbae
147 ante tubas ferrumque tuli, dum deside cura
148 credo sinus fidos altricis et ubera mando.
149 Quidni ego ? Narrabat servatum fraude parentem
150 insontesque manus. En quam ferale putemus
151 abjurasse sacrum et Lemni gentilibus unam
152 immunem furiis ! Haec illa (et creditis ausae !)
153 haec pietate potens solis abjecit in arvis
154 non regem dominumque, alienos impia partus,
155 hoc tantum ! Silvaeque infamis tramite liquit
156 quem non anguis atrox (quid enim hac opus, ei mihi, leti
157 mole fuit ?) tantum caeli violentior aura
158 impulsaque Noto frondes cassusque valeret
159 exanimare timor. Nec vos incessere luctu
160 orba habeo, fixum matri inmotumque manebat
161 hac altrice nefas : atquin et blandus ad illam,
162 nate, magis ; solam nosse atque audire vocantem
163 ignarusque mei ; nulla ex te gaudia matri.
164 Illa tuos questus lacrimososque impia risus
165 audiit et vocis decerpsit murmura primae.
166 Illa tibi genetrix semper dum vita manebat,
167 nunc ego. Sed miserae mihi nec punire potestas
168 sic meritam ! Quid dona, duces, quid inania fertis
169 justa rogis ? Illam (nil poscunt amplius umbrae)
170 illam, oro, cineri simul excisaeque parenti
171 reddite, quaeso, duces, per ego haec primordia belli
172 cui peperit ; sic aequa gemant mihi funera matres
173 Ogygiae." Sternit crines iteratque precando :
174 "Reddite nec vero crudelem avidamque vocate
175 sanguinis ; occumbam pariter, dum vulnere justo
176 exsaturata oculos unum impellamur in ignem."
177 Talia vociferans alia de parte gementem
178 Hypsipylen (neque enim illa comas nec pectora servat)
179 agnovit longe et socium indignata dolorem :
180 "Hoc saltem, o proceres, tuque o, cui pignora nostri
181 proturbata tori, prohibete, auferte supremis
182 invisam exequiis. Quid se funesta parenti
183 miscet et in nostris spectatur et ipsa ruinis ?"
184 [Cui luget complexa suos ? " Dixitque repente
185 concidit abruptisque obmutuit ore querelis.]
186 Sic ait abruptisque inmutuit ore querelis.

187 Non secus ac primo fraudatum lacte juvencum
 188 cui trepidae vires et solus ab ubere sanguis,
 189 seu fera seu duras avexit pastor ad aras ;
 190 nunc vallem spoliata parens, nunc flumina questu,
 191 nunc armenta movet vacuosque interrogat agros ;
 192 tunc piget ire domum maestoque novissima campo
 193 exit et oppositas impasta avertitur herbas.
 194 At genitor sceptrique decus cultusque Tonantis
 195 inicit ipse rogis, tergoque et pectore fusam
 196 caesariem ferro minuit sectisque jacentis
 197 obnubit tenuia ora comis, ac talia fletu
 198 verba pio miscens : "Alio tibi, perfide, pacto,
 199 Juppiter, hunc crinem voti reus ante dicaram
 200 si pariter virides nati libare dedisses
 201 ad tua templa genas ; sed non ratus ore sacerdos
 202 damnataeque preces ; ferat haec, quae dignior, umbra."
 203 Jam face subjecta primis in frondibus ignis
 204 exclamat : labor insanos arcere parentes.
 205 Stant jussi Danaum atque obtentis eminus armis
 206 prospectu visus interclusere nefasto.
 207 Ditantur flammae ; non umquam opulentior illic
 208 ante cinis : crepitant gemmae, atque inmane liquescit
 209 argentum et pictis exsudat vestibus aurum ;
 210 nec non Assyriis pinguescunt robora sucis,
 211 pallentique croco strident ardentia mella,
 212 spumantesque mero paterae verguntur et atri
 213 sanguinis et rapto gratissima cymbia lactis.
 214 Tunc septem numero turmas (centenus ubique
 215 surgit eques) versis ducunt insignibus ipsi
 216 Graiugenae reges, lustrantque ex more sinistro
 217 orbe rogam et stantes inclinant pulvere flammis.
 218 Ter curvos egere sinus inlisaque telis
 219 tela sonant, quater horrendum pepulere fragorem
 220 arma, quater mollem famularum bracchia planctum.
 221 Semianimas alter pecudes spirantiaque ignis
 222 accipit armenta ; hic luctus abolere novique
 223 funeris auspicium vates, quamquam omina sentit
 224 vera, jubet : dextri gyro et vibrantibus hastis
 225 hac redeunt raptumque suis libamen ab armis
 226 quisque jacit, seu frena libet seu cingula flammis
 227 mergere seu jaculum summae seu cassidis umbram.
 228 [Multa gemunt extra raucis concentibus agri
 229 et lituis aures circum pulsantur acutis.
 230 Terretur clamore nemus : sic Martia vellunt
 231 signa tubae, nondum ira calet nec sanguine ferrum
 232 inrubit, primus bellorum comitur ille
 233 vultus, honoris opus. Stat adhuc incertus in alta
 234 nube quibus sese Mavors indulgeat armis.]
 235 Finis erat lassusque putres jam Mulciber ibat
 236 in cineres ; instant flammis multoque soporant
 237 imbre rogam posito donec cum sole labores
 238 exhausti ; seris vix cessit cura tenebris.
 239 Roscida jam novies caelo dimiserat astra
 240 Lucifer et totidem Lunae praevenerat ignes
 241 mutato nocturnus equo (nec conscia fallit
 242 sidera et alterno deprenditur unus in ortu) :
 243 mirum opus accelerasse manus ! Stat saxea moles,
 244 templum ingens cineri, rerumque effictus in illa

245 ordo docet casus : fessis hic flumina monstrat
246 Hypsipyle Danais, hic reptat flebilis infans,
247 hic jacet, extremum tumuli circum asperat orbem
248 squameus ; expectes morientis ab ore cruenta
249 sibila, marmorea sic volvitur anguis in hasta.
250 Jamque avidum pugnas visendi vulgus inermes
251 (fama vocat cunctos) arvis ac moenibus adsunt
252 exciti ; illi etiam quis belli incognitus horror,
253 quos effeta domi, quos prima reliquerat aetas,
254 conveniunt : non aut Ephyraeo in litore tanta
255 umquam aut Oenomai fremuerunt agmina circo.
256 Collibus incurvis viridique obsessa corona
257 vallis in amplexu nemorum sedet ; hispida circum
258 stant juga et objectus geminis umbonibus agger
259 campum exire vetat, longo quem tramite planum
260 gramineae frontes sinuataque caespite vivo
261 mollia non subitis augent fastigia clivis.
262 Illic conferti, jam sole rubentibus arvis,
263 bellatrix sedere cohors ; ibi corpore mixto
264 metiri numerum vultusque habitusque suorum
265 dulce viris tantique juvat fiducia belli.
266 Centum ibi nigrantes, armenti robora, tauros
267 lenta mole trahunt ; idem numerusque colorque
268 matribus et nondum lunatis fronte juvenicis.
269 Exin magnanimum series antiqua parentum
270 invehitur, miris in vultum animata figuris.
271 Primus anhelantem duro Tirynthius angens
272 pectoris attritu sua frangit in ossa leonem.
273 Haud illum impavidi quamvis et in aere suumque
274 Inachidae videre decus. Pater ordine juncto
275 laevus harundineae recubans super aggere ripae
276 cernitur emissaeque indulgens Inachus urnae.
277 Io post tergum, jam prona dolorque parentis,
278 spectat inocciduis stellatum visibus Argum.
279 Ast illam melior Phariis erexerat arvis
280 Juppiter atque hospes jam tunc Aurora colebat.
281 Tantalus inde parens, non qui fallentibus undis
282 inminet aut refugae sterilem rapit aera silvae,
283 sed pius et magni vehitur conviva Tonantis.
284 Parte alia victor curru Neptunia tendit
285 lora Pelops prensatque rotas auriga natantes
286 Myrtilos et volucris jam jamque relinquitur axe.
287 Et gravis Acrisius speciesque horrenda Coroebi
288 et Danae culpata sinus et in amne reperto
289 tristis Amymone, parvoque Alcmena superbit
290 Hercule tergemina crinem circumdata luna.
291 Jungunt discordes inimica in foedera dextras
292 Belidae fratres sed vultu mitior astat
293 Aegyptus ; Danai manifestum agnoscere ficto
294 ore notas pacisque malae noctisque futurae.
295 Mille dehinc species. Tandem satiata voluptas
296 praestantesque viros vocat ad sua praemia virtus.
297 Primus sudor equis. Dic, incluta, Phoebe, regentum
298 nomina, dic ipsos ; neque enim generosior umquam
299 alipedum conlata acies, ceu praepete cursu
300 confligant densae volucres aut litore in uno
301 Aeolus insanis statuatur certamina ventis.
302 Ducitur ante omnes rutilae manifestus Arion

303 igne jubae. Neptunus equo, si certa priorum
 304 fama, pater ; primus teneri laesisse lupatis
 305 ora et litoreo domitasse in pulvere fertur,
 306 verberibus parcens ; etenim insatiatus eundi
 307 ardor et hiberno par inconstantia ponto.
 308 Saepe per Ionium Libycumque natantibus ire
 309 interjunctus equis omnesque adsuerat in oras
 310 caeruleum deferre patrem ; stupere relicta
 311 Nubila, certantesque Eurique Notique sequuntur.
 312 Nec minor in terris bella Eurysthea gerentem
 313 Amphitryoniaden alto per gramina sulco
 314 duxerat, illi etiam ferus indocilisque teneri.
 315 Mox divum dono regis dignatus Adrasti
 316 imperia et multum mediis mansueverat annis.
 317 Tunc rector genero Polynici indulget agendum
 318 multa monens, ubi fervor equo, qua suetus ab arte
 319 mulceri, ne saeva manus, ne liber habenis
 320 impetus : "Urgue alios", inquit, "stimulisque minisque ;
 321 ille ibit, minus ipse volens." Sic ignea lora
 322 cum daret et rapido Sol natum imponeret axi,
 323 gaudentem lacrimans astra insidiosa docebat
 324 nolentesque teri zonas mediamque polorum
 325 temperiem : pius ille quidem et formidine cauta,
 326 sed juvenem durae prohibebant discere Parcae.
 327 Oebalios sublimis agit, spes proxima palmae,
 328 Amphiaraus equos ; tua furto lapsa propago,
 329 Cyllare, dum Scythici diversus ad ostia Ponti
 330 Castor Amyclaeas remo permutat habenas.
 331 Ipse habitu niveus, nivei dant colla jugales,
 332 concolor est albis et cassis et infula cristis.
 333 Quin et Thessalicis felix Admetus ab oris
 334 vix steriles compescit equas, Centaurica dicunt
 335 semina : credo, adeo sexum indignantur et omnis
 336 in vires adducta Venus ; noctemque diemque
 337 adsimulant maculis internigrantibus albae :
 338 tantus uterque color, credi nec degener illo
 339 de grege, Castaliae stupuit qui sibila cannae
 340 laetus et audito contempsit Apolline pasci.
 341 Ecce et Iasonidae juvenes, nova gloria matris
 342 Hypsipyles, subiere jugo, quo vectus uterque,
 343 nomen avo gentile Thoas atque omine dictus
 344 Euneos Argoo. Geminis eadem omnia : vultus,
 345 currus, equi, vestes, par et concordia votis,
 346 vincere vel solo cupiunt a fratre relinqui.
 347 It Chromis Hippodamusque, alter satus Hercule magno,
 348 alter ab Oenomaos : dubites uter effera presset
 349 frena magis. Getici pecus hic Diomedis, at ille
 350 Pisaei juga patris habet, crudelibus ambo
 351 exuviis diroque imbuti sanguine currus.
 352 Metarum instar erat hinc nudo robore quercus,
 353 olim omnes exuta comas, hinc saxeus umbo,
 354 arbiter agricolis ; finem jacet inter utrumque
 355 quale quater jaculo spatium, ter harundine, vincas.
 356 Interea cantu Musarum nobile mulcens
 357 concilium citharaeque manus insertus Apollo
 358 Parnasi summo spectabat ab aethere terras ;
 359 orsa deum (nam saepe Jovem Phlegramque sui
 360 anguis opus fratrumque pius cantarat honores)

361 tunc aperit, quis fulmen agat, quis sidera ducat
362 spiritus, unde animi fluviis, quae pabula ventis,
363 quo fonte immensum vivat mare, quae via solis
364 praecipitet noctem, quae porrigat, imane tellus
365 an media et rursus mundo succincta latenti.
366 Finis erat, differt avidas audire sorores,
367 dumque chelyn lauro tectumque inlustre coronae
368 subligat et picto discingit pectora limbo,
369 haud procul Herculeam Nemeen clamore reductus
370 aspicit atque illic ingens certaminis instar
371 quadrijugi. Noscit cunctos, et forte propinquo
372 constiterant Admetus et Amphiaraus in arvo.
373 Tunc secum : "Quisnam iste duos, fidissima Phoebi
374 nomina, commisit deus in discrimina reges ?
375 Ambo pii carique ambo ; nequeam ipse priorem
376 dicere. Peliacis hic cum famularer in arvis
377 (sic Jovis imperia et nigrae voluere Sorores),
378 tura dabat famulo nec me sentire minorem
379 ausus ; at hic tripodum comes et pius artis alumnus
380 aetheriae. Potior meritis tamen ille, sed hujus
381 extrema jam fila colu ; datur ordo senectae
382 Admeto serumque mori ; tibi nulla supersunt
383 gaudia, nam Thebae juxta et tenebrosa vorago.
384 Scis, miser, et nostrae pridem cecinere volucres."
385 Dixit, et os fletu paene inviolabile tinctus
386 extemplo Nemeen radiante per aera saltu
387 ocior et patrio venit igne suisque sagittis.
388 Ipse olim in terris, caelo vestigia durant,
389 claraque per zephyros etiamnum semita lucet.
390 Et jam sortitus Prothous versarat aena
391 casside, jamque locus cuique est et liminis ordo.
392 Terrarum decora ampla viri, decora aequa jugales,
393 divum utrumque genus, stant uno margine clausi,
394 spesque audaxque una metus et fiducia pallens.
395 Nil fixum cordi : pugnant exire paventque,
396 concurrunt summos animosum frigus in artus.
397 Qui dominis, idem ardor equis ; face lumina surgunt,
398 ora sonant morsu, spumisque et sanguine ferrum
399 uritur, impulsus nequeunt obsistere postes
400 claustraque, compressae transfumat anhelitus irae.
401 Stare adeo miserum est, pereunt vestigia mille
402 ante fugam, absentemque ferit gravis ungula campum.
403 Circumstant fidi, nexusque et torta jubarum
404 expediunt firmantque animos et plurima monstrant.
405 Insonuit contra Tyrrhenum murmur et omnes
406 exiluere loco. Quae tantum carbasa ponto,
407 quae bello sic tela volant, quae nubila caelo ?
408 Amnibus hibernis minor est, minor impetus igni,
409 tardius astra cadunt, glomerantur tardius imbres,
410 tardius e summo decurrunt flumina monte.
411 Emissos videre atque agnovere Pelasgi
412 et jam rapti oculis, jam caeco pulvere mixti
413 una in nube latent, vultusque umbrante tumultu
414 vix inter sese clamore et nomine noscunt.
415 Evolvere globum et spatio quo quisque valebat
416 diducti. Delet sulcos iterata priores
417 orbita, nunc avidi prono juga pectore tangunt,
418 nunc pugnante genu et pressis duplicantur habenis.

419 Colla toris crinita tument stantesque repectit
 420 aura jubas, bibit albentes humus arida nimbos.
 421 Fit sonus inmanisque pedum tenuisque rotarum ;
 422 nulla manu requies, densis insibilat aer
 423 verberibus ; gelida non crebrior exilit Arcto
 424 grando nec Oleniis manant tot cornibus imbres.
 425 Senserat adductis alium praesagus Arion
 426 stare ducem loris dirumque expaverat insons
 427 Oedipodioniden ; jam illinc a limine discors
 428 iratusque oneri solito truculentior ardet.
 429 Inachidae credunt accensum laudibus ; ille
 430 aurigam fugit, aurigae furiale minatur
 431 efferus, et campo dominum circumspicit omni.
 432 Ante tamen cunctos sequitur longeque secundus
 433 Amphiaraus agit quem Thessalus aequat eundo
 434 Admetus ; juxta gemini, nunc Euneos ante
 435 et nunc ante Thoas, cedunt vincuntque, nec umquam
 436 ambitiosa pios conlidit gloria fratres.
 437 Postremum discrimen erant Chromis asper et asper
 438 Hippodamus, non arte rudes, sed mole tenentur
 439 cornipedum ; prior Hippodamus fert ora sequentum,
 440 fert gemitus multaque umeros incenditur aura.
 441 Speravit flexae circum compendia metae
 442 interius ductis Phoebelius augur habenis
 443 anticipasse viam ; nec non et Thessalus heros
 444 spe propiore calet, dum non cohibente magistro
 445 spargitur in gyros dexterque exerrat Arion.
 446 Jam prior Oeclides et jam non tertius ibat
 447 Admetus, laxo cum denique ab orbe reductus
 448 aequoreus sonipes premit evaditque parumper
 449 gavisos ; subit astra fragor, caelumque tremescit
 450 omniaque excusso patuere sedilia vulgo.
 451 Sed nec lora regit nec verbera pallidus audet
 452 Labdacides : lassa veluti ratione magister
 453 in fluctus, in saxa ruit nec jam amplius astra
 454 respicit et victam projecit casibus artem.
 455 Rursus praecipites in recta ac devia campi
 456 obliquant tenduntque vias, iterum axibus axes
 457 inflictis, radiisque rotae ; pax nulla fidesque.
 458 Bella geri ferro levius, bella horrida credas ;
 459 is furor in laudes, trepidant mortemque minantur,
 460 multaque transversis praestringitur ungula campis.
 461 Nec jam sufficiunt stimuli, non verbera ; voce
 462 nominibusque cient Pholoen Admetus et Irin
 463 funalemque Thoen, rapidum Danaeius augur
 464 Ascheton increpitans meritumque vocabula Cycnum.
 465 Audit et Herculeum Strymon Chromin, Euneon audit
 466 igneus Aetion tardumque Cydona lacessit
 467 Hippodamus, variumque Thoas rogat ire Podarcen.
 468 Solus Echionides errante silentia curru
 469 maesta tenet trepidaque timet se voce fateri.
 470 Vixdum coeptus equis labor, et jam pulvere quarto
 471 campum ineunt, jamque et tepidis sudoribus artus
 472 effeti et crassum rapit ejectatque vaporem
 473 cornipedum flammata sitis, nec jam integer illis
 474 impetus et longi suspendunt ilia flatus.
 475 Hic anceps Fortuna diu discernere primum
 476 ausa venit. Ruit, Haemonium dum fervidus instat

477 Admetum superare, Thoas, nec praetulit ullam
 478 frater opem. Velit ille quidem, sed Martius ante
 479 obstitit Hippodamus mediasque inmisit habenas.
 480 Mox Chromis Hippodamum metae interioris ad orbem
 481 viribus Herculeis et toto robore patris
 482 axe tenet presso ; luctantur abire jugales
 483 nequiquam frenosque et colla rigentia tendunt.
 484 Ut Sicularum si quando rates tenet aestus et ingens
 485 auster agit, medio stant vela tumentia ponto.
 486 Tunc ipsum fracto curru deturbat et isset
 487 ante Chromis, sed Thraces equi ut videre jacentem
 488 Hippodamum, redit illa fames, jam jamque trementem
 489 partiti furibus ni frena ipsosque frementes
 490 oblitus palmae retro Tirynthius heros
 491 torsisset victusque et conlaudatus abisset.
 492 At tibi promissos jamdudum Phoebus honores,
 493 Amphiarae, cupit. Tandem ratus apta favori
 494 tempora pulverei venit in spatia horrida circi,
 495 cum jam in fine viae et summum victoria nutat ;
 496 anguicomam monstri effigiem, saevissima visu
 497 ora, movet sive ille Erebo seu finxit in astus
 498 temporis, innumera certe formidine cultum
 499 tollit in astra nefas. Non illud janitor atrae
 500 impavidus Lethes, non ipsae horrore sine alto
 501 Eumenides vidisse queant, turbasset euntes
 502 Solis equos Martisque jugum. Nam flavus Arion
 503 ut vidit, saliere jubae atque erectus in armos
 504 stat sociumque jugi comitesque utrimque laboris
 505 secum alte suspendit equos. Ruit illicet exul
 506 Aonius nexusque diu per terga volutus
 507 exuit : abripitur longe moderamine liber
 508 currus ; at hunc putri praeter tellure jacentem
 509 Taenarii currus et Thessalus axis et heros
 510 Lemnius obliqua, quantum vitare dabatur,
 511 transabiere fuga. Tandem caligine mersum
 512 erigit accursu comitum caput aegraque tollit
 513 membra solo et socero redit haud speratus Adrasto.
 514 Quis mortis, Thebane, locus, nisi dura negasset
 515 Tisiphone, quantum poterat dimittere bellum !
 516 Te Thebe fraterque palam, te plangeret Argos,
 517 te Nemea, tibi Lerna comas Larisaque supplex
 518 poneret, Archemori major colerere sepulcro.
 519 Tum vero Oeclides, quamquam jam certa sequenti
 520 praemia, cum vacuus domino praeiret Arion,
 521 ardet adhuc cupiens vel inanem vincere currum.
 522 Dat vires refovetque deus ; volat ocior Euro,
 523 ceu modo carceribus dimissus in arva solutis,
 524 verberibusque jubas et terga lacessit habenis
 525 increpitans Caerumque levem Cycnumque nivalem.
 526 Nunc saltem, dum nemo prior, rapit igneus orbes
 527 axis et effusae longe sparguntur harenae.
 528 Dat gemitum tellus et jam tum saeva minatur.
 529 Forsitan et victo prior isset Arione Cycnus,
 530 sed vetat aequoreus vinci pater : hinc vice justa
 531 gloria mansit equo, cessit victoria vati.
 532 Huic pretium palmae gemini cratera ferebant
 533 Herculeum juvenes : illum Tirynthius olim
 534 ferre manu sola spumantemque ore supino

535 vertere, seu monstri victor seu Marte, solebat.
 536 Centaurus habet arte truces aurumque figuris
 537 terribile : hic mixta Lapitharum caede rotantur
 538 saxa, faces aliique iterum crateres ; ubique
 539 ingentes morientum irae ; tenet ipse furem
 540 Hylaeum et torta molitur robora barba.
 541 At tibi Maeonio fertur circumflua limbo
 542 pro meritis, Admete, chlamys repetitaque multo
 543 murice : Phrixei natat hic contemptor ephebus
 544 aequoris et picta tralucet caeruleus unda ;
 545 in latus ire manu mutaturusque videtur
 546 bracchia, nec siccum speres in stamine crinem ;
 547 contra autem frustra sedet anxia turre suprema
 548 Sestias in speculis, moritur prope conscius ignis.
 549 Has Adrastus opes dono victoribus ire
 550 imperat ; at generum famula solatur Achaea.
 551 Sollicitat tunc ampla viros ad praemia cursu
 552 praeceles : agile studium et tenuissima virtus,
 553 pacis opus, cum sacra vocant, nec inutile bellis
 554 subsidium, si dextra neget. Prior omnibus Idas,
 555 nuper Olympiacis umbratus tempora ramis,
 556 prosilit ; excipiunt plausu Pisaea juvenis
 557 Eleaeque manus. Sequitur Sicyonius Alcon,
 558 et bis in Isthmiaca victor clamatus harena
 559 Phaedimus, alipedumque fugam praegressus equorum
 560 ante Dymas, sed tunc aevo tardante secutus.
 561 Multi et quos varii tacet ignorantia vulgi,
 562 hinc atque hinc subiere. Sed Arcada Parthenopaeum
 563 appellant densique cunctis vaga murmura circi.
 564 Nota parens cursu ; quis Maenaliae Atalantes
 565 nesciat egregium decus et vestigia cunctis
 566 indeprenta procis ? Onerat celeberrima natum
 567 mater et ipse procul fama jam notus inermes
 568 narratur cervas pedes inter aperta Lycae
 569 tollere et emissum cursu deprendere telum.
 570 Tandem expectatus volucris super agmina saltu
 571 emicat et torto chlamydem diffibulat auro.
 572 Effulsere artus, membrorumque omnis aperta est
 573 laetitia, insignes umeri, nec pectora nudis
 574 deteriora genis, latuitque in corpore virtus.
 575 Ipse tamen formae laudem aspernatur et arcet
 576 mirantes ; tunc Palladios non inscius haustus
 577 incubuit pinguique cutem fuscatur olivo.
 578 Hoc Idas, hoc more Dymas aliique nitescunt.
 579 Sic ubi tranquillo perlucet sidera ponto
 580 vibraturque fretis caeli stellantis imago,
 581 omnia clara nitent, sed clarior omnia supra
 582 Hesperos exercet radios, quantusque per altum
 583 aethera, caeruleis tantus monstratur in undis.
 584 Proximus et forma nec multum signior Idas
 585 cursibus atque aevo iuxta prior ; attamen illi
 586 jam tenuem pingues florem inducere palaestrae,
 587 deserpitque genis nec se lanugo fatetur
 588 intonsae sub nube comae. Tunc rite citatos
 589 explorant acuuntque gradus, variasque per artes
 590 instimulant docto languentia membra tumultu :
 591 poplite nunc sidunt flexo, nunc lubrica forti
 592 pectora conlidunt plausu, nunc ignea tollunt

593 crura brevemque fugam necopino fine reponunt.
 594 Ut ruit atque aequum summisit regula limen,
 595 corripuere leves spatium, campoque refulsit
 596 nuda cohors : volucres isdem modo tardius arvis
 597 isse videntur equi ; credas e plebe Cydonum
 598 Parthorumque fuga totidem exiluisse sagittas.
 599 Non aliter, celeres Hyrcana per avia cervi
 600 cum procul impasti fremitum acceperere leonis
 601 sive putant, rapit attonitos fuga caeca metusque
 602 congregat et longum dant cornua mixta fragorem.
 603 Effugit hic oculos rapida puer ocior aura
 604 Maenalius quem deinde gradu premit horridus Idas
 605 inspiratque umero, flatuque et pectoris umbra
 606 terga premit. Post ambiguo discrimine tendunt
 607 Phaedimus atque Dymas, illis celer inminet Alcon.
 608 Flavus ab intonso pendebat vertice crinis
 609 Arcados ; hoc primis Triviae pascebat ab annis
 610 munus et, Ogygio victor cum Marte redisset,
 611 nequiquam patriis audax promiserat aris.
 612 Tunc liber nexu lateque in terga solutus
 613 occursu Zephyri retro fugit et simul ipsum
 614 impedit infestoque volans obtenditur Idae.
 615 Inde dolum juvenis fraudique accommoda sensit
 616 tempora ; jam finem juxta, dum limina victor
 617 Parthenopaeus init, correpto crine reductum
 618 occupat et longe primus ferit ostia portae.
 619 Arcades arma fremunt, armis defendere regem,
 620 ni raptum decus et meriti reddantur honores,
 621 contendunt totoque parant descendere circo.
 622 Sunt et quis Idae placeat dolus. Ipse regesta
 623 Parthenopaeus humo vultumque oculosque madentes
 624 obruit, accessit lacrimarum gratia formae.
 625 Pectora nunc maerens, nunc ora indigna cruento
 626 ungue secat meritamque comam, furit undique clamor
 627 dissonus, ambiguumque senis cunctatur Adrasti
 628 consilium. Tandem ipse refert : "Compescite litem
 629 o pueri ! Virtus iterum temptanda, sed ite
 630 limite non uno, latus hoc conceditur Idae,
 631 tu diversa tene ; fraus cursibus omnis abesto."
 632 Audierant, dictoque manent. Mox numina supplex
 633 adfatu tacito juvenis Tegeaeus adorat :
 634 "Diva potens nemorum (tibi enim hic, tibi crinis honori
 635 debitus eque tuo venit haec injuria voto)
 636 si bene quid genetrix, si quid venatibus ipse
 637 promerui, ne, quaeso, sinas hoc omine Thebas
 638 ire nec Arcadiae tantum meruisse pudorem."
 639 Auditum manifesta fides : vix campus euntem
 640 sentit et exilis plantis intervenit aer
 641 raraque non fracto vestigia pulvere pendent.
 642 Inrumpit clamore fores, clamore recurrit
 643 ante duces prensaque fovet suspiria palma.
 644 Finiti cursus, operumque insignia praesto.
 645 Arcas equum dono, clipeum gerit improbus Idas,
 646 cetera plebs Lyciis vadit contenta pharetris.
 647 Tunc vocat, emisso si quis discernere disco
 648 impiger et vires velit ostentare superbas.
 649 It jussus Pterelas et aenae lubrica massae
 650 pondera vix toto curvatus corpore juxta

651 deicit ; inspectant taciti expenduntque laborem
652 Inachidae. Mox turba ruunt, duo gentis Achaeae,
653 tres Ephyreiadae, Pisa satus unus. Acarnan
654 septimus ; et plures agitabat gloria, ni se
655 arduus Hippomedon cavea stimulante tulisset
656 in medios, lateque ferens sub pectore dextro
657 orbem alium : "Hunc potius, juvenes, qui moenia saxis
658 frangere, qui Tyrias dejectum vaditis arces,
659 hunc rapite ; ast illud cui non jaculabile dextrae
660 pondus ? " Et arreptum nullo conamine jecit
661 in latus. Absistunt procul attonitique fatentur
662 cedere ; vix unus Phlegyas acerque Menestheus
663 (hos etiam pudor et magni tenuere parentes)
664 promissere manum ; concessit cetera pubes
665 sponte et adorato rediit ingloria disco.
666 Qualis Bistoniis clipeus Mavortis in arvis
667 luce mala Pangaea ferit solemque refulgens
668 territat incussaue dei grave mugit ab hasta.
669 Pisaeus Phlegyas opus incohat et simul omnes
670 abstulit in se oculos : ea viso corpore virtus
671 promissa. Ac primum terra discumque manumque
672 asperat, excusso mox circum pulvere versat,
673 quod latus in digitos, mediae quod certius ulnae
674 conveniat, non artis egens : hic semper amori
675 ludus erat, patriae non tantum ubi laudis obiret
676 sacra, sed alternis Alpheon utrumque solebat
677 metari ripis et, qua latissima distant,
678 non umquam merso transmittersse flumina disco.
679 Ergo operum fidens non protinus horrida campi
680 jugera, sed caelo dextram metitur, humique
681 pressus utroque genu collecto sanguine discum
682 ipse super sese rotat atque in nubila condit.
683 Ille citus sublime petit similisque cadenti
684 crescit in adversum, tandemque exhaustus ab alto
685 tardior ad terram redit atque inmergitur arvis.
686 Sic cadit attonitis quotiens avellitur astris
687 Solis opaca soror ; procul auxiliantia gentes
688 aera crepant frustraue timent, at Thessala victrix
689 ridet anhelantes audito carmine bigas.
690 Conlaudant Danai sed non tibi molle tuenti,
691 Hippomedon, majorque manus speratur in aequo.
692 Atque illi extemplo, cui spes infringere dulce
693 inmodicas, Fortuna venit. Quid numina contra
694 tendere fas homini ? Spatium jam inmane parabat
695 jam cervix conversa, et jam latus omne redibat :
696 excidit ante pedes elapsum pondus et ictus
697 destituit frustraue manum demisit inanem.
698 Ingemuere omnes, rarisque ea visa voluptas.
699 Inde ad conatus timida subit arte Menestheus
700 cautior et multum te, Maia crete, rogato
701 molis praevalidae castigat pulvere lapsus.
702 Illa manu magna et multum felicius exit
703 nec partem exiguam circi transvecta quievit.
704 Fit sonus et fixa signatur terra sagitta.
705 Tertius Hippomedon valida ad certamina tardos
706 molitur gressus ; namque illum corde sub alto
707 et casus Phlegyae monet et fortuna Menesthei.
708 Erigit adsuetum dextrae gestamen, et alte

709 sustentans rigidumque latus fortesque lacertos
 710 consulit ac vasto contorquet turbine et ipse
 711 prosequitur. Fugit horrendo per inania saltu
 712 jamque procul meminit dextrae servatque tenorem
 713 discus nec dubia junctave Menesthea victum
 714 transabiit meta : longe super aemula signa
 715 consedit viridesque umeros et opaca theatri
 716 culmina ceu latae tremefecit mole ruinae.
 717 Quale vaporifera saxum Polyphemus ab Aetna
 718 lucis egente manu tamen in vestigia puppis
 719 auditae juxtaque inimicum exegit Ulixen.
 720 [Sic et Aloidae, cum jam calcaret Olympum
 721 desuper Ossa rigens, ipsum glaciale ferebant
 722 Pelion et trepido sperabant jungere caelo.]
 723 Tum genitus Talao victori tigrin inanem
 724 ire jubet, fulvo quae circumfusa nitebat
 725 margine et extremos auro mansueverat unguis.
 726 Cnosiacos arcus habet et vaga tela Menestheus.
 727 "At tibi", ait, "Phlegya, casu frustrate sinistro,
 728 hunc, quondam nostri decus auxiliumque Pelasgi,
 729 ferre damus, neque enim Hippomedon inviderit, ensem.
 730 Nunc opus est animis : infestos tollite caestus
 731 comminus ; haec bellis et ferroproxima virtus."
 732 Constitit inmanis cerni inmanisque timeri
 733 Argolicus Capaneus, ac dum nigrantia plumbo
 734 tegmina cruda boum non mollior ipse lacertis
 735 induitur, "Date tot juvenum de milibus unum
 736 huc", ait, "atque utinam potius de stirpe veniret
 737 aemulus Aonia quem fas demittere leto,
 738 nec mea crudelis civili sanguine virtus."
 739 Obstipuere animi fecitque silentia terror.
 740 Tandem insperatus nuda de plebe Laconum
 741 prosilit Alcidamas : mirantur Dorica regum
 742 agmina, sed socii fretum Polluce magistro
 743 norant et sacras inter crevisse palaestras.
 744 Ipse deus posuitque manus et bracchia finxit
 745 (materiae suadebat amor) ; tunc saepe locavit
 746 comminus et simili stantem miratus in ira
 747 sustulit exultans nudumque ad pectora pressit.
 748 Illum indignatur Capaneus ridetque vocantem,
 749 ut miserans, poscitque alium ; tandemque coactus
 750 restitit et stimulis jam languida colla tumescunt.
 751 Fulmineas alte suspensi corpora plantis
 752 erexere manus ; tuto procul ora recessu
 753 armorum in speculis aditusque ad vulnera clausi.
 754 Hic, quantum Stygiis Tityos consurgat ab arvis,
 755 si torvae patiantur aves, tanta undique pandit
 756 membrorum spatia et tantis ferus ossibus extat.
 757 Hic paulo ante puer, sed enim maturius aevo
 758 robur et ingentes spondet tener impetus annos
 759 quem vinci haud quisquam saevo neque sanguine tingi
 760 malit et erecto timeat spectacula voto.
 761 Ut sese permensi oculis et uterque priorem
 762 speravere locum, non protinus ira nec ictus :
 763 alternus paulum timor et permixta furori
 764 consilia, inclinant tantum contraria jactu
 765 bracchia et explorant caestus hebetantque terendo.
 766 Doctior hic differt animum metuensque futuri

767 cunctatus vires dispensat ; at ille nocendi
 768 prodigus incautusque sui ruit omnis et ambas
 769 consumit sine lege manus atque inrita frendit
 770 insurgens seque ipse premit ; sed providus astu
 771 et patria vigil arte Lacon hos reicit ictus,
 772 hos cavet ; interdum nutu capitisque citati
 773 integer obsequio, manibus nunc obvia tela
 774 discutiens, instat gressu vultuque recedit ;
 775 saepe etiam injustis conlatum viribus hostem
 776 (is vigor ingenio, tanta experientia dextrae est)
 777 ultro audax animis intratque et obumbrat et alte
 778 adsilit. Ut praeceps cumulo salit unda minantes
 779 in scopulos et fracta redit, sic ille furentem
 780 circumit expugnans ; levat ecce diuque minatur
 781 in latus inque oculos ; illum rigida arma caventem
 782 avocat ac manibus necopinum interserit ictum
 783 callidus et mediam designat vulnere frontem :
 784 jam cruor et tepido signantur tempora rivo.
 785 Nescit adhuc Capaneus subitumque per agmina murmur
 786 miratur ; verum ut fessam super ora reduxit
 787 forte manum et summo maculas in vellere vidit,
 788 non leo, non jaculo tantum indignata recepto
 789 tigris ; agit toto cedentem fervidus arvo
 790 praecipitatque retro juvenem atque in terga supinat,
 791 dentibus horrendum stridens, geminatque rotatas
 792 multiplicatque manus. Rapiunt conamina venti,
 793 pars cadit in caestus ; motu Spartanus acuto
 794 mille cavet lapsas circum cava tempora mortes
 795 auxilioque pedum, sed non tamen inmemor artis
 796 adversus fugit et fugiens tamen ictibus obstat.
 797 Et jam utrumque labor suspiriaque aegra fatigant :
 798 tardius ille premit nec jam hic absistere velox,
 799 defectique ambo genibus pariterque quierunt.
 800 Sic ubi longa vagos lassarunt aequora nautas
 801 et signum de puppe datum, posuere parumper
 802 bracchia : vix requies, jam vox citat altera remos.
 803 Ecce iterum inmodice venientem eludit et exit
 804 sponte ruens mersusque umeris : effunditur ille
 805 in caput, adsurgentem alio puer improbus ictu
 806 perculit eventuque impalluit ipse secundo.
 807 Clamorem Inachidae, quantum non litora, tollunt,
 808 non nemora. Illum ab humo conantem ut vidit Adrastus
 809 tollentemque manus et non toleranda parantem :
 810 "Ite, oro, socii, furit, ite, opponite dextras,
 811 festinate, furit, palmamque et praemia ferte !
 812 Non prius effracto quam misceat ossa cerebro
 813 absistet, video ; moriturum auferte Lacona."
 814 Nec mora, prorumpit Tydeus nec jussa recusat
 815 Hippomedon ; tunc vix ambo conatibus ambas
 816 restringunt cohibentque manus ac plurima suadent :
 817 "Vincis, abi ; pulchrum vitam donare minori.
 818 Noster et hic bellicus comes." Nil frangitur heros,
 819 ramumque oblatumque manu thoraca repellit
 820 vociferans : "Liceat ! Non has ego pulvere crasso
 821 atque cruore genas, meruit quibus iste favorem
 822 semivir, infodiam mittamque informe sepulcro
 823 corpus et Oebalio donem lugere magistro ? "
 824 Dicit ; at hunc socii tumidum et vicisse negantem

825 avertunt, contra laudant insignis alumnum
 826 Taygeti longeque minas risere Lacones.
 827 Jamdudum variae laudes et conscia virtus
 828 Tydea magnanimum stimulis urgentibus angunt.
 829 Ille quidem et disco bonus et contendere cursu
 830 nec caestu bellare minor, sed corde labores
 831 ante alios erat uncta pale. Sic otia Martis
 832 degere et armiferas laxare adsueverat iras
 833 ingentes contra ille viros Acheloia circum
 834 litora felicesque deo monstrante palaestras.
 835 Ergo ubi luctandi juvenes animosa citavit
 836 gloria, terrificos umeris Aetolus amictus
 837 exuitur patriumque suem. Levat ardua contra
 838 membra Cleonaeae stirpis jactator Agylleus,
 839 Herculea nec mole minor, sic grandibus alte
 840 insurgens umeris hominem super improbus exit.
 841 Sed non ille rigor patriumque in corpore robur :
 842 luxuriant artus effusaque sanguine laxo
 843 membra natant ; unde haec audax fiducia tantum
 844 Oenidae superare parem. Quamquam ipse videri
 845 exiguus, gravia ossa tamen nodisque lacerti
 846 difficiles. Numquam hunc animum natura minori
 847 corpore nec tantas ausa est includere vires.
 848 Postquam oleo gavisia cutis, petit aequor uterque
 849 procurso medium atque hausta vestitur harena.
 850 Tum madidos artus alterno pulvere siccant
 851 collaque demersere umeris et brachia late
 852 vara tenent. Jam tunc astu deducit in aequum
 853 callidus et celsum procurvat Agyllea Tydeus,
 854 summissus tergo et genibus vicinus harenae.
 855 Ille autem, Alpini veluti regina cupressus
 856 verticis urgentes cervicem inclinat ad Austros
 857 vix sese radice tenens terraeque propinquat,
 858 jamdudum aetherias eadem reditura sub auras :
 859 non secus ingentes artus praecelsus Agylleus
 860 sponte premit parvumque gemens duplicatur in hostem,
 861 et jam alterna manus frontemque umerosque latusque
 862 collaque pectoraque et vitantia crura lacessit.
 863 Interdumque diu pendent per mutua fulti
 864 brachia, nunc saevi digitorum vincula frangunt.
 865 Non sic ductores gemini gregis horrida tauri
 866 bella movent ; medio conjunx stat candida prato
 867 victorem expectans, rumpunt obnixa furentes
 868 pectora, subdit amor stimulos et vulnera sanat :
 869 fulmineo sic dente sues, sic hispida turpes
 870 proelia villosis ineunt complexibus ursi.
 871 Vis eadem Oenidae ; nec sole aut pulvere fessa
 872 membra labant, riget arta cutis durisque laborum
 873 castigata toris. Contra non integer ille
 874 flatibus alternis aegroque effetus hiatu
 875 exuit ingestas fluvio sudoris harenas
 876 ac furtim rapta sustentat pectora terra.
 877 Instat agens Tydeus fictumque in colla minatus
 878 crura subit ; coeptis non evaluere potiri
 879 frustratae brevitate manus, venit arduus ille
 880 desuper oppressumque ingentis mole ruinae
 881 condidit. Haud aliter collis scrutator Hiberi,
 882 cum subiit longeque diem vitamque reliquit,

883 si tremuit suspensus ager subitumque fragorem
 884 rupta dedit tellus, latet intus monte soluto
 885 obrutus, ac penitus fractum obtritumque cadaver
 886 indignantem animam propriis non reddidit astris.
 887 Acrior hoc Tydeus animisque et pectore supra est.
 888 Nec mora, cum vinclis onerique elapsus iniquo
 889 circumit errantem et tergo necopinus inhaeret,
 890 mox latus et firmo celer implicat ilia nexu,
 891 poplitibus genua inde premens evadere nodos
 892 nequiquam et lateri dextram insertare parantem
 893 improbus, horrendum visu ac mirabile pondus,
 894 sustulit. Herculeis pressum sic fama lacertis
 895 terrigenam sudasse Libyn cum, fraude reperta,
 896 raptus in excelsum, nec jam spes ulla cadendi
 897 nec licet extrema matrem contingere planta.
 898 Fit sonus et laetos attollunt agmina plausus.
 899 Tunc alte librans inopinum sponte remisit
 900 obliquumque dedit, procumbentemque secutus
 901 colla simul dextra, pedibus simul inguina vinxit.
 902 Deficit obsessus soloque pudore repugnat.
 903 Tandem pectus humi pronamque extensus in alvum
 904 sternitur ac longo maestus post tempore surgit,
 905 turpia signata linquens vestigia terra.
 906 Palmam autem dextra laevaue nitentia dono
 907 arma ferens Tydeus : "Quid si non sanguinis hujus
 908 partem haud exiguam (scitis) Dircaeus haberet
 909 campus, ubi hae nuper Thebarum foedera plagae ? "
 910 Haec simul ostentans quaesitaque praemia laudum
 911 dat sociis, sequitur neglectus Agyllea thorax.
 912 Sunt et qui nudo subeant concurrere ferro :
 913 jamque aderant instructi armis Epidaurius Agreus
 914 et nondum fatis Dircaeus agentibus exul.
 915 Dux vetat Iasides : "Manet ingens copia leti,
 916 o juvenes ! Servate animos avidumque furorem
 917 sanguinis adversi ; tuque o, quem propter avita
 918 jugera, dilectas cui desolavimus urbes,
 919 ne, precor, ante aciem jus tantum casibus esse
 920 fraternisque sinas (abigant hoc numina !) votis."
 921 Sic ait, atque ambos aurata casside ditat.
 922 Tum generum, ne laudis egens, jubet ardua necti
 923 tempora Thebarumque ingenti voce citari
 924 victorem ; dirae retinebant omina Parcae.
 925 Ipsum etiam proprio certamina festa labore
 926 dignari et tumulis supremum hunc addere honorem
 927 hortantur proceres ac, ne victoria desit
 928 una ducum numero, fundat vel Lyctia cornu
 929 tela rogant, tenui vel nubila transeat hasta.
 930 Obsequitur gaudens viridique ex aggere in aequum
 931 stipatus summis juvenum descendit ; at illi
 932 pone leves portat pharetras et cornua jussus
 933 armiger : ingentem jactu transmittere circum
 934 eminus et dictae dare vulnera destinat orno.
 935 Quis fluere occultis rerum neget omina causis ?
 936 Fata patent homini, piget inservare, peritque
 937 venturi praemissa fides : sic omina casum
 938 fecimus et vires hausit Fortuna nocendi.
 939 Campum emensa brevi fatalis ab arbore tacta,
 940 horrendum visu, per quas modo fugerat auras,

941 venit harundo retro versumque a fine tenorem
 942 pertulit, et notae juxta ruit ora pharetrae.
 943 Multa duces errore serunt : hi nubila et altos
 944 occurrisse Notos, adversi roboris ictu
 945 tela repulsa alii. Penitus latet exitus ingens
 946 monstratumque nefas : uni remeabile bellum
 947 et tristes domino spondebat harundo recursus.

LIBER VII

T7 v.1 Atque ea cunctantes Tyrii primordia belli
 2 Juppiter haud aequo respexit corde Pelasgos
 3 concussitque caput motu quo celsa laborant
 4 sidera proclamatque adici cervicibus Atlans.
 5 Tunc ita velocem Tegees adfatus alumnum :
 6 "I, medium rapido Borean inlabere saltu
 7 Bistonias, puer, usque domos axemque nivosi
 8 sideris, Oceano vetitum qua Parrhasis ignem
 9 nubibus hibernis et nostro pascitur imbri.
 10 Atque ibi seu posita respirat cuspide Mavors,
 11 quamquam invisata quies, seu, quod reor, arma tubasque
 12 insatiatus habet caraque in sanguine gentis
 13 luxuriat : propere monitus iramque parentis
 14 ede, nihil parcens ; nempe olim accendere jussus
 15 Inachias acies atque omne quod Isthmius umbo
 16 distinet et raucae circumtonat ira Maleae :
 17 illi, vix muros limenque egressa juvenus,
 18 sacra colunt ; credas bello rediisse, tot instant
 19 plausibus offensique sedent ad justa sepulcri.
 20 Hicne tuus, Gradive, furor ? Sonat orbe recusso
 21 discus et Oebalii coeunt in proelia caestus.
 22 At si ipsi rabies ferrique insana voluptas
 23 qua tumet, inmeritas cineri dabit impius urbes
 24 ferrum ignemque ferens implorantesque Tonantem
 25 sternet humi populos miserumque exhauriet orbem.
 26 Nunc lenis belli nostraque remittitur ira.
 27 Quodni praecipitat pugnas dictoque jubentis
 28 ocius impingit Tyriis Danaa agmina muris
 29 (nil equidem crudele minor) sit mite bonumque
 30 numen et effreni laxentur in otia mores,
 31 reddat equos enseque mihi, nec sanguinis ultra
 32 jus erit : aspiciam terras pacemque jubebo
 33 omnibus ; Ogygio sat erit Tritonia bello."
 34 Dixerat, et Thracum Cyllenius arva subibat ;
 35 atque illum Arctoae labentem cardine portae
 36 tempestas aeterna plagae praetentaque caelo
 37 agmina nimborum primique Aquilonis hiatus
 38 in diversa ferunt : crepat aurea grandine multa
 39 palla nec Arcadii bene protegit umbra galeri.
 40 Hic steriles delubra notat Mavortia silvas
 41 (horrescitque tuens) ubi mille furoribus illi
 42 cingitur averso domus inmansueta sub Haemo.
 43 Ferrea compago laterum, ferro arta teruntur
 44 limina, ferratis incumbunt tecta columnis.
 45 Laeditur adversum Phoebi jubar, ipsaque sedem
 46 lux timet, et durus contristat sidera fulgor.

47 Digna loco statio : primis salit Impetus amens
 48 e foribus caecumque Nefas Iraeque rubentes
 49 exanguesque Metus, occultisque ensibus astant
 50 Insidiae geminumque tenens Discordia ferrum.
 51 Innumeris strepit aula Minis, tristissima Virtus
 52 stat medio laetusque Furor vultuque cruento
 53 Mors armata sedet ; bellorum solus in aris
 54 sanguis et incensis qui raptus ab urbibus ignis.
 55 Terrarum exuviae circum et fastigia templi
 56 captae insignibant gentes : caelataque ferro
 57 fragmina portarum bellatricesque carinae
 58 et vacui currus protritaque curribus ora,
 59 paene etiam gemitus : adeo vis omnis et omne
 60 vulnus. Ubique ipsum, sed non usquam ore remisso
 61 cernere erat ; talem divina Mulciber arte
 62 ediderat ; nondum radiis monstratus adulter
 63 foeda catenato luerat conubia lecto.
 64 Quaerere templorum regem vix coeperat ales
 65 Maenalius, tremit ecce solum et mugire refractis
 66 corniger Hebrus aquis ; tunc quod pecus utile bello
 67 vallem infestabat, trepidas spumare per herbas,
 68 signa adventantis, clausaeque adamante perenni
 69 dissiluire fores. Hyrcano in sanguine pulcher
 70 ipse subit curru, diraque aspergine latos
 71 mutat agros, spolia a tergo flentesque catervae.
 72 Dant silvae nixque alta locum ; regit atra jugales
 73 sanguinea Bellona manu longaque fatigat
 74 cuspide. Deriguit visu Cyllenia proles
 75 summisitque genas ; ipsi reverentia patri,
 76 si prope sit, dematque minas nec talia mandet.
 77 "Quod Jovis imperium, magno quid ab aethere portas ? "
 78 occupat Armipotens, "neque enim hunc, germane, sub axem
 79 sponte venis hiemesque meas, cui roscida juxta
 80 Maenala et aestivi clementior aura Lycaei."
 81 Ille refert consulta patris. Nec longa moratus,
 82 sicut anhelabant, juncto sudore volantes
 83 Mars impellit equos, resides in proelia Graios
 84 ipse etiam indignans. Vidit pater altus et (ira
 85 jam levior) tardo flectebat pondere vultum.
 86 Ut si quando ruit debellatasque relinquit
 87 Eurus aquas, pax ipsa tumet pontumque jacentem
 88 exanimis jam volvit hiems ; nondum arma carinis
 89 omnia, nec toto respirant pectore nautae.
 90 Finierat pugnas honor exequialis inermes
 91 necdum aberant coetus cunctisque silentibus heros
 92 vina solo fundens cinerem placabat Adrastus
 93 Archemori : "Da, parve, tuum trieteride multa
 94 instaurare diem, nec saucius Arcadas aras
 95 malit adire Pelops Eleaque pulset eburna
 96 templa manu, nec Castaliis altaribus anguis,
 97 nec sua pinigero magis adnatet umbra Lechaeo.
 98 Nos te lugenti, puer, infitiamur Averno
 99 maestaque perpetuis sollempnia jungimus astris,
 100 nunc festina cohors. At si Boeotia ferro
 101 vertere tecta dabis, magnis tunc dignior aris,
 102 tunc deus, Inachias nec tantum culta per urbes
 103 numina, captivis etiam jurabere Thebis."
 104 Dux ea pro cunctis, eadem sibi quisque vovebat.

105 Jam pronis Gradivus equis Ephyraea premebat
106 litora qua summas caput Acrocorinthos in auras
107 tollit et alterna geminum mare proteggit umbra.
108 Inde unum dira comitum de plebe Pavorem
109 quadripedes anteire jubet : non alter anhelos
110 insinuare metus animoque avertere vires
111 aptior ; innumerae monstro vocesque manusque
112 et facies quamcumque velit ; bonus omnia credi
113 auctor et horrificis lymphare incursibus urbes.
114 Si geminos soles ruituraque suadeat astra,
115 aut nutare solum aut veteres descendere silvas,
116 a ! Miseri vidisse putant. Tunc acre novabat
117 ingenium : falso Nemeaeum pulvere campum
118 erigit ; attoniti tenebrosam a vertice nubem
119 respexere duces ; falso clamore tumultum
120 auget, et arma virum pulsusque imitatur equorum,
121 terribilemque vagas ululatum spargit in auras.
122 Exiluere animi, dubiumque in murmure vulgus
123 pendet : "Ubi iste fragor, ni fallimur aure ? Sed unde
124 pulvereo stant astra globo ? Num Ismenius ultro
125 miles ? Ita est : veniunt. Tanta autem audacia Thebis ?
126 An dubitent ? Agedum inferias et busta colamus ! "
127 haec Pavor attonitis ; variosque per agmina vultus
128 induitur : nunc Pisaeis e milibus unus,
129 nunc Pylius, nunc ore Lacon, hostesque propinquos
130 adjurat turmasque metu consternat inani.
131 Nil falsum trepidis. Ut vero amentibus ipse
132 incidit et sacrae circum fastigia vallis
133 turbine praevectus rapido ter sustulit hastam,
134 ter concussit equos, clipeum ter pectore plausit :
135 arma, arma (insani !) sua quisque ignotaque nullo
136 more rapit, mutant galeas alienaque cogunt
137 ad juga cornipedes ; ferus omni in pectore saevit
138 mortis amor caedisque, nihil flagrantibus obstat :
139 praecipitant redimuntque moras. Sic litora vento
140 incipiente fremunt, fugitur cum portus ; ubique
141 vela fluunt, laxi jactantur ubique rudentes ;
142 jamque natant remi, natat omnis in aequore summo
143 ancora, jam dulcis medii de gurgite ponti
144 respicitur tellus comitesque a puppe relictis.
145 Viderat Inachias rapidum glomerare cohortes
146 Bacchus iter ; gemuit Tyriam conversus ad urbem,
147 altricemque domum et patrios reminiscitur ignes,
148 purpureum tristi turbatus pectore vultum :
149 non crines, nonserta loco, dextramque reliquit
150 thyrsus, et intactae ceciderunt cornibus uvae.
151 Ergo ut erat lacrimis lapsoque inhonoris amictu
152 ante Jovem (et tunc forte polum secretus habebat)
153 constitit, haud umquam facie conspectus in illa
154 (nec causae latuere patrem), supplexque profatur :
155 "Excindisne tuas, divum sator optime, Thebas ?
156 Saeva adeo conjunx ? Nec te telluris amatae
157 deceptique laris miseret cinerumque meorum ?
158 Esto, olim invitum jaculatus nubibus ignem,
159 credimus : en iterum atra refers incendia terris,
160 nec Styge jurata, nec paelicis arte rogatus.
161 Quis modus ? An nobis pater iratusque bonusque
162 fulmen habes ? Sed non Danaeia limina talis

163 Parrhasiumque nemus Ledaeasque ibis Amyclas.
 164 Scilicet e cunctis ego neglectissima natis
 165 progenies ? Ego nempe tamen qui dulce ferenti
 166 pondus eram, cui tu dignatus limina vitae
 167 praereptumque uterum et maternos reddere menses.
 168 Adde quod imbellis rarisque exercita castris
 169 turba meas acies, mea tantum proelia norunt :
 170 nectere fronde comas et ad inspirata rotari
 171 buxa. Timent thyrsos nuptarum et proelia matrum.
 172 Unde tubas Martemque pati qui fervidus ecce
 173 quanta parat ? Quid si ille tuos Curetas in arma
 174 ducat et innocuis jubeat decernere peltis ?
 175 Quin etiam invisos (sic hostis defuit ?) Argos
 176 eligis ! O ipsis, genitor, graviora periclis
 177 jussa : novercales ruimus ditare Mycenae !
 178 Cedo equidem. Quo sacra tamen ritusque peremptae
 179 gentis, et in tumulos si quid male feta reliquit
 180 mater, abire jubes ? Thracen silvasque Lycurgi ?
 181 Anne triumphatos fugiam captivus ad Indos ?
 182 Da sedem profugo. Potuit Latonia frater
 183 saxa (nec invideo) defigere Delon et imis
 184 commendare fretis ; cara summovit ab arce
 185 hostiles Tritonis aquas ; vidi ipse potentem
 186 gentibus Eois Epaphum dare jura, nec ullas
 187 Cyllene secreta tubas Minoave curat
 188 Ida : quid heu tantum nostris offenderis aris ?
 189 Hic tibi (quando minor jam nostra potentia) noctes
 190 Herculeae placitusque vagae Nycteidis ardor,
 191 hic Tyrium genus et nostro felicior igne
 192 taurus : Agenoreos saltem tutare nepotes ! "
 193 Invidiam risit pater et jam poplite flexum
 194 sternentemque manus tranquillus ad oscula tollit
 195 inque vicem placida orsa refert : "Non conjugis ista
 196 consiliis, ut rere, puer, nec saeva roganti
 197 sic expostus ego : inmoto deducimur orbe
 198 fatorum ; veteres seraeque in proelia causae.
 199 Nam cui tanta quies irarum aut sanguinis usus
 200 parcior humani ? Videt axis et ista per aevum
 201 mecum aeterna domus quotiens jam torta reponam
 202 fulmina, quam rarus terris hic imperet ignis.
 203 Quin etiam invitus magna ulciscendaque passis
 204 aut Lapithas Marti aut veterem Calydonam Dianae
 205 expugnare dedi : meaque est jactura pigetque
 206 tot mutare animas, tot reddere corpora vitae.
 207 Labdacios vero Pelopisque a stirpe nepotes
 208 tardum abolere mihi ; scis ipse (ut crimina mittam
 209 Dorica) quam promptae superos incessere Thebae ;
 210 te quoque (sed, quoniam vetus excidit ira, silebo).
 211 Non tamen aut patrio respersus sanguine Pentheus,
 212 aut matrem scelerasse toris aut crimine fratres
 213 progenuisse reus, lacero tua lustra replevit
 214 funere : ubi hi fletus, ubi tunc ars tanta precandi ?
 215 Ast ego non proprio diros impendo dolori
 216 Oedipodionidas : rogat hoc tellusque polusque
 217 et pietas et laesa fides naturaque et ipsi
 218 Eumenidum mores. Sed tu super urbe moveri
 219 parce tua : non hoc statui sub tempore rebus
 220 occasum Aoniis, veniet suspectior aetas

221 ultoresque alii. Nunc regia Juno queretur."
 222 His ille auditis mentemque habitumque recepit ;
 223 ut, cum sole malo tristique rosaria pendent
 224 usta Noto, si clara dies Zephyrique refecit
 225 aura polum, redit omnis honos emissaque lucent
 226 germina, et informes ornat sua gloria virgas.
 227 Nuntius attonitas jamdudum Eteoclis ad aures
 228 explorata ferens longo docet agmine Graios
 229 ire duces nec jam Aoniis procul afore campis ;
 230 quacumque ingressi tremere ac miserescere cunctos
 231 Thebarum ; qui stirpe refert, qui nomine et armis.
 232 Ille metum condens audire exposcit et odit
 233 narrantem : hinc socios dictis stimulare suasque
 234 metiri decernit opes. Exciverat omnem
 235 Aoniam Euboeamque et Phocidos arva propinqua
 236 Mars, ita dulce Jovi. Longe fugit ordine velox
 237 tessera : propellunt acies seseque sub armis
 238 ostentant ; subeunt campo qui proximus urbi
 239 damnatus bellis patet expectatque furores.
 240 Nondum hostes contra, trepido tamen agmine matres
 241 conscendunt muros, inde arma nitentia natis
 242 et formidandos monstrant sub casside patres.
 243 Turre procul sola nondum concessa videri
 244 Antigone populis teneras defenditur atra
 245 veste genas ; juxtaque comes quo Laius ibat
 246 armigero ; tunc virgo senem regina veretur.
 247 Quae sic orsa prior : "Spesne obstatura Pelasgis
 248 haec vexilla, pater ? Pelopis descendere totas
 249 audimus gentes : dic, o precor, extera regum
 250 agmina, nam video quae noster signa Menoeceus,
 251 quae noster regat arma Creon, quam celsus aena
 252 Sphinge per ingentes Homoloidas exeat Haemon."
 253 Sic rudis Antigone, senior cui talia Phorbas :
 254 "Mille sagittiferos gelidae de colle Tanagrae
 255 promovet ecce Dryas ; hic, cui nivea arma tridentem
 256 atque auro rude fulmen habent, Orionis alti
 257 non falsus virtute nepos : procul, oro, paternum
 258 omen et innuptae vetus excidat ira Dianae.
 259 Jungunt se castris regisque in nomen adoptant
 260 Ocalee Medeonque et confertissima lucis
 261 Nisa Dionaeisque avibus circumsona Thisbe.
 262 Proximus Eurymedon qui pastoralia Fauni
 263 arma patris pinuque juba imitatur equinas ;
 264 terribilis silvis, reor et Mavorte cruento
 265 talis erit. Dites pecorum comitantur Erythrae,
 266 qui Scolon densamque jugis Eteonon iniquis,
 267 qui breve litus Hyles Atalantaeamque superbi
 268 Schoenon habent notique colunt vestigia campi ;
 269 fraxineas Macetum vibrant de more sarisas
 270 saevaque difficiles excludere vulnera peltas.
 271 Ecce autem clamore ruunt Neptunia plebes
 272 Onchesti, quos pinigeris Mycalesos in agris
 273 Palladiusque Melas Hecataeaeque gurgite nutrit
 274 Gargaphie, quorumque novis Haliartos aristis
 275 invidet et nimia sata laeta supervenit herba.
 276 Tela rudes trunci, galeae vacua ora leonum,
 277 arborei dant scuta sinus. Hos regis egenos
 278 Amphion en noster agit (cognoscere pronum,

279 virgo), lyra galeam tauroque insignis avito.
 280 Macte animo juvenis ! Medios parat ire per enses
 281 nudaque pro caris opponere pectora muris.
 282 Vos etiam nostris, Heliconia turba, venitis
 283 addere rebus opem ; tuque, o Permesse, canoris
 284 et felix Olmie vadis, armastis alumnos
 285 bellorum resides. Patriis concentibus audis
 286 exultare gregem, quales, cum pallida cedit
 287 bruma, renidentem deducunt Strymona cycni.
 288 Ite alacres, numquam vestri morientur honores
 289 bellaque perpetuo memorabunt carmine Musae."
 290 Dixerat, et paulum virgo interfata loquenti :
 291 "Illi autem, quanam junguntur origine fratres ?
 292 Sic certe paria arma viris, sic exit in auras
 293 cassidis aequus apex ; utinam haec concordia nostris ! "
 294 Cui senior ridens : "Non prima errore videndi
 295 falleris, Antigone ; multi hos (nam decipit aetas)
 296 dixerunt fratres. Pater est natusque sed aevi
 297 confudere modos : puerum Lapithaona nymphe
 298 Dercetis expertem thalami crudumque maritis
 299 ignibus ante diem cupido violavit amore
 300 improba conubii ; nec longum, et pulcher Alatreus
 301 editus ac primae genitorem in flore juventae
 302 consequitur traxitque notas et miscuit annos.
 303 Et nunc sic fratres mentito nomine gaudent,
 304 plus pater ; hunc olim juvat et ventura senectus.
 305 Tercentum genitor totidemque in proelia natus
 306 exercent equites ; hi deseruisse feruntur
 307 exilem Glisanta Coroniamque feracem
 308 messe Coroniam, Baccho Glisanta colentes.
 309 Sed potius celsos umbrantem hunc aspice late
 310 Hypsea quadrijugos ; clipei septempace tauro
 311 laeva, ter insuto servantur pectora ferro,
 312 pectora : nam tergo numquam metus. Hasta vetustum
 313 silvarum decus, emissae cui pervia semper
 314 armaque corporaque et numquam manus inrita voti.
 315 Asopos genuisse datur, dignusque videri
 316 tunc pater, abreptis cum torrentissimus exit
 317 pontibus, aut natae tumidus cum virginis ultor
 318 flumina concussit generum indignata Tonantem.
 319 Namque ferunt raptam patriis Aeginan ab undis
 320 amplexu latuisse Jovis : furit amnis et astris
 321 infensus bellare parat (nondum ista licebant
 322 nec superis) : stetit audaces effusus in iras
 323 conseruitque manum, nec quem imploraret habebat,
 324 donec vix tonitru summotus et igne trisulco
 325 cessit. Adhuc ripis animosus gurgis anhelis
 326 fulmineum cinerem magnaefque insignia poenae
 327 gaudet et Aetnaeos in caelum efflare vapores.
 328 Talem Cadmeo mirabimur Hypsea campo,
 329 si modo placavit felix Aegina Tonantem.
 330 Ducit Itonaeos et Alalcomenaea Minervae
 331 agmina, quos Midea et quos uvida suggerit Arne,
 332 Aulida qui Graeanque serunt viridesque Plataeas,
 333 et sulco Peteona domant, refluumque meatu
 334 Euripum, qua noster, habent teque ultima tractu
 335 Anthedon, ubi gramineo de litore Glaucus
 336 poscentes inrupit aquas, jam crine genisque

337 caerulus et mixtos expavit ab inguine pisces.
 338 Glandibus et torta Zephyros incidere funda
 339 cura ; Cydoneas anteibunt gaesa sagittas.
 340 Tu quoque praeclarum forma, Cephise, dedisses
 341 Narcissum, sed Thespiacis jam pallet in agris
 342 trux puer ; orbata florem, pater, adluis unda.
 343 Quis tibi Phoebeas acies veteremque revolvat
 344 Phocida ? Qui Panopen, qui Daulida, qui Cyparisson,
 345 et valles, Lebadia, tuas et Hyampolin acri
 346 subnixam scopulo, vel qui Parnasson utrumque
 347 aut Cirrham tauris Anemorianque supinant
 348 Coryciumque nemus propellentemque Lilaeam
 349 Cephisi glaciale caput, quo suetus anhelam
 350 ferre sitim Python amnemque avertere ponto ;
 351 omnibus inmixtas cono super aspice laurus
 352 armaque vel Tityon vel Delon habentia, vel quas
 353 hic deus innumera laxavit caede pharetras.
 354 Iphitus asper agit, genitor cui nuper ademptus
 355 Naubolus Hippasides, tuus, o mitissime Lai,
 356 hospes ; adhuc currus securaque lora tenebam,
 357 cum tua subter equos jacuit convulsa cruentis
 358 ictibus, o utinam nostro cum sanguine cervix ! "
 359 Dicenti maduere genae, vultumque per omnem
 360 pallor iit, vocisque repens singultus apertum
 361 interceptit iter ; refovet frigentis amicum
 362 pectus alumna senis ; redit atque exile profatur :
 363 "O mihi sollicitum decus ac suprema voluptas,
 364 Antigone ! Seras tibi demoror improbus umbras,
 365 fors eadem scelera et caedes visurus avitas,
 366 donec te thalamis habilem integramque resignem :
 367 hoc satis, et fessum vita dimittite, Parcae.
 368 Sed dum labor iners, quanti (nunc ecce reviso)
 369 transabiere duces ! Clonin atque in terga comantes
 370 non ego Abantiadas, non te, saxosa Caryste,
 371 non humiles Aegas altumque Capherea dixi.
 372 Et jam acies obtunsa negat, cunctique resistunt
 373 et tuus armatis jubet ecce silentia frater."
 374 Vix ea turre senex, cum rector ab aggere coepit :
 375 "Magnanimi reges quibus haud parere recusem,
 376 ductor et ipse, meas miles defendere Thebas,
 377 non ego vos stimulare parem (nam liber in arma
 378 impetus, et meritas ultro jurastis in iras)
 379 nec laudare satis dignasque rependere grates
 380 sufficiam (referent superi vestraeque subacto
 381 hoste manus) : urbem socia de gente subistis
 382 tutari quam non aliis populator ab oris
 383 belliger externave satus tellure, sed hostis
 384 indigena adsultat cui castra adversa regenti
 385 hic pater, hic genetrix, hic junctae stirpe sorores,
 386 hic erat et frater. Cerne en ubicumque nefandus
 387 excidium moliris avis : venere volentes
 388 Aoniae populi nec sum tibi, saeve, relictus.
 389 Quid velit ista cohors et te sentire decebat :
 390 reddere regna vetant." Sic fatus et omnia rite
 391 disponit, qui bella gerant, qui moenia servant,
 392 quas in fronte manus, medio quas robore sistat.
 393 Perspicuas sic luce fores et virgea pastor
 394 claustra levat, dum terra recens ; jubet ordine primo

395 ire duces, media stipantur plebe maritae ;
 396 ipse levat gravidas et humum tractura parentum
 397 ubera succiduasque apportat matribus agnas.
 398 Interea Danaï noctemque diemque sub armis,
 399 noctem iterum rursusque diem (sic ira ferebat)
 400 ingeminant ; contempta quies, vix aut sopor illis
 401 aut epulae fecere moram ; properatur in hostem
 402 more fugae. Nec monstra tenent, quae plurima nectit
 403 prodigiale canens certi fors praevia fati.
 404 Quippe serunt diros monitus volucresque feraeque
 405 sideraque aversique suis decursibus amnes,
 406 infestumque tonat pater et mala fulgura lucent ;
 407 terrificaeque adytis voces clausaeque deorum
 408 sponte fores ; nunc sanguineus, nunc saxeus imber,
 409 et subiti manes flentumque occursus avorum.
 410 Tunc et Apollineae tacuere oracula Cirrhae,
 411 et non adsuetis pernox ululavit Eleusin
 412 mensibus, et templis Sparte praesaga reclusis
 413 vidit Amyclaeos (facinus !) Concurrere fratres.
 414 Arcades insanas latrare Lycaonis umbras
 415 nocte ferunt tacita, saevo decurrere campo
 416 Oenomaum sua Pisa refert ; Acheloon utroque
 417 deformem cornu vagus infamabat Acarnan.
 418 Perseos effigiem maestam exorantque Mycenae
 419 confusum Junonis ebur ; mugire potentem
 420 Inachon agricolae, gemini maris incola narrat
 421 Thebanum toto planxisse Palaemona ponto.
 422 Haec audit Pelopea phalanx, sed bellicus ardor
 423 consiliis obstat divum prohibetque timeri.
 424 Jam ripas, Asope, tuas Boeotaque ventum
 425 flumina. Non ausae transmitters protinus alae
 426 hostilem fluvium ; forte et trepidantibus ingens
 427 descendebat agris, animos sive imbrifer arcus,
 428 seu montana dedit nubes, seu fluminis illa
 429 mens fuit, objectusque vado pater arma vetabat.
 430 Tunc ferus Hippomedon magno cum fragmine ripae
 431 cunctantem dejecit equum, ducibusque relictis
 432 gurgite de medio frenis suspensus et armis :
 433 "Ite viri", clamat, "sic vos in moenia primus
 434 ducere, sic clausas voveo perfringere Thebas."
 435 Praecipitant cuncti fluvio puduitque secutos.
 436 Ac velut ignotum si quando armenta per amnem
 437 pastor agit, stat triste pecus, procul altera tellus
 438 omnibus et late medius timor ; ast ubi ductor
 439 taurus init fecitque vadum, tunc mollior unda,
 440 tunc faciles saltus, visaeque accedere ripae.
 441 Haud procul inde jugum tutisque accommoda castris
 442 arva notant, unde urbem etiam turresque videre
 443 Sidonias ; placuit sedes fidi que receptus,
 444 colle per excelsum patulo quem subter aperto
 445 arva sinu nullique aliis a montibus instant
 446 despectus ; nec longa labor munimina durus
 447 addidit ; ipsa loco mirum natura favebat.
 448 In vallum elatae rupes devexaque fossis
 449 aequa et fortuito ductae quater aggere pinnae ;
 450 cetera dant ipsi, donec sol montibus omnis
 451 erepsit rebusque dedit sopor otia fessis.
 452 Quis queat attonitas dictis ostendere Thebas ?

453 Urbem in conspectu belli suprema parantis
 454 territat insomnem nox atra diemque minatur.
 455 Discurrunt muris ; nil saeptum horrore sub illo,
 456 nil fidum satis, invalidaeque Amphionis arces.
 457 Rumor ubique alius plures adnuntiat hostes
 458 majoresque timor ; spectant tentoria contra
 459 Inachia externosque suis in montibus ignes.
 460 Hi precibus questuque deos, hi Martia tela
 461 belligerosque hortantur equos, hi pignora fletu
 462 cara premunt miseri que rogos et crastina mandant
 463 funera. Si tenuis demisit lumina somnus,
 464 bella gerunt ; modo lucra morae, modo taedia vitae
 465 attonitis ; lucemque timent lucemque precantur.
 466 It geminum excutiens anguem et bacchatur utrisque
 467 Tisiphone castris ; fratrem huic, fratrem ingerit illi
 468 aut utrique patrem ; procul ille penatibus imis
 469 excitus implorat Furias oculosque reposcit.
 470 Jam gelidam Phoeben et caligantia primus
 471 hauserat astra dies, cum jam tumet igne futuro
 472 Oceanus lateque novo Titane reclusum
 473 aequor anhelantum radiis subsidit equorum :
 474 ecce truces oculos sordentibus obsita canis
 475 exangues Iocasta genas et brachia planctu
 476 nigra ferens ramumque oleae cum velleris atri
 477 nexibus, Eumenidum velut antiquissima, portis
 478 egreditur magna cum majestate malorum.
 479 Hinc atque hinc natae, melior jam sexus, aniles
 480 praecipitantem artus et plus quam possit euntem
 481 sustentant. Venit ante hostes, et pectore nudo
 482 claustra adversa ferit tremulisque ululatus orat
 483 admitti : "Reserate viam ! Rogat impia belli
 484 mater ; in his aliquod jus execrabile castris
 485 huic utero est." Trepidi visam expavere manipuli
 486 auditamque magis ; remeat jam missus Adrasto
 487 nuntius ; excipiunt jussi mediosque per enses
 488 dant iter. Illa duces ut primum aspexit Achivos
 489 clamorem horrendum luctu furiata resolvit :
 490 "Argolici proceres, ecquis monstraverit hostem
 491 quem peperit ? Quanam inveniam, mihi dicite, natum
 492 sub galea ? " Venit attonitae Cadmeius heros
 493 obvisus, et raptam lacrimis gaudentibus implet
 494 solaturque tenens atque inter singula "matrem,
 495 matrem" iterat, nunc ipsam urguens, nunc cara sororum
 496 pectora, cum mixta fletus anus asperat ira :
 497 "Quid molles lacrimas venerandaque nomina fingis,
 498 rex Argive, mihi ? Quid colla amplexibus ambis
 499 invisamque teris ferrato pectore matrem ?
 500 Tunc ille exilio vagus et miserabilis hospes ?
 501 Quem non permoveas ? Longae tua jussa cohortes
 502 expectant, multoque latus praefulgurat ense.
 503 A miserae matres ! Hunc te noctesque diesque
 504 deflebam ? Si verba tamen monitusque tuorum
 505 dignaris, dum castra silent suspensa que bellum
 506 horrescit pietas, genetrix jubeoque rogoque :
 507 i mecum patriosque deos arsura que saltem
 508 tecta vide, fratremque (quid auferis lumina ?) fratrem
 509 adloquere et regnum jam me sub iudice posces :
 510 aut dabit, aut ferrum causa meliore resumes.

511 Anne times ne forte doli et te conscia mater
 512 decipiam ? Non sic miseros fas omne penates
 513 effugit ; vix Oedipode ducente timeres.
 514 Nupsi equidem peperique nefas, sed diligo tales
 515 (a dolor !) et vestros etiamnum excuso furores.
 516 Quodsi adeo perstas, ultro tibi, saeve, triumphum
 517 detulimus ; religa captas in terga sorores,
 518 inice vincla mihi, gravis huc utcumque feretur
 519 et pater. Ad vestrum gemitus nunc verto pudorem,
 520 Inachidae, liquistis enim parvosque senesque
 521 et lacrimas has quisque domi : sua credite matri
 522 viscera ! Si vobis hic parvo in tempore carus
 523 (sitque precor), quid me, oro, decet quidve ista, Pelasgi,
 524 ubera ? Ab Hyrcanis hoc Odrysiisve tulissem
 525 regibus et si qui nostros vicere furores.
 526 Adnite, aut natum complexa superstite bello
 527 hic moriar." Tumidas frangebant dicta cohortes,
 528 nutantesque virum galeas et sparsa videres
 529 fletibus arma piis. Quales ubi tela virosque
 530 pectoris impulsu rabidi stravere leones,
 531 protinus ira minor, gaudentque in corpore capto
 532 securam differre famem : sic flexa Pelasgum
 533 corda labant ferrique avidus mansueverat ardor.
 534 Ipse etiam ante oculos nunc matris ad oscula versus,
 535 nunc rudis Ismenes, nunc flebiliora precantis
 536 Antigones, variaque animum turbante procella
 537 exciderat regnum. Cupit ire et mitis Adrastus
 538 non vetat ; hic justae Tydeus memor occupat irae :
 539 "Me potius, socii, qui fidum Eteoclea nuper
 540 expertus, nec frater eram, me opponite regi,
 541 cujus adhuc pacem egregiam et bona foedera gesto
 542 pectore in hoc. Ubi tunc fidei pacisque sequestra
 543 mater eras, pulchris cum me nox vestra morata est
 544 hospitibus ? Nempe haec trahis ad commercia natum ?
 545 Duc illum in campum vestro qui sanguine pinguis
 546 spirat adhuc pinguisque meo. Tu porro sequeris,
 547 heu nimium mitis nimiumque oblite tuorum ?
 548 Scilicet infestae cum te circum undique dextrae
 549 nudabunt enses, haec flebit et arma quiescent ?
 550 Tene ille, heu demens, semel intra moenia clausum
 551 possessumque odiis Argiva in castra remittet ?
 552 Ante haec excusso frondescet lancea ferro,
 553 Inachus ante retro nosterque Achelous abibit.
 554 Sed mite adloquium et saevis pax quaeritur armis :
 555 haec quoque castra patent, necdum meruere timeri.
 556 An suspectus ego ? Abscedo et mea vulnera dono.
 557 Intret et hic genetrix eadem mediaeque sorores.
 558 Finge autem pactis evictum excedere regnis :
 559 nempe iterum reddes ? " Rursus mutata trahuntur
 560 agmina consiliis : subito ceu turbine caeli
 561 obvius adversum Boreae Notus abstulit aequor.
 562 Arma iterum furiaeque placent ; fera tempus Erinys
 563 arripit et primae molitur semina pugnae.
 564 Errabant geminae Dircaea ad flumina tigres,
 565 mite jugum, belli quondam vastator Eoi
 566 currus, Erythraeis sed nuper victor ab oris
 567 Liber in Aonios meritas dimiserat agros.
 568 Illas turba dei seniorque ex more sacerdos

569 sanguinis oblitus atque Indum gramen olentes
570 palmite maturo variisque ornare corymbis
571 curat et alterno maculas interligat ostro.
572 Jamque ipsi colles, ipsa has (quid credat ?) amabant
573 armenta atque ausae circum mugire juvencae ;
574 quippe nihil grassata fames ; manus obvia pascit
575 exceptantque cibos fusoque horrenda supinant
576 ora mero, vaga rure quies ; si quando benigno
577 urbem iniere gradu, domus omnis et omnia sacris
578 templa calent ipsumque fides intrasse Lyaeum.
579 Has ubi vipereo tactas ter utramque flagello
580 Eumenis in furias animumque redire priorem
581 impulit, erumpunt non agnoscentibus agris.
582 Ceu duo diverso pariter si fulmina caelo
583 rupta cadant longumque trahant per nubila crinem :
584 non aliter cursu rapidae atque inmane frementes
585 transiliunt campos aurigamque impete vasto,
586 Amphiarae, tuum (nec defuit omen, eriles
587 forte is primus equos stagna ad vicina trahebat)
588 corripiunt ; mox Taenarium, qui proximus, Idan
589 Aetolumque Acamanta premunt : fuga torva per agros
590 cornipedum, visa donec flammatus Aconteus
591 strage virum, cui sueta feras prosternere virtus
592 (Arcas erat), densis jam fida ad moenia versas
593 insequitur telis, multumque hastile resumens
594 ter, quater adducto per terga, per ilia telo
595 transigit. Illae autem longo cum limite fusi
596 sanguinis ad portas utrimque extantia ducunt
597 spicula semianimes, gemituque imitante querelas
598 saucia dilectis adclinant pectora muris.
599 Templam putes urbemque rapi facibusque nefandis
600 Sidonios ardere lares, sic clamor apertis
601 exoritur muris ; mallent cunabula magni
602 Herculis aut Semeles thalamum aut penetrabile ruisse
603 Harmoniae. Cultor Baccheus Acontea Phegeus
604 jam vacuum telis geminoque in sanguine ovantem
605 comminus ense petit ; subeunt Tegeaea juvenus
606 auxilio tardi : jam supra sacra ferarum
607 corpora maerenti juvenis jacet ultio Baccho.
608 Rumpitur et Graium subito per castra tumultu
609 concilium ; fugit exertos Iocasta per hostes
610 jam non ausa preces ; natas ipsamque repellunt
611 qui modo tam mites, et praeceps tempore Tydeus
612 utitur : "Ite age, nunc pacem sperate fidemque !
613 Num saltem differre nefas potuitve morari
614 dum genetrix dimissa redit ? " Sic fatus aperto
615 ense vocat socios. Saevus jam clamor et irae
616 hinc atque inde calent ; nullo venit ordine bellum
617 confusique duces vulgo et neglecta regentum
618 imperia ; una equites mixti peditumque catervae
619 et rapidi currus ; premit indigesta ruentes
620 copia, nec sese vacat ostentare nec hostem
621 noscere. Sic subitis Thebana Argivaeque pubes
622 confligere globis ; retro vexilla tubaeque
623 post tergum et litui bellum invenere secuti.
624 Tantus ab exiguo crudescit sanguine Mavros !
625 Ventus uti primas struit intra nubila vires,
626 lenis adhuc, frondesque et aperta cacumina gestat,

627 mox rapuit nemus et montes patefecit opacos.
628 Nunc age, Pieriae, non vos longinqua, sorores,
629 consulimus, vestras acies vestramque referte
630 Aoniam ; vidistis enim, dum Marte propinquo
631 horrent Tyrrhenos Heliconia plectra tumultus.
632 Sidonium Pterelan sonipes male fidus in armis
633 rumpentem frenos diversa per agmina raptat
634 jam liber, sic fessa manus. Venit hasta per armos
635 Tydeos et laevum juveni transverberat inguen
636 labentemque adfigit equo. Fugit ille perempto
637 consertus domino, nec jam arma aut frena tenentem
638 portat adhuc : ceu nondum anima defectus utraque
639 cum sua Centaurus moriens in terga recumbit.
640 Certat opus ferri : sternunt alterna furentes
641 Hippomedon Sybarin, Pylum Periphanta Menoeceus,
642 Parthenopaeus Ityn ; Sybaris jacet ense cruento,
643 cusptide trux Periphas, Itys insidiante sagitta.
644 Caeneos Inachii ferro Mavortius Haemon
645 colla rapit cui dividuum trans corpus hiantes
646 truncum oculi quaerunt, animus caput ; arma jacentis
647 jam rapiebat Abas : cornu deprensus Achiva
648 dimisit moriens clipeum hostilemque suumque.
649 Quis tibi Baccheos, Eunaee, relinquere cultus,
650 quis lucos vetitus quibus emansisse sacerdos
651 suasit et adsuetum Bromio mutare furorem ?
652 Quem terrere queas ? Clipei penetrabile textum
653 pallentes hederæ Nysaeaque sarta coronant,
654 candida pampineo subnectitur instita pilo,
655 crine latent umeri, crescunt lanugine malae,
656 et rubet imbellis Tyrio subtemine thorax,
657 brachiaque in manicis et pictae vincula plantae
658 carbaseique sinus, et fibula rasilis auro
659 Taenariam fulva mordebat iaspide pallam
660 quam super a tergo velox corytus et arcus
661 pendentesque sonant aurata lynce pharetrae.
662 It lymphante deo media inter milia longum
663 vociferans : "Prohibete manus, haec omine dextro
664 moenia Cirrhaea monstravit Apollo juvenca.
665 Parcite, in haec ultro scopuli venere volentes.
666 Gens sacrata sumus : gener huic est Juppiter urbi
667 Gradivusque socer ; Bacchum haud mentimur alumnum
668 et magnum Alciden." Jactanti talia frustra
669 turbidus aëria Capaneus occurrit in hasta.
670 Qualis ubi primam leo mane cubilibus atris
671 erexit rabiem et saevo speculatur ab antro
672 aut cervum aut nondum bellantem fronte juvencum,
673 it fremitu gaudens, licet arma gregesque lacessant
674 venantum, praedam videt et sua vulnera nescit :
675 sic tum congressu Capaneus gavisus iniquo
676 librabat magna venturam mole cupressum.
677 Ante tamen, "quid femineis ululatibus", inquit,
678 "terrificas, moriture, viros ? Utinam ipse veniret
679 cui furis ! Haec Tyriis cane matribus ! " Et simul hastam
680 expulit ; illa volans, ceu vis non ulla moretur
681 obvia, vix sonuit clipeo et jam terga reliquit.
682 Arma fluunt, longisque crepat singultibus aurum,
683 eruptusque sinus vicit cruor. Occidis audax,
684 occidis Aonii puer altera cura Lyaei.

685 Marcida te fractis planxerunt Ismara thyrsis,
686 te Tmolos, te Nysa ferax Theseaque Naxos,
687 et Thebana metu juratus in orgia Ganges.
688 Nec segnem Argolicae sensere Eteoclea turmae,
689 parcior ad cives Polynicis inhorruit ensis.
690 Eminent ante alios jam formidantibus arva
691 Amphiaraus equis ac multo pulvere vertit
692 campum indignantem : famulo decus addit inane
693 maestus et extremos obitus inlustrat Apollo.
694 Ille etiam clipeum galeamque incendit honoro
695 sidere ; nec tarde fratri, Gradive, dedisti
696 ne qua manus vatem, ne quid mortalia bello
697 laedere tela queant : sanctum et venerabile Diti
698 funus eat. Talis medios aufertur in hostes
699 certus et ipse necis, vires fiducia leti
700 suggerit ; inde viro majoraque membra diesque
701 laetior et numquam tanta experientia caeli,
702 si vacet ; avertit Morti contermina Virtus.
703 Ardet inexpleto saevi Mavortis amore
704 et fruitur dextra atque anima flagrante superbit.
705 Hicne hominum casus lenire et demere Fatis
706 jura frequens ? Quantum subito diversus ab illo
707 qui tripodas laurusque sequi, qui doctus in omni
708 nube salutato volucrum cognoscere Phoebos !
709 Innumeram ferro plebem, ceu letifer annus
710 aut jubar adversi grave sideris, immolat umbris
711 ipse suis : jaculo Phlegyan jaculoque superbum
712 Phylea, falcato Clonin et Chremetaona curru
713 comminus hunc stantem metit, hunc a poplite sectum,
714 cuspede non missa Chromin Iphinoumque Sagenque
715 intonsumque Gyan sacrumque Lycorea Phoebos
716 (invitus : jam fraxineum demiserat hastae
717 robur et excussis apparuit infula cristis),
718 Alcathoum saxo, cui circum stagna Carysti
719 et domus et conjunx et amantes litora nati.
720 Vixerat ille diu pauper scrutator aquarum,
721 decepit tellus, moriens hiemesque Notosque
722 laudat et experti meliora pericula ponti.
723 Aspicit has longe jamdudum Asopius Hypseus
724 palantum strages ardetque avertere pugnam,
725 quamquam haud ipse minus curru Tirynthia fundens
726 robora ; sed viso praesens minor augure sanguis :
727 illum armis animisque cupit. Prohibebat iniquo
728 agmine consertum cunei latus ; inde superbus
729 exeruit patriis electum missile ripis,
730 ac prius : "Aonidum dives largitor aquarum,
731 clare Giganteis etiamnum, Asope, favillis,
732 da numen dextrae : rogat hoc natusque tuique
733 quercus alumna vadi ; fas et me spernere Phoebum,
734 si tibi conlatus divum sator. Omnia mergam
735 fontibus arma tuis tristesque sine augure vittas."
736 Audierat genitor : vetat indulgere volentem
737 Phoebus et aurigam jactus detorquet in Hersen.
738 Ille ruit, deus ipse vagis succedit habenis
739 Lernaem falso simulans Haliacmona vultu.
740 Tunc vero ardenti non ulla obsistere temptant
741 signa ruunt, solo terrore et vulnere citra
742 mors trepidis ignava venit, dubiumque tuenti

743 presserit infestos onus impuleritne jugales.
744 Sic ubi nubiferum montis latus aut nova ventis
745 solvit hiems, aut victa situ non pertulit aetas,
746 desilit horrendus campo timor, arva virosque
747 limite non uno longaevaeque robora secum
748 praecipitans, tandemque exhaustus turbine fesso
749 aut vallem cavat aut medios intercipit amnes.
750 Non secus ingentique viro magnoque gravatus
751 temo deo nunc hoc nunc illo in sanguine fervet.
752 Ipse sedens telis pariterque ministrat habenis
753 Delius, ipse docet jactus adversaque flectit
754 spicula fortunamque hastis venientibus aufert.
755 Sternuntur terra Melaneus pedes, Antiphus alto
756 nil defensus equo, genitusque Heliconide nympa
757 Aetion, caesoque infamis fratre Polites,
758 conatusque toris vittatam attingere Manto
759 Lampus : in hunc sacras Phoebus dedit ipse sagittas.
760 Et jam cornipedes trepidi ad moribunda reflantes
761 corpora rimantur terras omnisque per artus
762 sulcus et incisus altum rubet orbita membris.
763 Hos jam ignorantes terit impius axis, at illi
764 vulnere semineces (nec devitare facultas)
765 venturum super ora vident ; jam lubrica tabo
766 frena nec insisti madidus dat temo, rotaeque
767 sanguine difficiles, et tardior ungula fossis
768 visceribus ; tunc ipse furens in morte relicta
769 spicula et e mediis extantes ossibus hastas
770 avellit, strident animae currumque sequuntur.
771 Tandem se famulo summum confessus Apollo :
772 "Utere luce tua longamque", ait, "indue famam
773 dum tibi me junctum Mors inrevocata veretur.
774 Vincimur ; inmites scis nulla revolvere Parcas
775 stamina ; vade diu populis promissa voluptas
776 Elysiis, certe non perpressure Creontis
777 imperia aut vetito nudus jaciture sepulcro."
778 Ille refert contra, et paulum respirat ab armis :
779 "Olim te, Cirrhaee pater, peritura sedentem
780 ad juga (quis tantus miseris honor ?) axe trementi
781 sensimus ; instantes quonam usque morabere manes ?
782 Audio jam rapidae cursum Stygis atraque Ditis
783 flumina tergeminosque mali custodis hiatus.
784 Accipe commissum capiti decus, accipe laurus
785 quas Erebo deferre nefas. Nunc voce suprema,
786 si qua recessuro debetur gratia vati,
787 deceptum tibi, Phoebe, larem poenasque nefandae
788 conjugis et pulchrum nati commendo furorem."
789 Desiluit maerens lacrimasque avertit Apollo.
790 Tunc vero ingemuit currusque orbique jugales.
791 Non aliter caeco nocturni turbine Cauri
792 scit peritura ratis cum jam damnata sororis
793 igne Therapnaei fugerunt carbasa fratres.
794 Jamque recessurae paulatim horrescere terrae
795 summaque terga quati graviorque effervere pulvis
796 coeperat ; inferno mugit jam murmure campus.
797 Bella putant trepidi bellique hunc esse fragorem
798 hortanturque gradus ; alius tremor arma virosque
799 mirantesque inclinat equos ; jam frondea nutant
800 culmina, jam muri, ripisque Ismenos apertis

801 effugit ; exciderunt irae, nutantia figunt
 802 tela solo dubiasque vagi nituntur in hastas
 803 comminus inque vicem viso pallore recedunt.
 804 Sic ubi navales miscet super aequora pugnas
 805 contempto Bellona mari, si forte benigna
 806 tempestas, sibi quisque cavent, ensesque recondit
 807 mors alia et socii pacem fecere timores.
 808 Talis erat campo belli fluitantis imago.
 809 Sive laborantes concepto flamine terrae
 810 ventorum rabiem et clausum eiecere furorem,
 811 exedit seu putre solum carpsitque terendo
 812 unda latens, sive hac volventis machina caeli
 813 incubuit, sive omne fretum Neptunia movit
 814 cuspis et extremas gravius mare torsit in oras,
 815 seu vati datus ille fragor, seu terra minata est
 816 fratribus : ecce alte praeceps humus ore profundo
 817 dissilit, inque vicem timuerunt sidera et umbrae.
 818 Illum ingens haurit specus et transire parentes
 819 mergit equos ; non arma manu, non frena remisit :
 820 sicut erat rectos defert in Tartara currus
 821 respexitque cadens caelum, campumque coire
 822 ingemuit, donec levior distantia rursus
 823 miscuit arva tremor lucemque exclusit Averno.

LIBER VIII

T8 v.1 Ut subitus vates pallentibus incidit umbris
 2 letiferasque domos orbisque arcana sepulti
 3 rupit et armato turbavit funere manes,
 4 horror habet cunctos, Stygiis mirantur in oris
 5 tela et equos corpusque novum ; nec enim ignibus atris
 6 conditus aut maesta niger adventabat ab urna,
 7 sed belli sudore calens, clipeumque cruentis
 8 roribus et scissi respersus pulvere campi.
 9 Necdum illum aut trunca lustraverat obvia taxo
 10 Eumenis, aut furvo Proserpina poste notarar
 11 coetibus adsumptum functis ; quin comminus ipsa
 12 Fatorum deprensa colus, visoque paventes
 13 augure tunc demum rumpebant stamina Parcae.
 14 Illum et securi circumspexere fragorem
 15 Elysii, et si quos procul ulteriore barathro
 16 altera nox aliisque gravat plaga caeca tenebris.
 17 Tunc regemunt pigrique lacus ustaeque paludes,
 18 umbriferaeque fremit sulcator pallidus undae
 19 dissiluisse novo penitus telluris hiatu
 20 Tartara et admissos non per sua flumina manes.
 21 Forte sedens media regni infelicis in arce
 22 dux Erebi populos poscebat crimina vitae,
 23 nil hominum miserans iratusque omnibus umbris.
 24 Stant Furiae circum variaeque ex ordine Mortes
 25 saevaque multisonas exertat Poena catenas ;
 26 Fata serunt animas et eodem pollice damnant :
 27 vincit opus. Juxta Minos cum fratre verendo
 28 jura bonus meliora monet regemque cruentum
 29 temperat ; adsistunt lacrimis atque igne tumentes
 30 Cocytos Phlegethonque et Styx perjuriam divum
 31 arguit. Ille autem supera compage soluta

32 nec solitus sentire metus expavit oborta
 33 sidera jucundaque offensus luce profatur :
 34 "Quae superum labes inimicum impegit Averno
 35 aethera ? Quis rupit tenebras vitaeque silentes
 36 admonet ? Unde minae ? Uter haec mihi proelia fratrum ?
 37 Congredior, pereant aegedum discrimina rerum.
 38 Nam cui dulce magis ? Magno me tertia victum
 39 dejecit Fortuna polo mundumque nocentem
 40 servo ; nec iste meus, diris quin pervius astris
 41 inspicitur. Tumidusne meas regnator Olympi
 42 explorat vires ? Habeo jam quassa Gigantum
 43 vincula et aetherium cupidos exire sub axem
 44 Titanas miserumque patrem ; quid me otia maesta
 45 saevus et implacidam prohibet perferre quietem
 46 amissumque odisse diem ? Pandam omnia regna,
 47 si placet, et Stygio praetexam Hyperiona caelo.
 48 Arcada nec superis (quid enim mihi nuntius ambas
 49 itque reditque domos ?) emittam et utrumque tenebo
 50 Tyndariden. Cur autem avidis Ixiona frango
 51 verticibus ? Cur non expectant Tantalum undae ?
 52 Anne profanatum totiens Chaos hospite vivo
 53 perpetiar ? Me Pirithoi temerarius ardor
 54 temptat et audaci Theseus juratus amico,
 55 me ferus Alcides tum cum custode remoto
 56 ferrea Cerbereae tacuerunt limina portae ;
 57 Odrysiis etiam pudet heu ! patuisse querelis
 58 Tartara : vidi egomet blanda inter carmina turpes
 59 Eumenidum lacrimas iterataque pensa Sororum ;
 60 me quoque (sed durae melior violentia legis).
 61 Ast ego vix unum, nec celsa ad sidera, furto
 62 ausus iter Siculo rapui conubia campo,
 63 nec licuisse ferunt ; injustaeque a Jove leges
 64 protinus, et sectum genetrix mihi computat annum.
 65 Sed quid ego haec ? I, Tartareas ulciscere sedes,
 66 Tisiphone ; si quando novis asperrima monstris,
 67 triste, insuetum, ingens, quod nondum viderit aether,
 68 ede nefas, quod mirer ego invideantque Sorores.
 69 Atque adeo fratres (nostrique haec omina sunt
 70 prima odii), fratres alterna in vulnera laeto
 71 Marte ruant ; sit qui rabidarum more ferarum
 72 mandat atrox hostile caput, quique igne supremo
 73 arceat exanimes et manibus aethera nudis
 74 commaculet ; juvet ista ferum spectare Tonantem.
 75 Praeterea ne sola furor mea regna lacessat,
 76 quaere deis qui bella ferat, qui fulminis ignes
 77 infestumque Jovem clipeo fumante repellat.
 78 Faxo haud sit cunctis levior metus atra movere
 79 Tartara frondenti quam jungere Pelion Ossae."
 80 Dixerat, atque illi jamdudum regia tristis
 81 attremis oranti, suaque et quae desuper arguet
 82 nutabat tellus : non fortius aethera vultu
 83 torquet et astriferos inclinat Juppiter axes.
 84 "At tibi quos", inquit, "manes, qui limite praeceps
 85 non licito per inane ruis ? " Subit ille minantem
 86 jam tenuis visu, jam vanescentibus armis,
 87 jam pedes : extincto tamen interceptus in ore
 88 augurii perdurat honos, obscuraque fronti
 89 vitta manet, ramumque tenet morientis olivae.

90 "Si licet et sanctis hic ora resolvere fas est
 91 manibus, o cunctis finitor maxime rerum,
 92 at mihi, qui quondam causas elementaque noram,
 93 et sator, oro, minas stimulatque corda remulce,
 94 neve ira dignare hominem et tua jura timentem ;
 95 nam nec ad Herculeos (unde haec mihi proelia ?) raptus,
 96 nec venerem illicitam (crede his insignibus) ausi
 97 intramus Lethen : fugiat ne tristis in antrum
 98 Cerberus, aut nostros timeat Proserpina currus.
 99 Augur Apollineis modo dilectissimus aris,
 100 testor inane Chaos (quid enim hic jurandus Apollo ?)
 101 crimine non ullo subeo nova fata, nec alma
 102 sic merui de luce rapi ; scit iudicis urna
 103 Dictaei verumque potest deprendere Minos.
 104 Conjugis insidiis et iniquo venditus auro
 105 Argolicas acies (unde haec tibi turba recentum
 106 umbrarum, et nostrae veniunt quoque funera dextrae)
 107 non ignarus ini : subito me turbine mundi
 108 (horret adhuc animus) mediis e milibus hausit
 109 nox tua. Quae mihi mens, dum per cava viscera terrae
 110 vado diu pendens et in aere volvor operto ?
 111 Ei mihi ! Nil ex me sociis patriaeque relictum
 112 vel captum Thebis ; jam non Lernaea videbo
 113 tecta, nec attonito saltem cinis ibo parenti.
 114 Non tumulo, non igne miser lacrimisque meorum
 115 productus, toto pariter tibi funere veni,
 116 nil istis ausurus equis ; nec deprecor umbram
 117 accipere et tripodum jam non meminisse meorum.
 118 Nam tibi praesagi quis jam super auguris usus,
 119 cum Parcae tua jussa trahant ? Sed pectora flectas
 120 et melior sis, quaeso, deis ; si quando nefanda
 121 huc aderit conjunx, illi funesta reserva
 122 supplicia ; illa tua, rector bone, dignior ira."
 123 Accipit ille preces indignaturque moveri.
 124 Ut leo, Massyli cum lux stetit obvia ferri,
 125 tunc iras, tunc arma citat ; si decidit hostis,
 126 ire supra satis est vitamque relinquere victo.
 127 Interea vittis lauruque insignis opima
 128 currus et egregiis modo formidatus in armis
 129 luce palam, fusus nulli nullique fugatus,
 130 quaeritur : absistunt turmae, suspectaque tellus
 131 omnibus, infidi miles vestigia campi
 132 circumit, atque avidae tristis locus ille ruinae
 133 cessat et inferni vitatur honore sepulcri.
 134 Nuntius hortanti diversa in parte maniplos
 135 Adrasto, vix ipse ratus vidisse, Palaemon
 136 advolat et trepidans (steterat nam forte cadenti
 137 proximus inspectoque miser pallebat hiatu) :
 138 "Verte gradum, fuge rector", ait, "si Dorica saltem
 139 terra loco patriaeque manent, ubi liquimus, arces.
 140 Non armis, non sanguine opus ; quid inutile ferrum
 141 stringimus in Thebas ? Currus humus impia sorbet
 142 armaque bellantesque viros ; fugere ecce videtur
 143 hic etiam, quo stamus, ager. Vidi ipse profundae
 144 noctis iter ruptaque soli compage ruentem
 145 illum heu ! praesagis quo nullus amicior astris,
 146 Oecliden, frustra que manus cum voce tetendi.
 147 Mira loquor, sulcos etiamnum rector equorum

148 fumantemque locum et spumis madida arva reliqui.
 149 Nec commune malum est : tellus agnoscit alumnos,
 150 stat Thebana acies." Stupet haec et credere Adrastus
 151 cunctatur ; sed Mopsus idem trepidusque ferebat
 152 Actor idem. Jam Fama novis terroribus audax
 153 non unum cecidisse refert. Sponte agmina retro
 154 non expectato revocantum more tubarum
 155 praecipitant : sed torpet iter, falluntque ruentes
 156 genua viros ; ipsique (putes sensisse) repugnant
 157 cornipedes nulloque truces hortamine parent
 158 nec celerare gradum nec tollere lumina terra.
 159 Fortius incursant Tyrii, sed Vesper opacus
 160 lunares jam ducit equos ; data foedere parvo
 161 maesta viris requies et nox auctura timores.
 162 Quae tibi nunc facies postquam permessa gemendi
 163 copia ! Qui fletus galeis cecidere solutis !
 164 Nil solitum fessos juvat ; abjecere madentes,
 165 sicut erant, clipeos, nec quisquam spicula tersit
 166 nec laudavit equum, nitidae nec cassidis altam
 167 compsit adornavitque jubam ; vix magna lavare
 168 vulnera et efflantes libet internectere plagas ;
 169 tantus ubique dolor. Mensas alimentaue bello
 170 debita nec pugnae suasit timor : omnia laudes
 171 Amphiarae, tuas fecundaue pectora veri
 172 commemorant lacrimis, et per tentoria sermo
 173 unus : abisse deos dilapsaque numina castris :
 174 "Heu ! ubi laurigeri currus sollemniaque arma
 175 et galeae vittatus apex ? Hoc antra lacusque
 176 Castalii tripodumque fides ? Sic gratus Apollo ?
 177 Quis mihi sidereos lapsus mentemque sinistri
 178 fulguris, aut caesis saliat quod numen in extis,
 179 quando iter, unde morae, quae saevis utilis armis,
 180 quae pacem magis hora velit ? Quis jam omne futurum
 181 proferet, aut cum quo volucres mea fata loquentur ?
 182 Hos quoque bellorum casus nobisque tibique
 183 praescieras et (quanta sacro sub pectore virtus !)
 184 venisti tamen et miseris comes additus armis.
 185 Et cum te tellus fatalisque hora vocaret,
 186 tu Tyrias acies adversaque signa vacasti
 187 sternere ; tunc etiam media de morte timendum
 188 hostibus infestaue abeuntem vidimus hasta.
 189 Et nunc te quis casus habet ? Poterisne reverti
 190 sedibus a Stygiis altaue erumpere terra ?
 191 Anne sedes hilaris juxta, tua numina, Parcas
 192 et vice concordis discis ventura docesque ?
 193 An tibi felices lucos miseratus Averni
 194 rector et Elysias dedit inservare volucres ?
 195 Quidquid es, aeternus Phoebus dolor et nova clades
 196 semper eris mutisque diu plorabere Delphis.
 197 Hic Tenedon Chrysenque dies partuque ligatam
 198 Delon et intonsi claudet penetrabilia Branchi,
 199 nec Clarias hac luce fores Didymaeaque quisquam
 200 limina nec Lyciam supplex consultor adibit.
 201 Quin et cornigeri vatis nemus atque Molosso
 202 quercus anhela Jovi Trojanaue Thymbra tacebit.
 203 Ipsi amnes ipsaeque volent arescere laurus,
 204 ipse nihil certum sagis clangoribus aether
 205 praecinet, et nulla ferientur ab alite nubes.

206 Jamque erit ille dies quo te quoque conscia fatis
207 templa colant reddatque tuus responsa sacerdos."
208 Talia fatidico peragunt sollemnia regi,
209 ceu flammis ac dona rogo tristesque rependant
210 exequias mollique animam tellure reponant.
211 Fracta dehinc cunctis aversaque pectora bello.
212 Sic fortes Minyas subito cum funere Tiphys
213 destituit, non arma sequi, non ferre videtur
214 remus aquas, ipsique minus jam ducere venti.
215 Jam fessis gemitu, paulatim corda levavit
216 exhaustus sermone dolor ; nox addita curas
217 obruit et facilis lacrimis inrepere somnus.
218 At non Sidoniam diversa in parte per urbem
219 nox eadem : vario producunt sidera ludo
220 ante domos intraque, ipsaeque ad moenia marcent
221 excubiae ; gemina aera sonant Idaeaeque terga
222 et moderata sonum vario spiramine buxus.
223 Tunc dulces superos atque omne ex ordine alumnus
224 numen ubique sacri resonant paeanes, ubique
225serta coronatumque merum. Nunc funera rident
226 auguris ignari, contraque in tempore certant
227 Tiresian laudare suum ; nunc facta revolvunt
228 majorum veteresque canunt ab origine Thebas :
229 hi mare Sidonium manibusque attrita Tonantis
230 cornua et ingenti sulcatum Nerea tauro,
231 hi Cadmum lassamque bovem fetosque cruenti
232 Martis agros, alii Tyriam reptantia saxa
233 ad chelyn et duras animantem Amphion cautes,
234 hi gravidam Semelen, illi Cythereia laudant
235 conubia et multa deductam lampade fratrum
236 Harmoniam : nullis deest sua fabula mensis.
237 Ceu modo gemmiferum thyrsos populatus Hydaspen
238 Eoasque domos nigri vexilla triumphi
239 Liber et ignotos populis ostenderet Indos.
240 Tunc primum ad coetus sociaeque ad foedera mensae
241 semper inaspectum diraque in sede latentem
242 Oedipoden exisse ferunt vultuque sereno
243 canitiem nigram squalore et sordida fuis
244 ora comis laxasse manu sociumque benignos
245 adfatus et abacta prius solacia passum,
246 quin hausisse dapes insiccatumque cruorem
247 dejecisse genis. Cunctos auditque refertque,
248 qui Ditem et Furias tantum et si quando regentem
249 Antigonen maestis solitus pulsare querelis.
250 Causa latet. Non hunc Tyrii fors prospera belli,
251 tantum bella juvant ; natum hortaturque probatque
252 nec vicisse velit ; sed primos comminus enses
253 et sceleris tacito rimatur semina voto.
254 Inde epulae dulces ignotaque gaudia vultu.
255 Qualis post longae Phineus jejunia poenae,
256 nil stridere domi volucresque ut sensit abactas
257 (necdum tota fides), hilaris mensasque torosque
258 nec turbata feris tractavit pocula pennis.
259 Cetera Graiorum curis armisque jacebat
260 fessa cohors ; alto castrorum ex aggere Adrastus
261 laetificos tenui captabat corde tumultus,
262 quamquam aeger senio, sed agit miseranda potestas
263 invigilare malis. Illum aereus undique clamor

264 Thebanique urunt sonitus, et amara lacescit
 265 tibia, tum nimio voces marcore superbae
 266 incertaeque faces et jam male pervigil ignis.
 267 Sic ubi per fluctus uno ratis obruta somno
 268 conticuit, tantique maris securo juvenus
 269 mandavere animas : solus stat puppe magister
 270 pervigil inscriptaque deus qui navigat alno.
 271 Tempus erat junctos cum jam soror ignea Phoebi
 272 sensit equos penitusque cavam sub luce parata
 273 Oceani mugire domum, seseque vagantem
 274 colligit et leviter moto fugat astra flagello.
 275 Concilium rex triste vocat, quaeruntque gementes
 276 quis tripodas successor agat, quo prodita laurus
 277 transeat atque orbem vittae decus. Haud mora, cuncti
 278 insignem fama sanctoque Melampode cretum
 279 Thiodamanta volunt, quicum ipse arcana deorum
 280 partiri et visas uni sociare solebat
 281 Amphiaraus aves, tantaque haud invidus artis
 282 gaudebat dici similem juxtaque secundum.
 283 Illum ingens confundit honos inopinatae turbat
 284 gloria et oblatas frondes summissus adorat
 285 seque oneri negat esse parem, cogique meretur.
 286 Sicut Achaemenius solium gentesque paternas
 287 excepit si forte puer, cui vivere patrem
 288 tutius, incerta formidine gaudia librat
 289 an fidi proceres, ne pugnet vulgus habenis,
 290 cui latus Euphratae, cui Caspia limina mandet ;
 291 sumere tunc arcus ipsumque onerare veretur
 292 patris equum visusque sibi nec sceptrum capaci
 293 sustentare manu nec adhuc implere tiaran.
 294 Atque is ubi intorto signatus vellere crinem
 295 convenitque deis, hilari per castra tumultu
 296 vadit ovans ac, prima sui documenta, sacerdos
 297 Tellurem placare parat ; nec futile maestis
 298 id visum Danais. Geminas ergo ilicet aras
 299 arboribus vivis et adulto caespite texi
 300 imperat, innumerosque deae, sua munera, flores
 301 et cumulos frugum et quidquid novat impiger annus
 302 addit et intacto spargens altaria lacte
 303 incipit : "O hominum divumque aeterna creatrix,
 304 quae fluvios silvasque animarum et semina mundo
 305 cuncta Prometheasque manus Pyrrhaeaeque saxa
 306 gignis, et impastis quae prima alimenta dedisti
 307 mutastique viris, quae pontum ambisque vehisque :
 308 te penes et pecudum gens mitis et ira ferarum
 309 et volucrum requies ; firmum atque immobile mundi
 310 robur inoccidui, te velox machina caeli
 311 aere pendentem vacuo, te currus uterque
 312 circumit, o rerum media indivisaque magnis
 313 fratribus ! Ergo simul tot gentibus alma, tot altis
 314 urbibus ac populis, subterque ac desuper una
 315 sufficis, astriferumque domos Atlanta supernas
 316 ferre laborantem nullo vehis ipsa labore,
 317 nos tantum portare negas ? Nos, diva, gravaris ?
 318 Quod, precor, ignari luimus scelus ? An quia plebes
 319 externa Inachiis huc adventamus ab oris ?
 320 Omne homini natale solum, nec te, optima, saevo
 321 tamque humili populos deceat distinguere fine

322 undique ubique tuos ; maneat communis et arma
 323 hinc atque inde feras ; liceat, precor, ordine belli
 324 pugnaces efflare animas et reddere caelo.
 325 Ne rape tam subitis spirantia corpora bustis,
 326 ne propera : veniemus enim, quo limite cuncti,
 327 qua licet ire via ; tantum exorata Pelasgis
 328 siste levem campum, celeres neu praecipe Parcas.
 329 At tu, care deis, quem non manus ulla nec enses
 330 Sidonii, sed magna sinu Natura soluto,
 331 ceu te Cirrhaeo meritum tumularet hiatu,
 332 sic amplexa coit, hilaris des, oro, precatus
 333 nosse tuos, caeloque et vera monentibus aris
 334 concilies, et quae populis proferre parabas,
 335 me doceas : tibi sacra feram praesaga, tuique
 336 numinis interpres te Phoebos absente vocabo.
 337 Ille mihi Delo Cirrhaeque potentior omni,
 338 quo ruis, ille adytis melior locus." Haec ubi dicta,
 339 nigrantes terra pecudes obscuraque mergit
 340 armenta ac vivis cumulos undantis harenae
 341 aggerat et vati mortis simulacra rependit.
 342 Talia apud Graios, cum jam Mavortia contra
 343 cornua, jam saevos fragor aereus excitat enses.
 344 Addit acerba sonum Teumesi e vertice crinem
 345 incutiens acuitque tubas et sibila miscet
 346 Tisiphone : stupet insolito clangore Cithaeron
 347 marcidus et turres carmen non tale secutae.
 348 Jam trepidas Bellona fores armataque pulsat
 349 limina, jam multo laxantur cardine Thebae.
 350 Turbat eques pedites, currus properantibus obstant,
 351 ceu Danaei post terga premant ; sic omnibus alae
 352 artantur portis septemque excursibus haerent.
 353 Ogygiis it sorte Creon, Eteoclea mittunt
 354 Neistae, celsas Homoloidas occupat Haemon,
 355 Hypsea Proetiae, celsum fudere Dryanta
 356 Electrae, quatit Hysistas manus Eurymedontis,
 357 culmina magnanimus stipat Dircaea Menoeceus.
 358 Qualis ubi aversi secretus pabula caeli
 359 Nilus et Eoas magno bibit ore pruinas,
 360 scindit fontis opes septemque patentibus arvis
 361 in mare fert hiemes ; penitus cessere fugatae
 362 Nereides dulcique timent occurrere ponto.
 363 Tristis at inde gradum tarde movet Inacha pubes,
 364 praecipue Eleae Lacedaemoniaeque cohortes
 365 et Pyliae ; subitum nam Thiodamanta sequuntur
 366 augure fraudati, necdum accessere regenti.
 367 Nec tua te, princeps tripodum, sola agmina quaerunt :
 368 cuncta phalanx sibi deesse putat ; minor ille per alas
 369 septimus extat apex. Liquido velut aethere nubes
 370 invida Parrhasiis unum si detrahat astris,
 371 truncus honor Plaustri, nec idem riget igne reciso
 372 axis, et incerti numerant sua sidera nautae.
 373 Sed jam bella vocant : alias nova suggere vires,
 374 Calliope, majorque chelyn mihi tendat Apollo.
 375 Fatalem populis ultro poscentibus horam
 376 admovet atra dies, Stygiisque emissa tenebris
 377 Mors fruitur caelo bellatoremque volando
 378 campum operit nigroque viros invitat hiatu,
 379 nil vulgare legens, sed quae dignissima vita

380 funera, praecipuos annis animisque, cruento
 381 ungue notat ; jamque in miseros pensum omne Sororum
 382 scinditur, et Furiae rapuerunt licia Parcis.
 383 Stat medius campis etiamnum cuspide sicca
 384 Bellipotens, jamque hos clipeum, jam vertit ad illos
 385 arma ciens aboletque domos, conubia, natos.
 386 Pellitur et patriae et, qui mente novissimus exit,
 387 lucis amor ; tenet in capulis hastisque paratas
 388 ira manus, animusque ultra thoracas anhelus
 389 conatur, galeaeque tremunt horrore comarum.
 390 Quid mirum caluisse viros ? Flammantur in hostem
 391 cornipedes niveoque rigant sola putria nimbo,
 392 corpora ceu mixti dominis irasque sedentum
 393 induerint : sic frena terunt, sic proelia poscunt
 394 hinnitu tolluntque armos equitesque supinant.
 395 Jamque ruunt, primusque virum concurrere pulvis
 396 incipit, et spatiis utrimque aequalibus acti
 397 adventant mediumque vident decrescere campum.
 398 Jam clipeus clipeis, umbone repellitur umbo,
 399 ense minax ensis, pede pes et cuspide cuspis ;
 400 sic obnixa acies, pariter suspiria fumant,
 401 admotaeque nitent aliena in casside cristae.
 402 Pulcher adhuc belli vultus ; stant vertice coni,
 403 plena armenta viris, nulli sine praeside currus,
 404 arma loco, splendent clipei pharetraeque decorae
 405 cingulaque et nondum deforme cruoribus aurum.
 406 At postquam rabies et vitae prodiga virtus
 407 emisere animos, non tanta cadentibus Haedis
 408 aeriam Rhodopen solida nive verberat Arctos,
 409 nec fragor Ausoniae tantus cum Juppiter omni
 410 arce tonat, tanta quatitur nec grandine Syrtis
 411 cum Libyae Boreas Italos niger attulit imbres.
 412 Excludere diem telis, stant ferrea caelo
 413 nubila, nec jaculis artatus sufficit aer.
 414 Hi pereunt missis, illi redeuntibus hastis,
 415 concurrunt per inane sudas et mutua perdunt
 416 vulnera, concurrunt hastae, stridentia funda
 417 saxa pluunt, volucres imitantur fulgura glandes
 418 et formidandae non una morte sagittae.
 419 Nec locus ad terram telis ; in corpora ferrum
 420 omne cadit ; saepe ignari perimuntque caduntque
 421 casus agit virtutis opus ; nunc turba recedit,
 422 nunc premit, ac vicibus tellurem amittit et aufert.
 423 Ut ventis nimbisque minax cum solvit habenas
 424 Juppiter alternoque adfligit turbine mundum,
 425 stat caeli diversa acies, nunc fortior Austri,
 426 nunc Aquilonis hiems, donec pugnante procella
 427 aut nimiis hic vicit aquis, aut ille sereno.
 428 Principium pugnae turmas Asopius Hypseus
 429 Oebalias (namque hae magnum et gentile tumentes
 430 Euboicum duris rumpunt umbonibus agmen)
 431 reppulit erepto cunei ductore Menalca.
 432 Hic et mente Lacon, crudi torrentis alumnus
 433 (nec turpavit avos), hastam ultra pectus euntem,
 434 ne pudor in tergo, per et ossa et viscera retro
 435 extrahit atque hosti dextra labente remittit
 436 sanguineam ; dilecta genis morientis oberrant
 437 Taygeta et pugnae laudataque verbera matri.

438 Phaedimon Iasiden arcu Dircaeus Amyntas
 439 destinat ; heu ! celeres Parcae ! Jam palpitat arvis
 440 Phaedimus, et certi nondum tacet arcus Amyntae.
 441 Abstulit ex umero dextram Calydonius Agreus
 442 Phegeos ; illa suum terra tenet improba ferrum
 443 et movet ; extimuit sparsa inter tela jacentem
 444 praegrediens truncamque tamen percussit Acoetes.
 445 Iphin atrox Acamas, Argum ferus impulit Hypseus,
 446 stravit Abanta Pheres, diversaque vulnera flentes
 447 Iphis eques, pedes Argus, Abas auriga jacebant.
 448 Inachidae gemini geminos e sanguine Cadmi
 449 occultos galeis (saeva ignorantia belli)
 450 perculerant ferro ; sed dum spolia omnia caesis
 451 eripiunt, videre nefas, et maestus uterque
 452 respicit ad fratrem pariterque errasse queruntur.
 453 Cultor Ion Pisae cultorem Daphnea Cirrhae
 454 turbatis prostravit equis : hunc laudat ab alto
 455 Juppiter, hunc tardus frustra miseratur Apollo.
 456 Ingentes Fortuna viros inlustrat utrimque
 457 sanguine in adverso ; Danaos Cadmeius Haemon
 458 sternit agitque, furens sequitur Tyria agmina Tydeus ;
 459 Pallas huic praesens, illum Tirynthius implet.
 460 Qualiter hiberni summis duo montibus amnes
 461 franguntur geminaque cadunt in plana ruina :
 462 contendisse putes uter arva arbustaque tollat
 463 altius aut superet pontes ; et cum una receptas
 464 confundit jam vallis aquas, sibi quisque superbus
 465 ire cupit, pontoque negant descendere mixti.
 466 Ibat fumiferam quatiens Onchestius Idas
 467 lampada per medios turbabatque agmina Graium,
 468 igne viam rumpens, magno quem comminus ictu
 469 Tydeos hasta feri dispulsa casside fixit.
 470 Ille ingens in terga jacet, stat fronte superstes
 471 lancea, conlapsae veniunt in tempora flammae.
 472 Prosequitur Tydeus : "Saevos ne dixeris Argos,
 473 igne tuo, Thebane, (rogum concedimus) arde ! "
 474 Inde, velut primo tigris gavis a cruore
 475 per totum cupit ire pecus, sic Aona saxo,
 476 ense Pholum, Chromin ense, duos Helicaonas hasta
 477 transigit, Aegaeae Veneris quod Maera sacerdos
 478 ediderat prohibente dea ; vos praeda cruenti
 479 Tydeos, it saevas etiamnum mater ad aras.
 480 Nec minus Herculeum contra vagus Haemona ducit
 481 sanguis ; inexploto rapitur per milia ferro,
 482 nunc tumidae Calydonis opes, nunc torva Pylenes
 483 agmina, nunc maestae fundens Pleuronis alumnos,
 484 donec in Olenium fessa jam cuspide Buten
 485 incidit. Hunc turmis obversum et abire vetantem
 486 adgreditur ; puer ille, puer malasque comamque
 487 integer, ignaro cui tunc Thebana bipennis
 488 in galeam librata venit ; finduntur utroque
 489 tempora dividuique cadunt in brachia crines,
 490 et non hoc metuens inopino limine vita
 491 exiluit. Tunc flavum Hypanin flavumque Politen
 492 (ille genas Phoebo, crinem hic pascebat Iaccho,
 493 saevus uterque deus,) victis Hyperenora jungit
 494 conversumque fuga Damasum ; sed lapsa per armos
 495 hasta viri trans pectus abit parmamque tenenti

496 excutit et summa fugiens in cuspide portat.
 497 Sterneret adversos etiamnum Ismenius Haemon
 498 Inachidas (nam tela regit viresque ministrat
 499 Amphitryoniades), saevum sed Tydea contra
 500 Pallas agit. Jamque adverso venere favore
 501 comminus, et placido prior haec Tirynthius ore :
 502 "Fida soror, quatenam hunc belli caligine nobis
 503 congressum fortuna tulit ? Num regia Juno
 504 hoc molita nefas ? Citius me fulmina contra
 505 (infandum !) ruere et magno bellare parenti
 506 aspiciat. Genus huic... sed mitto agnoscere, quando
 507 tu diversa foves, nec si ipsum comminus Hyllum
 508 Tydeos hasta tui Stygioque ex orbe remissum
 509 Amphitryona petat ; teneo aeternumque tenebo
 510 quantum haec, diva, manus, quotiens sudaverit aegis
 511 ista mihi, duris famulus dum casibus omnes
 512 lustro vagus terras ; ipsa heu ! comes invia mecum
 513 Tartara, ni superos Acheron excluderet, isses.
 514 Tu patriam caelumque mihi (quis tanta relatu
 515 aequet ?) Habe totas, si mens excindere, Thebas.
 516 Cedo equidem veniamque precor." Sic orsus abibat.
 517 Pallada mulcet honos : rediit ardore remisso
 518 vultus et erecti sederunt pectoris angues.
 519 Sensit abisse deum ; levius Cadmeius Haemon
 520 tela rotat nulloque manum cognoscit in ictu.
 521 Tunc magis atque magis vires animusque recedunt,
 522 nec pudor ire retro ; cedentem Acheloius heros
 523 impetit, et librans uni sibi missile telum
 524 direxit jactus summae qua margine parmae
 525 ima sedet galea et juguli vitalia lucent.
 526 Nec frustrata manus, mortemque invenerat hasta ;
 527 sed prohibet paulumque umeri libare sinistri
 528 praebuit et merito parcat Tritonia fratri.
 529 Ille tamen nec stare loco nec comminus ire
 530 amplius aut vultus audet perferre cruenti
 531 Tydeos, aegra animo vis ac fiducia cessit.
 532 Qualis saetigeram Lucana cuspide frontem
 533 strictus aper, penitus cui non infossa cerebro
 534 vulnera, nec felix dextrae tenor, in latus iras
 535 frangit et expertae jam non venit obvius hastae.
 536 Ecce duces turmae certa indignatus in hostem
 537 spicula felici Prothoum torquere lacerto,
 538 turbidus Oenides una duo corpora pinu,
 539 cornipedemque equitemque, ferit : ruit ille ruentem
 540 in Prothoum lapsasque manu quaerentis habenas
 541 in vultus galeam clipeumque in pectora calcat,
 542 saucius extremo donec cum sanguine frenos
 543 respuit et juncta domino cervice recumbit.
 544 Sic ulmus vitisque, duplex jactura colenti,
 545 Gaurano de monte cadunt, sed maestior ulmus
 546 quaerit utrumque nemus, nec tam sua bracchia labens
 547 quam gemit adsuetas invitaque proterit uvas.
 548 Sumpserat in Danaos Heliconius arma Corymbus,
 549 ante comes Mysis, Stygii cui conscia pensi
 550 ipsa diu positis letum praedixerat astris
 551 Uranie. Cupit ille tamen pugnasque virosque,
 552 forsitan ut caneret ; longa jacet ipse canendus
 553 laude, sed amissum mutae flevit Sorores.

554 Pactus Agenoream primis Atys ibat ab annis
 555 Ismenen, Tyrrii juvenis non advena belli.
 556 Quamvis Cirrha domus, soceros nec tristibus actis
 557 aversatus erat ; sponsam quin castus amanti
 558 squalor et indigni commendat gratia luctus.
 559 Ipse quoque egregius, nec pectora virginis illi
 560 diversa, inque vicem, sineret fortuna, placebant.
 561 Bella vetant taedas, juvenique hinc major in hostes
 562 ira ; ruit primis inmixtus et agmina Lernae
 563 nunc pedes ense vago, prensis nunc celsus habenis,
 564 ceu spectetur, agit. Triplici velaverat ostro
 565 surgentes etiamnum umeros et leviam mater
 566 pectora ; tunc auro phaleras auroque sagittas
 567 cingulaque et manicas, ne conjuge vilior iret,
 568 presserat et mixtum cono crispaverat aurum.
 569 Talibus heu ! fidens vocat ultro in proelia Graios.
 570 Ac prima in faciles grassatus cuspide turmas
 571 arma refert sociis et in agmina fida peracta
 572 caede redit. Sic Hyrcana leo Caspius umbra
 573 nudus adhuc nulloque jubae flaventis honore
 574 terribilis magnique etiamnum sanguinis insons,
 575 haud procul a stabulis captat custode remoto
 576 segne pecus teneraque famem consumit in agna.
 577 Mox ignotum armis ac solo corpore mensus
 578 Tydea non timuit, fragilique lacessere telo
 579 saepius infrendentem aliis aliosque sequentem
 580 ausus erat. Tandem invalidos Aetolus ad ictus
 581 forte refert oculos et formidabile ridens :
 582 "Jamdudum video, magnum cupis, improbe, leti
 583 nomen", ait ; simul audacem non ense nec hasta
 584 dignatus leviter digitis imbelles solutis
 585 abjecit jaculum ; latebras tamen inguinis alte
 586 missile, ceu totis intortum viribus, hausit.
 587 Praeterit haud dubium fati et spoliare superbit
 588 Oenides. "Neque enim has Marti aut tibi, bellica Pallas,
 589 exuvias figemus", ait, "procul arceat ipsum
 590 ferre pudor ; vix si bellum comitata relictis
 591 Deipyle thalamis, illi includenda tulissem."
 592 Sic ait, et belli majora ad praemia mente
 593 ducitur ; innumeris veluti leo forte potitus
 594 caedibus imbelles vitulos mollesque juvenas
 595 transmittit : magno furor est in sanguine mergi
 596 nec nisi regnantis cervice recumbere tauri.
 597 At non semianimi clamore Menoecea lapsus
 598 fallit Atys ; praevertit equos curruque citato
 599 desilit ; instabat pubes Tegeaea jacenti,
 600 nec prohibent Tyrrii. "Pudeat, Cadmea juvenus,
 601 terrigenas mentita patres ! Quo tenditis", inquit,
 602 "degeneres ? Meliusne jacet pro sanguine nostro,
 603 hospes Atys ? Tantum hospes adhuc et conjugis ultor
 604 infelix nondum iste suae ! Nos pignora tanta
 605 prodimus ? " Insurgunt justo firmata pudore
 606 agmina, cuique suae rediere in pectora curae.
 607 Interea thalami secreta in parte sorores,
 608 par aliud morum miserique innoxia proles
 609 Oedipodae, varias miscent sermone querelas.
 610 Nec mala quae juxta, sed longa ab origine fati,
 611 haec matris taedas, oculos ast illa paternos,

612 altera regnantem, profugum gemit altera fratrem,
 613 bella ambae. Gravis hinc miseri cunctatio voti :
 614 nutat utroque timor, quemnam hoc certamine victum,
 615 quem vicisse velint ; tacite praeponderat exul.
 616 Sic Pandioniae repetunt ubi fida volucres
 617 hospitia atque larem bruma pulsante relictum
 618 stantque super nidos veterisque exordia fati
 619 adnarrant tectis et truncum ac flebile murmur
 620 verba putant ; voxque illa tamen non dissona verbis.
 621 Atque ibi post lacrimas et longa silentia rursus
 622 incohat Ismene : "Quisnam hic mortalibus error ?
 623 Quae decepta fides ? Curam invigilare quieti
 624 claraque per somnos animi simulacra reverti ?
 625 Ecce ego, quae thalamos, nec si pax alta maneret,
 626 tractarem sensu, (pudet heu !) conubia vidi
 627 nocte, soror ; sponsum unde mihi sopor attulit amens
 628 vix notum visu ? Semel his in sedibus illum,
 629 dum mea nescio quo spondentur foedera pacto,
 630 respexi non sponte, soror. Turbata repente
 631 omnia cernebam, subitusque intercidit ignis,
 632 meque sequebatur rabido clamore repositens
 633 mater Atyn. Quaenam haec dubiae praesagia cladis ?
 634 Nec timeo, dum tuta domus milesque recedat
 635 Doricus, et tumidos liceat componere fratres."
 636 Talia nectebant, subito cum pigra tumultu
 637 expavit domus, et multo sudore receptus
 638 fertur Atys, servans animam jam sanguine nullo,
 639 cui manus in plaga, dependet languida cervix
 640 exterior clipeo, crinesque a fronte supini.
 641 Prima videt caramque tremens Iocasta vocabat
 642 Ismenen ; namque hoc solum moribunda precatur
 643 vox generi, solum hoc gelidis jam nomen inerrat
 644 faucibus. Exclamant famulae, tollebat in ora
 645 virgo manus ; tenuit saevus pudor, attamen ire
 646 cogitur ; indulget summum hoc Iocasta jacenti,
 647 ostenditque offertque. Quater jam morte sub ipsa
 648 ad nomen visus defectaque fortiter ora
 649 sustulit ; illam unam neglecto lumine caeli
 650 aspicit et vultu non exsatiatur amato.
 651 Tunc quia nec genetrix juxta positusque beata
 652 morte pater, sponsae munus miserabile tradunt
 653 declinare genas ; ibi demum teste remoto
 654 fassa pios gemitus lacrimasque in lumina fudit.
 655 Dumque ea per Thebas, aliis serpentibus ardens
 656 et face mutata bellum integrabat Enyo.
 657 Arma volunt, primos veluti modo cominus ictus
 658 sustulerint omnisque etiamnum luceat ensis.
 659 Eminent Oenides ; quamvis et harundine certa
 660 Parthenopaeus agat, morientumque ora furenti
 661 Hippomedon proculcet equo, Capanaeque pinus
 662 jam procul Aoniis volet agnoscenda catervis,
 663 Tydeos illa dies, illum fugiuntque tremuntque
 664 clamantem : "Quo terga datis ? Licet ecce preemptos
 665 ulcisci socios maestamque rependere noctem.
 666 Ille ego inexpletis solus qui caedibus hausi
 667 quinquaginta animas : totidem, totidem heia gregatim
 668 fert manus ! Nulline patres, nulline jacentum
 669 unanimi fratres ? Quae tanta oblivio luctus ?

670 Quam pudet Inachias contentum abiisse Mycenae !
 671 Hinc super Thebis ? Haec robora regis ? Ubi autem
 672 egregius dux ille mihi ? " Simul ordine laevo
 673 ipsum exhortantem cuneos capitisque superbi
 674 insignem fulgore videt ; nec segnius ardens
 675 occurrit, niveo quam flammiger ales olo
 676 inminet et magna trepidum circumligat umbra.
 677 Tunc prior : "Aoniae rex o justissime gentis,
 678 imus in arma palam tandemque ostendimus enses,
 679 an noctem et solitas placet expectare tenebras ? "
 680 Ille nihil contra, sed stridula cornu in hostem
 681 it referens mandata ducis, quam providus heros
 682 jam jam in fine viae percussam obliquat, et ipse
 683 telum ingens avide et quanto non ante lacerto
 684 impulit. Ibat atrox finem positura duello
 685 lancea (convertere oculos utrimque faventes
 686 Sidonii Graiique dei), crudelis Erinys
 687 obstat et infando differt Eteoclea fratri,
 688 cuspis in armigerum Phlegyan peccavit. Ibi ingens
 689 pugna virum, stricto nam saevior inruit ense
 690 Aetolus, retroque datum Thebana tegebant
 691 arma ducem. Sic densa lupum jam nocte sub atra
 692 arcet ab apprenso pastorum turba juvenco ;
 693 improbus erigitur contra, nec cura vetantes
 694 impetere ; illum, illum, semel in quem venerat, urget.
 695 Non secus objectas acies turbamque minorem
 696 dissimulat transitque manu ; tamen ora Thoantis,
 697 pectora Deilochi, Clonii latus, ilia torvi
 698 perforat Hippotadae ; truncis sua membra remittit
 699 interdum galeasque rotat per nubila plenas.
 700 Et jam corporibus sese spoliisque cadentum
 701 clauserat ; unum acies circum consumitur, unum
 702 omnia tela vovent ; summis haec ossibus haerent,
 703 pars frustrata cadunt, partem Tritonia vellit,
 704 multa rigent clipeo. Densis jam consitus hastis
 705 ferratum quatit umbo nemus, tergoque fatiscit
 706 atque umeris gentilis aper ; nusquam ardua coni
 707 gloria, quique apicem torvae Gradivus habebat
 708 cassidis, haud laetum domino ruit omen ; inusta
 709 temporibus nuda aera sedent, circumque sonori
 710 vertice percusso volvuntur in arma molares.
 711 Jam cruor in galea, jam saucia proluit ater
 712 pectora permixtus sudore et sanguine torrens.
 713 Respicit hortantes socios et Pallada fidam
 714 longius opposita celantem lumina parma :
 715 ibat enim magnum lacrimis inflectere patrem.
 716 Ecce secat Zephyros ingentem fraxinus iram
 717 fortunamque ferens ; teli non eminent auctor :
 718 Astacides Melanippus erat, nec prodidit ipse
 719 et vellet latuisse manum, sed gaudia turmae
 720 monstrabant trepidum ; nam flexus in ilia Tydeus
 721 summissum latus et clipei laxaverat orbem.
 722 Clamorem Aonii miscent gemitumque Pelasgi,
 723 objectantque manus indignantemque tuentur.
 724 Ille per oppositos longe rimatus amarum
 725 Astaciden, totis animae se cogit in ictum
 726 reliquiis telumque jacet quod proximus Hoplaus
 727 praebuerat ; perit expressus conamine sanguis.

728 Tunc tristes socii cupidum bellare (quis ardor !)
 729 et poscentem hastas mediaque in morte negantem
 730 expirare trahunt, summique in margine campi
 731 effultum gemina latera inclinantia parma
 732 ponunt, ac saevi rediturum ad proelia Martis
 733 promittunt flentes. Sed et ipse recedere caelum
 734 ingentesque animos extremo frigore labi
 735 sensit, et innixus terrae : "Miserescite", clamat,
 736 "Inachidae ! Non ossa precor referantur ut Argos
 737 Aetolumve larem ; nec enim mihi cura supremi
 738 funeris : odi artus fragilemque hunc corporis usum,
 739 desertorem animi. Caput, o caput, o mihi si quis
 740 apportet, Melanippe, tuum ! Nam voveris arvis,
 741 fido equidem, nec me virtus suprema fefellit.
 742 I, precor, Atrei si quid tibi sanguinis umquam,
 743 Hippomedon, vade, o primis puer inclute bellis
 744 Arcas, et Argolicae Capaneu jam maxime turmae."
 745 Moti omnes, sed primus abit primusque repertum
 746 Astaciden medio Capaneus e pulvere tollit
 747 spirantem laevaue super cervice reportat,
 748 terga cruentantem concussi vulneris unda :
 749 qualis ab Arcadio rediit Tirynthius antro
 750 captivumque suem clamantibus intulit Argis.
 751 Erigitur Tydeus vultuque occurrit et amens
 752 laetitiaeque iraque, ut singultantia vidit
 753 ora trahique oculos seseque agnovit in illo,
 754 imperat abscisum porgi, laevaue receptum
 755 spectat atrox hostile caput, gliscitque tepentis
 756 lumina torva videns et adhuc dubitantia figi.
 757 Infelix contentus erat ; plus exigit ultrix
 758 Tisiphone ; jamque inflexo Tritonia patre
 759 venerat et misero decus inmortale ferebat,
 760 atque illum effracti perfusum tabe cerebri
 761 aspicit et vivo scelerantem sanguine fauces
 762 (nec comites auferre valent), stetit aspera Gorgon
 763 crinibus emissis rectique ante ora cerastae
 764 velavere deam ; fugit aversata jacentem,
 765 nec prius astra subit quam mystica lampas et insons
 766 Ilissos multa purgavit lumina lympha.

LIBER IX

T9 v.1 Asperat Aonios rabies audita cruenti
 2 Tydeos ; ipsi etiam minus ingemuere jacentem
 3 Inachidae, culpantque virum et rupisse queruntur
 4 fas odii ; quin te, divum implacidissime, quamquam
 5 praecipuum tunc caedis opus, Gradive, furebas,
 6 offensum virtute ferunt, nec comminus ipsum
 7 ora, sed et trepidos alio torsisse jugales.
 8 Ergo profanatum Melanippi funus acerbo
 9 vulnere non aliis ultum Cadmeia proles
 10 insurgunt stimulis, quam si turbata sepulcris
 11 ossa patrum monstrisque datae crudelibus urnae.
 12 Accendit rex ipse super : "Quisquamne Pelasgis
 13 mitis adhuc hominemque gerit ? Jam morsibus uncis
 14 (pro furor ! usque adeo tela exsatiavimus !) artus
 15 dilacerant. Nonne Hyrcanis bellare putatis

16 tigribus, aut saevos Libyae contra ire leones ?
17 Et nunc ille jacet (pulchra o solacia leti !)
18 ore tenens hostile caput, dulcique nefandus
19 inmoritur tabo ; nos ferrum inmite facesque,
20 illis nuda odia, et feritas jam non eget armis.
21 Sic pergant rabidi claraque hac laude fruuntur,
22 dum videas haec, summe pater. Sed enim hiscere campos
23 conquesti terraeque fugam mirantur ; an istos
24 vel sua portet humus ? " Magno sic fatus agebat
25 procurso fremituque viros, furor omnibus idem
26 Tydeos invisi spoliis raptoque potiri
27 corpore. Non aliter subtexunt astra catervae
28 incestarum avium, longe quibus aura nocentem
29 aera desertasque tulit sine funere mortes ;
30 illo avidae cum voce ruunt, sonat arduus aether
31 plausibus, et caelo volucres cessere minores.
32 Fama per Aonium rapido vaga murmure campum
33 spargitur in turmas, solito perniciosior index
34 cum lugenda refert, donec, cui maxima fando
35 damna vehit, trepidas lapsa est Polynicis ad aures.
36 Deriguit juvenis lacrimaeque haesere paratae,
37 et cunctata fides ; nimium nam cognita virtus
38 Oenidae credi letum suadetque vetatque.
39 Sed postquam haud dubio clades auctore reperta est,
40 nox oculos mentemque rapit ; tum sanguine fixo
41 membra simul, simul arma ruunt ; madet ardua fletu
42 jam galea atque ocreae clipeum excepere cadentem.
43 It maestus genua aegra trahens hastamque sequentem,
44 vulneribus ceu mille gravis totosque per artus
45 saucius, absistunt socii monstrantque gementes.
46 Tandem ille abjectis, vix quae portaverat, armis
47 nudus in egregii vacuum jam corpus amici
48 procidit et tali lacrimas cum voce profudit :
49 "Hasne tibi, armorum spes o suprema meorum,
50 Oenide, grates, haec praemia digna rependi,
51 nudus ut invisae Cadmi tellure jaceres
52 sospite me ? Nunc exul ego aeternumque fugatus,
53 quando alius misero ac melior mihi frater ademptus.
54 Nec jam sortitus veteres regnique nocentis
55 perjurum diadema peto : quo gaudia tanti
56 empta mihi aut sceptrum quod non tua dextera tradet ?
57 Ite, viri, solumque fero me linquite fratri :
58 nil opus arma ultra temptare et perdere mortes ;
59 ite, precor ; quid jam dabitur mihi denique majus ?
60 Tydea consumpsi ! Quanam hoc ego morte piabo ?
61 O socer, o Argi ! et primae bona jurgia noctis
62 alternaeque manus et longi pignus amoris
63 ira brevis ! Non me ense tuo tunc, maxime Tydeu,
64 (et poterat) nostri mactatum in limine Adrasti !
65 Quin etiam Thebas me propter et impia fratris
66 tecta libens, unde haud alius remeasset, adisti,
67 ceu tibimet sceptrum et proprios laturus honores.
68 Jam Telamona pium, jam Thesea fama tacebat.
69 Qualis et ecce jaces ! Quae primum vulnera mirer ?
70 Quis tuus hic, quis ab hoste cruor ? Quae te agmina quive
71 innumeri stravere globi ? Num fallor, et ipse
72 invidit pater et tota Mars impulit hasta."
73 Sic ait et maerens etiamnum lubrica tabo

74 ora viri terget lacrimis dextraque reponit.
75 "Tune meos hostes hucusque exosus, et ultra
76 sospes ego ? " Exuerat vagina turbidus ense
77 aptabatque neci : comites tenuere, socerque
78 castigat bellique vices ac fata revolvens
79 solatur tumidum, longaque a corpore caro
80 paulatim, unde dolor letique animosa voluntas,
81 amovet ac tacite ferrum inter verba reponit.
82 Ducitur amisso qualis consorte laborum
83 deserit inceptum media inter jugera sulcum
84 taurus iners colloque jugum deforme remisso
85 parte trahit, partem lacrimans sustentat arator.
86 Ecce autem hortatus Eteoclis et arma secuti,
87 lecta manus, juvenes, quos nec Tritonia bello,
88 nec prope conlata sprevisset cuspide Mavors,
89 adventant ; contra, conlecta ut pectora parmae
90 fixerat atque hastam longe protenderat, haeret
91 arduus Hippomedon : ceu fluctibus obvia rupes,
92 cui neque de caelo metus et fracta aequora cedunt,
93 stat cunctis inmota minis, fugit ipse rigentem
94 pontus et ex alto miserae novere carinae.
95 Tunc prior Aonides (validam simul eligit hastam) :
96 "Non pudet hos manes, haec infamantia bellum
97 funera dis coram et caelo inspectante tueri ?
98 Scilicet egregius sudor memorandaque virtus
99 hanc tumulare feram ? Ne non maerentibus Argos
100 exequiis lacrimandus eat mollique feretro
101 infandam ejectans saniem ! Dimittite curam.
102 Nullae illum volucres, nulla impia monstra nec ipse,
103 si demus, pius ignis edat." Nec plura, sed ingens
104 intorquet jaculum, duro quod in aere moratum
105 transmissumque tamen clipei stetit orbe secundo.
106 Inde Pheres acerque Lycus ; sed cassa Pheretis
107 hasta redit, Lycus excelso terrore comantem
108 perstringit galeam : convulsae cuspide longe
109 diffugere jubae patuitque ingloria cassis.
110 Ipse nec ire retro, nec in obvia concitus arma
111 exsilit, inque eadem sese vestigia semper
112 obversus cunctis profert recipitque, nec umquam
113 longius indulget dextrae motusque per omnes
114 corpus amat, corpus servans circumque supraque
115 vertitur. Imbellem non sic amplexa juvenum
116 infestante lupo tunc primum feta tuetur
117 mater et ancipiti circumfert cornua gyro ;
118 ipsa nihil metuens sexusque oblita minoris
119 spumat et ingentes imitatur femina tauros.
120 Tandem intermissa jaculantum nube potestas
121 reddere tela fuit ; jamque et Sicyonius Alcon
122 venerat auxilio, Pisaeaque praepetis Idae
123 turma subit cuneumque replent. His laetus in hostes
124 Lernaem jacet ipse trabem, volat illa sagittis
125 aequa fuga mediumque nihil cunctata Politen
126 transabit et juncti clipeum cavat improba Mopsi.
127 Phocea tum Cydona Tanagraeumque Phalantum
128 atque Erycem, hunc retro conversum et tela petentem,
129 dum spes nulla necis, crinito a vertice figit ;
130 faucibus ille cavis hastam non ore receptam
131 miratur moriens, pariterque et murmure plenus

132 sanguis et expulsi salierunt cuspide dentes.
 133 Ausus erat furto dextram injectare Leonteus,
 134 pone viros atque arma latens, positumque trahebat
 135 presso crine caput : vidit, quamquam undique crebrae,
 136 Hippomedon, ante ora minae, saevoque protervam
 137 abstulit ense manum ; simul increpat : "Hanc tibi Tydeus,
 138 Tydeus ipse rapit ; post et confecta virorum
 139 fata time magnosque miser fuge tangere manes ! "
 140 Ter Cadmea phalanx torvum abduxere cadaver,
 141 ter retrahunt Danaï : Siculi velut anxia puppis
 142 seditione maris nequiquam obstante magistro
 143 errat et averso redit in vestigia velo.
 144 Non ibi Sidoniae valuissent pellere coepto
 145 Hippomedonta manus, non illum impacta moverent
 146 tormenta oppositum, formidatique superbis
 147 turribus impulsus temptato umbone redissent.
 148 Sed memor Elysii regis noxasque recensens
 149 Tydeos in medios astu subit impia campos
 150 Tisiphone : sensere acies subitusque cucurrit
 151 sudor equis sudorque viris, quamquam ore remisso
 152 Inachium fingebat Halyn, nusquam impius ignis
 153 verberaque, et jussi tenere silentia crines.
 154 Arma gerit juxtaque feri latus Hippomedontis
 155 blanda genas vocemque venit, tamen ille loquentis
 156 extimuit vultus admiraturque timorem.
 157 Illa autem lacrimans, "tu nunc", ait, "inclute, frustra
 158 exanimes socios inhumataque corpora Graium
 159 (scilicet is nobis metus, aut jam cura sepulcri !)
 160 protegis ; ipse manu Tyria tibi captus Adrastus
 161 raptatur, teque ante alios, te voce manuque
 162 invocat ; heu qualem lapsare in sanguine vidi,
 163 exutum canos lacero diademate crines !
 164 Nec procul hinc, adverte oculos : ubi plurimus ille
 165 pulvis, ubi ille globus." Paulum stetit anxius heros
 166 librabatque metus ; premit aspera virgo : "Quid haeres ?
 167 Imus ? An hi retinent manes, et vilior ille
 168 qui superest ? " Miserum sociis opus et sua mandat
 169 proelia et unanimi vadit desertor amici,
 170 respiciens tamen et revocent si forte paratus.
 171 Inde legens turbata trucis vestigia divae
 172 huc illuc frustra ruit avius, impia donec
 173 Eumenis ex oculis rejecta caerulea parma
 174 fugit et innumeri galeam rupere cerastae.
 175 Aspicit infelix discussa nube quietos
 176 Inachidas currumque nihil metuentis Adraști.
 177 Et Tyrii jam corpus habent, jam gaudia magnae
 178 testantur voces, victorque ululatus aderrat
 179 auribus occultoque ferit praecordia luctu.
 180 Ducitur hostili (pro dura potentia fati !)
 181 Tydeus ille solo, modo cui Thebana sequenti
 182 agmina, sive gradus seu frena effunderet, ingens
 183 limes utrimque datus ; nusquam arma, manusque quiescunt ;
 184 nulla viri feritas : juvat ora rigentia leto
 185 et formidatos impune lacessere vultus.
 186 Hic amor, hoc una timidi fortesque sequuntur
 187 nobilitare manus, infectaque sanguine tela
 188 conjugibus servant parvisque ostendere natis.
 189 Sic ubi Maura diu populatum rura leonem,

190 quem propter clausique greges vigilantque magistri,
 191 pastorum lassae debellavere cohortes :
 192 gaudet ager, magno subeunt clamore coloni,
 193 praecerpuntque jubas inmaniaque ora recludunt
 194 damnaque commemorant, seu jam sub culmine fixus
 195 excubat, antiquo seu pendet gloria luco.
 196 At ferus Hippomedon, quamquam jam sentit inane
 197 auxilium et seram raptu pro corpore pugnam,
 198 it tamen et caecum rotat inrevocabilis ensem,
 199 vix socios hostesque, nihil dum tardet euntem,
 200 secernens ; sed caede nova jam lubrica tellus
 201 armaque seminecesque viri currusque soluti
 202 impediunt laevumque femur, quod cuspidem fixum
 203 regis Echionii, sed dissimulaverat ardens,
 204 sive ibi nescierat. Maestum videt Hoplea tandem ;
 205 Tydeos hic magni fidus comes et modo frustra
 206 armiger alipedem prona cervice tenebat
 207 fatorum ignarum domini solumque frementem
 208 quod vacet inque acies audentior ille pedestres.
 209 Hunc aspernantem tumido nova pondera tergo
 210 (unam quippe manum domitis expertus ab annis)
 211 corripit adfaturque : "Quid o nova fata recusas,
 212 infelix sonipes ? Nunquam tibi dulce superbi
 213 regis onus ; non jam Aetolo satiabere campo
 214 gaudentemque jubam per stagna Acheloia solves.
 215 Quod superest, caros, i, saltem ulciscere manes
 216 aut sequere, extorrem neu tu quoque laeseris umbram
 217 captivus tumidumque equitem post Tydea portes."
 218 Audisse accensumque putes : hoc fulmine raptum
 219 abstulit et similes minus indignatur habenas.
 220 Semifer aerea talis Centaurus ab Ossa
 221 desilit in valles, ipsum nemora alta tremiscunt,
 222 campus equum. Trepidi cursu glomerantur anhelos
 223 Labdacidae, premit ille super, necopinataque ferro
 224 colla metens linoquit truncos post terga cadentes.
 225 Ventum erat ad fluvium ; solito tunc plenior alveo
 226 (signa mali) magna se mole Ismenos agebat.
 227 Illa brevis requies, illo timida agmina lassam
 228 de campis egere fugam ; stupet hospita belli
 229 unda viros claraque armorum incenditur umbra.
 230 Insiluere vadis, magnoque fragore solutus
 231 agger et adversae latuerunt pulvere ripae.
 232 Ille quoque hostiles saltu majore per undas
 233 inruit attonitis (longum dimittere habenas)
 234 sicut erat, tantum viridi defixa parumper
 235 caespite populeo commendat spicula trunco.
 236 Tunc vero exanimes tradunt rapientibus ultro
 237 arma vadis : alii demissa casside, quantum
 238 tendere conatus animae valuere sub undis,
 239 turpe latent ; multi fluvium transmittere nando
 240 adgressi, sed vincla tenent laterique repugnat
 241 balteus et madidus deducit pectora thorax.
 242 Qualis caeruleis tumido sub gurgite terror
 243 piscibus, arcani quotiens devexa profundi
 244 scrutantem delphina vident ; fugit omnis in imos
 245 turba lacus viridesque metu stipantur in algas ;
 246 nec prius emersi quam summa per aequora flexus
 247 emicet et visis malit certare carinis ;

248 talis agit sparsos mediisque in fluctibus heros
 249 frena manu pariter, pariter regit arma, pedumque
 250 remigio sustentat equum ; consuetaque campo
 251 fluctuat et mersas levis ungula quaerit harenas.
 252 Sternit Iona Chromis, Chromin Antiphos, Antiphon Hypseus,
 253 Hypseus Astyagen evasurumque relicto
 254 amne Linum, ni fata vetent et stamine primo
 255 ablatum tellure mori. Premit agmina Thebes
 256 Hippomedon, turbat Danaos Asopius Hypseus :
 257 amnis utrumque timet, crasso vada mutat uterque
 258 sanguine, et e fluvio neutri fatale reverti.
 259 Jam laceri pronis volvuntur cursibus artus
 260 oraque et abscisae redeunt in pectora dextrae,
 261 spicula jam clipeosque leves arcusque remissos
 262 unda vehit, galeasque vetant descendere cristae :
 263 summa vagis late sternuntur flumina telis,
 264 ima viris ; illic luctantur corpora leto,
 265 efflantesque animas retro premit obvius amnis.
 266 Flumineam rapiente vado puer Argipus ulmum
 267 prenderat, insignes umeros ferus ense Menoeceus
 268 amputat ; ille cadens, nondum conamine adempto,
 269 truncus in excelsis spectat sua bracchia ramis.
 270 Hypseos hasta Sagen ingenti vulnere mersit,
 271 ille manet fundo, rediit pro corpore sanguis.
 272 Desiluit ripis fratrem rapturus Agenor
 273 heu ! miser et tenuit, sed saucius ille levantem
 274 degravat amplexu : poterat resolutus Agenor
 275 emersisse vadis, piguit sine fratre reverti.
 276 Surgentem dextra Capetum vulnusque minantem
 277 sorbebat rapidus nodato gurgite vertex ;
 278 jam vultu, jam crine latet, jam dextera nusquam,
 279 ultimus abruptas ensis descendit in undas.
 280 Mille modis leti miseris mors una fatigat.
 281 Induit a tergo Mycalesia cuspis Agyrten ;
 282 respexit : nusquam auctor erat, sed concita tractu
 283 gurgitis effugiens invenerat hasta cruorem.
 284 Figitur et validos sonipes Aetolus in armos,
 285 exiluitque alte vi mortis et aera pendens
 286 verberat ; haud tamen est turbatus fulmine ductor,
 287 sed miseratur equum magnoque ex vulnere telum
 288 exuit ipse gemens et sponte remisit habenas.
 289 Inde pedes repetit pugnas gressuque manuque
 290 certior, et segnem Nomium fortemque Mimanta
 291 Thisbaeumque Lichan Anthedoniumque Lycetum
 292 continuat ferro geminisque e fratribus unum
 293 Thespiaden ; eadem poscenti fata Panemo :
 294 "Vive superstes", ait, "diraeque ad moenia Thebes
 295 solus abi miseris non decepture parentes.
 296 Di bene quod pugnas rapidum dejecit in anmem
 297 sanguinea Bellona manu : trahit unda timentes
 298 gurgite gentili, nuda nec flebilis umbra
 299 stridebit vestros Tydeus inhumatus ad ignes ;
 300 ibitis aequoreis crudelia pabula monstros,
 301 illum terra vehit suaque in primordia solvet."
 302 Sic premit adversos et acerbat vulnera dictis
 303 ac nunc ense furit, nunc tela natantia captans
 304 ingerit : innuptae comitem Therona Dianae,
 305 ruricolamque Gyan cum fluctivago Ergino,

306 intonsumque Hersen, contemptoremque profundi
307 Crethea nimbosam qui saepe Caphereos arcem
308 Euboicasque hiemes parva transfugerat alno
309 quid non fata queant ? Trajectus pectora ferro
310 volvitur in fluctus, heu cujus naufragus undae !
311 Te quoque sublimes tranantem flumina curru,
312 dum socios, Pharsale, petis, resupinat ademptis
313 Dorica cuspis equis ; illos violentia saevi
314 gurgitis infelixque jugi concordia mergit.
315 Nunc age, quis tumidis magnum expugnaverit undis
316 Hippomedonta labor ? Cur ipse excitus in arma
317 Ismenos ? Doctae nosse indulgete sorores :
318 vestrum opus ire retro et senium depellere fama.
319 Gaudebat Fauno Nymphaque Ismenide natus
320 maternis bellare tener Crenaeus in undis,
321 Crenaeus, cui prima dies in gurgite fido
322 et natale vadum et virides cunabula ripae.
323 Ergo ratus nihil Elysias ibi posse Sorores
324 laetus adulantem nunc hoc, nunc margine ab illo
325 transit avum, levat unda gradus, seu defluus ille,
326 sive obliquus eat ; nec cum subit obvius ullas
327 stagna dedere moras pariterque revertitur amnis.
328 Non Anthedonii tegit hospitis inguina pontus
329 blandior, aestivo nec se magis aequore Triton
330 exerit, aut carae festinus ad oscula matris
331 cum remeat tardumque ferit delphina Palaemon.
332 Arma decent umeros, clipeusque insignis et auro
333 lucidus Aoniae caelatur origine gentis.
334 Sidonis hic blandi per candida terga juvenci,
335 jam secura maris, teneris jam cornua palmis
336 non tenet, extremis adludunt aequora plantis ;
337 ire putes clipeo fluctusque secare juvencum.
338 Adjuvat unda fidem pelago, nec discolor amnis.
339 Tunc audax pariter telis et voce proterva
340 Hippomedonta petit : "Non haec fecunda veneno
341 Lerna, nec Herculeis haustae serpentibus undae :
342 sacrum amnem, sacrum (et miser experiere !) deumque
343 altrices inrumpis aquas." Nihil ille, sed ibat
344 comminus ; opposuit cumulo se densior amnis
345 tardavitque manum, vulnus tamen illa retentum
346 pertulit atque animae tota in penetralia sedit.
347 Horruit unda nefas, silvae flevistis utraeque,
348 et graviora cavae sonuerunt murmura ripae.
349 Ultimus ille sonus moribundo emersit ab ore :
350 "Mater ! " in hanc miseri ceciderunt flumina vocem.
351 At genetrix coetu glaucarum cincta sororum
352 protinus icta malo vitrea de valle solutis
353 exiluit furibunda comis, ac verbere crebro
354 oraque pectoraque et viridem scidit horrida vestem.
355 Utque erupit aquis iterumque iterumque trementi
356 ingeminat "Crenaeae" sono : nusquam ille, sed index
357 desuper, a miserae nimium noscenda parenti
358 parma natat ; jacet ipse procul, qua mixta supremum
359 Ismenon primi mutant confinia ponti.
360 Fluctivagam sic saepe domum madidosque penates
361 Alcyone deserta gemit, cum pignora saevus
362 Auster et argentes rapuit Thetis invida nidos.
363 Mergitur orba iterum, penitusque occulta sub undis

364 limite non uno, liquidum qua subter eunti
 365 lucet iter, miseri nequiquam funera nati
 366 vestigat plangitque tamen ; saepe horridus amnis
 367 obstat, et obducto caligant sanguine visus.
 368 Illa tamen praeceps in tela offendit et enses
 369 scrutaturque manu galeas et prona reclinat
 370 corpora ; nec ponto summota intrabat amaram
 371 Dorida, possessum donec jam fluctibus altis
 372 Nereidum miserata cohors ad pectora matris
 373 impulit. Illa manu ceu vivum amplexa reportat
 374 insternitque toris riparum atque umida siccata
 375 mollibus ora comis, atque haec ululatibus addit :
 376 "Hoc tibi semidei munus tribuere parentes
 377 nec mortalis avus ? Sic nostro in gurgite regnas ?
 378 Mitior heu misero discors alienaque tellus,
 379 mitior unda maris, quae juxta flumina corpus
 380 rettulit et miseram visa expectasse parentem.
 381 Hine mei vultus ? Haec torvi lumina patris ?
 382 Hi crines undantis avi ? Tu nobile quondam
 383 undarum nemorumque decus, quo sospite major
 384 diva et Nympharum longe regina ferebar.
 385 Heu, ubinam ille frequens modo circa limina matris
 386 ambitus orantesque tibi servire Napaeae ?
 387 Cur nunc te, melius saevo mansura profundo,
 388 amplexu misero tumulis, Crenaeae, reporto
 389 non mihi ? Nec tantae pudet heu miseretque ruinae,
 390 dure parens ? Quae te alta et ineluctabilis imo
 391 condidit amne palus, quo nec tam cruda nepotis
 392 funera nec nostri valeant perrumpere planctus ?
 393 Ecce furi jactatque tuo se in gurgite major
 394 Hippomedon, illum ripaeque undaeque tremiscunt,
 395 illius impulsu nostrum bibit unda cruorem :
 396 tu piger et trucibus facilis servire Pelasgis.
 397 Ad cineres saltem supremaeque justa tuorum,
 398 saeve, veni, non hic solum accensura nepotem."
 399 His miscet planctus multumque indigna cruentat
 400 pectora, caeruleae referunt lamenta sorores :
 401 qualiter Isthmiaco nondum Nereida portu
 402 Leucothean planxisse ferunt, dum pectore anhelato
 403 frigidus in matrem saevum mare respuit infans.
 404 At pater arcano residens Ismenos in antro
 405 unde aerae nubesque bibunt atque imbrifer arcus
 406 pascitur et Tyrios melior venit annus in agros,
 407 ut lamenta procul, quamquam obstrepit ipse, novosque
 408 accepit natae gemitus, levat aspera musco
 409 colla gravemque gelu crinem, ceciditque soluta
 410 pinus adulta manu dimissaque volvitur urna.
 411 Illum per ripas annoso scrupea limo
 412 ora exertantem silvae fluviique minores
 413 mirantur : tantus tumido de gurgite surgit,
 414 spumosum attollens apicem lapsuque sonoro
 415 pectora caeruleae rivis manantia barbae.
 416 Obvia cognatos gemitus casumque nepotis
 417 Nympharum docet una patrem monstratque cruentum
 418 auctorem dextramque premit : stetit arduus alto
 419 amne, manumque genas et nexa virentibus ulvis
 420 cornua concutiens sic turbidus ore profundo
 421 incipit : "Huncne mihi, superum regnator, honorem,

422 quod totiens hospesque tuis et conscius actis
423 (nec memorare timor) falsa nunc improba fronte
424 cornua, nunc vetitam currus disjungere Phoeben,
425 dotalesque rogos deceptaque fulmina vidi
426 praecipuosque alvi natorum ? An vilis et illis
427 gratia ? Ad hunc certe repsit Tirynthius amnem,
428 hac tibi flagrantem Bromium restinximus unda.
429 Aspice, quas fluvio caedes, quae funera portem,
430 continuus telis alioque adopertus acervo.
431 Omne vadum belli series tenet, omnis anhelat
432 unda nefas, subterque animae supraque recentes
433 errant et geminas jungunt caligine ripas.
434 Ille ego clamatus sacris ululatibus amnis,
435 qui molles thyrsos Baccheaque cornua puro
436 fonte lavare feror, stipatus caedibus artas
437 in freta quaero vias ; non Strymonos impia tanto
438 stagna cruore natant, non spumifer altius Hebrus
439 Gradivo bellante rubet. Nec te admonet altrix
440 unda tuasque manus, jam pridem oblite parentum
441 Liber ? An Eous melius pacatur Hydaspes ?
442 At tu, qui tumidus spoliis et sanguine gaudes
443 insontis pueri, non hoc ex amne potentem
444 Inachon aut saevas victor revehere Mycenae,
445 ni mortalis ego et tibi ductus ab aethere sanguis."
446 Sic ait infrendens et sponte furentibus undis
447 signa dedit : mittit gelidus montana Cithaeron
448 auxilia antiquasque nives et pabula brumae
449 ire jubet ; frater tacitas Asopos eunti
450 conciliat vires et hiulcis flumina venis
451 suggerit. Ipse cavae scrutatur viscera terrae
452 stagnaque torpentesque lacus pigrasque paludes
453 excutit, atque avidos tollens ad sidera vultus
454 umentes nebulas exhaurit et aera siccat.
455 Jamque super ripas utroque extantior ibat
456 aggere, jam medium modo qui superaverat amnem
457 Hippomedon, intactus aquis umerosque manusque,
458 miratur crevisse vadem seseque minorem.
459 Hinc atque hinc tumidi fluctus animosaque surgit
460 tempestas instar pelagi, cum Pliadas haurit
461 aut nigrum trepidis impingit Oriona nautis.
462 Non secus aequoreo jactat Teumesius ignis
463 Hippomedonta salo, semperque umbone sinistro
464 tollitur et clipeum nigrante supervenit aestu
465 spumeus adsultans fractaque refunditur unda
466 et cumulo majore redivit ; nec mole liquenti
467 contentus carpit putres servantia ripas
468 arbusta annosasque trabes ejectaque fundo
469 saxa rotat. Stat pugna impar amnisque virique
470 indignante deo ; nec enim dat terga nec ullis
471 frangitur ille minis, venientesque obvis undas
472 intrat et objecta dispellit flumina parma.
473 Stat terra fugiente gradus, et poplite tenso
474 lubrica saxa tenet, genibusque obnixus et haerens
475 subruta fallaci servat vestigia limo,
476 sic etiam increpitans : "Unde haec, Ismene, repente
477 ira tibi ? Quove has traxisti gurgite vires,
478 imbelli famulate deo solumque cruorem
479 femineis experte choris, cum Bacchica mugit

480 buxus et insanae maculant trieterida matres ? "
 481 Dixerat ; atque illi sese deus obtulit ultro
 482 turbidus imbre genas et nube natantis harenae,
 483 nec saevit dictis, trunca sed pectora quercu
 484 ter quater oppositi, quantum ira deusque valebat,
 485 impulit adsurgens : tandem vestigia flexit
 486 excussumque manu tegimen, conversaque lente
 487 terga refert. Instant undae sequiturque labantem
 488 amnis ovans ; nec non saxis et grandine ferri
 489 desuper infestant Tyrii geminoque repellunt
 490 aggere. Quid faciat bellis obsessus et undis ?
 491 Nec fuga jam misero, nec magnae copia mortis.
 492 Stabat gramineae producta crepidine ripae
 493 undarum ac terrae dubio, sed amicior undis,
 494 fraxinus ingentique vadum possederat umbra.
 495 Hujus opem (nam qua terras invaderet ?) unca
 496 arripuit dextra : nec pertulit illa trahentem ;
 497 sed majore super, quam stabat, pondere victa
 498 solvitur, et qua stagna subit radice quibusque
 499 arentem mordebat humum dimissa, superne
 500 injecit sese trepido ripamque, nec ultra
 501 passurum subitae vallavit ponte ruinae.
 502 Huc undae coeunt, et ineluctabile caeno
 503 verticibusque cavis sidit crescitque barathrum.
 504 Jamque umeros, jam colla ducis sinuosa vorago
 505 circumit : hic demum victus suprema fateri
 506 exclamat : "Fluvione (pudet !), Mars inclute, merges
 507 hanc animam, segnesque lacus et stagna subibo
 508 ceu pecoris custos, subiti torrentis iniquis
 509 interceptus aquis ? Adeone occumbere ferro
 510 non merui ? " Tandem precibus commota Tonantem
 511 Juno subit : "Quonam miseros, sator inclute divum,
 512 Inachidas, quonam usque premes ? Jam Pallas et odit
 513 Tydea, jam rapto tacuerunt augure Delphi :
 514 en meus Hippomedon, cui gentis origo Mycenae
 515 Argolicique lares numenque ante omnia Juno
 516 (sic ego fida meis ?), Pelagi crudelibus ibit
 517 praeda feris ? Certe tumulos supremaque victis
 518 busta dabas ; ubi Cecropiae post proelia flammae,
 519 Theseos ignis ubi est ? " Non spernit conjugis aequas
 520 ille preces, leviterque oculos ad moenia Cadmi
 521 rettulit, et viso sederunt flumina nutu.
 522 Illius exangues umeri et perfossa patescunt
 523 pectora : ceu ventis alte cum elata resedit
 524 tempestas, surgunt scopuli quaesitaeque nautis
 525 terra, et ab infestis descendunt aequora saxis.
 526 Quid ripas tenuisse juvat ? Premit undique nimbo
 527 telorum Phoenissa cohors, nec tegmina membris
 528 ulla, omnisque patet leto ; tunc vulnera manant,
 529 quique sub amne diu stupuit cruor, aere nudo
 530 solvitur et tenues venarum laxat hiatus,
 531 incertique labant undarum e frigore gressus.
 532 Procumbit, Getico qualis procumbit in Haemo
 533 seu Boreae furiis putri seu robore quercus
 534 caelo mixta comas, ingentemque aera laxat :
 535 illam nutantem nemus et mons ipse tremiscit
 536 qua tellure cadat, quas obruat ordine silvas.
 537 Non tamen aut ensem galeamve audacia cuiquam

538 tangere ; vix credunt oculis ingentiaque horrent
539 funera et astrictis accedunt comminus armis.
540 Tandem adiit Hypseus capulumque in morte tenenti
541 extrahit et torvos laxavit casside vultus ;
542 itque per Aonios alte mucrone corusco
543 suspensam ostentans galeam et clamore superbit :
544 "Hic ferus Hippomedon, hic formidabilis ultor
545 Tydeos infandi debellatorque cruenti
546 gurgitis ! " Agnovit longe pressitque dolorem
547 magnanimus Capaneus, telumque inmane receptum
548 hortatur librans : "Ades o mihi, dextera, tantum
549 tu praesens bellis et inevitabile numen,
550 te voco, te solam superum contemptor adoro."
551 Sic ait, et voti sese facit ipse potentem.
552 It tremibunda abies clipeum per et aerea terga
553 loricae tandemque animam sub pectore magno
554 deprendit : ruit haud alio quam celsa fragore
555 turris, ubi innumeros penitus quassata per ictus
556 labitur effractamque aperit victoribus urbem.
557 Cui super adsistens : "Non infitiamur honorem
558 mortis", ait, "refer huc oculos, ego vulneris auctor ;
559 laetus abi multumque aliis jactantior umbris ! "
560 Tunc ensem galeamque rapit clipeumque revellit
561 Hypseos ; exanimumque tenens super Hippomedonta
562 "Accipe", ait, "simul hostiles, dux magne, tuasque
563 exuvias, veniet cineri decus et suus ordo
564 manibus ; interea justos dum reddimus ignes,
565 hoc ultor Capaneus operit tua membra sepulcro."
566 Sic anceps dura belli vice mutua Grais
567 Sidoniisque simul nectebat vulnera Mavors :
568 hic ferus Hippomedon, illic non signior Hypseus
569 fletur, et alterni praebent solacia luctus.
570 Tristibus interea somnum turbata figuris
571 torva sagittiferi mater Tegeatis ephebi,
572 crine dato passim plantisque ex more solutis,
573 ante diem gelidas ibat Ladonis ad undas
574 purgatura malum fluvio vivente soporem.
575 Namque per attonitas curarum pondere noctes
576 saepe et delapsas adytis, quas ipsa dicarat,
577 exuvias, seque ignotis errare sepulcris
578 extorrem nemorum Dryadumque a plebe fugatam,
579 saepe novos nati bello rediisse triumphos,
580 armaque et alipedem notum comitesque videbat
581 numquam ipsum, nunc ex umeris fluxisse pharetras,
582 effigiesque suas simulacraque nota cremari.
583 Praecipuos sed enim illa metus portendere visa est
584 nox miserae totoque erexit pectore matrem.
585 Nota per Arcadias felici robore silvas
586 quercus erat, Triviae quam desacraverat ipsa
587 electam turba nemorum numenque colendo
588 fecerat : hic arcus et fessa reponere tela,
589 armaque curva suum et vacuorum terga leonum
590 figere et ingentes aequantia cornua silvas.
591 Vix ramis locus, agrestes adeo omnia cingunt
592 exuviae, et viridem ferri nitor impedit umbram.
593 Hanc, ut forte jugis longo defessa redibat
594 venatu, modo rapta ferox Erymanthidos ursae
595 ora ferens, multo proscissam vulnere cernit

596 deposuisse comam et rorantes sanguine ramos
 597 expirare solo ; quaerenti nympa cruentas
 598 Maenadas atque hostem dixit saevisse Lyaeum.
 599 Dum gemit et planctu circumdat pectus inani,
 600 abruptere oculi noctem maestoque cubili
 601 exilit et falsos quaerit per lumina fletus.
 602 Ergo ut in amne nefas merso ter crine piavit
 603 verbaque sollicitas matrum solantia curas
 604 addidit, armatae ruit ad delubra Dianae
 605 rore sub Eoo, notasque ex ordine silvas
 606 et quercum gavisam videt. Tunc limine divae
 607 astitit et tali nequiquam voce precatur :
 608 "Virgo potens nemorum, cujus non mollia signa
 609 militiamque trucem sexum indignata frequento
 610 more nihil Graio (nec te gens aspera ritu
 611 Colchis Amazoniaeve magis coluere catervae)
 612 si mihi non umquam thiasi ludusve protervae
 613 noctis et, invisum quamvis temerata cubili,
 614 non tamen aut teretes thyrsos aut mollia gessi
 615 pensa, sed in tetricis et post conubia lustris,
 616 sic quoque venatrix animumque innupta remansi,
 617 nec mihi secretis culpam occultare sub antris
 618 cura, sed ostendi prolem posuique trementem
 619 ante tuos confessa pedes ; nec degener ille
 620 sanguinis inque meos reptavit protinus arcus,
 621 tela puer lacrimis et prima voce poposcit,
 622 hunc mihi (quid trepidae noctes somnusque minantur ?),
 623 hunc, precor, audaci qui nunc ad proelia voto
 624 heu nimium tibi fesus abit, da visere belli
 625 victorem, vel, si ampla peto, da visere tantum !
 626 [si non victorem des victum cernere saltem !]
 627 Hic sudet tuaque arma ferat. Preme dira malorum
 628 signa ; quid in nostris, nemoralis Delia, silvis
 629 Maenades hostiles Thebanaque numina regnant ?
 630 Ei mihi ! Cur penitus (simque augur cassa futuri !),
 631 cur penitus magnoque interpretor omine quercum ?
 632 Quod si vera sopor miserae praesagia mittit,
 633 per te maternos, mitis Dictynna, labores
 634 fraternumque decus, cunctis hunc fige sagittis
 635 infelicem uterum ; miserae sine funera matris
 636 audiat ille prior ! " Dixit, fletuque soluto
 637 aspicit et niveae saxum maduisse Dianae.
 638 Illam diva ferox etiamnum in limine sacro
 639 expositam et gelidas verrentem crinibus aras
 640 linquit, et in mediis frondentem Maenalon astris
 641 exuperat gressu saltumque ad moenia Cadmi
 642 destinat, interior caeli qua semita lucet
 643 dis tantum, et cunctas juxta videt ardua terras.
 644 Jamque fere medium Parnasi frondea praeter
 645 colla tenebat iter, cum fratrem in nube corusca
 646 aspicit haud solito visu : remeabat ab armis
 647 maestus Echioniis, demersi funera lugens
 648 auguris. Inrubit caeli plaga sidere mixto,
 649 occursuque sacro pariter jubar arsit utrimque
 650 et coiere arcus et respondere pharetrae.
 651 Ille prior : "Scio, Labdacias, germana, cohortes
 652 et nimium fortes ausum petis Arcada pugnas.
 653 Fida rogat genetrix : utinam indulgere precanti

654 fata darent ! En ipse mei (pudet !) irritus arma
655 cultoris frondesque sacras ad inania vidi
656 Tartara et in memet versos descendere vultus ;
657 nec tenui currus terraeque abrupta coegi,
658 saevus ego inmeritusque coli. Lugentia cernis
659 antra, soror, mutasque domos : haec sola rependo
660 dona pio comiti ; nec tu peritura movere
661 auxilia et maestos in vanum perge labores.
662 Finis adest juveni, non hoc mutabile fatum,
663 nec te de dubiis fraterna oracula fallunt."
664 "Sed decus extremum misero", confusa vicissim
665 virgo refert, "veraeque licet solacia morti
666 quaerere, nec fugiet poenas, quicumque nefandam
667 insontis pueri scelerarit sanguine dextram
668 impius, et nostris fas sit saevire sagittis."
669 Sic effata movet gressus libandaque fratri
670 parcius ora tulit, Thebasque infesta petivit.
671 At pugna ereptis major crudescit utrimque
672 regibus, alternosque ciet vindicta furores.
673 Hypseos hinc turmae desolatumque magistro
674 agmen, at hinc gravius fremit Hippomedontis adempti
675 orba cohors ; praebent obnixa corpora ferro,
676 idem ardor rabidis externum haurire cruorem
677 ac fudisse suum, nec se vestigia mutant :
678 stat cuneo defixa acies, hostique cruento
679 dant animas et terga negant : cum lapsa per auras
680 vertice Dircaei velox Latonia montis
681 astitit ; agnoscunt colles notamque tremiscit
682 silva deam, saevis ubi quondam exerta sagittis
683 fecundam lasso Nioben consumpserat arcu.
684 Illum acies inter coepta jam caede superbum
685 nescius armorum et primas tunc passus habenas
686 venator raptabat equus, quem discolor ambit
687 tigris et auratis adverberat unguibus armos.
688 Colla sedent, nodis et castigata jubarum
689 libertas, nemorisque notae sub pectore primo
690 jactantur niveo lunata monilia dente.
691 Ipse bis Oebalio saturatam murice pallam
692 lucentesque auro tunicas (hoc neverat unum
693 mater opus) tenui collectus in ilia vinclo,
694 cornipedis laevo clipeum demiserat armo,
695 ense gravis nimio : tereti juvat aurea morsu
696 fibula, pendentes circum latera aspera cinctus,
697 vaginaeque sonum tremulumque audire pharetrae
698 murmur et a cono missas in terga catenas ;
699 interdum cristas hilaris jactare comantes
700 et pictum gemmis galeae jubar. Ast ubi pugna
701 cassis anhela calet, resoluta vertice nudus
702 exoritur ; tunc dulce comae radiisque trementes
703 dulce nitent visus et, quas dolet ipse morari,
704 nondum mutatae rosea lanugine malae.
705 Nec formae sibi laude placet multumque severis
706 asperat ora minis, sed frontis servat honorem
707 ira decens. Dat sponte locum Thebana juvenus,
708 natorum memores, intentaque tela retorquent,
709 sed premit et saevas miserantibus ingerit hastas.
710 Illum et Sidoniae juga per Teumesia Nymphae
711 bellantem atque ipso sudore et pulvere gratum

712 laudant, et tacito ducunt suspiria voto.
 713 Talia cernenti mitis subit alta Dianae
 714 corda dolor, fletuque genas violata : "Quod," inquit,
 715 "nunc tibi, quod leti quaeram dea fida propinqui
 716 effugium ? Haecne ultrô properasti in proelia, saeve
 717 ac miserande puer ? Cruda, heu, festinaque virtus
 718 suasit et hortatrix animosi gloria leti ?
 719 Scilicet angustum jamdudum urgentibus annis
 720 Maenaliū tibi, parve, nemus, perque antra ferarum
 721 vix tutae sine matre viae, silvestria cujus
 722 nondum tela procax arcumque implere valebas.
 723 Et nunc illa meas ingentem plangit ad aras
 724 invidiam surdasque fores et limina lassat :
 725 tu dulces lituos ululataque proelia gaudes
 726 felix et miserae tantum moriture parenti."
 727 Ne tamen extremo frustra morientis honori
 728 adfuerit, venit in medios caligine fulva
 729 saepta globos, primumque leves furata sagittas
 730 audacis tergo pueri caelestibus implet
 731 coryton telis, quorum sine sanguine nullum
 732 decidit ; ambrosio tunc spargit membra liquore,
 733 spargit equum, ne quo violetur vulnere corpus
 734 ante necem, cantusque sacros et conscia miscet
 735 murmura, secretis quae Colchidas ipsa sub antris
 736 nocte docet monstratque feras quaerentibus herbas.
 737 Tunc vero exerto circumvolat igneus arcu
 738 nec se mente regit, patriae matrisque suique
 739 inmemor, et nimium caelestibus utitur armis :
 740 ut leo, cui parvo mater Gaetula cruentos
 741 suggerit ipsa cibos, cum primum crescere sensit
 742 colla jubis torvusque novos respexit ad unguis,
 743 indignatur ali, tandemque effusus apertos
 744 liber amat campos et nescit in antra reverti.
 745 Quos, age, Parrhasio sternis, puer improbe, cornu ?
 746 Prima Tanagraeum turbavit harundo Coroebum
 747 extremo galeae primoque in margine parmae
 748 angusta transmissa via : stat faucibus unda
 749 sanguinis, et sacri facies rubet igne veneni.
 750 Saeuius Eurytion, cui luminis orbe sinistro
 751 callida tergeminis acies se condidit uncis.
 752 Ille trahens oculo plenam labente sagittam
 753 ibat in auctorem : sed divum fortia quid non
 754 tela queant ? Alio geminatum lumine vulnus
 755 explevit tenebras ; sequitur tamen improbus hostem,
 756 qua meminit, fusum donec prolapsus in Idan
 757 decidit : hic saevi miser inter funera belli
 758 palpitat et mortem sociosque hostesque precatur.
 759 Addit Abantiadas, insignem crinibus Argum
 760 et male dilectum miserae Cydona sorori.
 761 illi perfossum telo patefecerat inguen
 762 huic geminum obliqua trajecit harundine tempus,
 763 exilit hac ferrum, velox hac penna remansit ;
 764 fluxit utrimque cruor. Nulli tela aspera mortis
 765 dant veniam, non forma Lamum, non infula Lygdum,
 766 non pubescentes texerunt Aeolon anni :
 767 figitur ora Lamus, flet saucius inguina Lygdus,
 768 perfossum telo niveam gemis, Aeole, frontem.
 769 Te praeceps Euboea tulit, te candida Thisbe

770 miserat, hunc virides non excipietis Amyclae.
771 Numquam cassa manus, nullum sine numine fugit
772 missile, nec requies dextrae, sonitumque priori
773 jungit harundo sequens. Unum quis crederet arcum
774 aut unam saevire manum ? Modo derigit ictus,
775 nunc latere alterno dubius conamina mutat,
776 nunc fugit instantes et solo respicit arcu.
777 Et jam mirantes indignantesque coibant
778 Labdacidae, primusque Jovis de sanguine claro
779 Amphion ignarus adhuc quae funera campis
780 ille daret : "Quonam usque moram lucrabere fati,
781 o multum meritos puer orbature parentes ?
782 Quin etiam menti tumor atque audacia gliscit,
783 congressus dum nemo tuos pugnamque minorem
784 dignatur bellis, iramque relinqueris infra.
785 I, repete Arcadium mixtusque aequalibus illic,
786 dum ferus hic vero desaevit pulvere Mavors,
787 proelia lude domi : quodsi te maesta sepulcri
788 fama movet, dabimus leto moriari virorum ! "
789 Jamdudum hunc contra stimulis gravioribus ardet
790 trux Atalantiades (necdum ille quierat) et inquit :
791 "Sera etiam in Thebas, quarum hic exercitus, arma
792 profero ; quisnam adeo puer, ut bellare recuset
793 talibus ? Arcadiae stirpem et fera semina gentis,
794 non Thebana vides : non me sub nocte silenti
795 Thyias Echionio genetrix famulata Lyaeo
796 edidit, haud umquam deformes vertice mitras
797 induimus turpemque manu jactavimus hastam.
798 Protinus astrictos didici reptare per amnes
799 horrendasque domos magnarum intrare ferarum
800 et (quid plura loquar ?) ferrum mea semper et arcus
801 mater habet, vestri feriunt cava tympana patres."
802 Non tulit Amphion vultumque et in ora loquentis
803 telum inmane rotat ; sed ferri lumine diro
804 turbatus sonipes sese dominumque retorsit
805 in latus atque avidam transmisit devius hastam.
806 Acrior hoc juvenem stricto mucrone petebat
807 Amphion, cum se medio Latonia campo
808 jecit et ante oculos omni stetit obvia vultu.
809 Haerebat juveni devinctus amore pudico
810 Maenalius Dorceus, cui bella suumque timorem
811 mater et audaces pueri mandaverat annos.
812 Hujus tum vultu dea dissimulata profatur :
813 "Hactenus Ogygias satis infestasse catervas,
814 Parthenopaeae, satis ; miserae jam parce parenti,
815 parce deis, quicumque favent." Nec territus ille :
816 "Hunc sine me (non plura petam), fidissime Dorceu,
817 sternere humi, qui tela meis gerit aemula telis
818 et similes cultus et frena sonantia jactat.
819 Frena regam, cultus Triviae pendebitis alto
820 limine, captivis matrem donabo pharetris."
821 Audiit et mixto risit Latonia fletu.
822 Viderat hanc caeli jamdudum in parte remota
823 Gradivum complexa Venus, dumque anxia Thebas
824 commemorat Cadmumque viro caraeque nepotes
825 Harmoniae, pressum tacito sub corde dolorem
826 tempestiva movet : "Nonne hanc, Gradive, protervam
827 virginitate vides mediam se ferre virorum

828 coetibus ? Utque acies audax et Martia signa
829 temperet ? En etiam donat praebetque necandos
830 tot nostra de gente viros. Huic tradita virtus,
831 huic furor ? Agrestes superest tibi figere dammas."
832 Desiluit justis commotus in arma querelis
833 Bellipotens, cui sola vagum per inane ruenti
834 Ira comes, reliqui sudant ad bella Furores.
835 Nec mora, cum maestam monitu Letoida duro
836 increpat adsistens : "Non haec tibi proelia divum
837 dat pater ; armiferum ni protinus improba campum
838 deseris, huic aequam nosces nec Pallada dextrae."
839 Quid faciat contra ? Premit hinc Mavortia cuspis,
840 hinc plenae tibi, parve, colus, Jovis inde severi
841 vultus : abit solo post haec evicta pudore.
842 At pater Ogygias Mavors circumspicit alas
843 horrendumque Dryanta movet, cui sanguinis auctor
844 turbidus Orion, comitesque odisse Dianae
845 (inde furit) patrium. Hic turbatos arripit ense
846 Arcadas exarmatque ducem ; cadit agmine longo
847 Cyllenes populus Tegeesque habitator opacae,
848 Aepytiique duces Telphusiacaque phalanges.
849 Ipsum autem et lassa fidit prosternere dextra
850 nec servat vires : etenim huc jam fessus et illuc
851 mutabat turmas ; urgunt praesagia mille
852 funeris, et nigrae praecedunt nubila mortis.
853 Jamque miser raros comites verumque videbat
854 Dorcea, jam vires paulatim abscedere sensit,
855 sentit et exhaustas umero levioere pharetras ;
856 jam minus atque minus fert ira, puerque videtur
857 et sibi, cum torva clipei metuendus obarsit
858 luce Dryas : tremor ora repens ac viscera torsit
859 Arcados ; utque feri vectorem fulminis albus
860 cum supra respexit olor, cupit hiscere ripam
861 Strymonos et trepidas in pectora contrahit alas :
862 sic juvenem saevi conspecta mole Dryantis
863 jam non ira subit, sed leti nuntius horror.
864 Arma tamen, frustra superos Triviamque precatus,
865 molitur pallens et surdos expedit arcus.
866 Jamque instat telis dextramque obliquus in ulnam
867 cornua contingit mucrone et pectora nervo,
868 cum ducis Aonii magno cita turbine cuspis
869 fertur in adversum nervique obliqua sonori
870 vincla secat : pereunt ictus, manibusque remissis
871 vana supinato ceciderunt spicula cornu.
872 Tunc miser et frenos turbatus et arma remisit,
873 vulneris impatiens umeri quod tegmine dextri
874 intrarat facilemque cutem : subit altera cuspis
875 cornipedisque fugam succiso poplite sistit.
876 Tum cadit ipse Dryas (mirum !) nec vulneris usquam
877 conscius : olim auctor teli causaeque patebunt.
878 At puer infusus sociis in devia campi
879 tollitur (heu simplex aetas !) Moriensque jacentem
880 flebat equum ; cecidit laxata casside vultus,
881 aegraque per trepidos expirat gratia visus,
882 et prensis concussa comis ter colla quaterque
883 stare negant, ipsisque nefas lacrimabile Thebis,
884 ibat purpureus niveo de pectore sanguis.
885 Tandem haec singultu verba incidente profatur :

886 "Labimur, i, miseram, Dorceu, solare parentem.
 887 Illa quidem, si vera ferunt praesagia curae,
 888 aut somno jam triste nefas aut omine vidit.
 889 Tu tamen arte pia trepidam suspende diuque
 890 decipito ; neu tu subitus neve arma tenenti
 891 veneris, et tandem, cum jam cogere fateri,
 892 dic : "Merui, genetrix, poenas ; invita capesse :
 893 arma puer rapui, nec te retinente quievi,
 894 nec tibi sollicitae saltem inter bella peperci.
 895 Vive igitur potiusque animis irascere nostris
 896 et jam pone metus. Frustra de colle Lycaei
 897 anxia prospectas, si quis per nubila longe
 898 aut sonus aut nostro sublatus ab agmine pulvis :
 899 frigidus et nuda jaceo tellure, nec usquam
 900 tu prope, quae vultus efflantiaque ora teneres.
 901 Hunc tamen, orba parens, crinem", dextraque secandum
 902 praebuit, "hunc toto capies pro corpore crinem,
 903 comere quem frustra me dedignante solebas.
 904 Huic dabis exequias, atque inter justa memento
 905 ne quis inexpertis hebetet mea tela lacertis
 906 dilectosque canes ullis agat amplius antris.
 907 Haec autem primis arma infelicia castris
 908 ure, vel ingratae crimen suspende Dianae."

LIBER X

T10 v.1 Obruit Hesperia Phoebum nox umida porta,
 2 imperiis properata Jovis ; nec castra Pelasgum
 3 aut Tyrias miseratus opes, sed triste tot extra
 4 agmina et inmeritas ferro decrescere gentes.
 5 Panditur inmenso deformis sanguine campus :
 6 illic arma et equos, ibant quibus ante superbi,
 7 funeraque orba rogis neglectaque membra relinquunt.
 8 Tunc inhonora cohors laceris insignibus aegras
 9 secernunt acies, portaeque, ineuntibus arma
 10 angustae populis, latae cepere reversos.
 11 Par utrimque dolor ; sed dant solacia Thebis
 12 quattuor errantes Danaum sine praeside turmae :
 13 ceu mare per tumidum viduae moderantibus alni,
 14 quas deus et casus tempestatesque gubernant.
 15 Inde animus Tyriis non jam sua castra, sed ultro
 16 hostilem servare fugam, ne forte Mycenae,
 17 contenti rediisse, petant : dat tessera signum
 18 excubiis, positaeque vices ; dux noctis opertae
 19 sorte Meges ultroque Lycus. Jamque ordine jusso
 20 arma, dapes ignemque ferunt ; rex firmat euntes :
 21 "Victores Danaum (neque enim lux crastina longe,
 22 nec quae pro timidis intercessere tenebrae
 23 semper erunt), augete animos et digna secundis
 24 pectora ferte deis. Jacet omnis gloria Lerne
 25 praecipuaeque manus : subiit ultricia Tydeus
 26 Tartara, Mors subitam integri stupet auguris umbram,
 27 Ismenos raptis tumet Hippomedontis opimis,
 28 Arcada belligeris pudet adnumerare tropaeis.
 29 In manibus merces, nusquam capita ardua belli
 30 monstrataeque ducum septena per agmina cristae ;
 31 scilicet Adrasti senium fraterque juvena

32 pejor et insanis Capaneus metuendus in armis !
 33 Ite age et obsessis vigilem circumdate flammam !
 34 Nulli ex hoste metus : praedam adservatis opesque
 35 jam vestras." Sic ille truces hortatibus implet
 36 Labdacidas, juvat exhaustos iterare labores :
 37 sicut erat pulvis, sudorque cruorque per artus
 38 mixtus adhuc, vertere gradum ; vix obvia passi
 39 colloquia, amplexus etiam dextrasque suorum
 40 excussere umeris. Tunc frontem aversaque terga
 41 partiti laterumque sinus, vallum undique cingunt
 42 ignibus infestis. Rabidi sic agmine multo
 43 sub noctem coiere lupi, quos omnibus agris
 44 nil non ausa fames longo tenuavit hiatu :
 45 jam stabula ipsa premunt, torquet spes inrita fauces
 46 balatusque tremens pinguesque ab ovilibus aurae ;
 47 quod superest, duris adfrangunt postibus ungues
 48 pectoraque et siccos minuunt in limine dentes.
 49 At procul Argolici supplex in margine templi
 50 coetus et ad patrias fusae Pelopeides aras
 51 sceptriferae Junonis opem reditumque suorum
 52 exposcunt, pictasque fores et frigida vultu
 53 saxa terunt parvosque docent procumbere natos.
 54 Condiderant jam vota diem ; nox addita curas
 55 jungit, et ingestis vigilant altaria flammis.
 56 Peplum etiam dono, cujus mirabile textum
 57 nulla manu sterilis nec dissociata marito
 58 versarat, calathis castae velamina divae
 59 haud spernenda ferunt, variis ubi plurima floret
 60 purpura picta modis mixtoque incenditur auro.
 61 Ipsa illic magni thalamo desponsa Tonantis
 62 expers conubii et timide positura sororem,
 63 lumine demisso pueri Jovis oscula libat
 64 simplex et nondum furtis offensa mariti.
 65 Hoc tunc Argolicae sanctum velamine matres
 66 induerant ebur, et lacrimis questuque rogabant :
 67 "Aspice sacrilegas Cadmeae paelicis arces,
 68 siderei regina poli, tumulumque rebellem
 69 disice et in Thebas aliud (potes) excute fulmen."
 70 Quid faciat ? Scit Fata suis contraria Graeis
 71 aversumque Jovem, sed nec periisse precatus
 72 tantaque dona velit ; tempus tamen obvia magni
 73 fors dedit auxilii. Videt alto ex aethere clausa
 74 moenia et insomni vallum statione teneri :
 75 horruit irarum stimulis motaque verendum
 76 turbavit diadema coma : non saevius arsit
 77 Herculeae cum matris onus geminosque Tonantis
 78 secubitus vacuis indignaretur in astris.
 79 Ergo intempesta somni dulcedine captos
 80 destinat Aonios leto praebere, suamque
 81 orbibus accingi solitis jubet Irin et omne
 82 mandat opus. Paret jussis dea clara polumque
 83 linquit et in terras longo suspenditur arcu.
 84 Stat super occiduae nebulosa cubilia Noctis
 85 Aethiopasque alios, nulli penetrabilis astro,
 86 lucus iners, subterque cavis grave rupibus antrum
 87 it vacuum in montem, qua desidis atria Somni
 88 securumque larem segnis Natura locavit.
 89 Limen opaca Quies et pigra Oblivio servant

90 et numquam vigili torpens Ignavia vultu.
91 Otia vestibulo pressisque Silentia pennis
92 muta sedent abiguntque truces a culmine ventos
93 et ramos errare vetant et murmura demunt
94 alitibus. Non hic pelagi, licet omnia clament
95 litora, non ullus caeli fragor ; ipse profundis
96 vallibus effugiens speluncae proximus amnis
97 saxa inter scopulosque tacet : nigrantia circum
98 armenta omne solo recubat pecus, et nova marcent
99 germina, terrarumque inclinat spiritus herbas.
100 Mille intus simulacra dei caelaverat ardens
101 Mulciber ; hic haeret lateri redimita Voluptas,
102 hic comes in requiem vergens Labor, est ubi Baccho,
103 est ubi Martigenae socium pulvinar Amori
104 obtinet. Interius tecti in penetralibus altis
105 et cum Morte jacet, nullique ea tristis imago
106 cernitur. Hae species. Ipse autem umentia subter
107 antra soporifero stipatos flore tapetas
108 incubat ; exhalant vestes et corpore pigro
109 strata calent, supraque torum niger efflat anhelio
110 ore vapor ; manus haec fusos a tempore laevo
111 sustentat crines, haec cornu oblita remisit.
112 Adsunt innumero circum vaga Somnia vultu,
113 vera simul falsis permixtaque flumina flammis,
114 noctis opaca cohors, trabibusque ac postibus haerent,
115 aut tellure jacent. Tenuis, qui circuit aulam,
116 invalidusque nitor, primosque hortantia somnos
117 languida succiduis expirant lumina flammis.
118 Huc se caeruleo libravit ab aethere virgo
119 discolor : effulgent silvae, tenebrosaque tempe
120 arrisere deae, et zonis lucentibus icta
121 evigilat domus ; ipse autem nec lampade clara
122 nec sonitu nec voce deae percussus eodem
123 more jacet, donec radios Thaumantias omnes
124 impulit inque oculos penitus descendit inertes.
125 Tunc sic orsa loqui nimborum fulva creatrix :
126 "Sidonios te Juno duces, mitissime divum
127 Somne, jubet populumque trucidis defigere Cadmi,
128 qui nunc eventu belli tumefactus Achaeum
129 pervigil adservat vallum et tua jura recusat.
130 Da precibus tantis ; rara est hoc posse facultas
131 placatumque Jovem dextra Junone mereri."
132 Dixit, et increpitans languentia pectora dextra,
133 ne pereant voces, iterumque iterumque monebat.
134 Ille deae jussis vultu, quo nutat, eodem
135 adnuit ; excedit gravior nigrantibus antris
136 Iris et obtusum multo jubar excitat imbri.
137 Ipse quoque et volucrem gressum et ventosa citavit
138 tempora, et obscuri sinuatam frigore caeli
139 implevit chlamydem, tacitoque per aethera cursu
140 fertur et Aoniis longe gravis inminet arvis.
141 Illius aura solo volucres pecudesque ferasque
142 explicat, et penitus, quemcumque supervolat orbem,
143 languida de scopulis sidunt freta, pigrius haerent
144 nubila, demittunt extrema cacumina silvae,
145 pluraque laxato ceciderunt sidera caelo.
146 Primus adesse deum subita caligine sensit
147 campus, et innumerae voces fremitusque virorum

148 summisere sonum ; cum vero umentibus alis
149 incubuit piceaque haud umquam densior umbra
150 castra subit, errare oculi resolutaque colla,
151 et medio adfatu verba imperfecta relinqui.
152 Mox et fulgentes clipeos et saeva remittunt
153 pila manu, lassique cadunt in pectora vultus.
154 Et jam cuncta silent : ipsi jam stare recusant
155 cornipedes, ipsos subitus cinis abstulit ignes.
156 At non et trepidis eadem Sopor otia Grais
157 suadet, et adjunctis arcet sua nubila castris
158 noctivagi vis blanda dei : stant undique in armis
159 foedam indignantes noctem vigilesque superbos.
160 Ecce repens superis animum lymphantibus horror
161 Thiodamanta subit formidandoque tumultu
162 pandere fata jubet, sive hanc Saturnia mentem,
163 sive novum comitem bonus instigabat Apollo.
164 Prosilit in medios, visu audituque tremendus
165 impatiensque dei, fragili quem mente receptum
166 non capit : exundant stimuli, nudusque per ora
167 stat furor, et trepidas incerto sanguine tendit
168 exhauritque genas ; acies huc errat et illuc,
169 sartaque mixta comis sparsa cervice flagellat.
170 Sic Phryga terrificis genetrix Idaeae cruentum
171 elicit ex adytis consumptaque bracchia ferro
172 scire vetat ; quatit ille sacras in pectora pinus
173 sanguineosque rotat crines et vulnera cursu
174 exanimat : pavet omnis ager, respersaque cultrix
175 arbor, et attoniti currum erexere leones.
176 Ventum ad consilii penetrabile domumque verendam
177 signorum, magnis ubi dudum cladibus aeger,
178 rerum extrema movens, frustra consultat Adrastus.
179 Stant circum subiti proceres, ut quisque perempto
180 proximus, et magnis loca desolata tuentur
181 regibus, haud laeti seque huc crevisse dolentes.
182 Non secus amisso medium cum praeside puppis
183 fregit iter, subit ad vidui moderamina clavi
184 aut laterum custos aut quem penes obvia ponto
185 prora fuit : stupet ipsa ratis tardeque sequuntur
186 arma, nec accedit domino tutela minori.
187 Ergo alacer trepidos sic erigit augur Achivos :
188 "Magna deum mandata, duces, monitusque verendos
189 advehimus ; non hae nostro de pectore voces :
190 ille canit, cui me famulari et sumere vittas
191 vestra fides, ipso non discordante, subegit.
192 Nox fecunda operum pulchraeque accommoda fraudi
193 panditur augurio divum ; vocat obvia Virtus
194 et poscit Fortuna manus. Stupet obruta somno
195 Aonidum legio : tempus nunc funera regum
196 ulcisci miserumque diem ; rapite arma morasque
197 frangite portarum : sociis hoc subdere flammam,
198 hoc tumulare suos. Equidem haec et Marte diurno,
199 dum res infractae pulsique in terga redimus,
200 (per tripodas juro et rapti nova fata magistri)
201 vidi, et me volucres circum plausere secundae.
202 Sed nunc certa fides. Modo me sub nocte silenti
203 ipse, ipse adsurgens iterum tellure soluta,
204 qualis erat (solos infecerat umbra jugales),
205 Amphiaraus adit : non vanae monstra quietis,

206 nec somno comperta loquor. "Tunc", inquit, "inertes
 207 Inachidas (redde haec Parnasia serta meosque
 208 redde deos) tantam patiere amittere noctem,
 209 degener ? Haec egomet caeli secreta vagosque
 210 edocui lapsus ? Vade heia, ulciscere ferro
 211 nos saltem ! " Dixit, meque haec ad limina visus
 212 cuspide sublata totoque impellere curru.
 213 Quare agite, utendum superis ; non comminus hostes
 214 sternendi : bellum jacet, et saevire potestas.
 215 Ecqui aderunt, quos ingenti se attollere fama
 216 non pigeat, dum fata sinunt ? Iterum ecce benignae
 217 noctis aves ; sequor, et comitum licet agmina cessent,
 218 solus eo ! Atque adeo venit ille et quassat habenas."
 219 Talia vociferans noctem exturbabat, eumque
 220 non secus accensi proceres quam si omnibus idem
 221 corde deus, flagrant comitari et jungere casus.
 222 Ter denos numero, turmarum robor, jussus
 223 ipse legit ; circa fremit indignata juvenus
 224 cetera, cur maneant castris ignavaque servent
 225 otia : pars sublime genus, pars facta suorum,
 226 pars sua, sortem alii clamant, sortem undique poscunt.
 227 Gaudet in adversis animoque adsurgit Adrastus.
 228 Vertice sic Pholoos volucrum nutritor equorum,
 229 cum fetura gregem pecoroso vere novavit,
 230 laetatur cernens hos montis in ardua niti,
 231 hos innare vadis, certare parentibus illos ;
 232 tunc vacuo sub corde movet, qui molle domandi
 233 ferre jugum, qui terga boni, quis in arma tubasque
 234 natus, ad Eleas melior quis surgere palmas :
 235 talis erat turmae ductor longaevis Achivae.
 236 Nec deest coeptis : "Unde haec tam sera repente
 237 numina ? Qui fractos superi rediistis ad Argos ?
 238 Estne hic infelix virtus, gentique superstes
 239 sanguis, et in miseris animorum semina durant ?
 240 Laudo equidem, egregii juvenes, pulchraque meorum
 241 seditione fruor ; sed fraudem et operta paramus
 242 proelia, celandi motus : numquam apta latenti
 243 turba dolo. Servate animos, venit ultor in hostes
 244 ecce dies ; tunc arma palam, tunc ibimus omnes."
 245 His tandem virtus juvenum frenata quievit :
 246 non aliter moto quam si pater Aeolus antro
 247 portam iterum saxo premit imperiosus et omne
 248 claudat iter, jam jam sperantibus aequora ventis.
 249 Insuper Herculeum sibi jungit Agyllea vates
 250 Actoraque : hic aptus suadere, hic robore jactat
 251 non cessisse patri ; comites tribus ordine deni,
 252 horrendum Aoniis et contra stantibus agmen.
 253 Ipse novi gradiens furta ad Mavortia belli
 254 ponit adoratas, Phoebaea insignia, frondes,
 255 longaevis ducis gremio commendat honorem
 256 frontis, et oblatam Polynicis munere grato
 257 loricam galeamque subit. Ferus Actora magno
 258 ense gravat Capaneus, ipse haud dignatus in hostem
 259 ire dolo superosque sequi. Permutat Agylleus
 260 arma trucis Nomii : quid enim fallentibus umbris
 261 arcus et Herculeae juvissent bella sagittae ?
 262 Inde per abruptas castrorum ex aggere pinnae,
 263 ne gravis exclamet portae mugitus aenae,

264 praecipitant saltu ; nec longum, et protinus ingens
 265 praeda solo ceu jam exanimes multoque peracti
 266 ense jacent. "Ite, o socii, quacumque voluptas
 267 caedis inexhaustae, superisque faventibus, oro,
 268 sufficite ! " Hortatur clara jam voce sacerdos :
 269 "Cernitis expositas turpi marcore cohortes ?
 270 Pro pudor ! Argolicas hinc ausi obsidere portas,
 271 hi servare viros ? " Sic fatus, et exiit ensem
 272 fulmineum rapidaque manu morientia transit
 273 agmina. Quis numeret caedes, aut nomine turbam
 274 exanimem signare queat ? Subit ordine nullo
 275 tergaque pectoraque et galeis inclusa relinquit
 276 murmura permiscetque vagos in sanguine manes :
 277 hunc temere explicitum stratis, hunc sero remissis
 278 gressibus inlapsum clipeo et male tela tenentem,
 279 coetibus hos mediis vina inter et arma jacentes,
 280 adclines clipeis alios, ut quemque ligatum
 281 infelix tellure sopor supremaque nubes
 282 obruerat. Nec numen abest, armataque Juno
 283 lunarem quatiens exerta lampada dextra
 284 pandit iter firmatque animos et corpora monstrat.
 285 Sentit adesse deam, tacitus sed gaudia celat
 286 Thiodamas ; jam tarda manus, jam debile ferrum
 287 et caligantes nimiis successibus irae.
 288 Caspia non aliter magnorum in strage juvencum
 289 tigris, ubi inmenso rabies placata cruore
 290 lassavitque genas et crasso sordida tabo
 291 confudit maculas, spectat sua facta doletque
 292 defecisse famem : victus sic augur inerrat
 293 caedibus Aoniis ; optet nunc bracchia centum
 294 centenasque in bella manus ; jam taedet inanes
 295 exhaurire minas, hostemque adsurgere mallet.
 296 Parte alia segnes magno satus Hercule vastat
 297 Sidonios Actorque alia, sua quemque cruento
 298 limite turba subit ; stagnant nigrantia tabo
 299 gramina, sanguineis nutant tentoria rivis ;
 300 fumat humus, somnique et mortis anhelitus una
 301 volvitur ; haud quisquam visus aut ora jacentum
 302 erexit : tali miseris deus aliger umbra
 303 incubat et tantum morientia lumina solvit.
 304 Traxerat insomnis cithara ludoque suprema
 305 sidera jam nullos visurus Ialmenus ortus
 306 Sidonium paeana canens ; huic languida cervix
 307 in laevum cogente deo, mediaque jacebant
 308 colla relicta lyra : ferrum per pectus Agylleus
 309 exigit aptatamque cava testudine dextram
 310 percutit et digitos inter sua fila trementes.
 311 Proturbat mensas dirus liquor : undique manant
 312 sanguine permixti latices, et Bacchus in altos
 313 crateras paterasque redit. Ferus occupat Actor
 314 implicitum fratri Thamyryn, Tagus haurit Echecli
 315 terga coronati, Danaus caput amputat Hebri :
 316 nescius heu rapitur fatis, hilarisque sub umbras
 317 vita fugit mortisque ferae lucrata dolores.
 318 Stratus humo gelida subter juga fida rotasque
 319 Calpetus Aonios gramen gentile metentes
 320 proflatu terrebat equos : madida ora redundant
 321 accensusque mero sopor aestuat ; ecce jacentis

322 Inachus vates jugulum fodit, expulit ingens
323 vina cruor fractumque perit in sanguine murmur.
324 Fors illi praesaga quies, nigrasque gravatus
325 per somnum Thebas et Thiodamanta videbat.
326 Quarta soporiferae superabant tempora nocti,
327 cum vacuae nubes et honor non omnibus astris
328 adflatusque fugit curru majore Bootes.
329 Jamque ipsum defecit opus, cum providus Actor
330 Thiodamanta vocat : "Satis haec inopina Pelasgis
331 gaudia : vix ullos tanto reor agmine saevam
332 effugisse necem, ni quos deformis in alto
333 sanguine degeneres occultat vita ; secundis
334 pone modum ; sunt et diris sua numina Thebis.
335 Forsitan et nobis modo quae favere recedunt."
336 Paruit, et madidas tollens ad sidera palmas :
337 "Phoebe, tibi exuvias monstratae praemia noctis
338 nondum ablutus aquis (tibi enim haec ego sacra litavi)
339 trado ferus miles tripodum fidusque sacerdos.
340 Si non dedecui tua jussa tulique prementem,
341 saepe veni, saepe hanc dignare inrumpere mentem.
342 Nunc tibi crudus honos, trunca arma cruorque virorum :
343 at patrias si quando domos optataque, Paeon,
344 templa, Lycie, dabis, tot ditia dona sacratis
345 postibus et totidem voti memor exige tauros."
346 Dixerat, et laetis socios revocabat ab armis.
347 Venerat hos inter fato Calydonius Hopleus
348 Maenaliusque Dymas, dilecti regibus ambo,
349 regum ambo comites, quorum post funera maesti
350 vitam indignantur. Prior Arcada concitat Hopleus :
351 "Nullane post manes regis tibi cura perempti,
352 care Dyma, teneant quem jam fortasse volucres
353 Thebanique canes ? Patriae quid deinde feretis,
354 Arcades ? En reduces contra venit aspera mater :
355 funus ubi ? At nostro semper sub pectore Tydeus
356 saevit inops tumuli, quamvis patientior artus
357 ille nec abruptis adeo lacrimabilis annis.
358 Ire tamen saevumque libet nullo ordine passim
359 scrutari campum, mediasve inrumpere Thebas."
360 Excipit orsa Dymas : "Per ego haec vaga sidera juro,
361 per ducis errantes instar mihi numinis umbras,
362 idem animus misero ; comitem circumspicit olim
363 mens humili luctu, sed nunc prior ibo" viamque
364 incohat et maesto conversus ad aethera vultu
365 sic ait : "Arcanae moderatrix Cynthia noctis,
366 si te tergeminis perhibent variare figuris
367 numen et in silvas alio descendere vultu,
368 ille comes nuper nemorumque insignis alumnus,
369 ille tuus, Diana, puer (nunc respice saltem)
370 quaeritur." Intendit pronis dea curribus alnum
371 sidus et admoto monstravit funera cornu.
372 Apparent campi Thebaeque altusque Cithaeron :
373 sic ubi nocturnum tonitruum malus aethera frangit
374 Juppiter, absiliunt nubes et fulgure claro
375 astra patent, subitusque oculis ostenditur orbis.
376 Accepit radios et eadem percitus Hopleus
377 Tydea luce videt ; longe dant signa per umbras
378 mutua laetantes, et amicum pondus uterque,
379 ceu reduces vitae saevaue a morte remissos,

380 subjecta cervice levant ; nec verba, nec ausi
381 flere diu : prope saeva dies indexque minatur
382 ortus. Eunt taciti per maesta silentia magnis
383 passibus exhaustasque dolent pallere tenebras.
384 Invida fata piis et fors ingentibus ausis
385 rara comes ; jam castra vident animisque propinquant,
386 et decrescit onus, subiti cum pulveris umbra
387 et sonus a tergo. Monitu ducis acer agebat
388 Amphion equites, noctem vigilataque castra
389 explorare datus, primusque per avia campi
390 usque procul (necdum totas lux solverat umbras)
391 nescio quid visu dubium incertumque moveri
392 corporaque ire videt ; subitus mox fraude reperta
393 exclamat : "Cohibete gradum quicumque ! " sed hostes
394 esse patet : miseri pergunt anteire timentque
395 non sibi ; tunc mortem trepidis minitatur et hastam
396 expulit, ac vanos alte levat eminus ictus,
397 adfectans errare manum. Stetit illa Dymantis
398 ante oculos, qui forte prior, gressumque repressit.
399 At non magnanimus curavit perdere jactus
400 Aepytus, et fixo transverberat Hoplea tergo
401 pendentesque etiam perstrinxit Tydeos armos.
402 Labitur egregii nondum ducis inmemor Hopleus,
403 expiratque tenens (felix si corpus ademptum
404 nesciat), et saevas talis descendit ad umbras.
405 Viderat hoc retro conversus et agmina sentit
406 juncta Dymas, dubius precibusne subiret an armis
407 instantes : arma ira dabat, fortuna precari
408 non audere jubet ; neutri fiducia coepto.
409 Distulit ira preces ; ponit miserabile corpus
410 ante pedes, tergoque graves quas forte gerebat
411 tigridis exuvias in laevam torquet et obstat
412 exertum objectans mucronem, inque omnia tela
413 versus et ad caedem juxta mortemque paratus :
414 ut lea quam saevo fetam pressere cubili
415 venantes Numidae, natos erecta superstat,
416 mente sub incerta torvum ac miserabile frendens ;
417 illa quidem turbare globos et frangere morsu
418 tela queat, sed prolis amor crudelia vincit
419 pectora, et a media catulos circumspicit ira.
420 Et jam laeva viro, quamvis saevire vetaret
421 Amphion, erepta manus, puerique trahuntur
422 ora supina comis ; serus tunc denique supplex
423 demisso mucrone rogat : "Moderatius, oro,
424 ducite, fulminei per vos cunabula Bacchi
425 Inoamque fugam vestrique Palaemonis annos !
426 Si cui forte domi natorum gaudia, si quis
427 hic pater, angusti puero date pulveris haustus
428 exiguamque facem ! Rogat, en rogat ipse jacentis
429 vultus : ego infandas potior satiare volucres,
430 me praebete feris, ego bella audere coegi."
431 "Immo", ait Amphion, "regem si tanta cupido
432 condere, quae timidis belli mens, ede, Pelasgis,
433 quid fracti exanguesque parent ; cuncta ocus effer,
434 et vita tumuloque ducis donatus abito."
435 Horruit et toto praecordia protinus Arcas
436 implevit capulo. "Summumne hoc cladibus", inquit,
437 "deerat ut adflictos turparem ego proditor Argos ?

438 Nil emimus tanti, nec sic velit ipse cremari."
 439 Sic ait, et magno proscissum vulnere pectus
 440 injecit puero, supremaque murmura volvens :
 441 "Hoc tamen interea tutus potiare sepulcro."
 442 Tales optatis regum in complexibus ambo,
 443 par insigne animis, Aetolus et inclutus Arcas,
 444 egregias efflant animas letoque fruuntur.
 445 Vos quoque sacrati, quamvis mea carmina surgant
 446 inferiore lyra, memores superabitis annos.
 447 Forsitan et comites non aspernabitur umbras
 448 Euryalus Phrygiique admittet gloria Nisi.
 449 At ferus Amphion, regi qui facta reportent
 450 edoceantque dolum captivaque corpora reddant,
 451 mittit ovans ; clausis ipse insultare Pelasgis
 452 tendit et abscisos sociorum ostendere vultus.
 453 Interea reducem murorum e culmine Grai
 454 Thiodamanta vident nec jam erumpentia celant
 455 gaudia. Ut exertos enses et caede recenti
 456 arma rubere notant, novus adsilit aethera magnum
 457 clamor, et e summo pendent cupida agmina vallo
 458 noscere quisque suos. Volucrum sic turba recentum,
 459 cum reducem longo prospexit in aere matrem,
 460 ire cupit contra summique e margine nidi
 461 extat hians, jam jamque cadat, ni pectore toto
 462 obstet aperta parens et amantibus increpat alis.
 463 Dumque opus arcanum et taciti compendia Martis
 464 enumerant laetisque suos complexibus implent
 465 Hopleaue exquirunt tardumque Dymanta queruntur
 466 ecce et Dircaeeae juxta dux concitus alae
 467 venerat Amphion ; non longum caede recenti
 468 laetatus videt innumeris fervere catervis
 469 tellurem atque una gentem expirare ruina.
 470 Qui tremor incitur caeli de lampade tactis,
 471 hic fixit juvenem, pariterque horrore sub uno
 472 vox, acies sanguisque perit, gemitusque parantem
 473 ipse ultro convertit equus ; fugit ala retorto
 474 pulvere, nondum illi Thebarum claustra subibant
 475 et jam Argiva cohors nocturno freta triumpho
 476 prosilit in campos ; per et arma et membra jacentum
 477 taetraque congerie sola semianimumque cruorem
 478 cornipedes ipsique ruunt ; gravis exterit artus
 479 ungula, sanguineus lavat imber et impedit axes.
 480 Dulce viris hac ire via, ceu tecta superbi
 481 Sidonia atque ipsas calcent in sanguine Thebas.
 482 Hortatur Capaneus : "Satis occultata, Pelasgi,
 483 delituit virtus : nunc, nunc mihi vincere pulchrum
 484 teste die ; mecum clamore et pulvere aperto
 485 ite palam, juvenes : sunt et mihi provida dextrae
 486 omina et horrendi stricto mucrone furores."
 487 Sic ait, ardentis alacer succendit Adrastus
 488 Argolicusque gener, sequitur jam tristior augur.
 489 Jamque premunt muros (et adhuc nova funera narrat
 490 Amphion) miseramque intrarant protinus urbem,
 491 ni Megareus specula citus exclamasset ab alta :
 492 "Claude, vigil, subeunt hostes, claude undique portas ! "
 493 est ubi dat vires nimius timor : ocius omnis
 494 porta coit ; solas dum tardius artat Echion
 495 Ogygias, audax animis Spartana juvenus

496 irrupit, caesique ruunt in limine primo
 497 incola Taygeti Panopeus rigidique natator
 498 Oebalus Eurotae, tuque, o spectate palaestris
 499 omnibus et nuper Nemeaeo in pulvere felix,
 500 Alcidama, primis quem caestibus ipse ligarat
 501 Tyndarides, nitidi moriens convexa magistri
 502 respicis : averso pariter deus occidit astro.
 503 Te nemus Oebalium, te lubrica ripa Lacaenae
 504 virginis et falso gurgis cantatus olori
 505 flebit, Amyclaeis Triviae lugebere Nymphis,
 506 et quae te leges praeceptaque fortia belli
 507 erudiit genetrix, nimium didicisse queretur.
 508 Talis Echionio Mavors in limine saevit.
 509 Tandem umeris obnixus Acron et pectore toto
 510 pronus Ialmenides aeratae robora portae
 511 torserunt : quanta pariter cervice gementes
 512 profringunt inarata diu Pangaea juveni.
 513 Par operis jactura lucro, quippe hoste retento
 514 exclusere suos ; cedit intra moenia Graius
 515 Ormenus, et pronas tendentis Amyntoris ulnas
 516 fundentisque preces penitus cervice remissa
 517 verba solo vultusque cadunt, colloque decorus
 518 torquis in hostiles cecidit per vulnus harenas.
 519 Solvitur interea vallum, primaeque recusant
 520 stare morae ; jam se peditum junxere catervae
 521 moenibus : at patulas saltu transmittere fossas
 522 horror equis, haerent trepidi atque inmane paventes
 523 abruptum mirantur agi ; nunc impetus ire
 524 margine ab extremo, nunc sponte in frena recedunt.
 525 Hi praefixa solo vellunt munimina, at illi
 526 portarum objectus minuunt et ferrea sudant
 527 claustra remoliri, trabibusque artata sonoro
 528 pellunt saxa loco ; pars ad fastigia missas
 529 exultant haesisse faces, pars ima lacessunt
 530 scrutanturque cavas caeca testudine tures.
 531 At Tyrii, quae sola salus, caput omne coronant
 532 murorum, nigrasque sudes et lucida ferro
 533 spicula et arsuras caeli per inania glandes
 534 saxaque in adversos ipsis avulsa rotabant
 535 moenibus ; exundant saevo fastigia nimbo,
 536 armataeque vomunt stridentia tela fenestrae.
 537 Qualiter aut Malean aut alta Ceraunia supra
 538 cessantes in nube sedent nigrisque leguntur
 539 collibus et subitae saliunt in vela procellae :
 540 talis Agenoreis Argivum exercitus armis
 541 obruitur ; non ora virum, non pectora flectit
 542 imber atrox, rectosque tenent in moenia vultus
 543 inmemores leti et tantum sua tela videntes.
 544 Anthea falcato lustrantem moenia curru
 545 desuper Ogygiae pepulit gravis impetus hastae ;
 546 lora excussa manu, retroque in terga volutus
 547 semianimos artus ocreis retinentibus haeret ;
 548 mirandum visu belli scelus : arma trahuntur,
 549 fumantesque rotae tellurem et tertius hastae
 550 sulcus arat ; longo sequitur vaga pulvere cervix,
 551 et resupinarum patet orbita lata comarum.
 552 At tuba luctificis pulsat clangoribus urbem
 553 obsaetasque fores sonitu perfringit amaro.

554 Divisere aditus, omnique in limine saevus
 555 signifer ante omnes sua damna et gaudia portas.
 556 Dira intus facies ; vix Mavors ipse videndo
 557 gaudeat ; insanis lymphatam horroribus urbem
 558 scindunt dissensu vario Luctusque Furorque
 559 et Pavor et caecis Fuga circumfusa tenebris.
 560 Bellum intrasse putes : fervent discursibus arces,
 561 miscentur clamore viae, ferrum undique et ignes
 562 mente vident, saevas mente acceperere catenas.
 563 Consumpsit ventura timor ; jam tecta replerant
 564 templaque et ingratae vallantur planctibus arae.
 565 Una omnes eademque subit formido per annos :
 566 poscunt fata senes, ardet palletque juvenus,
 567 atria femineis trepidant ululata querelis.
 568 Flent pueri et flendi nequeunt cognoscere causas
 569 attoniti et tantum matrum lamenta trementes.
 570 Illas cogit amor, nec habent extrema pudorem :
 571 ipsae tela viris, ipsae iram animosque ministrant,
 572 hortanturque unaque ruunt, nec avita gementes
 573 limina nec parvos cessant ostendere natos :
 574 sic ubi pumiceo pastor rapturus ab antro
 575 armatas erexit apes, fremit aspera nubes,
 576 inque vicem sese stridore hortantur et omnes
 577 hostis in ora volant, mox deficientibus alis
 578 amplexae flavamque domum captivaque plangunt
 579 mella laboratasque premunt ad pectora ceras.
 580 Nec non ancipitis pugnat sententia vulgi
 581 discordesque serit motus : hi reddere fratrem
 582 (nec mussant, sed voce palam claroque tumultu)
 583 reddere regna jubent ; periiit reverentia regis
 584 sollicitis : "Veniat pactumque hic computet annum,
 585 Cadmeosque lares exul patriasque salutet
 586 infelix tenebras ; cur autem ego sanguine fraudes
 587 et perjura luam regalis crimina noxae ? "
 588 inde alii : "Sera ista fides, jam vincere mavult."
 589 Tiresian alii lacrimis et supplice coetu
 590 orant, quodque unum rebus solamen in artis,
 591 nosse futura rogant. Tenet ille inclusa premitque
 592 fata deum : "Quiane ante duci bene credita nostro
 593 consilia et monitus, cum perfida bella vetarem ?
 594 Te tamen, infelix", inquit, "perituraque Thebe,
 595 si taceam, nequeo miser exaudire cadentem
 596 Argolicumque oculis haurire vacantibus ignem.
 597 Vincamur, Pietas ; pone heia altaria, virgo,
 598 quaeramus superos." Facit illa, acieque sagaci
 599 sanguineos flammaram apices geminumque per aras
 600 ignem et clara tamen mediae fastigia lucis
 601 orta docet ; tunc in speciem serpentis inanem
 602 ancipiti gyro volui frangique ruborem
 603 demonstrat dubio, patriasque inluminat umbras.
 604 Ille coronatos jamdudum amplectitur ignes,
 605 fatidicum sorbens vultu flagrante vaporem.
 606 Stant tristes horrore comae, vittasque prementes
 607 caesaries insana levat : diducta putares
 608 lumina consumptumque genis rediisse nitorem.
 609 Tandem exundanti permisit verba furori :
 610 "Audite, o sontes, extrema litamina divum,
 611 Labdacidae : venit alma salus, sed limite duro.

612 Martius inferias et saeva efflagitat anguis
613 sacra : cadat generis quicumque novissimus extat
614 viperei, datur hoc tantum victoria pacto.
615 Felix qui tanta lucem mercede relinquet."
616 Stabat fatidici prope saeva altaria vatis,
617 maestus, adhuc patriae tantum communia lugens
618 fata Creon : grandem subiti cum fulminis ictum,
619 non secus ac torta trajectus cuspide pectus,
620 accipit exanimis sentitque Menoecea posci.
621 Monstrat enim suadetque timor ; stupet anxius alto
622 corda metu glaciante pater, Trinacria qualis
623 ora repperussum Libyco mare sumit ab aestu.
624 Mox plenum Phoebos vatem et celerare iubentem,
625 nunc humilis genua amplectens, nunc ora canentis
626 nequiquam reticere rogat ; jam Fama sacratam
627 vocem amplexa volat, clamantque oracula Thebae.
628 Nunc age, quis stimulos et pulchrae gaudia mortis
629 addiderit juveni (neque enim haec absentibus umquam
630 mens homini transmissa deis), memor incipe Clio,
631 saecula te quoniam penes et digesta vetustas.
632 Diva Jovis solio juxta comes, unde per orbem
633 rara dari terrisque solet contingere, Virtus,
634 seu pater omnipotens tribuit, sive ipsa capaces
635 elegit penetrare viros, caelestibus ut tunc
636 desiluit gavisas plagis ! Dant clara meanti
637 astra locum quosque ipsa polis adfixerat ignes.
638 Jamque premit terras, nec vultus ab aethere longe ;
639 sed placuit mutare genas, fit provida Manto,
640 responsis ut plana fides, et fraude priores
641 exuitur vultus. Abiit horrorque vigorque
642 ex oculis, paulum decoris permansit honosque
643 mollior, et posito vatium gestamina ferro
644 subdita ; descendunt vestes, torvisque ligatur
645 vitta comis (nam laurus erat) ; tamen aspera produnt
646 ora deam nimisque gradus. Sic Lydia conjunx
647 Amphitryoniaden exutum horrentia terga
648 perdere Sidonios umeris ridebat amictus
649 et turbare colus et tympana rumpere dextra.
650 Sed neque te indecorem sacris dignumque juberi
651 talia Dircaea stantem pro turre, Menoeceum,
652 invenit ; immensae reserato limine portae
653 sternebas Danaos, pariter Mavortius Haemon.
654 Sed consanguinei quamvis atque omnia fratres,
655 tu prior : exanimis circum cumulantur acervi ;
656 omne sedet telum, nulli sine caedibus ictus
657 (necdum aderat Virtus) ; non mens, non dextra quiescit,
658 non avida arma vacant, ipsa insanire videtur
659 Sphinx galeae custos, visoque animata cruore
660 emicat effigies et sparsa orichalca reident
661 cum dea pugnantis capulum dextramque repressit :
662 "Magnanime o juvenis, quo non agnoverit ullum
663 certius armifero Cadmi de semine Mavors,
664 linque humiles pugnas, non haec tibi debita virtus :
665 astra vocant, caeloque animam, plus concipe, mittes.
666 Jamdudum hoc hilares genitor Bacchatur ad aras,
667 hoc ignes fibraeque volunt, hoc urguet Apollo :
668 terrigenam cuncto patriae pro sanguine poscunt.
669 Fama canit monitus, gaudet Cadmeia plebes

670 certa tui ; rape mente deos, rape nobile fatum.
671 I, precor ; accelera, ne proximus occupet Haemon."
672 Sic ait, et magna cunctantis pectora dextra
673 permulsit tacite seseque in corde reliquit.
674 Fulminis haud citius radiis adflata cupressus
675 combibit infestas et stirpe et vertice flammam,
676 quam juvenis multo possessus numine pectus
677 erexit sensus letique invasit amorem.
678 Ut vero aversae gressumque habitumque notavit
679 et subitam a terris in nubila crescere Manto,
680 obstipuit. "Sequimur, divum quaecumque vocasti,
681 nec tarde paremus", ait ; jam jamque recedens
682 instantem vallo Pylum tamen Agrea fixit.
683 Armigeri fessum excipiunt ; tum vulgus euntem
684 auctorem pacis servatoremque deumque
685 conclamat gaudens atque ignibus implet honestis.
686 Jamque iter ad muros cursu festinus anhelum
687 obtinet et miseros gaudet vitasse parentes,
688 cum genitor (steterunt ambo et vox haesit utriusque,
689 dejectaeque genae. Tandem pater ante profatus :
690 "Quis novus inceptis rapuit te casus ab armis ?
691 Quae bello graviora paras ? Dic, nate, precanti,
692 cur tibi torva acies ? Cur hic truculentus in ore
693 pallor, et ad patrios non stant tua lumina vultus ?
694 Audisti responsa, palam est. Per, ego oro, tuosque,
695 nate, meosque annos miseraeque per ubera matris,
696 ne vati, ne crede, puer ! Superine profanum
697 dignantur stimulare senem cui vultus inanis
698 extinctique orbis et poena simillima diro
699 Oedipodae ? Quid si insidiis et fraude dolosa
700 rex agit, extrema cui nostra in sorte timori
701 nobilitas tuaque ante duces notissima virtus ?
702 Illius haec forsitan, remur quae verba deorum ;
703 ille monet ! Ne frena animo permittite calenti,
704 da spatium tenuemque moram, male cuncta ministrat
705 impetus ; hoc, oro, munus concede parenti.
706 Sic tua maturis signentur tempora canis,
707 et sis ipse parens et ad hunc, animose, timorem
708 pervenias : ne perge meos orbare penates.
709 Externi te nempe patres alienaque tangunt
710 pignora ? Si pudor est, primum miserere tuorum.
711 Haec pietas, hic verus honos ; ibi gloria tantum
712 ventosumque decus titulique in morte latentes.
713 Nec timidus te flecto parens : i, proelia misce,
714 i Danaas acies mediosque per obvius enses ;
715 non teneo : liceat misero tremibunda lavare
716 vulnera et undantem lacrimis siccare cruorem,
717 teque iterum saevis iterumque remittere bellis.
718 Hoc malunt Thebae." Sic colla manusque tenebat
719 implicitus ; sed nec lacrimae nec verba movebant
720 dis votum juvenem ; quin et monstrantibus illis
721 fraude patrem tacita subito avertitque timorem :
722 "Falleris, heu, verosque metus, pater optime, nescis.
723 Non me ulli monitus, nec vatum exorsa furentum
724 sollicitant vanisque movent : sibi callidus ista
725 Tiresias nataeque canat ; non si ipse reclusis
726 comminus ex adytis in me insaniret Apollo.
727 Sed gravis unanimi casus me fratris ad urbem

728 sponte refert : gemit Inachia mihi saucius Haemon
729 cuspide ; vix illum medio de pulvere belli
730 inter utrasque acies, jam jamque tenentibus Argis...
731 sed moror. I, refove dubium turbaeque ferenti
732 dic, parcant leviterque vehant ; ego vulnera doctum
733 jungere supremique fugam revocare cruoris
734 Aetiona petam." Sic imperfecta locutus
735 effugit ; illi atra mersum caligine pectus
736 confudit sensus ; pietas incerta vagatur
737 discordantque metus, impellunt credere Parcae.
738 Turbidus interea ruptis venientia portis
739 agmina belligeri Capaneus agit aequore campi,
740 cornua nunc equitum, cuneos nunc ille pedestres,
741 et proculcantes moderantum funera currus ;
742 idem altas turres saxi et turbine crebro
743 laxat, agit turmas idem atque in sanguine fumat.
744 Nunc spargit torquens volucris nova vulnera plumbo,
745 nunc jaculum excusso rotat in sublime lacerto,
746 nullaque tectorum subit ad fastigia, quae non
747 deferat hasta virum perfusaque caede recurrat.
748 Nec jam aut Oeniden aut Hippomedonta peremptos
749 aut vatem Pelopea Phalanx aut Arcada credunt :
750 quin socium coiisse animas et corpore in uno
751 stare omnes, ita cuncta replet. Non ullius aetas,
752 non cultus, non forma movet : pugnantibus idem
753 supplicibusque furit ; non quisquam obsistere contra,
754 non belli temptare vices : procul arma furentis
755 terribilesque jubas et frontem cassidis horrent.
756 At pius electa murorum in parte Menoeceus
757 jam sacer aspectu solitoque augustior ore,
758 ceu subito in terras supero demissus ab axe,
759 constitit, exempta manifestus casside nosci,
760 despexitque acies hominum et clamore profundo
761 convertit campum jussitque silentia bello.
762 "Armorum superi, tuque o qui funere tanto
763 indulges mihi, Phoebe, mori, date gaudia Thebis
764 quae pepigi et toto quae sanguine prodigus emi.
765 Ferte retro bellum captaeque impingite Lernae
766 reliquias turpes, confixaque terga foventes
767 Inachus indecores pater aversetur alumnos.
768 At Tyriis templa, arva, domos, conubia, natos
769 reddite morte mea : si vos placita hostia juvi,
770 si non attonitis vatis consulta recepi
771 auribus et Thebis nondum credentibus hausi,
772 haec Amphioniis pro me persolvite tectis
773 ac mihi deceptum, precor, exorate parentem."
774 Sic ait, insignemque animam mucrone corusco
775 dedignantem artus pridem maestamque teneri
776 arripit atque uno quaesitam vulnere rumpit.
777 Sanguine tunc spargit turres et moenia lustrat,
778 seque super medias acies, nondum ense remisso,
779 jecit et in saevos cadere est conatus Achivos.
780 Ast illum amplexae Pietas Virtusque ferebant
781 leniter ad terras corpus ; nam spiritus olim
782 ante Jovem et summis apicem sibi poscit in astris.
783 Jamque intra muros nullo sudore receptum
784 gaudentes herosa ferunt : abscesserat ultro
785 Tantalidum venerata cohors ; subit agmine longo

786 colla inter juvenum, laetisque favoribus omni
 787 concinitur vulgo Cadmum atque Amphiona supra
 788 conditor ; hi sertis, hi veris honore soluto
 789 accumulans artus patriaque in sede reponunt
 790 corpus adoratum. Repetunt mox bella peractis
 791 laudibus ; hic victa genitor lacrimabilis ira
 792 congemit, et tandem matri data flere potestas :
 793 "Lustralemne feris ego te, puer inclite, Thebis
 794 devotumque caput vilis ceu mater alebam ?
 795 Quod molita nefas ? Cui tantum invisum deorum ?
 796 Non ego monstrifero coitu revoluta notavi
 797 pignora, nec nato pepererunt funesta nepotes.
 798 Quid refert ? Potitur natis Iocasta ducesque
 799 regnantesque videt : nos saeva piacula bello
 800 demus, ut alterni (placet hoc tibi, fulminis auctor ?)
 801 Oedipodionii mutent diademata fratres ?
 802 Quid superos hominesve queror ? Tu, saeve Menoeceum,
 803 tu miseram ante omnes properasti extinguere matrem.
 804 Unde hic mortis amor ? Quae sacra insaniam menti ?
 805 Quosve ego conceptus aut quae male pignora fudi
 806 tam diversa mihi ? Nimirum Martius anguis,
 807 quaeque novis proavum tellus effloruit armis...
 808 hinc animi tristes nimiusque in pectore Mavors,
 809 et de matre nihil. Sponte eni ultroque peremptus
 810 inrumpis maestis Fatis nolentibus umbras :
 811 ast egomet Danaos Capaneaque tela verebar.
 812 Haec erat, haec metuenda manus ferrumque, quod amens
 813 ipsa dedi. Vident ut jugulo consumpserit ensem ?
 814 Altius haud quisquam Danaum mucrone subisset."
 815 Diceret infelix etiamnum et cuncta repleret
 816 questibus ; abducunt comites famulaeque perosam
 817 solantes thalamoque tenent. Sedet eruta multo
 818 ungue genas ; non illa diem, non verba precantum
 819 respicit aut visus flectit tellure relictos,
 820 jam vocis, jam mentis inops. Sic aspera tigris
 821 fetibus abreptis Scythico deserta sub antro
 822 accubat et tepidi lambit vestigia saxi ;
 823 nusquam irae, sedit rabidi feritasque famesque
 824 oris, eunt praeter securam armenta gregesque :
 825 aspicit illa jacens ; ubi enim quibus ubera pascant
 826 aut quos ingenti premat expectata rapina ?
 827 Hactenus arma, tubae, ferrumque et vulnera : sed nunc
 828 comminus astrigeros Capaneus tollendus in axes.
 829 Non mihi jam solito vatium de more canendum ;
 830 major ab Aoniis poscenda amentia lucis.
 831 Mecum omnes audete deae ! Sive ille profunda
 832 missus nocte furor, Capaneaque signa secutae
 833 arma Jovem contra Stygiae rapuere sorores,
 834 seu virtus egressa modum, seu gloria praeceps,
 835 seu magnae data fama neci, seu laeta malorum
 836 principia et blandae superum mortalibus irae.
 837 Jam sordent terrena viro taedetque profundae
 838 caedis, et exhaustis olim Graiumque suisque
 839 missilibus lassa respexit in aethera dextra.
 840 Ardua mox torvo metitur culmina visu,
 841 innumerosque gradus gemina latus arbore clausus
 842 aerium sibi portat iter, longeque timendus
 843 multifidam quercum flagranti lumine vibrat ;

844 arma rubent una clipeoque incenditur ignis.
845 "Hac", ait, "in Thebas, hac me jubet ardua virtus
846 ire, Menoeceo qua lubrica sanguine turris.
847 Experiar quid sacra juvent, an falsus Apollo."
848 Dicit, et alterno captiva in moenia gressu
849 surgit ovans : quales mediis in nubibus aether
850 vidit Aloidas, cum cresceret impia tellus
851 despectura deos nec adhuc inmane veniret
852 Pelion et trepidum jam tangeret Ossa Tonantem.
853 Tunc vero attoniti fatorum in cardine summo,
854 ceu suprema lues urbi facibusque cruentis
855 aequatura solo turres Bellona subiret,
856 omnibus e tectis certatim ingentia saxa
857 roboraque et validas fundae Balearis habenas
858 (nam jaculis caeloque vagis spes unde sagittis ?)
859 verum avidi et tormenta rotant et molibus urgent.
860 Ille nec ingestis nec terga sequentibus umquam
861 detrahitur telis, vacuoque sub aere pendens,
862 plana velut terra certus vestigia figat,
863 tendit et ingenti subit occurrente ruina :
864 amnis ut incumbens longaevi robora pontis
865 adsiduis oppugnat aquis ; jam saxa fatiscunt
866 emotaeque trabes : tanto violentior ille
867 (sentit enim) majore salo quassatque trahitque
868 molem aegram, nexus donec celer alveus omnes
869 abscidit et cursu victor respirat aperto.
870 Utque petita diu celsus fastigia supra
871 eminuit trepidamque adsurgens desuper urbem
872 vidit et ingenti Thebas exterruit umbra,
873 increpat attonitos : "Humilesne Amphionis arces ?
874 pro pudor ! Hi faciles carmenque imbellis secuti ?
875 Hi mentita diu Thebarum fabula muri ?
876 Et quidnam egregium prosternere moenia molli
877 structa lyra ? " Simul insultans gressuque manuque
878 molibus obstantes cuneos tabulataque saevus
879 restruit : absiliunt pontes, tectique tremantis
880 saxea frena labant, dissaepoque aggere rursus
881 utitur et truncas rupes in templa domosque
882 praecipitat frangitque suis jam moenibus urbem.
883 Jamque Jovem circa studiis diversa fremebant
884 Argolici Tyriique dei ; pater aequus utrisque
885 aspicit ingentes ardentum comminus iras
886 seque obstare videt. Gemit inservante noverca
887 Liber et obliquo respectans lumine patrem :
888 "Nunc ubi saeva manus, meaque heu cunabula flammae,
889 fulmen, io, ubi fulmen ? " ait. Gemit auctor Apollo
890 quas dedit ipse domos ; Lernam Thebasque rependit
891 maestus et intento dubitat Tirynthius arcu ;
892 maternos plangit volucer Danaeus Argos ;
893 flet Venus Harmoniae populos metuensque mariti
894 stat procul et tacita Gradivum respicit ira.
895 Increpat Aonios audax Tritonia divos,
896 Junonem tacitam furibunda silentia torquent.
897 Non tamen haec turbant pacem Jovis : ecce quierunt
898 jurgia cum mediis Capaneus auditus in astris.
899 "Nullane pro trepidis", clamabat, "numina Thebis
900 statis ? Ubi infandae segnes telluris alumni,
901 Bacchus et Alcides ? Piget instigare minores.

902 Tu potius venias (quis enim concurrere nobis
 903 dignior ? En cineres Semelaeaque busta tenentur),
 904 nunc age, nunc totis in me conitere flammis,
 905 Juppiter ! An pavidas tonitru turbare puellas
 906 fortior et soceri turres excindere Cadmi ? "
 907 ingemuit dictis superum dolor ; ipse furem
 908 risit et incussa sanctarum mole comarum,
 909 "Quaenam spes hominum tumidae post proelia Phlegrae ?
 910 Tune etiam feriendus ? ", ait. Premit undique lentum
 911 turba deum frendens et tela ultricia poscit
 912 nec jam audet fatis turbata obsistere conjunx.
 913 Ipsa dato nondum caelestis regia signo
 914 sponte tonat, coeunt ipsae sine flamine nubes
 915 accurruntque imbres : Stygias rupisse catenas
 916 Iapetum aut victam supera ad convexa levare
 917 Inarimen Aetnamve putes. Pudet ista timere
 918 caelicolas ; sed cum in media vertigine mundi
 919 stare virum insanasque vident deposcere pugnas,
 920 mirantur taciti et dubio pro fulmine pallent.
 921 Coeperat Ogygiae supra fastigia turris
 922 arcanum mugire polus caelumque tenebris
 923 auferri : tenet ille tamen quas non videt arces,
 924 fulguraque attritis quotiens micuere procellis,
 925 "his", ait, "in Thebas, his jam decet ignibus uti,
 926 hinc renovare faces lassamque accendere quercum."
 927 Talia dicentem toto Jove fulmen adactum
 928 corripuit : primae fugere in nubila cristae,
 929 et clipei niger umbo cadit, jamque omnia lucent
 930 membra viri. Cedunt acies, et terror utrimque,
 931 quo ruat, ardenti feriat quas corpore turmas.
 932 [Interea stridere facem galeamque comasque
 933 quaerit, et urentem thoraca repellere dextra
 934 conatus ferri cinerem sub pectore tractat.]
 935 Stat tamen, extremumque in sidera versus anhelat,
 936 pectoraque invisus obicit fumantia muris ;
 937 nec caderet, sed membra virum terrena relinquunt,
 938 exuiturque animus ; paulum si tardius artus
 939 cessissent, potuit fulmen sperare secundum.

LIBER XI

T11 v.1 Postquam magnanimus furias virtutis iniquae
 2 consumpsit Capaneus expiravitque receptum
 3 fulmen et ad terras longe comitata cadentem
 4 signavit muros ultricis semita flammae,
 5 componit dextra victor concussa plagarum
 6 Juppiter et vultu caelumque diemque reducit.
 7 Gratantur Superi, Phlegrae ceu fessus anhelet
 8 proelia et Encelado fumantem impresserit Aetnen.
 9 Ille jacet laceratae complexus fragmina turris,
 10 torvus adhuc visu memorandaque facta relinquens
 11 gentibus atque ipsi non inlaudata Tonanti.
 12 Quantus Apollineae temerator matris Averno
 13 tenditur ; ipsae horrent, si quando pectore ab alto
 14 emergunt volucres inmensaque membra jacentis
 15 spectant dum miserae crescunt in pabula fibrae.
 16 Sic gravat injectus terras hostiliaque urit

17 arva et anhelantem caelesti sulphure campum.
18 Respirant Thebae, templisque jacentia surgunt
19 agmina ; jam finis votis finisque supremis
20 planctibus, et natos ausae deponere matres.
21 At vaga pallentes campo fuga volvit Achivos.
22 Nec jam hostes turmae aut ferrum mortale timetur :
23 omnibus ante oculos irae Jovis, omnibus ardent
24 arma metu galeaeque tonant, visusque paventes
25 ipse sequi et profugis opponere Juppiter ignes.
26 Instat Agenoreus miles caelique tumultu
27 utitur : indomitos ut cum Massyla per arva
28 armenti reges magno leo fregit hiatu
29 et contentus abit ; rauci tunc comminus ursi,
30 tunc avidi venere lupi, rabieque remissa
31 lambunt degeneres alienae vulnera praedae.
32 Hinc premit Eurymedon, cui rusticus horror in armis,
33 rustica tela manu, patriumque agitare tumultus.
34 Pan illi genitor ; tener hinc conatibus annos
35 egreditur juvenemque patrem puer aequat Alatreus :
36 felices ambo, sed fortunatior ille
37 quem genuisse juvat ; nec jam dinoscere promptum
38 quem magis arma sonent, quo plus eat hasta lacerto.
39 Artatur denso fugientum examine vallum.
40 Quas volvis, Gradive, vices ! Modo moenia Cadmi
41 scandebant : sua nunc defendunt tecta Pelasgi !
42 Ceu redeunt nubes, ceu circumflantibus Austris
43 alternus procumbit ager, ceu gurgite cano
44 nunc reteggit bibulas, nunc induit aestus harenas.
45 Expirat late pubes Tirynthia, alumni
46 exuvias imitata dei ; trux maeret ab astris
47 Amphitryoniades Nemeaea in sanguine terga
48 et similes ramos similesque videre pharetras.
49 Stabat in Argolicae ferrato culmine turris
50 egregius lituo dextri Mavortis Enyeus
51 hortator ; sed tunc miseris dabat utile signum
52 suadebatque fugam et tutos in castra receptus,
53 cum subitum obliquo descendit ab aere vulnus
54 urgumentisque sonum laeva manus aure retenta est
55 sicut erat ; fugit in vacuas jam spiritus auras,
56 jam gelida ora tacent, carmen tuba sola peregit.
57 Jamque potens scelerum geminaeque exercita gentis
58 sanguine Tisiphone fraterna claudere quaerit
59 bella tuba ; nec se tanta in certamina fudit
60 sufficere, inferna comitem ni sede Megaeram
61 et consanguineos in proelia suscitet angues.
62 Ergo procul vacua concedit valle solumque
63 ense fodit Stygio terraeque in murmurat absens
64 nomen et (Elysiis signum indubitabile regnis)
65 crinalem attollit longo stridore cerasten :
66 caeruleae dux ille comae, quo protinus omnis
67 horruit audito tellus pontusque polusque
68 et pater Aetnaeos iterum respexit ad ignes.
69 Accipit illa sonum ; stabat tunc forte parenti
70 proxima, dum coetu Capaneus laudatur ab omni
71 Ditis et insignem Stygiis fovet amnibus umbram.
72 Protinus abrupta terrarum mole sub astris
73 constitit, exultant manes, quantumque profundae
74 rarescunt tenebrae, tantum de luce recessit.

75 Excipit atra soror dextraeque innexa profatur :
 76 "Hac, germana, tenus Stygii metuenda parentis
 77 imperia et jussos potui tolerare furores,
 78 sola super terras hostilique obvia mundo,
 79 dum vos Elysium et faciles compescitis umbras.
 80 Nec pretium deforme morae cassique labores,
 81 hoc quodcumque madent campi, quod sanguine fumant
 82 stagna, quod innumero Lethaea examine gaudet
 83 ripa, meae vires, mea laeta insignia. Sed quid
 84 haec ego ? Mars habeat, vulgataque jactet Enyo.
 85 Vidistis (Stygiis certe manifestus in umbris)
 86 sanguine foedatum rictus atroque madentem
 87 ora ducem tabo : miserum insatiabilis edit
 88 me tradente caput. Modo nempe horrendus ab astris
 89 descendit vos usque fragor : me sacra premebat
 90 tempestas, ego mixta viri furialibus armis
 91 bella deum et magnas ridebam fulminis iras.
 92 Sed jam (effabor enim) longo sudore fatiscunt
 93 corda, soror, tardaeque manus ; hebet infera caelo
 94 taxus et insuetos angues nimia astra soporant.
 95 Tu, cui totus adhuc furor exultantque recentes
 96 Cocyti de fonte comae, da jungere vires.
 97 Non solitas acies nec Martia bella paramus,
 98 sed fratrum (licet alma Fides Pietasque repugnent,
 99 vincentur) fratrum stringendi comminus enses.
 100 Grande opus ! Ipsae odiis, ipsae discordibus armis
 101 aptemur. Quid lenta venis ? Agedum elige cujus
 102 signa feras. Ambo faciles nostrique ; sed anceps
 103 vulgus et adfatus matris blandamque precatu
 104 Antigonen timeo, paulum ne nostra retardent
 105 consilia. Ipse etiam, qui nos lassare precando
 106 suetus et ultrices oculorum exposcere Diras,
 107 jam pater est : coetu fertur jam solus ab omni
 108 flere sibi. Atque adeo moror ipsa inrumpere Thebas
 109 adsuetumque larem. Tibi pareat impius exul,
 110 Argolicumque impelle nefas ; neu mitis Adrastus
 111 praevaleat plebesque, cave, Lernaean moretur.
 112 Vade et in alternas inimica revertere pugnas."
 113 Talia partitae diversum abiere sorores :
 114 ut Notus et Boreas gemino de cardine mundi,
 115 hic nive Rhipaea, Libycis hic pastus harenis,
 116 bella cient : clamant amnes, freta, nubila, silvae,
 117 jamque patent strages ; plangunt sua damna coloni
 118 et tamen oppressos miserantur in aequore nautas.
 119 Illas ut summo vidit pater altus Olympo
 120 incestare diem trepidumque Hyperionis orbem
 121 suffundi maculis, torvo sic incohat ore :
 122 "Vidimus armiferos, quo fas erat usque, furores,
 123 caelicolae, licitasque acies, etsi impia bella
 124 unis init aususque mea procumbere dextra.
 125 Nunc par infandum miserisque incognita terris
 126 pugna subest : auferte oculos ! Absentibus ausint
 127 ista deis lateantque Jovem ; sat funera mensae
 128 Tantaleae et sotes vidisse Lycaonis aras
 129 et festina polo ducentes astra Mycenae.
 130 Nunc etiam turbanda dies : mala nubila, tellus,
 131 accipe, secedantque poli : stat parcere mundo
 132 caelitibusque meis ; saltem ne virginis almae

133 sidera, Ledaevi videant neu talia fratres."
 134 Sic pater omnipotens, visusque nocentibus arvis
 135 abstulit, et dulci terrae caruere sereno.
 136 Jamque per Argolicas Erebo sata virgo cohortes
 137 vestigat Polynicis iter portisque sub ipsis
 138 invenit, incertum leto tot iniqua fugane
 139 exeat et dubios turbabant omina sensus :
 140 viderat, obscura vallum dum nocte pererrat
 141 aeger consilii curisque novissima volvens,
 142 conjugis Argiae laceram cum lampade maesta
 143 effigiem (sunt monstra deum, sic ire parabat,
 144 has latura viro taedas erat !) : ergo roganti,
 145 quae via quisve dolor, cur maesta insignia, tantum
 146 fleverat atque manu tacitos averterat ignes.
 147 Scit mentem vidisse nefas ; etenim unde Mycenis
 148 adforet et vallum conjunx inopina subiret ?
 149 Sed fati monitus vicinaque funera sentit
 150 ac sentire timet. Cum vero Acherontis aperti
 151 Dira ter admoto tetigit thoraca flagello,
 152 ardet inops animi, nec tam considerare regno
 153 quam scelus et caedem et perfossi in sanguine fratris
 154 expirare cupit, subitusque adfatur Adrastum :
 155 "Sera quidem, extremus socium gentisque superstes
 156 Argolicae, consulta, pater, jam rebus in artis
 157 adgredior ; tunc tempus erat, cum sanguis Achivum
 158 integer, ire ultro propriamque capessere pugnam,
 159 non plebis Danaae florem regumque verendas
 160 objectare animas, ut lamentabile tantis
 161 urbibus induerem capiti decus. Aspera quando
 162 praeteriit virtus, nunc saltem exolvere fas sit
 163 quae merui. Scis namque, socer, licet alta recondas
 164 vulnera et adflictum generi vereare pudorem :
 165 ille ego sum qui te pacem et pia jura regentem
 166 (infelix utinamque aliis datus urbibus hospes !)
 167 extorrem patria regnoque... sed exige tandem
 168 supplicium : fratrem suprema in bella (quid horres ?
 169 decretum est fixumque) voco ; desiste morari
 170 nec poteris. Non si atra parens miseraeque sorores
 171 in media arma cadant, non si ipse ad bella ruenti
 172 obstet et extinctos galeae pater ingerat orbes,
 173 deficiam. Anne bibam superest quodcumque cruoris
 174 Inachii et vestris etiamnum mortibus utar ?
 175 Vidi ego me propter ruptos telluris hiatus,
 176 nec subii ; vidi exanimum fecique nocentem
 177 Tydea ; me Tegee regem indefensa reposcit
 178 orbaque Parrhasiis ululat mihi mater in antris.
 179 Ipse nec Ismeni ripas, dum stagna cruentat
 180 Hippomedon, Tyrias potui nec scandere turres,
 181 dum tonat, et tecum, Capaneu, miscere furores.
 182 Quis tantus pro luce timor ? Sed digna rependam.
 183 Conveniant ubi quaeque nurus matresque Pelasgae
 184 longaeque patres quorum tot gaudia carpsi
 185 orbavique domos : fratri concuro, quid ultra est ?
 186 Spectent et votis victorem Eteoclea poscant.
 187 Jamque vale, conjunx, dulcesque valetate Mycenae !
 188 At tu, care socer, (nec enim omnis culpa malorum
 189 me penes, et superi mecum Parcaeque nocentes)
 190 sis lenis cineri, meque haec post proelia raptum

191 alitibus fratrique tegas urnamque reportes,
 192 (hoc tantum) et natae melius conubia jungas."
 193 Ibant in lacrimas, veluti cum vere reverso
 194 Bistoniae tepuere nives, summittitur ingens
 195 Haemus et angustos Rhodope descendit in amnes.
 196 Coeperat et leni senior mulcere furentem
 197 adloquio : scidit orsa novo terrore cruenta
 198 Eumenis, alipedemque citum fataliaque arma
 199 protinus, Inachii vultus expressa Pherecli,
 200 obtulit ac fidas exclusit casside voces.
 201 Ac super haec : "Abrumpe moras, celeremus ! Et illum
 202 adventare ferunt portis." Sic omnia vicit
 203 correptumque iniecit equo ; volat aequore aperto
 204 pallidus instantemque deae circumspicit umbram.
 205 Sacra Jovi merito Tyrius pro fulmine ductor
 206 nequiquam Danaos ratus exarmasse, ferebat.
 207 Nec pater aetherius divumque has ullus ad aras,
 208 sed mala Tisiphone trepidis inserta ministris
 209 astat et inferno praevertit vota Tonanti.
 210 "Summe deum, tibi namque meae primordia Thebae
 211 (liveat infandum licet Argos et aspera Juno)
 212 debent, Sidonios ex quo per litora raptor
 213 turbasti thiasos, dignatus virgine nostra
 214 terga premi et placidas falsum mugire per undas !
 215 Nec te vana fides iterum Cadmeia adeptum
 216 conubia et Tyrios nimium inrupisse penates :
 217 tandem, inquam, soceros dilectaque moenia gratus
 218 respicis adsertorque tonas ; ceu regia caeli
 219 attemptata tui, sic te pro turribus altis
 220 vidimus urgentem nubes, laetique benignum
 221 fulmen et auditos proavis agnovimus ignes.
 222 Accipe nunc pecudes et magni turis acervos
 223 votivumque marem ; dignas sed pendere grates
 224 haud mortale opus est ; certent tibi reddere Bacchus
 225 noster et Alcides : illis haec moenia servas."
 226 Dixerat : ast illi niger ignis in ora genasque
 227 prosiluit raptumque comis diadema cremavit.
 228 Tunc ferus ante ictum spumis delubra cruentat
 229 taurus et obstantum mediis e coetibus exit
 230 turbidus insanoque ferens altaria cornu.
 231 Diffugiunt famuli et regem solatur haruspex.
 232 Ipse instaurari sacrum male fortis agique
 233 imperat et magnos ficto premit ore timores.
 234 Qualis ubi implicitum Tirynthius ossibus ignem
 235 sensit et Oetaeas membris accedere vestes,
 236 vota incepta tamen libataque tura ferebat
 237 durus adhuc patiensque mali ; mox grande coactus
 238 ingemuit, victorque furit per viscera Nessus.
 239 Nuntius exanimi suspensus pectora cursu
 240 Aepytus ad regem portae statione relicta
 241 tendit et haec trepido vix intellectus anhelat :
 242 "Rumpe pios cultus intempestivaque, rector,
 243 sacra deum : frater muris circum omnibus instat
 244 portarumque moras frenis adsultat et hastis,
 245 nomine te crebro, te solum in proelia poscens.
 246 Flent maesti retro comites et uterque loquenti
 247 aggemit et pulsus exercitus obstreperat armis.
 248 Ille vocat. Nunc tempus erat, sator optime divum !

249 Quid meruit Capaneus ? " Turbatus inhorruit altis
 250 rex odiis, mediaque tamen gavisus in ira est.
 251 Sic ubi regnator post exulis otia tauri
 252 mugitum hostilem summa tulit aure juvenus
 253 agnovitque minas, magna stat fervidus ira
 254 ante gregem spumisque animos ardentibus efflat,
 255 nunc pede torvus humum, nunc cornibus aera findens ;
 256 horret ager, trepidaeque expectant proelia valles.
 257 Nec desunt regni comites : "Sine moenia pulset
 258 inritus." "Ille autem fractis huc audeat usque
 259 viribus ? " "Hic miseris furor est instare periclo
 260 nec librare metus et tuta odisse." "Resiste
 261 hic fretus solio, nos propulsabimus hostem,
 262 nos bellare jube." Sic proxima turba, sed ardens
 263 ecce aderat luctu dicturusque omnia belli
 264 libertate Creon : urit fera corda Menoeceus,
 265 nulla patri requies ; illum quaeritque tenetque,
 266 illum sanguineos proflantem pectore rivos
 267 aspicit et saeva semper de turre cadentem.
 268 Ut dubium et pugnas cunctantem Eteoclea vidit :
 269 "Ibis", ait, "neque te ulterius fratremque ducemque,
 270 pessime, funeribus patriae lacrimisque potentem,
 271 Eumenidum bellique reum, patiemur inulti.
 272 Sat tua non aequis luimus perjuria divis.
 273 Urbem armis opibusque gravem et modo civibus artam,
 274 ceu caelo dejecta lues inimicave tellus
 275 hausisti vacuumque tamen sublimis obumbras ?
 276 Deest servitio plebes : hos ignis egentes
 277 fert humus, hos pelago patrius jam detulit amnis ;
 278 hi quaerunt artus, illi anxia vulnera curant.
 279 Redde agedum miseris fratres natosque patresque ;
 280 redde arvis domibusque viros ! Ubi maximus Hypseus
 281 finitimusque Dryas, ubi Phocidos arma sonorae
 282 Euboicique duces ? Illos tamen aequa duelli
 283 fors tulit ad manes : at tu (pudet !) hostia regni,
 284 hostia, nate, jaces, ceu mutus et e grege sanguis,
 285 ei mihi ! primitiis ararum et rite nefasto
 286 libatus jussusque mori : et cunctabitur ultra
 287 iste nec adverso nunc saltem Marte vocatus
 288 stabit ? An in pugnas alium jubet ire profanus
 289 Tiresias iterumque meos oracula nectit
 290 in gemitus ? Quid enim misero super unicus Haemon ?
 291 Ille jube subeat, tuque hinc spectator ab alta
 292 turre sede ! Quid saeva fremis famulamque cohortem
 293 respectas ? Hi te ire volunt, hi pendere poenas ;
 294 ipsa etiam genetrix ipsaeque odere sorores.
 295 In te ardens frater ferrum mortemque minatur
 296 saevaque portarum convellit claustra, nec audis ? "
 297 Sic pater infrendens miseraque exaestuat ira.
 298 Ille sub haec : "Non fallis", ait, "nec te incluta nati
 299 fata movent ; canere illa patrem et jactare decebat.
 300 Sed spes sub lacrimis, spes atque occulta cupido
 301 his latet : insano praetendis funera voto
 302 meque premis frustra vacuae ceu proximus aulae.
 303 Non ita Sidoniam Fortuna reliquerit urbem
 304 in te ut sceptrum cadant, tanto indignissime nato.
 305 Nec mihi difficilis praesens vindicta ; sed arma,
 306 arma prius, famuli ! Coeant in proelia fratres.

307 Vult gemitus lenire Creon ? Lucrare furorem :
308 victori mihi cuncta lues." Sic jurgia paulum
309 distulit atque ensem quem jam dabat ira repressit.
310 Ictus ut incerto pastoris vulnere serpens
311 erigitur gyro longumque e corpore toto
312 virus in ore legit ; paulum si devius hostis
313 torsit iter, cecidere minae tumefactaque frustra
314 colla sedent, irasque sui bibit ipse veneni.
315 At genetrix, primam funestae sortis ut amens
316 expavit famam (nec tarde credidit) ibat
317 scissa comam vultusque et pectore nuda cruento,
318 non sexus decorisve memor : Pentheia qualis
319 mater ad insani scandeat culmina montis
320 promissum saevo caput adlatura Lyaeo.
321 Non comites, non ferre piae vestigia natae
322 aequa valent : tantum miserae dolor ultimus addit
323 robur et exangues crudescunt luctibus anni.
324 Jamque decus galeae, jam spicula saeva ligabat
325 ductor et ad lituos hilarem intrepidumque tubarum
326 prospiciebat equum, subito cum apparuit ingens
327 mater et ipse metu famulumque expalluit omnis
328 coetus et oblatam retro dedit armiger hastam.
329 "Quis furor ? Unde iterum regni integrata resurgit
330 Eumenis ? Ipsi etiam post omnia, comminus ipsi
331 stabitis ? Usque adeo geminas duxisse cohortes
332 et facinus mandasse parum est ? Quo deinde redibit
333 victor ? In hosne sinus ? O diri conjugis olim
334 felices tenebrae ! Datis, improba lumina, poenas :
335 haec spectanda dies ? Quo, saeve, minantia flectis
336 ora ? Quid alternus vultus pallorque ruborque
337 mutat, et obnixi frangunt mala murmura dentes ?
338 Me miseram vinces ! Prius haec tamen arma necesse est
339 experiare domi : stabo ipso in limine portae
340 auspiciam infelix scelerumque inmanis imago.
341 Haec tibi canities, haec sunt calcanda, nefande,
342 ubera, perque uterum sonipes hic matris agendus.
343 Parce : quid oppositam capulo parmaque repellis ?
344 Non ego te contra Stygiis feralia sanxi
345 vota deis, caeco nec Erinyas ore rogavi.
346 Exaudi miseram : genetrix te, saeve, precatur,
347 non pater ; adde moram sceleri et metire quod audes.
348 Sed pulsat muros germanus et impia contra
349 bella ciet ? Non mater enim, non obstat eunti
350 ulla soror ; te cuncta rogant, hic plangimus omnes ;
351 ast ibi vix unus pugnas dissuadet Adrastus
352 aut fortasse jubet : tu limina avita deosque
353 linquis et a nostris in fratrem amplexibus exis ? "
354 At parte ex alia tacitos obstante tumultu
355 Antigone furata gradus (nec casta retardat
356 virginitas) volat Ogygii fastigia muri
357 exuperare furens ; senior comes haeret eunti
358 Actor et hic summas non duraturus ad arces.
359 Utque procul visis paulum dubitavit in armis
360 agnovitque (nefas !) jaculis et voce superba
361 tecta incessentem, magno prius omnia planctu
362 implet et ex muris ceu descensura profatur :
363 "Comprime tela manu paulumque hanc respice turrem,
364 frater, et horrentes refer in mea lumina cristas !

365 Agnoscisne hostes ? Sic annua pacta fidemque
366 poscimus ? Hi questus, haec est bona causa modesti
367 exulis ? Argolicos per te, germane, penates
368 (nam Tyriis jam nullus honos), per si quid in illa
369 dulce domo, summitte animos : en utraque gentis
370 turba rogant ambaeque acies ; rogat illa suorum
371 Antigone devota malis suspectaque regi,
372 et tantum tua, dure, soror. Saltem ora trucesque
373 solve genas ; liceat vultus fortasse supremum
374 noscere dilectos et ad haec lamenta videre
375 anne fleas. Illum gemitu jam supplice mater
376 frangit et exertum dimittere dicitur ensem :
377 tu mihi fortis adhuc ? Mihi quae tua nocte dieque
378 exilia erroresque fleo, jam jamque tumentem
379 placavi tibi saepe patrem ? Quid crimine solvis
380 germanum ? Nempe ille fidem et stata foedera rupit,
381 ille nocens saevusque suis ; tamen ecce vocatus
382 non venit." His paulum furor elanguescere dictis
383 coeperat, obstreperet quamquam atque obstaret Erinys ;
384 jam summissa manus, lente jam flectit habenas,
385 jam tacet ; erumpunt gemitus, lacrimasque fatetur
386 cassis ; hebent irae, pariterque et abire nocentem
387 et venisse pudet, subito cum matre repulsa
388 Eumenis ejecit fractis Eteoclea portis
389 clamantem : "Venio solumque, quod ante vocasti,
390 invideo ; ne incesse moras, gravis arma tenebat
391 mater ; io patria, o regum incertissima tellus,
392 nunc certe victoris eris ! " Nec mitior ille :
393 "Tandem," inquit, "scis, saeve, fidem et descendis in aequum ?
394 O mihi nunc primum longo post tempore frater,
395 congregere : hae leges, haec foedera sola supersunt."
396 Sic hostile tuens fratrem ; namque uritur alto
397 corde quod innumeri comites, quod regia cassis
398 instratusque ostro sonipes, quod fulva metallo
399 parma micet, quamquam haud armis inhonorus et ipse
400 nec palla vulgare nitens ; opus ipsa novarat
401 Maeoniis Argia modis ac pollice docto
402 stamina purpureae sociaverat aurea telae.
403 Jamque in pulvereum Furiis hortantibus aequor
404 prosiliunt, sua quemque comes stimulatque monetque.
405 Frena tenent ipsae phalerasque et lucida comunt
406 arma manu mixtisque jubas serpentibus augent.
407 Stat consanguineum campo scelus, unius ingens
408 bellum uteri, coeuntque pares sub casside vultus.
409 Signa pavent, siluere tubae, stupefactaque Martis
410 cornua ; ter nigris avidus regnator ab oris
411 intonuit terque ima soli concussit, et ipsi
412 armorum fugere dei : nusquam incluta Virtus,
413 restinxit Bellona faces, longeque paventes
414 Mars rapuit currus et Gorgone cruda virago
415 abstitit inque vicem Stygiae rubuere Sorores.
416 Prominet excelsis vulgus miserabile tectis,
417 cuncta madent lacrimis et ab omni plangitur arce.
418 Hinc questi vixisse senes, hinc pectore nudo
419 stant matres parvosque vetant attendere natos.
420 Ipse quoque Ogygios monstra ad gentilia manes
421 Tartareus rector porta jubet ire reclusa.
422 Montibus insidunt patriis tristique corona

423 infecere diem et vinci sua crimina gaudent.
424 Illos ut stimulis ire in discrimen apertis
425 audiit et scelerei nullum jam obstare pudorem,
426 advolat et medias inmittit Adrastus habenas,
427 ipse quidem et regnis multum et venerabilis aevo.
428 Sed quid apud tales, quis nec sua pignora curae,
429 exter honos ? Tamen ille rogat : "Spectabimus ergo hoc,
430 Inachidae Tyriique, nefas ? Ubi jura dei que ?
431 Bella ubi ? Ne perstate animis. Te deprecor, hostis
432 (quamquam, haec ira sinat, nec tu mihi sanguine longe),
433 te, gener, et jubeo ; sceptri si tanta cupido est,
434 exuo regales habitus, i, Lernan et Argos
435 solus habe ! " Non verba magis suadentia frangunt
436 accensos sumptisque semel conatibus obstant,
437 quam Scytha curvatis erectus fluctibus unquam
438 Pontus Cyaneos vetuit concurrere montes.
439 Ut periisse preces geminoque ad proelia fusos
440 pulvere cornipedes explorarique furentum
441 in digitis ammenta videt, fugit omnia linquens,
442 castra, viros, generum, Thebas, ac fata monentem
443 conversumque jugo propellit Ariona : qualis
444 demissus curru laevae post praemia sortis
445 umbrarum custos mundique novissimus heres
446 palluit, amisso veniens in Tartara caelo.
447 Non tamen indulisit pugnae cunctataque primo
448 substitit in scelere et paulum Fortuna morata est.
449 Bis cassae periere viae, bis comminus actos
450 avertit bonus error equos, puraeque nefandi
451 sanguinis obliquis ceciderunt ictibus hastae.
452 Tendunt frena manu, saevis calcaribus urgunt
453 inmeritos ; movet et geminas venerabile divum
454 prodigium turmas, alternaque murmura volvunt
455 mussantes : iterare acies, procurrere saepe
456 impetus et totum miseris opponere bellum.
457 Jamdudum terris coetuque offensa deorum
458 aversa caeli Pietas in parte sedebat,
459 non habitu, quo nota prius, non ore sereno,
460 sed vittis exuta comam, fraternaque bella,
461 ceu soror infelix pignantum aut anxia mater,
462 deflebat, saevumque Jovem Parcasque nocentes
463 vociferans, seseque polis et luce relicta
464 descensuram Erebo et Stygios jam malle penates.
465 "Quid me", ait, "ut saevis animantum ac saepe deorum
466 obstaturam animis, princeps Natura, creabas ?
467 Nil jam ego per populos, nusquam reverentia nostri.
468 O furor, o homines diraeque Prometheos artes !
469 Quam bene post Pyrrham tellus pontusque vacabant !
470 En mortale genus ! " Dixit, speculataque tempus
471 auxilio : "Temptemus", ait, "licet irrita coner."
472 Desiluitque polo, niveus sub nubibus atris
473 quamquam maesta deae sequitur vestigia limes.
474 Vix steterat campo, subita mansuescere pace
475 agmina sentirique nefas ; tunc ora madescunt
476 pectoraque et tacitus subrepsit fratribus horror.
477 Arma etiam simulata gerens cultusque viriles,
478 nunc his, nunc illis, "agite, ite, obsistite," clamat,
479 "quis nati fratresque domi, quis pignora tanta !
480 Hic quoque (nonne palam est ultro miserescere divos ?)

481 tela cadunt, cunctantur equi, Fors ipsa repugnat."
482 Nonnihil impulerat dubios, ni torva notasset
483 Tisiphone fraudes caelestique ocior igne
484 adforet increpitans : "Quid belli obverteris ausis,
485 numen iners pacique datum ? Cede, improba : noster
486 hic campus nosterque dies ; nunc sera nocentes
487 defendis Thebas. Ubi tunc, cum bella cieret
488 Bacchus et armatas furiarent orgia matres ?
489 Aut ubi segnis eras, dum Martius impia serpens
490 stagna bibit, dum Cadmus arat, dum victa cadit Sphinx,
491 dum rogat Oedipoden genitor, dum lampade nostra
492 in thalamos Iocasta venit ? " Sic urguet et ultro
493 vitantem aspectus etiam pudibundaque longe
494 ora reducentem premit astridentibus hydris
495 intentatque faces ; dejectam in lumina pallam
496 diva trahit magnoque fugit questura Tonanti.
497 Tunc vero accensae stimulis majoribus irae :
498 arma placent, versaeque volunt spectare cohortes.
499 Instaurant crudele nefas ; rex impius aptat
500 tela et funestae casum prior occupat hastae.
501 Illa viam medium clipei conata per orbem
502 non perfert ictus atque alto vincitur auro.
503 Tunc exul subit et clare funesta precatur :
504 "Di, quos effosso non inritus ore rogavit
505 Oedipodes flammare nefas, non improba posco
506 vota : piabo manus et eodem pectora ferro
507 rescindam, dum me moriens hic sceptrum tenentem
508 linquat et hunc secum portet minor umbra dolorem."
509 Hasta subit velox equitis femur inter equique
510 ilia, letum utrique volens ; sed plaga sedentis
511 laxato vitata genu, tamen inrita voti
512 cuspis in obliquis invenit vulnera costis.
513 It praeceps sonipes strictae contemptor habenae
514 arvaque sanguineo scribit rutilantia gyro.
515 Exultat fratris credens hunc ille cruorem,
516 credit et ipse metu ; totis jamque exul habenis
517 indulget caecusque avidos inlidit in aegrum
518 cornipedem cursus. Miscentur frena manusque
519 telaque et ad terram turbatis gressibus ambo
520 praecipitant. Ut nocte rates, quas nubilus Auster
521 implicuit, frangunt tonsas mutantque rudentes,
522 luctataeque diu tenebris hiemique sibique,
523 sicut erant, imo pariter sedere profundo :
524 haec pugnae facies. Coeunt sine more, sine arte,
525 tantum animos irasque atque ignescentia cernunt
526 per galeas odia et vultus rimantur acerbo
527 lumine : nil adeo mediae telluris et enses
528 impliciti innexaeque manus, alternaque saevi
529 murmura ceu lituos rapiunt aut signa tubarum.
530 Fulmineos veluti praeceps cum comminus egit
531 ira sues strictisque erexit tergora saetis :
532 igne tremunt oculi, lunataque dentibus uncis
533 ora sonant ; spectat pugnas de rupe propinqua
534 venator pallens canibusque silentia suadet :
535 sic avidi incurrunt ; necdum letalia miscent
536 vulnera, sed coeptus sanguis, facinusque peractum est.
537 Nec jam opus est Furiis ; tantum mirantur et astant
538 laudantes hominumque dolent plus posse furores.

539 Fratris uterque furens cupit adfectatque cruorem
540 et nescit manare suum ; tandem inruit exul,
541 hortatusque manum, cui fortior ira nefasque
542 justius, alte ense germani in corpore pressit
543 qua male jam plumis imus tegit inguina thorax.
544 Ille dolens nondum, sed ferri frigore primo
545 territus in clipeum turbatos colligit artus ;
546 mox intellecto magis ac magis aeger anhelat
547 vulnere. Nec parcit cedenti atque increpat hostis :
548 "Quo retrahis, germane, gradus ? Hoc languida somno,
549 hoc regnis effeta quies, hoc longa sub umbra
550 imperia ! Exilio rebusque exercita egenis
551 membra vides ; disce arma pati nec fidere laetis."
552 Sic pugnant miseri ; restabat lassa nefando
553 vita duci summusque cruor, poterantque parumper
554 stare gradus ; sed sponte ruit fraudemque supremam
555 in media jam morte parat. Clamore Cithaeron
556 erigitur, fraterque ratus vicisse levavit
557 ad caelum palmas : "Bene habet ! Non irrita vovi :
558 cerno graves oculos atque ora natantia leto.
559 Huc aliquis propere sceptrum atque insigne comarum,
560 dum videt." Haec dicens gressus admovit et arma
561 (ceu templis decus et patriae laturus ovanti)
562 arma etiam spoliare cupit ; nondum ille peractis
563 manibus ultrices animam servabat in iras.
564 Utque superstantem pronumque in pectora sensit,
565 erigit occulte ferrum vitaeque labantis
566 reliquias tenues odio supplevit et ense
567 jam laetus fati fraterno in corde reliquit.
568 Ille autem : "Vivisne an adhuc manet ira superstes,
569 perfide, nec sedes umquam meriture quietas ?
570 Huc mecum ad manes ! Illic quoque pacta reposcam,
571 si modo Agenorei stat Cnosia iudicis urna,
572 qua reges punire datur." Nec plura locutus
573 concidit et totis fratrem gravis obruit armis.
574 Ite, truces animae funestaque Tartara leto
575 polluite et cunctas Erebi consumite poenas !
576 Vosque malis hominum, Stygiae, jam parcite, divae ;
577 omnibus in terris scelus hoc omnique sub aevo
578 viderit una dies monstrumque infame futuris
579 excidat, et soli memorent haec proelia reges.
580 At genitor sceleris comperto fine profundis
581 erupit tenebris saevoque in limine profert
582 mortem imperfectam ; veteri stat sordida tabo
583 utraque canities et durus sanguine crinis
584 obnubit furiale caput ; procul ora genaeque
585 intus et effossae squalent vestigia lucis.
586 Virgo autem impositae sustentat pondera laevae,
587 dextra sedet baculo. Qualis si puppe relictas
588 exosus manes pigri sulcator Averni
589 exeat ad superos solemque et pallida turbet
590 astra, nec ipse diu fortis patiensque superni
591 aeris ; interea longum cessante magistro
592 crescat opus, totisque expectent saecula ripis :
593 talis init campum comitique extrema gementi,
594 "duc", ait, "ad natos patremque recentibus, oro,
595 inice funeribus ! " Cunctatur nescia virgo
596 quid paret ; impediunt iter implicitosque morantur

597 arma, viri, currus, altaque in strage seniles
 598 deficiunt gressus et dux miseranda laborat.
 599 Ut quaesita diu monstravit corpora clamor
 600 virginis, insternit totos frigentibus artus.
 601 Nec vox ulla seni : jacet inmugitque cruentis
 602 vulneribus nec verba diu temptata sequuntur.
 603 Dum tractat galeas atque ora latentia quaerit,
 604 tandem muta diu genitor suspiria solvit :
 605 "Tarda meam, Pietas, longo post tempore mentem
 606 percutis ? Estne sub hoc hominis clementia corde ?
 607 Vincis io miserum, vincis, Natura, parentem !
 608 En habeo gemitus lacrimaeque per arida serpunt
 609 vulnera et in molles sequitur manus impia planctus.
 610 Accipite infandae justa exequialia mortis,
 611 crudeles nimiumque mei ! Nec noscere natos
 612 adloquiumque aptare licet ; dic, virgo, precanti,
 613 quem teneo ? Quo nunc vestras ego saevus honore
 614 prosequar inferias ? O si fodienda redirent
 615 lumina et in vultus saevire ex more potestas !
 616 Heu dolor, heu justo magis exaudita parentis
 617 vota malaeque preces ! Quisnam fuit ille deorum
 618 qui stetit orantem juxta praereptaque verba
 619 dictavit Fatis ? Furor illa et movit Erinys
 620 et pater et genetrix et regna oculique cadentes ;
 621 nil ego : per Ditem juro dulcesque tenebras
 622 inmeritamque ducem, subeam sic Tartara digna
 623 morte nec irata fugiat me Laius umbra.
 624 Ei mihi, quos nexus fratrum, quae vulnera tracto !
 625 Solvite quaeso manus infestaque vincula tandem
 626 dividite et medium nunc saltem admittite patrem."
 627 Talia dequestus paulatim insumpserat iras
 628 mortis et occulte telum, ni nata vetaret,
 629 quaerebat ; sed cauta manu subtraxerat enses
 630 Antigone. Furit inde senex : "Ubi noxia tela ?
 631 Heu Furiae ! Num totum abiit in corpora ferrum ? "
 632 Dicentem comes aegra levat mutumque dolorem
 633 ipsa premit, saevum gaudens planxisse parentem.
 634 Olim autem inceptae clamore exterrita pugnae
 635 regina extulerat notum penetralibus ense,
 636 ense scepteriferi spolium lacrimabile Lai.
 637 Multaque cum superis et diro questa cubili
 638 et nati furiis et primi conjugis umbris,
 639 luctata est dextra et prono vix pectore ferrum
 640 intravit tandem : venas perrumpit aniles
 641 vulnus et infelix lustratur sanguine lectus.
 642 Illius exili stridentem in pectore plagam
 643 Ismene collapsa super lacrimisque comisque
 644 siccabat plangens : qualis Marathonide silva
 645 flebilis Erigone caesi prope funera patris
 646 questibus absumptis tristem jam solvere nodum
 647 coeperat et fortes ramos moritura legebat.
 648 Et jam laeta ducum spes elusisse duorum
 649 res Amphionias alio sceptrumque maligna
 650 transtulerat Fortuna manu Cadmique tenebat
 651 jura Creon. Miser heu bellorum terminus ! Illi
 652 pugnant fratres. Hunc et Mavortia clamant
 653 semina et impensus patriae paulo ante Menoeceus
 654 conciliat populos. Scandit fatale tyrannis

655 flebilis Aoniae solium : pro blanda potestas
656 et sceptri malesuadus amor ! Numquamne priorum
657 haerebunt documenta novis ? Juvat ecce nefasto
658 stare loco regimenque manu tractare cruentum.
659 Quid, melior Fortuna, potes ! Jam flectere patrem
660 incipit atque datis abolere Menoecea regnis.
661 Primum adeo saevis imbutus moribus aulae,
662 indicium specimenque sui, jubet igne supremo
663 arceri Danaos nudoque sub axe relinqui
664 infelix bellum et tristes sine sedibus umbras !
665 Mox reducem Ogygiae congressus limine portae
666 Oedipodem extimuit paulum, seseque minorem
667 confessus tacite, promptamque coercuit iram ;
668 sed redit in regem caecumque audentius hostem
669 increpitans : "Procul", inquit, "abi, victoribus omen
670 invisum, et Furias averte ac moenia lustra
671 discessu Thebana tuo. Spes longa peracta est :
672 vade, jacent nati. Quae jam tibi vota supersunt ? "
673 Horruit instinctu rabido steteruntque trementes
674 ceu visu praesente genae, seniumque recessit.
675 Tunc natam baculumque manu dimisit et irae
676 innixus tumido vocem de pectore rumpit :
677 "Jamne vacat saevire, Creon ? Modo perfida regna
678 fortunaeque locum nostrae, miserande, subisti,
679 et tibi jam fas est regum calcare ruinas ?
680 Jam tumultis victos, socios jam moenibus arces ?
681 Macte, potes digne Thebarum sceptrum tueri.
682 Haec tua prima dies, sed cur nova contrahis amens
683 jura ? Quid anguste tantos metiris honores ?
684 Exilium intendis. Timida inclementia regum
685 ista ! Feros avidus quin protinus imbuis enses ?
686 Crede, licet, veniat cupidus parere satelles
687 intrepidusque secet non evitantia colla.
688 Incipe ! An expectas ut pronus supplice dextra
689 sternar et inmitis domini vestigia quaeram ?
690 Finge autem temptare, sines ? Mihine ulla minaris
691 supplicia, aut ullos reris superesse timores ?
692 Linquere tecta jubes ? Caelum terramque reliqui
693 sponte atque ultricem crudelis in ora retorsi
694 non ullo cogente manum : quid tale jubere,
695 rex inimice, potes ? Fugio excedoque nefandis
696 sedibus ; an refert quo funera longa measque
697 transportem tenebras ? Ne non gens cuncta precanti
698 concedat patriae quantum miser incubo terrae ?
699 Sed dulces Thebae. Nimirum hic clarior ortus
700 et meliora meos permulcent sidera vultus,
701 hic genetrix nati. Habeas Thebana regasque
702 moenia quo Cadmus, quo Laius omine rexit
703 quoque ego ; sic thalamos, sic pignora fida capessas
704 nec tibi sit virtus fortunam evadere dextra,
705 sed lucem deprensus ames ! Satis omina sanxi ;
706 duc age, nata, procul. Quid te autem luctibus addo ?
707 Da, rex magne, ducem." Timuit miseranda relinqui
708 Antigone mutatque preces : "Felicia per te
709 regna, verende Creon, sanctasque Menoeceos umbras :
710 da veniam adflicto dictisque ignosce superbis.
711 Hunc morem fandi longae fecere querelae ;
712 nec soli ferus iste tibi : sic fata deosque

713 adloquitur, durus luctu, facilisque nec ipsi
 714 saepe mihi ; pridem indomito sub pectore vivit
 715 libertas misera et saevae spes aspera mortis.
 716 Et nunc ecce tuas inritat callidus iras
 717 suppliciumque cupit ; sed tu majoribus, oro,
 718 imperii potiare bonis altusque jacentes
 719 praetereas et magna ducum vereare priorum
 720 funera. Et hic quondam solio sublimis et armis
 721 saeptus opem miseris et jura, potentibus aequus
 722 supplicibusque, dabat, cui nunc ex agmine tanto
 723 una comes, necdum exul erat. Felicibus hicne
 724 obstat ? In hunc odiis et regni viribus exis,
 725 hunc abigis tectis ? An ne prope limina clarum
 726 ingemat et votis intempestivus oberret ?
 727 Pone metum, procul usque tua summotus ab aula
 728 flebit ; ego erectum subigam et servire docebo,
 729 coetibus abducam solaque in sede recondam.
 730 Exul erit. Nam quae migranti externa patebunt
 731 moenia ? Vis Argos eat hostilesque Mycenae
 732 squalidus inreptet victique ad limen Adraستي
 733 Aonias referat clades tenuemque precetur
 734 rex Thebanus opem ? Miserae quid crimina gentis
 735 pandere, quid casus juvat ostentare pudendos ?
 736 Conde, precor, quodcumque sumus, nec longa precamur
 737 dona, Creon : miserere senis, maestosque parentis
 738 hic, precor, hic manes indulge ponere : certe
 739 Thebanos sepelire licet." Sic orat humique
 740 volvitur ; abducit genitor saevumque minatur
 741 indignans veniam. Qualis leo rupe sub alta
 742 quem viridem quondam silvae montesque tremebant,
 743 jam piger et longo jacet exarmatus ab aevo,
 744 magna tamen facies et non adeunda senectus ;
 745 et si demissas veniat mugitus ad aures,
 746 erigitur meminitque sui viresque solutas
 747 ingemit et campis alios regnare leones.
 748 Flectitur adfatu, sed non tamen omnia rector
 749 supplicis indulget lacrimis partemque recidit
 750 muneris. "Haud", inquit, "patriis prohibebere longe
 751 finibus, occursu dum non pia templa domosque
 752 commacules. Habeant te lustra tuusque Cithaeron ;
 753 atque haec ecce tuis tellus habitabilis umbris,
 754 qua bellum geminaeque jacent in sanguine gentes."
 755 Sic ait et ficto comitum vulgique gementis
 756 adsensu limen tumidus regale petebat.
 757 Interea pulsi vallum exitiale Pelasgi
 758 destituunt furto ; nulli sua signa suosque
 759 ductor : eunt taciti passim et pro funere pulchro
 760 dedecorem amplexi vitam reditusque pudendos.
 761 Nox favet et grata profugos amplectitur umbra.

LIBER XII

T12 v.1 Nondum cuncta polo vigil inclinaverat astra
 2 ortus et instantem cornu tenuiore videbat
 3 Luna diem, trepidas ubi jam Tithonia nubes
 4 discutit ac reduci magnum parat aethera Phoebos :
 5 agmina jam raris Dircaea penatibus errant

6 noctis questa moras ; quamvis tunc otia tandem
7 et primus post bella sopor, tamen aegra quietem
8 pax fugat et saevi meminit victoria belli.
9 Vix primo proferre gradum et munimina valli
10 solvere, vix totas reserare audacia portas ;
11 stant veteres ante ora metus campique vacantis
12 horror : ut adsiduo jactatis aequore tellus
13 prima labat, sic attoniti nil cominus ire
14 mirantur fusasque putant adsurgere turmas.
15 Sic ubi perspicuae scandentem limina turris
16 Idaliae volucres fulvum aspexere draconem,
17 intus agunt natos et feta cubilia vallant
18 unguibus imbellesque citant ad proelia pennas ;
19 mox ruerit licet ille retro, tamen aera nudum
20 candida turba timet, tandemque ingressa volatus
21 horret et a mediis etiamnum respicit astris.
22 Itur in exanguem populum bellique jacentis
23 reliquias, quacumque dolor luctusque cruenti
24 exegere, duces ; hi tela, hi corpora, at illi
25 caesorum tantum ora vident alienaque juxta
26 pectora ; pars currus deflent viduisque loquuntur,
27 hoc solum quia restat, equis ; pars oscula figunt
28 vulneribus magnis et de virtute queruntur.
29 Frigida digeritur strages : patuere recisae
30 cum capulis hastisque manus mediisque sagittae
31 luminibus stantes ; multis vestigia caedis
32 nulla, ruunt planctu pendente et ubique parato.
33 At circum informes truncos miserabile surgit
34 certamen qui justa ferant, qui funera ducant.
35 Saepe etiam hostiles (lusit Fortuna parumper)
36 decepti flevere viros ; nec certa facultas
37 noscere quem miseri vitent calcentve cruorem.
38 At quibus est inlaesa domus vacuique dolores,
39 aut deserta vagi Danaum tentoria lustrant
40 inmittuntque faces, aut (quae post bella voluptas)
41 quaerunt dispersi, jaceat quo pulvere Tydeus
42 an rapti pateat specus auguris, aut ubi divum
43 hostis, an aetheriae vivant per membra favillae.
44 Jam lacrimis exempta dies, nec serus abegit
45 Vesper : amant miseri lamenta malisque fruuntur,
46 nec subiere domos, sed circum funera pernox
47 turba sedet, vicibusque datis alterna gementes
48 igne feras planctuque fugant ; nec dulcibus astris
49 victa, nec adsiduo coierunt lumina fletu.
50 Tertius Aurorae pugnabat Lucifer, et jam
51 montibus orbatis, lucorum gloria, magnae
52 Teumesi venere trabes et amica Cithaeron
53 silva rogis ; ardent excisae viscera gentis
54 molibus extractis : supremo munere gaudent
55 Ogygii manes ; queritur miserabile Graium
56 nuda cohors vetitumque gemens circumvolat ignem.
57 Accipit et saevi manes Eteoclis iniquos
58 haudquaquam regalis honos ; Argivus haberi
59 frater jussus adhuc atque exule pellitur umbra.
60 At non plebeio fumare Menoecea busto
61 rex genitor Thebaeque sinunt, nec robora vilem
62 struxerunt de more rogam ; sed bellicus agger
63 curribus et clipeis Graiorumque omnibus armis

64 sternitur ; hostiles super ipse, ut victor, acervos
65 pacifera lauro crinem vittisque decorus
66 accubat, haud aliter quam cum, poscentibus astris,
67 laetus in accensa jacuit Tirynthius Oeta.
68 Spirantes super inferias, captiva Pelasgum
69 corpora frenatosque pater, solacia forti
70 bellorum, mactabat equos ; his arduus ignis
71 palpitat et gemitus tandem erupere paterni :
72 "O nisi magnanimae nimius te laudis inisset
73 ardor, Echionios mecum venerande penates
74 atque ultra recture puer, venientia qui nunc
75 gaudia et ingratum regni mihi munus acerbas !
76 Tu superum convexa licet coetusque perenni
77 (credo equidem) virtute colas, mihi flebile semper
78 numen eris : ponant aras excelsaque Thebae
79 templa dicent ; uni fas sit lugere parenti.
80 Et nunc heu quae digne tibi sollemnia quasve
81 largiar exequias ? Nec si fatale potestas
82 Argos et impulsas cineri miscere Mycenae,
83 meque super, cui vita (nefas !) et sanguine nati
84 partus honos. Eademne dies, eadem impia bella
85 te, puer, et diros misere in Tartara fratres ?
86 Et nunc Oedipodi par est fortuna doloris
87 ac mihi ? Quam similes gemimus, bone Juppiter, umbras !
88 Accipe, nate, tui nova libamenta triumpho,
89 accipe et hoc regimen dextrae frontisque superbae
90 vincula, quae patri minimum laetanda dedisti.
91 Regem te, regem tristes Eteocleos umbrae
92 aspiciant." Simul haec dicens crinemque manumque
93 destruit, accensaque iterat violentius ira :
94 "Saevum aedum inमितemque vocent, si funera Larnae
95 tecum ardere veto ; longos utinam addere sensus
96 corporibus caeloque animas Ereboque nocentes
97 pellere fas, ipsumque feras, ipsum unca volucrum
98 ora sequi atque artus regum monstrare nefandos !
99 Ei mihi ! quod positos humus alma diesque resolvat.
100 Quare iterum repetens iterumque edico : suprema
101 ne quis ope et flammis ausit juvisse Pelasgos ;
102 aut nece facta luet numeroque explebit adempta
103 corpora ; per superos magnumque Menoecia juro."
104 Dixit et abreptum comites in tecta ferebant.
105 Flebilis interea vacuis comitatus ab Argis
106 (Fama trahit miseris) orbae viduaeque ruebant
107 Inachides ceu capta manus ; sua vulnera cuique,
108 par habitus cunctis, dejecti in pectora crines
109 accinctique sinus ; manant lacera ora cruentis
110 unguibus, et molles planctu crevere lacerti.
111 Prima per attonitas nigrae regina catervae,
112 tristibus inlabens famulis iterumque resurgens,
113 quaerit inops Argia vias ; non regia cordi,
114 non pater : una fides, unum Polynicis amati
115 nomen in ore sedet ; Dircen infaustaque Cadmi
116 moenia posthabitis velit incoluisse Mycenae.
117 Proxima Larnaeo Calydonidas agmine mixtas
118 Tydeos exequiis trahit haud cessura sorori
119 Deipyle ; scelus illa quidem morsusque profanos
120 audierat miseranda viri, sed cuncta jacenti
121 infelix ignoscit amor. Post aspera visu,

122 ac deflenda tamen, digno plangore Nealce
123 Hippomedonta ciens. Vatis mox impia conjunx
124 heu vacuos positura rogos. Postrema gementum
125 agmina Maenaliae ducit comes orba Dianae,
126 et gravis Evadne : dolet haec queriturque labores
127 audacis pueri, magni memor illa mariti
128 it torvum lacrimans summisque irascitur astris.
129 Illas et lucis Hecate speculata Lycaeis
130 prosequitur gemitu, duplexque ad litus euntes
131 planxit ab Isthmiaco genetrix Thebana sepulcro,
132 noctivagumque gregem, quamvis sibi luget, Eleusin
133 flevit et arcanos errantibus extulit ignes.
134 Ipsa per aversos ducit Saturnia calles
135 occultatque vias, ne plebs congressa suorum
136 ire vetet pereatque ingentis gloria coepti.
137 Nec non functa ducum refovendi corpora curam
138 Iris habet, putresque arcanis roribus artus
139 ambrosiaeque rigat sucis, ut longius obstent
140 expectentque rogam et flammam non ante fatiscent.
141 Squalidus ecce genas et inani vulnere pallens
142 Ornytus (hic socio desertus ab agmine ; tardat
143 plaga recens) timido secreta per avia furto
144 debile carpit iter fractaeque innititur hastae.
145 Isque ubi mota novo stupuit loca sola tumultu
146 femineumque gregem, quae jam super agmina Lernae
147 sola videt, non ille viam causasve requirit,
148 quippe patent, maesto sed sic prior occupat ore :
149 "Quo, miserae, quo fertis iter ? Funusne peremptis
150 speratis cineremque viris ? Stat pervigil illic
151 umbrarum custos inhumataque corpora regi
152 adnumerat. Nusquam lacrimae, procul usque fugati
153 accessus hominum : solis avibusque ferisque
154 ire licet. Vestrisne Creon dabit aequus honorem
155 luctibus ? Immitis citius Busiridos aras
156 Odrysiique famem stabuli Siculosque licebit
157 exorare deos ; rapiet fortasse precantes,
158 si mens nota mihi, nec conjugialia supra
159 funera, sed caris longe mactabit ab umbris.
160 Quin fugitis, dum tuta via est, Lernamque reversae
161 nomina, quod superest, vacuis datis orba sepulcris
162 absentesque animas ad inania busta vocatis ?
163 Aut vos Cecropiam (prope namque et Thesea fama est
164 Thermodontiaco laetum remeare triumpho)
165 imploratis opem ? Bello cogendus et armis
166 in mores hominemque Creon." Sic fatus at illis
167 horruerunt lacrimae, stupuitque inmanis eundi
168 impetus atque uno vultus pallore gelati.
169 Non secus adflavit molles si quando juvenas
170 tigridis Hyrcanae jejunum murmur, et ipse
171 auditu turbatus ager, timor omnibus ingens,
172 quae placeat, quos illa fames escendat in armos.
173 Continuo discors vario sententia motu
174 scinditur : his Thebas tumidumque ambire Creonta,
175 his placet Actaeae si quid clementia gentis
176 adnuat ; extremum curarum ac turpe reverti.
177 Hic non femineae subitum virtutis amorem
178 colligit Argia, sexuque inmane relicto
179 tractat opus : placet (egregii spes dura pericli !)

180 comminus infandi leges accedere regni
 181 quo Rhodopes non ulla nurus nec alumna nivosi
 182 Phasidis innuptis vallata cohortibus iret.
 183 Tunc movet arte dolum quo semet ab agmine fido
 184 segreget, inmitesque deos regemque cruentum
 185 contemptrix animae et magno temeraria luctu
 186 provocet, hortantur pietas ignesque pudici.
 187 Ipse etiam ante oculos omni manifestus in actu,
 188 nunc hospes miserae, primas nunc sponsus ad aras,
 189 nunc mitis conjunx, nunc jam sub casside torva
 190 maestus in amplexu multumque a limine summo
 191 respiciens : sed nulla animo versatur imago
 192 crebrior Aonii quam quae de sanguine campi
 193 nuda venit poscitque rogos. His anxia mentem
 194 aegrescit furiis et, qui castissimus ardor,
 195 funus amat ; tunc ad comites conversa Pelasgas,
 196 "Vos", ait, "Actaeas acies Marathoniaque arma
 197 elicite, aspiretque pio Fortuna labori.
 198 Me sinite Ogygias, tantae quae sola ruinae
 199 causa fui, penetrare domos et fulmina regni
 200 prima pati ; nec surda ferae pulsabimus urbis
 201 limina : sunt illic soceri mihi suntque sorores
 202 conjugis, et Thebas haud ignoranda subibo.
 203 Ne tantum revocate gradus : illo impetus ingens
 204 auguriumque animi." Nec plura, unumque Menoeten
 205 (olim hic virginei custos monitorque pudoris)
 206 eligit et, quamquam rudis atque ignara locorum,
 207 praecipites gressus, qua venerat Ornytus, aufert.
 208 Atque ubi visa procul socias liquisse malorum,
 209 "Anne", ait, "hostiles ego te tabente per agros
 210 (heu dolor !) expectem quaenam sententia lenti
 211 Theseos ? An bello proceres, an dexter haruspex
 212 adnuat ? Interea funus decrescit et uncis
 213 alutibus (non hos potius ?) supponimus artus.
 214 Et nunc me duram, si quis tibi sensus ad umbras,
 215 me tardam Stygiis quereris, fidissime, divis.
 216 Heu si nudus adhuc, heu si jam forte sepultus :
 217 nostrum utrumque nefas ; adeo vis nulla dolenti ?
 218 Mors nusquam saevusque Creon ? Hortaris euntem,
 219 Ornyte ! " Sic dicens magno Megareia praeceps
 220 arva rapit passu, demonstrat proxima quisque
 221 obvius horrescitque habitus miseramque veretur.
 222 Vadit atrox visu, nil corde nec aure pavescens,
 223 et nimis confisa malis propiorque timeri :
 224 nocte velut Phrygia cum lamentata resultant
 225 Dindyma, pinigeri rapitur Simoentis ad amnem
 226 dux vesana chori cujus dea sanguine lecto
 227 ipsa dedit ferrum et vittata fronde notavit.
 228 Jam pater Hesperio flagrantem gurgite currum
 229 abdiderat Titan, aliis rediturus ab undis,
 230 cum tamen illa gravem luctu fallente laborem
 231 nescit abisse diem : nec caligantibus arvis
 232 terretur, nec frangit iter per et invia saxa
 233 lapsurasque trabes nemorumque arcana, sereno
 234 nigra die, caecisque incisa novalia fossis,
 235 per fluvios secunda vadi, somnosque ferarum
 236 praeter et horrendis infesta cubilia monstris.
 237 Tantum animi luctusque valent ! Pudet ire Menoeten

238 tardius, invalidaeque gradum miratur alumnae.
 239 Quas non illa domos pecudumque hominumque modesto
 240 pulsavit gemitu ! Quotiens amissus eunti
 241 limes et errantem comitis solacia flammae
 242 destituunt gelidaeque facem vicere tenebrae !
 243 Jamque supinantur fessis lateque fatiscunt
 244 Penthei devexa jugi, cum pectore anhelo
 245 jam prope deficiens sic incipit orsa Menoetes :
 246 "Haud procul, exacti si spes non blanda laboris,
 247 Ogygias, Argia, domos et egena sepulcri
 248 busta jacere reor ; grave comminus aestuat aer
 249 sordidus, et magnae redeunt per inane volucres.
 250 Haec illa est crudelis humus, nec moenia longe.
 251 Cernis ut ingentes murorum porrigat umbras
 252 campus et e speculis moriens intermicet ignis ?
 253 Moenia sunt juxta. Modo nox magis ipsa tacebat,
 254 solaque nigrantes laxabant astra tenebras."
 255 Horruit Argia dextramque ad moenia tendens :
 256 "Urbs optata prius, nunc tecta hostilia Thebae,
 257 et tamen, inlaesas si reddis conjugis umbras,
 258 sic quoque dulce solum, cernis, quo praedita cultu,
 259 qua stipata manu, juxta tua limina primum
 260 Oedipodis magni venio nurus ? Improba non sunt
 261 vota ; rogos hospes planctumque et funera posco.
 262 Illum, oro, extorrem regni belloque fugatum,
 263 illum quem solio non es dignata paterno,
 264 redde mihi ! Tuque, oro, veni, si manibus ulla
 265 effigies errantque animae post membra solutae,
 266 tu mihi pande vias, tuaque ipse ad funera deduc,
 267 si merui ! " Dixit, tectumque adgressa propinqua
 268 pastorale casae reficit spiramina fessi
 269 ignis et horrendos inrumpit turbida campos.
 270 Qualis ab Aetnaeis accensa lampade saxis
 271 orba Ceres magnae variabat imagine flammae
 272 Ausonium Siculumque latus, vestigia nigri
 273 raptoris vastosque legens in pulvere sulcos ;
 274 illius insanis ululatibus ipse remugit
 275 Enceladus ruptoque vias inluminat igni :
 276 Persephonen amnes, silvae, freta, nubila clamant,
 277 Persephonen tantum Stygii tacet aula mariti.
 278 Admonet attonitam fidus meminisse Creontis
 279 altor et occulto summittere lampada furto.
 280 Regina Argolicas modo formidata per urbes,
 281 votum inmane procis spesque augustissima gentis,
 282 nocte sub infesta, nullo duce et hoste propinquo,
 283 sola per offensus armorum et lubrica tabo
 284 gramina, non tenebras, non circumfusa tremiscens
 285 concilia umbrarum atque animas sua membra gementes
 286 saepe gradu caeco ferrum calcataque tela
 287 dissimulat, solusque labor vitasse jacentes,
 288 dum funus putat omne suum visuque sagaci
 289 rimatur positos et corpora prona supinat
 290 incumbens, queriturque parum lucentibus astris.
 291 Forte soporiferas caeli secreta per umbras
 292 Juno, sinu magni semet furata mariti,
 293 Theseos ad muros, ut Pallada flecteret, ibat
 294 supplicibusque piis faciles aperiret Athenas.
 295 Atque ubi per campos errore fatiscere vano

296 inmeritam Argian supero respexit ab axe,
 297 indoluit visu, et lunaribus obvia bigis
 298 advertit vultum placidaque ita voce locuta est :
 299 "Da mihi poscenti munus breve, Cynthia, si quis
 300 est Junonis honos ; certe Jovis improba jussu
 301 ter noctem Herculeam... veteres sed mitto querelas :
 302 en locus officio. Cultrix placitissima nostri
 303 Inachis Argia cernis qua nocte vagetur
 304 nec reperire virum densis queat aegra tenebris ?
 305 Et tibi nimbosum languet jubar : exere, quaeso,
 306 cornua et adsueto propior premat orbita terras.
 307 Hunc quoque, qui curru madidas tibi pronus habenas
 308 ducit, in Aonios vigiles demitte Soporem."
 309 Vix ea, cum scissis magnum dea nubibus orbem
 310 protulit ; expavere umbrae, fulgorque recisus
 311 sideribus ; vix ipsa tulit Saturnia flammis.
 312 Primum per campos infuso lumine pallam
 313 conjugis ipsa suos nescit miseranda labores,
 314 quamquam texta latent suffusaque sanguine maeret
 315 purpura ; dumque deos vocat et de funere caro
 316 hoc superesse putat, videt ipsum in pulvere paene
 317 calcatum. Fugere animus visusque sonusque
 318 inclusitque dolor lacrimas ; tum corpore toto
 319 sternitur in vultus animamque per oscula quaerit
 320 absentem, pressumque comis ac veste cruorem
 321 servatura legit. Mox tandem voce reversa :
 322 "Hunc ego te, conjunx, ad debita regna profectum
 323 ductorem belli generumque potentis Adrasti
 324 aspicio, talisque tuis occurro triumphis ?
 325 Huc attolle genas defectaque lumina : venit
 326 ad Thebas Argia tuas ; age, moenibus induc
 327 et patrios ostende lares et mutua redde
 328 hospitia. Heu quid ago ? Projectus caespite nudo
 329 hoc patriae telluris habes. Quae jurgia ! Certe
 330 imperium non frater habet. Nullasne tuorum
 331 movisti lacrimas ? Ubi mater ? Ubi incluta fama
 332 Antigone ? Mihi nempe jaces, mihi victus es uni !
 333 Dicebam : quo tendis iter ? Quid sceptrum negata
 334 poscis ? Habes Argos, soceri regnabis in aula ;
 335 hic tibi longus honos, hic indivisa potestas.
 336 Quid queror ? Ipsa dedi bellum maestumque rogavi
 337 ipsa patrem, ut talem nunc te complexa tenerem.
 338 Sed bene habet, superi, gratum est, Fortuna ; peracta
 339 spes longinqua viae : totos invenimus artus.
 340 Ei mihi, sed quanto descendit vulnus hiatu !
 341 Hoc frater ? Qua parte, precor, jacet ille nefandus
 342 praedator ? Vincam volucres (sit adire potestas)
 343 excludamque feras ; an habet funestus et ignes ?
 344 Sed nec te flammis inopem tua terra videbit :
 345 ardebis lacrimasque feres quas ferre negatum
 346 regibus, aeternumque tuo famulata sepulcro
 347 durabit deserta fides, testisque dolorum
 348 natus erit parvoque torum Polynice fovebo."
 349 Ecce alios gemitus aliamque ad busta ferebat
 350 Antigone miseranda facem, vix nacta petitos
 351 moenibus egressus ; illam nam tempore in omni
 352 attendunt vigiles et rex jubet ipse timeri,
 353 contractaeque vices et crebrior excubat ignis.

354 Ergo deis fratrique moras excusat et amens,
 355 ut paulum inmisso cessit statio horrida somno,
 356 erumpit muris : fremitu quo territat agros
 357 virginis ira leae, rabies cui libera tandem
 358 et primus sine matre furor. Nec longa morata,
 359 quippe trucem campum et positus quo pulvere frater
 360 noverat. Atque illam contra videt ire Menoetes
 361 cui vacat et carae gemitus compescit alumnae.
 362 Cum tamen erectas extremus virginis aures
 363 accessit sonus, utque atra sub veste comisque
 364 squalentem et crasso foedatam sanguine vultus
 365 astrorum radiis et utraque a lampade vidit :
 366 "Cujus", ait, "manes, aut quae temeraria quaeris
 367 nocte mea ? " Nihil illa diu, sed in ora mariti
 368 deicit inque suos pariter velamina vultus,
 369 capta metu subito paulumque oblita doloris.
 370 Hoc magis increpitans suspecta silentia perstat
 371 Antigone, comitemque premens ipsamque ; sed ambo
 372 deficiunt fixique silent. Tandem ora retexit
 373 Argia, corpusque tamen complexa profatur :
 374 "Si quid in hoc veteri bellorum sanguine mecum
 375 quaesitura venis, si tu quoque dura Creontis
 376 jussa times, possum tibi me confisa fateri.
 377 Si misera es (certe lacrimas lamentaque cerno)
 378 junge, age, junge fidem : proles ego regis Adrasti
 379 (ei mihi ! Num quis adest ?) cari Polynicis ad ignes
 380 etsi regna vetant." Stupuit Cadmeia virgo
 381 intremuitque simul, dicentemque occupat ultro :
 382 "Mene igitur sociam (pro fors ignara !) malorum,
 383 mene times ? Mea membra tenes, mea funera plangis.
 384 Cedo, tene, pudet heu ! Pietas ignava sororis !
 385 Haec prior ! " Hic pariter lapsae junctoque per ipsum
 386 amplexu miscent avidae lacrimasque comasque,
 387 partitaeque artus redeunt alterna gementes
 388 ad vultum et cara vicibus cervice fruuntur.
 389 Dumque modo haec fratrem memorat, nunc illa maritum,
 390 mutuaeque exorsae Thebas Argosque renarrant,
 391 longius Argia miseros reminiscitur actus :
 392 "Per tibi furtivi sacrum commune doloris,
 393 per socios manes et conscia sidera juro :
 394 non hic amissos, quamquam vagus exul, honores,
 395 non gentile solum, carae non pectora matris,
 396 te cupiit unam noctesque diesque locutus
 397 Antigonen ; ego cura minor facilisque relinqui.
 398 Tu tamen ex celsa sublimem forsitan arce
 399 ante nefas Graias dantem vexilla manipulis
 400 vidisti, teque ille acie respexit ab ipsa
 401 ense salutatam et nutantis vertice coni :
 402 nos procul. Extremas sed quis deus egit in iras ?
 403 Nil vestrae valuerat preces ? Tibine iste negavit
 404 oranti ? " Causas ac tristia reddere fata
 405 coeperat Antigone ; fidus comes admonet ambas :
 406 "Heia agite inceptum potius ! Jam sidera pallent
 407 vicino turbata die, perferte laborem,
 408 tempus erit lacrimis, accenso flebitis igne."
 409 Haud procul Ismeni monstrabant murmura ripas
 410 qua turbatus adhuc et sanguine decolor ibat.
 411 Huc laceros artus socio conamine portant

412 invalidae, jungitque comes non fortior ulnas.
 413 Sic Hyperionium trepido Phaethonta sorores
 414 fumantem lavere Pado ; vixdum ille sepulcro
 415 conditus, et flentes stabant ad flumina silvae.
 416 Ut sanies purgata vado membrisque reversus
 417 mortis honos, ignem miserae post ultima quaerunt
 418 oscula ; sed gelidae circum exanimesque favillae
 419 putribus in foveis, atque omnia busta quiescunt.
 420 Stabat adhuc seu forte, rogos, seu numine divum
 421 cui torrere datum saevos Eteocleos artus,
 422 sive locum monstris iterum Fortuna parabat,
 423 seu dissensuros servaverat Eumenis ignes.
 424 Hic tenuem nigris etiamnum advivere lucem
 425 roboribus pariter cupidae videre, simulque
 426 flebile gavisae ; nec adhuc quae busta repertum,
 427 sed placidus quicumque rogant mitisque supremi
 428 admittat cineris consortem et misceat umbras.
 429 Ecce iterum fratres : primos ut contigit artus
 430 ignis edax, tremuere rogi et novus advena busto
 431 pellitur ; exundant diviso vertice flammae
 432 alternosque apices abrupta luce coruscant.
 433 Pallidus Eumenidum veluti commiserit ignes
 434 Orcus, uterque minax globus et conatur uterque
 435 longius ; ipsae etiam commoto pondere paulum
 436 secessere trabes. Conclamat territa virgo :
 437 "Occidimus functasque manu stimulavimus iras.
 438 Frater erat ; quis enim accessus ferus hospitis umbrae
 439 pelleret ? En clipei fragmen semustaque nosco
 440 cingula, frater erat ! Cernisne ut flamma recedat
 441 concurratque tamen ? Vivunt odia improba, vivunt.
 442 Nil actum bello ; miseri, sic dum arma movetis
 443 vicit nempe Creon ! Nusquam jam regna, quis ardor ?
 444 Cui furitis ? Sedate minas ; tuque exul ubique,
 445 semper inops aequi, jam cede : hoc nupta precatur,
 446 hoc soror, aut saevos mediae veniemus in ignes."
 447 Vix ea cum subitus campos tremor altaque tecta
 448 impulit adjuvitque rogi discordis hiatus,
 449 et vigilum turbata quies, quibus ipse malorum
 450 fingebat simulacra Sopor : ruit ilicet omnem
 451 prospectum lustrans armata indagine miles.
 452 Illos instantes senior timet unus ; at ipsae
 453 ante rogam saevique palam sprevisse Creontis
 454 imperia et furtum claro plangore fatentur
 455 securae, quippe omne vident fluxisse cadaver.
 456 Ambitur saeva de morte animosaque leti
 457 spes furit : haec fratris rapuisse, haec conjugis artus
 458 contendunt vicibusque probant : "Ego corpus", "ego ignes",
 459 "me pietas", "me duxit amor". Deposcere saeva
 460 supplicia et dextras juvat insertare catenis.
 461 Nusquam illa alternis modo quae reverentia verbis,
 462 iram odiumque putes ; tantus discordat utrimque
 463 clamor et ad regem qui deprendere trahuntur.
 464 At procul Actaeis dextra jam Pallade muris
 465 Juno Phoroneas inducit praevia matres
 466 attonitas, non ipsa minus, coetumque gementem
 467 conciliat populis et fletibus addit honorem.
 468 Ipsa manu ramosque oleae vittasque precantes
 469 tradit et obtenta summittere lumina palla

470 et praeferre docet vacuas sine manibus urnas.
471 Omnis Erectheis effusa penatibus aetas
472 tecta viasque replent : unde hoc examen et una
473 tot miserae ? Necdum causas novere malorum,
474 jamque gemunt. Dea conciliis se miscet utrisque
475 cuncta docens, qua gente satae, quae funera plangent
476 quidve petant ; variis nec non adfatibus ipsae
477 Ogygias leges inmansuetumque Creonta
478 multum et ubique fremunt. Geticae non plura queruntur
479 hospitibus tectis trunco sermone volucres,
480 cum duplices thalamos et iniquum Terea clamant.
481 Urbe fuit media nulli concessa potentum
482 ara deum ; mitis posuit Clementia sedem
483 et miseri fecere sacram ; sine supplice numquam
484 illa novo, nulla damnavit vota repulsa.
485 Auditi quicumque rogant, noctesque diesque
486 ire datum et solis numen placare querelis.
487 Parca superstitione : non turea flamma nec altus
488 accipitur sanguis : lacrimis altaria sudant,
489 maestarumque super libamina secta comarum
490 pendent et vestes mutata sorte relictas.
491 Mite nemus circa cultuque insigne verendo,
492 vittatae laurus et supplicis arbor olivae.
493 Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
494 forma dei ; mentes habitare et pectora gaudet.
495 Semper habet trepidos, semper locus horret egenis
496 coetibus, ignotae tantum felicibus arae.
497 Fama est, defensos acie post busta paterni
498 numinis Herculeos sedem fundasse nepotes.
499 Fama minor factis : ipsos nam credere dignum
500 caelicolas, tellus quibus hospita semper Athenae,
501 ceu leges hominemque novum ritusque sacrorum
502 seminaque in vacuas hinc descendunt terras,
503 sic sacrasse loco commune animantibus aegris
504 confugium, unde procul starent iraeque minaeque
505 regnaque et a justis Fortuna recederet aris.
506 Jam tunc innumerae norant altaria gentes :
507 huc victi bellis patriaque a sede fugati,
508 regnorumque inopes scelerumque errore nocentes
509 conveniunt pacemque rogant ; mox hospita sedes
510 vicit et Oedipodae Furias funusque Coloni
511 texit et a misero matrem summovit Oreste.
512 Huc vulgo monstrante locum manus anxia Lernae
513 deveniunt, cedunt miserorum turba priorum.
514 Vix ibi, sedatis requierunt pectora curis :
515 ceu patrio super alta grues Aquilone fugatae
516 cum videre Pharon ; tunc aethera latius implent,
517 tunc hilari clangore sonant ; juvat orbe sereno
518 contempsisse nives et frigora solvere Nilo.
519 Jamque domos patrias Scythicae post aspera gentis
520 proelia laurigero subeuntem Thesea curru
521 laetifici plausus missusque ad sidera vulgi
522 clamor et emeritis hilaris tuba nuntiat armis.
523 Ante ducem spolia et, duri Mavortis imago,
524 virginei currus cumulataque fercula cristis
525 et tristes ducuntur equi truncaequae bipennes,
526 quis nemora et solidam Maeotida caedere suetae,
527 gorytique leves portantur et ignea gemmis

528 cingula et informes dominarum sanguine peltae.
 529 Ipsae autem nondum trepidae sexumve fatentur
 530 nec vulgare gemunt, aspernanturque precari
 531 et tantum innuptae quaerunt delubra Minervae.
 532 Primus amor niveis victorem cernere vectum
 533 quadrijugis ; nec non populos in semet agebat
 534 Hippolyte, jam blanda genas patiensque mariti
 535 foederis. Hanc patriae ritus fregisse severos
 536 Atthides oblique secum mirantur operto
 537 murmure, quod nitidi crines, quod pectora palla
 538 tota latent, magnis quod barbara semet Athenis
 539 misceat atque hosti veniat paritura marito.
 540 Paulum et ab insessis maestae Pelopeides aris
 541 promovere gradum seriemque et dona triumphii
 542 mirantur, victique animo rediere mariti.
 543 Atque ubi tardavit currus et ab axe superbo
 544 explorat causas victor poscitque benigna
 545 aure preces, ausa ante alias Capaneia conjunx :
 546 "Belliger Aegide, subitae cui maxima laudis
 547 semina de nostris aperit Fortuna ruinis,
 548 non externa genus, dirae nec conscia noxae
 549 turba sumus : domus Argos erat regesque mariti
 550 non utinam et fortes ! Quid enim septena movere
 551 castra et Agenoreos opus emendare penates ?
 552 Nec querimur caesos : haec bellica jura vicesque
 553 armorum ; sed non Siculis exorta sub antris
 554 monstra nec Ossaei bello cecidere bimembres.
 555 Mitto genus clarosque patres : hominum, inclute Theseu,
 556 sanguis erant, homines, eademque in sidera, eosdem
 557 sortitus animarum alimentaue vestra creati,
 558 quos vetat igne Creon Stygiaeque a limine portae,
 559 ceu sator Eumenidum aut Lethaei portitor amnis,
 560 summovet ac dubio caelique Erebi sub axe
 561 detinet. Heu, princeps Natura ! ubi numina, ubi ille est
 562 fulminis injusti jaculator ? Ubi estis, Athenae ?
 563 Septima jam surgens trepidis Aurora jacentes
 564 aversatur equis ; radios declinat et horret
 565 stelligeri jubar omne poli : jam comminus ipsae
 566 pabula dira ferae campumque odere volucres
 567 spirantem tabo et caelum ventosque gravantem.
 568 Quantum etenim superesse rear ? Nuda ossa putremque
 569 verrere permittat saniem. Properate, verendi
 570 Cecropidae ; vos ista decet vindicta, priusquam
 571 Emathii Thracesque dolent, quaeque extat ubique
 572 gens arsura rogis manesque habitura supremos.
 573 Nam quis erit saevire modus ? Bellavimus, esto ;
 574 sed cecidere odia et tristes mors obruit iras.
 575 Tu quoque, ut egregios fama cognovimus actus,
 576 non trucibus monstris Sinin infandumque dedisti
 577 Cercyona, et saevum velles Scirona crematum.
 578 Credo et Amazoniis Tanain fumasse sepulcris,
 579 unde haec arma refers ; sed et hunc dignare triumphum.
 580 Da terris unum caeloque Ereboque laborem,
 581 si patrium Marathona metu, si tecta levasti
 582 Cresia nec fudit vanos anus hospita fletus.
 583 Sic tibi non ullae socia sine Pallade pugnae,
 584 nec sacer invidet paribus Tirynthius actis,
 585 semper et in curru, semper te mater ovantem

586 cernat, et invictae nil tale precentur Athenae."
587 Dixerat ; excipiunt cunctae tenduntque precantes
588 cum clamore manus ; rubuit Neptunius heros
589 permotus lacrimis ; justa mox concitus ira
590 exclamat : "Quaenam ista novos induxit Erinys
591 regnorum mores ? Non haec ego pectora liqui
592 Graiorum abscedens, Scythiam Pontumque nivalem
593 cum peterem ; novus unde furor ? Victumne putasti
594 Thesea, dire Creon ? Adsum nec sanguine fessum
595 crede ; sitit meritos etiamnum haec hasta cruores.
596 Nulla mora est ; verte hunc adeo, fidissime Phegeu,
597 cornipedem et Tyrias invectus protinus arces
598 aut Danais edice rogos aut proelia Thebis."
599 Sic ait oblitus bellique viaeque laborum,
600 hortaturque suos viresque instaurat anhelas :
601 ut modo conubiis taurus saltuque recepto
602 composuit pugnas, alio si forte remugit
603 bellatore nemus, quamquam ora et colla cruento
604 imbre madent, novus arma parat, campumque lacesens
605 dissimulat gemitus et vulnera pulvere celat.
606 Ipsa metus Libycos servatricemque Medusam
607 pectoris incussa movit Tritonia parma.
608 Protinus erecti toto simul agmine Thebas
609 respexere angues ; necdum Atticus ire parabat
610 miles et infelix expavit classica Dirce.
611 Continuo in pugnas haud solum accensa juvenus
612 qui modo Caucasei comites rediere triumphi :
613 omnis ad arma rudes ager exstimulavit alumnos.
614 Conveniunt ultroque ducis vexilla sequuntur
615 qui gelidum Braurona viri, qui rura lacesunt
616 Monychia et trepidis stabilem Piraeaea nautis
617 et nondum Eoo clarum Marathona triumpho.
618 Mittit in arma manus gentilibus hospita divis
619 Icarii Celeique domus viridesque Melaenae,
620 dives et Aegaleos nemorum Parnesque benignus
621 vitibus et pingui melior Lycabessos olivae.
622 Venit atrox Alaeus et olentis arator Hymetti,
623 quaeque rudes thyrsos hederis vestistis, Acharnae.
624 Linquitur Eois longe speculabile proris
625 Sunion, unde vagi casurum in nomina ponti
626 Cresia decepit falso ratis Aegea velo.
627 Hos Salamis populos, illos Cerealis Eleusin
628 horrida suspensis ad proelia misit aratris,
629 et quos Callirhoe novies errantibus undis
630 implicat, et raptae qui conscius Orithyiae
631 celavit ripis Geticos Ilissos amores.
632 Ipse quoque in pugnas vacuatur collis, ubi ingens
633 lis superum, dubiis donec nova surgeret arbor
634 rupibus et longa refugum mare frangeret umbra.
635 Isset et Arctoas Cadmea ad moenia ducens
636 Hippolyte turmas : retinet jam certa tumentis
637 spes uteri, conjunxque rogat dimittere curas
638 Martis et emeritas thalamo sacrare pharetras.
639 Hos ubi velle acies et dulci gliscere ferro
640 dux videt, utque piis raptim dent oscula natis
641 amplexusque breves, curru sic fatur ab alto :
642 "Terrarum leges et mundi foedera mecum
643 defensura cohors, dignas insumite mentes

644 coeptibus : hac omnem divumque hominumque favorem
645 Naturamque ducem coetusque silentis Averni
646 stare palam est ; illic Poenarum exercita Thebis
647 agmina et anguicomae ducent vexilla sorores.
648 Ite alacres tantaque, precor, confidite causae."
649 Dixit, et emissa praeceps iter incohat hasta :
650 qualis Hyperboreos ubi nubilus institit axes
651 Juppiter et prima tremefecit sidera bruma,
652 rumpitur Aeolia et longam indignata quietem
653 tollit hiems animos ventosaque sibilat Arctos ;
654 tunc montes undaeque fremunt, tunc proelia caecis
655 nubibus et tonitrus insanaque fulmina gaudent.
656 Icta gemit tellus, virides gravis ungula campos
657 mutat, et innumeris peditumque equitumque catervis
658 expirat protritrus ager, nec pulvere crasso
659 armorum lux victa perit, sed in aethera longum
660 frangitur et mediis ardent in nubibus hastae.
661 Noctem adeo placidasque operi junxere tenebras,
662 certamenque inmane viris quo concita tendunt
663 agmina : quis visas proclamet ab aggere Thebas,
664 cujus in Ogygio stet princeps lancea muro.
665 At procul ingenti Neptunius agmina Theseus
666 angustat clipeo, propriaeque exordia laudis
667 centum urbes umbone gerit centenaque Cretae
668 moenia, seque ipsum monstrosi ambagibus antri
669 hispida torquentem luctantis colla juvenci
670 alternasque manus circum et nodosa ligantem
671 bracchia et abducto vitantem cornua vultu.
672 Terror habet populos, cum saeptus imagine torva
673 ingreditur pugnas, bis Thesea bisque cruentas
674 caede videre manus ; veteres reminiscitur actus
675 ipse tuens sociumque gregem metuendaque quondam
676 limina, et absumpto pallentem Cnosida filo.
677 Saevus at interea ferro post terga revinctas
678 Antigonen viduamque Creon Adrastida leto
679 admovet ; ambae hilares et mortis amore superbae
680 ensibus intentant jugulos regemque cruentum
681 destituunt, cum dicta ferens Theseia Phegeus
682 astitit. Ille quidem ramis insontis olivae
683 pacificus, sed bella ciet bellumque minatur,
684 grande fremens, nimiumque memor mandantis et ipsum
685 jam prope, jam medios operire cohortibus agros
686 ingeminans. Stetit ambiguo Thebanus in aestu
687 curarum, nutantque minae et prior ira tepescit.
688 Tunc firmat sese, fictumque ac triste renidens :
689 "Parvane prostratis", inquit, "documenta Mycenis
690 sanximus ? En iterum qui moenia nostra lacessant.
691 Accipimus, veniant ; sed ne post bella querantur :
692 lex eadem victis." Dicit, sed pulvere crasso
693 caligare diem et Tyrios juga perdere montes
694 aspicit ; armari populos tamen armaque ferri
695 ipse jubet pallens, mediaeque in sedibus aulae
696 Eumenidas subitas flentemque Menoecea cernit
697 turbidus impositosque rogis gaudere Pelasgos.
698 Quis fuit ille dies tanto cum sanguine Thebis
699 pax inventa perit ! Patriis modo fixa revellunt
700 arma deis clipeisque obducunt pectora fractis
701 et galeas humiles et adhuc sordentia tabo

702 spicula : non pharetris quisquam, non ense decorus,
 703 non spectandus equo ; cessat fiducia valli,
 704 murorum patet omne latus, munimina portae
 705 exposcunt : prior hostis habet ; fastigia desunt :
 706 dejecit Capaneus ; exanguis et aegra juvenus
 707 jam nec conjugibus suprema nec oscula natis
 708 jungit, et attoniti nil optavere parentes.
 709 Atticus at contra, jubar ut clarescere ruptis
 710 nubibus et solem primis aspexit in armis,
 711 desilit in campum qui subter moenia nudos
 712 adservat manes, dirisque vaporibus aegrum
 713 aera pulverea penitus sub casside ducens
 714 ingemit et justas belli flammatur in iras.
 715 Hunc saltem miseris ductor Thebanus honorem
 716 largitur Danais, quod non super ipsa jacentum
 717 corpora belligeras acies Martemque secundum
 718 miscuit, aut lacera ne quid de strage nefandus
 719 perderet, eligitur saevos potura cruores
 720 terra rudis. Jamque alternas in proelia gentes
 721 dissimilis Bellona ciet ; non clamor utrimque,
 722 non utrimque tubae : stat debilis altera pubes
 723 summissos enses nequiquam ammentaque dextris
 724 laxa tenens ; cedunt tellure, armisque reductis
 725 ostentant veteres etiamnum in sanguine plagas.
 726 Jam nec Cecropiis idem ductoribus ardor
 727 languescuntque minae et virtus secura residit :
 728 ventorum velut ira minor, nisi silva furentes
 729 impedit, insanique tacent sine litore fluctus.
 730 Ut vero aequoreus quercum Marathonida Theseus
 731 extulit, erectae cujus crudelis in hostes
 732 umbra cadit campumque trucem lux cuspidis implet,
 733 ceu pater Edonios Haemi de vertice Mavors
 734 impulerit currus rapido mortemque fugamque
 735 axe vehens, sic exanimis in terga reducit
 736 pallor Agenoridas ; taedet fugientibus uti
 737 Thesea nec facilem dignatur dextra cruorem.
 738 Cetera plebeio desaevit sanguine virtus :
 739 sic juvat exanimis projectaque praeda canesque
 740 degeneresque lupos, magnos alit ira leones.
 741 Attamen Olenium Lamyrumque, hunc tela pharetra
 742 promentem, hunc saevi tollentem pondera saxi
 743 deicit, et triplici confisos robore gentis
 744 Alcetidas fratres, totidem quos eminus hastis
 745 continuat ; ferrum consumpsit pectore Phyleus,
 746 ore momordit Helops, umero transmisit Iapyx.
 747 Jamque et quadrijugo celsum petit Haemona curru,
 748 horrendumque manu telum rotat : ille paventes
 749 obliquavit equos ; longo perlata tenore
 750 transiit hasta duos, sitiabat vulnera nec non
 751 tertia, sed medio cuspis temone retenta est.
 752 Sed solum votis, solum clamore tremendo
 753 omnibus in turmis optat vocitatque Creonta.
 754 Atque hunc diversa bellorum in fronte maniplos
 755 hortantem dictis frustra extrema minantem
 756 conspicit ; abscedunt comites ; sed Thesea jussi
 757 linquebant fretique deis atque ipsius armis ;
 758 ille tenet revocatque suos ; utque aequa notavit
 759 hinc atque hinc odia, extrema se colligit ira,

760 jam letale furens, atque audax morte futura :
761 "Non cum peltiferis", ait, "haec tibi pugna puellis ;
762 virgineas ne crede manus : hic cruda virorum
763 proelia, nos magnum qui Tydea quique furentem
764 Hippomedonta neci Capaneaue misimus umbris
765 pectora. Quae bellum praeceps amentia suasit,
766 improbe ? Nonne vides quos ulciscare jacentes ? "
767 Sic ait, et frustras periturum missile summo
768 adflixit clipeo. Risit vocesque manumque
769 horridus Aegides, ferrataque arbore magnos
770 molitur jactus, nec non prius ore superbo
771 intonat : "Argolici, quibus haec datur hostia, manes,
772 pandite Tartareum chaos ultricesque parate
773 Eumenidas, venit ecce Creon ! " Sic fatus, et auras
774 dissipat hasta tremens ; tunc, qua subtemine duro
775 multiplicem tenues iterant thoraca catenae,
776 incidit : emicuit per mille foramina sanguis
777 impius ; ille oculis extremo errore solutis
778 labitur. Adsistit Theseus gravis armaque tollens :
779 "Jamne dare extinctis justos", ait, "hostibus ignes,
780 jam victos operire placet ? Vade atra dature
781 supplicia, extremique tamen secure sepulcri."
782 Accedunt utrimque pio vexilla tumultu
783 permiscentque manus ; medio jam foedera bello,
784 jamque hospes Theseus ; orant succedere muris
785 dignarique domos. Nec tecta hostilia victor
786 aspernatus init ; gaudent matresque nurusque
787 Ogygiae, qualis thyrso bellante subactus
788 mollia laudabat jam marcidus orgia Ganges.
789 Ecce per adversas Dircaei verticis umbras
790 femineus quatit astra fragor, matresque Pelasgae
791 decurrunt : quales Bacchea ad bella vocatae
792 Thyiades amentes, magnum quas poscere credas
793 aut fecisse nefas ; gaudent lamenta novaeque
794 exultant lacrimae ; rapit huc, rapit impetus illuc,
795 Thesea magnanimum quaerant prius, anne Creonta,
796 anne suos : vidui ducunt ad corpora luctus.
797 Non ego, centena si quis mea pectora laxet
798 voce deus, tot busta simul vulgique ducumque,
799 tot pariter gemitus dignis conatibus aequem :
800 turbine quo sese caris instraverit audax
801 ignibus Evadne fulmenque in pectore magno
802 quaesierit ; quo more jacens super oscula saevi
803 corporis infelix excuset Tydea conjunx ;
804 ut saevos narret vigiles Argia sorori ;
805 Arcada quo planctu genetrix Erymanthia clamet,
806 Arcada, consumpto servantem sanguine vultus,
807 Arcada, quem geminae pariter flevere cohortes.
808 Vix novus ista furor veniensque implesset Apollo,
809 et mea jam longo meruit ratis aequore portum.
810 Durabisne procul dominoque legere superstes
811 o mihi bisenos multum vigilata per annos
812 Thebai ? Jam certe praesens tibi Fama benignum
813 stravit iter coepitque novam monstrare futuris.
814 Jam te magnanimus dignatur noscere Caesar,
815 Itala jam studio discit memoratque juvenus.
816 Vive, precor ; nec tu divinam Aeneida tempta
817 sed longe sequere et vestigia semper adora.

818 Mox, tibi si quis adhuc praetendit nubila livor,
819 occidet, et meriti post me referentur honores.